

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE ZARAGOZA

SIGNATURA: I – 138

*Castrovol, Pedro de. Tractatus super
Symbolum Athanasii. Tolosae. 1500.*

Incipit tractatus super psalmum quicunq; vult nomina
tum qui alio nomine dicitur simbolus Athanasij Episco-
pi alexandrie. Compilatus per fratrem Petrum de Castro
uol ordinis fratrum minorum ac sacre theologie magistrum.

Qamuis mihi laboriosus sit

tamen tui studij me cogit caritas carissime et sicut
libris philosophie naturalis deseruiui. ita circa
divina misteria necnon et articulos fidei ab Athanasio Epi-
scopo alexandrie in suo simbolo scriptos. aliquod breve
appendix scribere pposui. Idarco istud opus circa psal-
mū quicunq; vult nominatum ab Athanasio compositū
scribere decreui. ut q; circa divina misteria in predicto psal-
mo contenta perlegi vestigis doctoris subtilis Jobannis
Scoti iberoēdo. hic poita tibi sine labore oblata sine. Et istis
intellexis absq; labore ad sentencias magistri Petri Lombardi
accedere possis. Tamen ut dixi in omnibus scriptis
philosophie naturalis si nonnulla minus bene dicta iuxta
veritatem catholicam quam firma fide confiteor hic assie-
ro: aut aliter fortassis quam formanda propono. caritas
christiane suffcrendo tolleret atq; indulgeat. et talia et re-
uoco et pro non dicta confirmo: subiciens me determina-
tioni sancte matris Romane ecclesie. Denique nisi aliqua a
llorum doctorum dicta hic posita fuerint: illa tanq; conso-
na dictis doctoris subtilis Jobannis scoti hic conscribo.

Ed anteq; ad ea que dicēda

sunt d' articulo fidei in simbolo athanasij xxiis de
theiaz: "causa effici et de cī finali huius simboli dicendurz
est: Causa efficiens huius simboli fuit Athanasius episcopus"

19079

civitatis Alxandrie. qui anno tricentesimo quinquagesimo a nascitate christi persecutione Constantini imperatoris heretici filii constantini: qui constantinus patrum omnium dedit ecclie fugies in treueris. a beato Maximo episcopo civitatis fuit receptus: ubi simbolum istud quicunque vult nominatus composuit. quod simbolum postea ab ecclesia fuit receptum et approbatum. In quo athanasius articulos fidei quos Sabellius et Ariani negabant scripsit ut impietati eorum resistret. ac eorum heresim exprobaret. Quidam quidem simbolum distinguunt per versus et cantum in choro ad modum psalmorum. et sic psalmus communiter appellatur. Similis autem huius simboli fuit resistere impietati hereticorum et precipue Sabelli et Ariano rum. de quorum numero erat Constantius imperator supradictus. qui inter alia dicebant non esse eandem essenciam trium personarum et simuliter dicebant filium et spiritum sanctum esse creaturam: negabant etiam in eisdem eisdem perfectiones esse quae sunt in patre. Quorum facta ut dicit ysidorus durauit plus quam quingentos annos.

Vicunq[ue] vult saluus esse ante omnia opus est ut teneat catholicam fidem. **Q**uam nisi quisque integrum inuolataque seruauerit: absque dubio peribit.

In isto enim simbolo athanasius tria facit. Primo ponit veritatem fidei quo ad effectum in principio ibi. quicunque. Secundo ponit veritates quatuor ad ea que pertinent ad fidem catholicam quatuor ad unitatem divinitatis et distinctionem perso-

narum ibi fides autem catholicam. Tercio vero ponit ea quae pertinent ad fidem catholicam quatuor ad christum humanatum ibi. sed necessarius est. Circa primam partem que est de veritate fidei quo ad effectum determinat Athanasius quomodo sine fide catholicâ nullus potest saluari. Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum quod natura rationalis cum habeat inmediatum ordinem ad deum. eius perfectio non solus consistit in eo quod ei competit secundum suam naturam. sed etiam in eo quod ei attribuit ex quadam supernaturali perfectione diuine bonitatis. quod est ultima beatitudo hominis quod consistit in quadam supernaturali dei visione et perfecta fructu. ad quam quidem visionem et perfectam fructum homo pertingere non potest nisi per motum ad discētū a deo docetur. Secundum illud quod dicitur. Jo. vi. omnis qui audit a parte et didicit venit ad me. Tertium autem discipline sit homo princeps non statim sed successivus secundum motum nature sue. Omnis autem talis adiscens. oportet quod credat ad hoc quod ad perfectam scientiam perveiat. quod oportet etiam secundum philosophorum addiscētus credere. Et sic ad hoc quod homo pueniat ad perfectam visionem et fructum beatitudinis pergitur quod credat deo tanquam discipulus magistro docēti. Secundum est notandum quod primum fundamentum ad sequendas vitas eternas est fides catholicâ ut dicitur ad hebreos. x. fides est substantia rerum sperandas argumentum non apparentium. Dicit enim fides argumentum non apparentium. quod sicut argumentum silogisticum facit assentire ad conclusionem. sic fides illuminat intellectum et facit assentire intellectum rebus non apparentibus. Causa huius est quod cum in intellectus noster ut dicitur per hunc sit ligatus virtute naturali ad sensibilitatem. et deus et omnia que sunt in eo sunt super natura. et a sensibus nostris remotissima. non potest in ipsa nisi illustretur lumine fidei. quod est lumine supernaturali. Dicitur enim fides substantia id est fundamentum rerum sperandorum.

scilicet glorie et bonorum cuiusque speramus. Secundum patet per illud quod dicit Augustinus. quod fides est virtus et auriga omnium virtutum virtus quidem est. qui a habentibus proficit et omne eorum cuius bonum reddit. hoc enim est de esse virtutis. secundum psalmum. iij. etibico. Est enim auriga omnium virtutum ut dicit idem Augustinus. quia quicquid est meriti. quicquid vere beatitudinis anima suscepturna est. ex illa procedit et quilibet opera licet bona videatur nulla sit. si ab ipsius soliditate disiungitur. Tercio patet per illud quod dicit bernardus ad eugenium. fides est rectiendo vite et regula iusticie captiuas nostrum intellectum ut subiaceat summe veritati. ut affectus subiectus summe bonitati. Non nam potest esse anima recta nisi intelligentia assentiat summe veritati propter se et super omnia. et affectus seu voluntas subiecta summe bonitati: et hoc facit fides et sic dicit fides necessaria ad psequendas vitas eternam. Istis presuppositis ponimus etiam exclusionem quod fides catholica est ita necessaria ad salutem quod de lege munere nullus potest salvare sine ea ut dicit Athanasius in principio symboli quicunque vult salvus esse ante omnia opus est ut teneat catholicam fidem. Quia nullus quisque integrum in isolataeque suauiterit absque dubio in eternum pabit. Ita exclusio probatur. Et primo per dictum Christi Mar. ultro. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit. qui vero non condemnabitur. Super quo dicitur Christus dicit Augustinus in libro de veritate domini. fides catholica est quod peccatores homines salvant. fideles iustificat. penitentes reparat. et in eterna hereditate collocat. Secundo probatur exclusionem per dictum Pauli ad hebreos. iij. sine fide impossibile est placere deo. sed sine hoc quod homo placeat domino non potest salvare. et per dominum sine fide catholica nullus potest salvare. Tertio probatur exclusionem per rationes sic. nullus potest salvare nisi non diligat deum. sed sine fide nullus potest diligere deum ergo etiam maior nota est. ut patet per dictum Christi Iuli. ix. ubi dicitur

quod Christus dicit curiosi inueni qui cum interrogavit quid faceret ut vitas eternam possideret. Respondit Christus ei. diliges dominum tuum ex toto corde tuo. inquit vero probatur per dictum Augustini. inuisa quidem diligere possumus. in cogitatione vero mente habemus deum sine fide non possumus cognoscere sicut est eternus et visus et bonus in omni glorificatione. Primo. n. dicit Eleazar natus quod quicunque vult salvus esse. i. salvare: hoc est ire ad vitam eternam. ante omnia opus est ut teneat catholicam fidem. per hoc quod dicitante omnia opus est. dicit necessitatem non necessitatem absolute. quod conuenit rei secundum suam naturam. nec necessitatē coactionis. sed dicit necessitatē medijs. si cum dicimus quod qui vult transire mare necesse est quod habeat nauem. sic est in proposito. quod quicunque vult salvus esse si est salvare. necesse est eum habere fidem catholicam id est universalem. catholicum enim grece dicitur latine universale. Unde fides catholica dicitur universitas propter duo. Primum est quod omnis obligat ut pars per dictum Christi superius allegatum. Secundum est quod est omnium articulorum talis ad divinitatem quam ad humanitatem Christi pertinet. Ratio est ista quod omnes articuli fideli equaliter pertinent ad sentiendum. et equaliter se habent ad fidem credentis. quoniam pertinetes ad divinitatem pertinet primo. et pertinetes ad humanitatem pertinet non prius. Probat istud a simili de obedientia. nam sicut obedientia est respectu preceptorum ita fides respectu credendorum. sed obedientia vera est respectu omnium preceptorum. ut dicitur ad galatas quinto testificor omni homini circumdante se quod sit debitor omnis legis faciende. Et similiter Jacobus quinto. dicitur quod qui totam legem seruauerit si offendat in uno factus est omnium reuox. ergo et fides omnium credendorum quia non erit vera fides: nisi assentiat omnibus articulis

Etiā probat a simili de caritate. Nam sicut se habet caritas ad diligibilia sicut habet fidem ad credibilia. sed caritas quod tuncqua sit. et in quo cūqua sit. facit amare omne amabile ex caritate solius deū seipsum. et p̄ximū: ergo pari ratioē vera fides quod tuncqua sit. si vera est. facit credere omnes articulos fidei. et hoc est quod dicit Athanasius in sc̄dō versu. quā nisi quisque integrā. sc̄dō declaravit quod fides fidelium debet esse omnis articulus. quod alii credentes p̄ibit. Et p̄ hoc autē quod dixit in iusta ratione quod ecclesia fidelium intelligit. Hoc autē dixit p̄tra hereticos et p̄cipue p̄tra artianos quod aliter intelligebat scripturā saeculari quod ecclesia fidelium: quod est ecclesia romana: intelligit. Nam ille dicitur Christi. Jo. xiiiij. pater maior me ē. ecclesia intelligit quod Christus est maior patre secundum humanitatem. et non secundum divinitates et Alii intelligebat quod tuus ad suos totus esse. quod dicebat filium esse puram creaturam. Etiā illud dicitur Christi. ma. xxiij. dicit illo nemo scit nec filius sed solus pater. ecclesia fidelium intelligit quod filius dicitur nescire p̄pter hoc. quod noluit nobis ostendere: et sic noluit dicere quod non sciebat illum dīcē. sed diez in dicti. ut nobis illi ostenderet quādo erit. Etiā nam ecclesia intelligit ille dicitur sic. nam Christus dicitur se nescire illum diez. ut daret nobis intelligere: quod non sciebat illi diez a se: sed a patre. quia sicut esse filius habet a patre: ita et scire habet a patre. Nam pater communica sibi essentiam communica sibi omnes perfectiones. Et p̄pter hoc dicitur et habet. Jo. vij. do. et ia mea non est mea sed cuius qui me misit pater. Tertius vero et suis sequentes in panitia erroris constituti in hac intelligentia assūtū noluerunt et sic in eternū perierunt bis sine fine. Instat p̄tra ista p̄clusionē et p̄tra dicitur Athanasius. Et probatur quod sine fide omnes articulus fidei: quod dicitur fides catholica. s. universalis potest aliquis salvatur. Et p̄tio sic. n. i pueri baptisati si mo

ritur atque habeat iudicium rationis in actu salvantur. si tales pueri non habent fidem catholicam quod est respectu cōmuni articuloꝝ ergo sc̄dō maior nota est. maior patet. quod secundum dū. n. Ap̄lum ad romam. x. fides est et auditu. Secundum sc̄dō n. 13 multi in lege nature et in lege scripture salvi facti sunt qui non habuerunt fidem omniꝝ articuloꝝ ergo. sc̄dō. Tercio sic nam si fides catholicā esset necessaria ad salutem de necessitate pauci essent qui salvarentur. hoc patet quod pauci sunt nisi sint bene piti in theologia qui sciunt articulos simboli approrū et alios qui non continentur ibi bene distinguere et numerare. Et p̄sequens si omnes tenerentur habere fidem omniꝝ articuloꝝ omnes tenerentur fare omnes articulos: et sic pauci salvarentur quod est valde crudele dicere. Responsio ad ista. Ad p̄mitū dico ut dicit sc̄dō li. iiij. dī. xxiiij. quod duplex est fides. s. infusa et acquisita. Fides infusa dāt fidelibus a deo in sacramēto baptismi. Fides vero acquisita est illa quod habetur ex auditu. de qua intelligit dicitur pauli. et sic dico quod pueri salvantur non p̄ fides acquisitam. sed p̄ fidem infusam quā receperunt in baptismo. et si quererat si iste due fides sunt eiusdem rationis Dico ut dicit p̄ter⁹ de aquila li. iiij. dī. xxiiij. quod non sunt eiusdem rationis ex eo quod si essent eiusdem rationis altera superflueret. quod secundum P̄bin. i. pb̄licoꝝ fructuā sit per plā quod potest fieri p̄ pauciora. Etiā si essent eiusdem rationis se quā p̄ sicut fides acquisita potest acquiri natūrā. ita fides in fusa quod ē sīn. Ad secundum dico ut dicit Augustinus ad optatū eadē fides quod nos salvat salvos antiquos faciebat. Omnes enim credebāt quod nos credimus. et si non explicet s. allez impli cit. Dico omnes s. qui salvi facti sunt. patriarche. n. et pro p̄bete et alij legis piti. non solum credebant implicite que nos credimus. sed etiā explicite. Licet aliqua aliter crederent quā nos. ut dicit ibidem augustinus quia aliqua crede

bât de futuro q[uod] nos crecim[us] te p[re]dicto. Adterciu[m] dico
q[uod] credere omnes articulos fidei potest esse triplu[m] ut dicit
sanctus doctor serapbicus bona[er]ta li.ii. di. xxi. quia
aut omnis explicite. aut omnis implicite. aut aliquos explicite
aut aliquos implicite. Credere autem omnis implicite est fidei
diminutio. q[uod] fides non sufficit ad salutem habentib[us] v[er]is ra-
tionis. ex eo q[ui]m noticia quorū fidarib[us] articuloz manifesta est
tam ex p[re]dicatiōe quā etiā ex ecclesiastico usu et consuetudi-
ne. sicut est de unitate dei. et trinitate persona[rum]. quā possunt
xp[ist]iani cognoscere ex actu signatiōis. dicendo in nomine
patris. et filii. sp[irit]us sancti. Etiam sicut est de nativitate xp[ist]i
et de passione. et huiusmodi. quos scire possunt ex ipsis so-
lemnitatibus quas eccl[esi]a celebraat. ab isto[rum] cognitione nullu[m]
ratione v[er]es excipiuntur nec aliqua ignorātia sine negligentia et cōtemptu
dei et sue salutis. Credere autem quosdam explicite et quosdā
implicite est de necessitate fidei ad salutem. hoc enim potest
sufficere fidei simplicius. ad illos enim tenetur explicite cre-
dendos quos manifestateis p[re]dicatio. et ecclesiasticus usus
et consuetudo. Credere. n. implicite voco. vt in generali cre-
dat homo vniuersaliter. q[uod] credit sita mater eccl[esi]a: ita q[uod] in p[re]-
dicari a nullo illo[rum] dissentiat. nec aliquā articulū discredat. Cre-
dere vero omnes articulos fidei explicite et distincte. est fidei
iaz. p[ro]p[ter]e. et hoc nō est de necessitate fidei. nisi illis qui in co-
gnitiōe fidei p[ro]ferunt. et maxie illis qui fidei explicare et ma-
nifestare tenent alios. vt in eccl[esi]a officiū p[re]dicāti et docendi
assumunt sicut sunt b[ea]ntes curā animarū: et p[re]dicatores verbi
dei: et docto[r]es. sicut scripture. Et sic dico ad argumētū. q[uod]
omnes fideles possunt salvare. licet nō habeant fidei explicitā
nec sciāt distincte distinguere articulos. sufficiat enim fidelib[us]
maxie simplicibus q[uod] aliquos articulos credat explicite.

7 aliquos implicite. Et bec d isto capitulo (in quo tractatur d veritate fidei quo ad effectum ipr) dicit sufficiat.

Fides autem catholica hec est: ut unum
deum in trinitate et trinitatem in uni-
tate veneremur. Neque profundentes
personas: neque substantias separantes.

Postquam Albinasius determinauit de veritate fidei quantum ad effectum eius. Consequenter determinat de illis circa quae visatur fides catholica. Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo secundum quod dicit magister sententiarum libri iii. dictum. quoniam quod fides accipitur tripli. Primo pro eo quo creditur. et hoc modo meritorie. et isto modo fides est habitus in anima informatus caritate mediante quo credimus meritorie ea quod non videmus. et sume veritati adberemus. Dico autem informatio caritate per tactum. quia caritas est perfectio virtutum sine qua nulla est virtus vera quamcum adesse merendi. Secundo modo accipiunt fides pro eo quo creditur. scilicet non meritorie et isto modo etiam est habitus ex informata anima. non tam est informatio caritate mediante quo habetur malorum spirituum adberens summe veritati. istis duobus modis non intellexit Albinasius in suo simbolo de fide. Tercio modo accipiunt fides pro eo quod creditur et sic fides accipiunt per articulus fidei. et isto modo accepit Albinasius fidem in suo simbolo. Secundo notandum quod obiectum fidei (quod est illud quod creditur) potest accipi dupliter. Uno modo per illo circa quod ipsa fides: quod est habitat. visus. tanquam circa illud quod creditur esse verum siue illi assentiat propter se siue propter aliud. et isto modo obiectum fidei non solum est verum in creatu. sed etiam multa facta quod a vero in creato ditanter. quia intellectus non tantum per fidem adberet ipsum diuinam veritatem. sed etiam bijs quod sibi ab ea ditanter. Alio modo potest accipi

obiectū fidei scđm p̄prias acceptiōes. s. p. vt obiectū habet
ratiōes motiū et sic obiectū fidei est verus increatus. Enī de ipa veritas summa dupliciter mouet intellectū p̄ fidē
illuminatum. Uno modo se sicut est in articulis fidei spectā
tibus ad ipm deū secūdūz diuinitatēz. Alio modo mouet
vt est vniū creature sicut est in alijs articulis respiciētib⁹
deuz in būianitate sua assumpta. Vl̄ in opatiōe ab ipa crea
tura sicut est in creatiōe et gloriificatiōe et bū⁹ mōi. Istis
p̄suppositis pono istaz. clusiones q̄ fides catholica vteā
accipit athanasius in suo simbolo. s. pro illo q̄ creditur. et
pro vt habet ratiōes motiū per se sunt articuli spectantes ad
ipm deū secūdūz vnitatem diuinitatis et trinitatēz psona
rū. ut dicit athanasius exp̄sse in simbolo. fides aut̄ catholica
bec est ut vnu deum in trinitate. et trinitatēz in vnitate ve
neremur. nec cōfundētes psonas. nec substātiāz separantes.
Ista cōdūsio. pba. Et p̄io sic naz fides vt est habitus in
anima exīs: est virtus theologica. s. omnis virtus theo
gica habet idēz p̄ obiecto et fine. s. finis virtutū theo
gicaz est quid increatum et nō quid creatū. ergo fide
est virtus theologica versat̄ circa deū trinū. et vniū
et p̄cipaliter qui est q̄ increatum. Scđo sic fides
qua assentit iphi credito. ppter se et sup̄ omia. s. nō credo
est ppter se et sup̄ omia assentiendūz. nisi quod est summū
verū et verum increatum. et istud verum est dēns trin⁹ et
vnu ergo zc. Tercio pba. Exclusio p̄ determinatiōes sanc
te matris ecclie q̄ est maria auctoritas: vt dicit augustinus
in ep̄la fundamēti. vbi dicit q̄ euāgelio nō crederz nisi q̄
ecclia illud approbauerit. Enī d̄ summa trinitate et fide catho
lica in capi. firmiter credimus. dicitur firmiter credimus.
et simpli p̄fitemur. q̄ vnu solus verus deū pater et filius et
spūscius. tres quidez psonē s. vna essētia omnio. P̄io
eiz dicit Athanasius. q̄ fides catholica becē. i. res p̄tinētes

ad fidē catholicaz sunt iste que sequitur. Dic accipit arba
nasius fidez p̄ rebus creditis scilicet pro articulis fidei et
non pro habitu fidei quo credimus: et declarat ultra scilicet
vt vnu deuz in trinitate: id est vnu deuz in tribus psona
nis: et trinitatem in vnitate: id est tres psonas in vno deo
veneremur. Generari enī deum trinū. et vnum: est non
solū credere corde: sed etiā ore confiteri. Respondebat paul⁹
ad romanos x. cor de enī creditur ad iusticiāz: oris aut̄ cō
fessio fit ad salutes. Et ideo dicit Athanasius veneremur.
quia nō solum debemus corde credere: sed etiā ore p̄ficeri
vnu deum in trinitate: et trinitatēz in vnitate. Secundo de
clarat quomodo debemus credere trinitatē in vnitate: et
vnitatem in trinitate. Dicit nō confundētes psonas: nec
substātiāz separantes. sed vt dicit Augustinus credamus
patre et filiu et spūscius vnu esse naturaliter deuz: nō
tamē ipsius patre esse qui filius est: nec filiu esse qui pater
vel spūscius est: nec spūscius esse qui pater vel filius
est: sed esse vna essētia patris et filii et spiritus sancti. Con
fundere enim personas esteas non distinguere: sicut faci
ebat sabellius hereticus: qui dicebat quod in deo nō erāt
tres psonē. sed vna persona tantu: et dicebat quod illa
noīa pater et fili⁹ et spiritus sanctus erant nomia sinonima
sicut sunt ista marc⁹ tulius cicero. Contra quem sabellius
hereticum est illud quod dicit beatus Jobannes in p̄ia
canonica capitulo quinto. tres sunt qui dant testimonium
in celo pater et verbum et spiritus sanctus. et sic in eternū
perit ip̄e sabellius cū suis sequacibus. Et ideo dicit Atha
nasius nec cū sabellio in eternū pereamus. nec confundē
tes personas: dicit ultra: nec substātiām separantes id est
nec essētia diuidentes: sicut faciebat arrianus qui filiu di
cebat aliū in essētia a patre et a spiritu sancto et spiritu

argy

sancū silt dicebit aliū in essentia a patre et filio et sic perie
rūt internum. Nos vero ut dicit arbanasi⁹ ne peream⁹ cū
arrianis nō dicamus essentiaz esse distinctiaz in personis.
Sed dicamus quod dicit brūs Jobannes quod hi tres
vnuz sunt. Nominat enim arbanasius essentiaz substātiaz
exo quia essentia diuina multis nominibus appellatur.
Dicit enim diuinitas. deitas. essentia. natura. et substātia:
Liz enīz ut dicit Augustinus libro septio de trinitate. et
Magister sen. li. p̄. di. q̄tū nomē substātie ap̄d grecos cū
absolute significet substātiaz ut est supposituz; h̄ t̄ apud
latinos significat substātiām cōm. q̄ est essentia diuina
In fuit ut tres ypostakes grece absolute dicūtur tres s̄ be
Sed latie nō tres s̄ be sed tria supponit ut tres substātētes
et magis specialiter tres p̄sonē dicūtur. Instatur contra
conclusionem et contra dictum Arbanasi. Et probatur
quod fides catholica nō sic aliquis articuloꝝ fidei nec vi
dicit arbanasius in littera Et p̄mo sic vnde augustin⁹ dis. *Agu.*
finiēs fidē dicit: q̄ fides est virtus qua credūtur que non
vident. et p̄ sequēs si est virtus est habitus exīs in aia et
nō est articuli fidei Secūdo sic nā Damascenus diffiniēs *Damas.*
fides dicit. q̄ fides est inquisitiūs p̄sens circa p̄māve
ritatē: s̄ articuli fidei nō sunt p̄sens inquisitiū ergo.
Tercio sic nā apostolus ad hebreos. p̄. diffiniens fidez di
git. q̄ fides est substātia rex sperēdaz argumētuz non ap
parentium sed articuli fidei nō sunt tale argumētuz ergo.
Quarto sic nāz Hugo li. de sacramentis dicit: q̄ fides est
certitudo q̄daꝝ de rebus absēntib⁹ supra opiniōez et infra
scientiaz constituta. sed articuli fidei non sūt illa certitudo
sed certitudo illa est habitus p̄ quē habet noticia de eis
ergo. *Hugo.* Responsio ad ista: et dico q̄ fides a diversis di
uersu mode considerat et sic diversimode eā accipit et dīs

finiūt Et sic dico ad p̄mū. q̄ Augustinus siderauit fidē
q̄tuꝝ ad habituz p̄p̄tuꝝ et sic diffiniit eā dices. q̄ fides est
virtus qua credūtur que nō vidētur. Ad secūdū dico
q̄ Damascen⁹ siderauit eaz q̄tū ad actuz p̄p̄iuꝝ et sic
dixit q̄ fides erat inquisitiū p̄sens circa p̄mā veritatē.

Ad tertū dico q̄ Ap̄lus siderauit eā q̄tū ad habitū
propriū et q̄tū ad finez vltimuz et sic dixit q̄ fides est sub
stātia rerū sperēdaz et hoc q̄tū ad finez: et argumētum
nō apparētū. q̄tū ad habitū. Ad quartū dico q̄ Hugo
siderauit eaz ut est habitus distinct⁹ a scientia et opiniōe
et sic dixit q̄ fides est certitudo q̄dam de rebus absēntib⁹
sup̄ opiniōez et infra scientiaz constituta. Preter istas confide
ratioes Arbanasi⁹ siderauit eaz quātuz ad res q̄ credun
tur que sunt articuli fidei et res que importātur p̄ illas.
Ideo dixit quod fides catholica hec est ut vnuz deum in
trinitate. *et cetera.* Et hec dicta de isto capituꝝ in quo tractatur
de fide quātum ad illa que creduntur sufficiant.

Lia est enim persona patris alia filij: a lia spiritus sancti:

Postq̄ arbanasi⁹ determinauit quomodo fides catholica
primo p̄sistit circa articulos fidei patentes ad vnitatem
diuine essentie et distinctioez p̄sonaruz. Conseguēter determinat
quomodo persone inter se sunt distincte: ita quod
vna nō sit alia sc̄at dicebat fabelli⁹ heretic⁹ Pro quo sūt
aliqua notāda. Et p̄io ē notādūz q̄ in diuis p̄ter essentia
sunt aliqua q̄ dicūtur essentialia. et aliqua q̄ dicūtur perso
nalia: Essentialia enīz sunt illa q̄ p̄pertunt tam essentie quam
omnibus tribus personis ratione essendie eque et equali
ter. Et ista sunt in duplii difference: quia quedam sunt
per moduz q̄. *namitas.* ut sunt immensitas et eternitas.

Et quādam sunt p̄ modū qualitatēs vt sūnt bonitās sapientia et cetera attributa. Personalia vero sunt que cōceptū p̄sonis et nō essentie. Et ista sunt in triplici dīfērētia: quia tres sunt q̄ dicūtur p̄prietates p̄sonales. et quatuor relatiōnes. et quicq̄ notiōes. Tres p̄prietates p̄sonales sunt p̄ternitas filiatō. p̄cessio passiua: quiaq̄ q̄libet p̄statuī vna p̄sonā et facit eā dīstingui ab alia. Quatuor relatiōnes sūt qui b̄ p̄sonē referūtur ad iūicēz: q̄ sunt tres p̄prietates p̄sonales sup̄dictē. et spiratio actiua que est cōmuniſ patri et filio. Ista enim relatiō non dicitur p̄prietas p̄sonalis: ex eo quia non cōstituit aliquam personam. Sed aduenit patri et filio iam preconstitutis. tamē pater et filius referruntur per eam ad sp̄iritum sanctū: et sic dicitur relatiō sūt aliae tres p̄prietates. Quinq̄ vero notiōes sunt ille quibus p̄sonē diuine notificātur: que sunt quatuor relatiōnes sup̄dicē. Et innascibilitas que cōuenit tantuſ patrī p̄prie accipiēdo innascibilitatez: p̄ ut īgenitū dicit nō esse ab alio. P̄prietates eim p̄sonales dicitur quia p̄ eas persone cōstiuuntur et dīstinguuntur. Dicitur vero relatiōes quia per eas persone referrūtur ad iūicēz. Notiōes autem dīcūntur quia per eas persone notificantur.

Secundo est notandum quod inter essentiā et propriaētes personales seu relatiōes: est nō ydem p̄prietas ex natura rei. quam non ydem p̄prietatem quidem vocare distinctionem formalem: quidam vero distinctionem modalez. Scotus vero dicit eam non ydem p̄prietatem formalem libro primo distinctione secunda. pater hoc primo quod persone cōueniūt in essentiā et dīstinguūt p̄prietatibus relatiōib⁹. Secundo quia essentiā non multiplicatur et relatiōes sic. Tercio quia essentiā est in qualibet persona et non quilibet relatiō: q̄ tamē non essent ista vera

niſi aliqua non ydem p̄prietas ex natura rei esset inter cōſiderāt̄ et p̄prietates. Ex isto n. sequit̄ q̄ op̄io illoꝝ qui dīcūt q̄ cōntra et p̄prietates ex natūra rei sūptimib⁹ modis idēz: et foliū dīstinguunt̄ ſc̄d̄z ratōes intelligib⁹ p̄ intellectū noſtrū est falſa. Et si dīcāt q̄ tūc ſequit̄ q̄ relatiōes efficiunt creature ex quo nō sūt omnib⁹ mōis idēz cū essentiā ex natūra rei. De cūdo ſequeret̄ q̄ efficit in deo p̄pōſitio ex re et re. Dicendū est. q̄ p̄mū nō ſequitur ut dīcit Scot⁹ ex eo: q̄ licet essentiā et relatiōes ſint nō idēz formalib⁹ ſunt tamē idēz realiter et essentialiter. Nec ſecundū ſequit̄ q̄ cū prius poſſit efficiere ſine posteriori. et dīſtinctio ſit p̄por p̄pōſitōe. poſtē bene ſtare aliqua dīſtingui: et nō facere p̄pōſitōes ut dīcit Pet⁹ dīſtinctio li. p̄i. dīl. xxxiiij. nec eſt ibi res et res. ſed res et mod⁹ formalis. et licet res et res faciant cōpoſitiōes nō tamē res cū modo formalib⁹. Et ſi dīcatur. ultra q̄ cū omne ens ſit reale aut ratiōis: ſecundū p̄b̄m omnis dīſtinctio debet efficiere ſeūtū: cum dīſtinctio ſit paſſio entis. Dicendū eſt q̄ nec iſta ratio valet. ex eo q̄r ens reale habet latitudinem cuius accipiatur tam pro re fundamētali quā p̄ modo formalientis. et ſecundū q̄ ſit multiplicatio modorū formalium. ita ſit multiplicatio nō ydenmītū ſeu dīſtinctiōnū.

Tercio notandum q̄ duo faciūt p̄prietates p̄sonales. Pri muē q̄ ſtūtū p̄sonas in essentiā personali. Secundaz eſt quia faciunt personas dīſtingui vna ab alia. ut patrī p̄ Damascenū li. primo vbi dīcīt q̄ omnia ſunt vnu in deo p̄ter generare et generari et spirari. quibus ab iūicēz dīſtinxūt̄ treſ ypostaſ. Hoc etiā dīcīt Boeci. li. de trinitate q̄ essentiā contineat vnitatēz. relatiō multiplicat trinitatēm. Et ſi dīcatur q̄ ſi relatiō dīſtinguit et constituit p̄sonam. ſequetur quod dīſtinguit realiter ab essentiā. ſicut forma in materia. Ad hoc dicendū eſt quod relatiō nō eſt in essentiā ſicut actus in potētia ſaluz ſicut forma in materia q̄r relatiō

tiō non deteriat seu distinguit eētiaꝝ. sicut forma deteriat
materiaꝝ; si deteriat ipaz psonā quā p̄sticuit. vt dicit Da-
masce. et sicnō sequit illud. nā p̄prietates psonales dicunt
actꝝ psonales: ct nō actus essentie. Itis p̄supoit is pono
istā p̄clusiōeꝝ. q̄ in diuinis sūt tres psons reālē distincte ab
inuicē. ita q̄ vna psona nō est alia. quiaꝝ vna est pater. et
alia filiꝝ. et alia spūssanci. vt dicit Athana. in simbolo. alia
est. n. psona patris. alia filiꝝ. alia spūssanci. Ista p̄clusio p̄
bat. p̄mo p̄ dictū Xpi Mat. vltimo. vbi dicit̄ q̄ Xps dixit
disciplis suis. ite et p̄dicate baptizātes om̄s gentes: in no-
mine patris et filii et spūssanci. Secundo p̄bat p̄clusio per
dictuz Job. inis in canōica. i. capi. v. vbi dicit̄. tres sūt qui
telimōiuz dāt in celo pater. et verbū. i. filiꝝ. et spūssancus.

Terio pbae &clusio p determinatiōē ecclie. vt babetur
de summa trinitate et si. catbo. capi. firmiter credim⁹. ubi dici
tur. q̄ firmiter credim⁹ et simplē &stitemur q̄ vn⁹ est solus
deus pater ⁊ fili⁹ ⁊ spūssanc⁹. tres quidez psonae. s. realiter
distinc⁹. vt dicit Augusti. q̄ nec pater est fili⁹ nec spūssan
ctus. nec filius est pater nec spūssauct⁹. nec spūssactus est
pater nec filius Dicit n. Athan. q̄ alia est n. psona patris.

Pro quo est Sciedū. q̄ pater aliquā essentialiter dicit de
trinitate ut habeat Mat. vi. vbi dicit. pater noster qui
es in celis et sic non accipiē hic. Aliquādo dicit personaliter
ut hic dicit Athana. alia est n. persona patris. Et notāter di-
cit alia t̄ nō aliud: qz aliud in neutro dicit diversitatē in na-
tura. ali⁹ in masculio et alia in feo dicit diversitatē in sup-
poitio. Et sic pater ē alia psōa a persona filii et nō aliud. Di-
cit ultra t̄ alia ipsiusanci Pro quo sciedū ē q̄ nomē spi-
ritus sancti nomē c̄it toci⁹ trinitatis. qz q̄libz persona est spūssā
et i. s. qz tercia persona in trinitate in noīata erat. noīatur
noīe omni. i. ipsiusancis Et alie due personae noīant noīibus
pp̄p̄ys. qz vna dicit pater t̄ liqua filii Fisi querat quare

attribuitur istud nomen spūscūs tercie psonē cū sit con-
mūe omib⁹ psonis Dicēdūz est ut dicit Pe. de tharātasio
li. pri. di. t. qz idō tercie psonē attribuit hoc nomē sc̄tūs qz
sancutias est p̄dictio volūtatis. t̄ ipā tercia psonā cum sit
amor patris t̄ filij vt dicit Aug. pcedit p̄ actū reūm volūta-
tis et sic p̄ prie dicit sanc⁹. Hoc nomē spūs attribuit illi vt
dicit Richard⁹ in eadē di. qz spūs dicit̄ spiratiōe et spira-
tio in corpore est act⁹ vitalis. et tercia psonā in trinitate cū
sit amor patris et filij pcedit p̄ spiratiōē qz est signū vite: et
sic dicit̄ spūs. Instat̄ extra istaz p̄clusiōēz t̄ dicit̄ Alba.
Et p̄bat qz in deo nō pōt̄ esse p̄lalitas psonaz cū secūdūz
veritatē nō sit nisi vñ de⁹. Et p̄mo sic. qz cunqz vñi et idēz
simplī sūt idē inter se sūt omnio eadem. h̄ psonē diuine sūt
omnio simplī yde⁹ eēntie diuine. qz est omnio in se simple
eadez. g. t̄c. maior p̄ p̄ illā r̄laž tener om̄is forma silogī
stica. minor p̄ p̄ qz eēntia diuina p̄ suā simplicitatē est quicqz
habet. Secūdo sic. essentiale et actuale diuidit̄ totū ens.
ideo quicquid est in aliquo: aut ē idēz sibi eēntialit̄ aut idēz
sibi accidentalit̄. h̄ illud qz distiguit̄ p̄sonas nō ē acc̄ns eē-
sentie qz nibil sibi accidit. ḡ est idēz sibi eēntialit̄. sed qd̄ est
idēz essentialit̄ eēsentie si m̄ltipliacāt. etiāz m̄ltipliacāt eēsentia.
qz si eēntia nō m̄ltipliacāt et illud qd̄ est in ea. sic videt̄ qd̄
eēntia et illud distiguunt̄ realit̄. t̄ p̄ p̄s si sūt p̄les psonē. t̄
p̄les relatiōes reales erūt plure eēntie. Tercio sic. nō pos-
sūt esse p̄la necesse esse. secūdūz Aluicēnāz in. i. sive metba.
sed psonā diuina ē necesse eē ḡ nō possūt esse p̄les psonē in
diuīs. maiorē pbat Aluicēna vbi sup̄ sic. si. n. sūt plura ne-
cessē esse qro. quib⁹ formalī distiguunt̄. et sic a. t̄ b. aut si
ratiōes quib⁹ formalī distiguunt̄ sūt necesse esse aut nō. et
si sunt necesse esse cum in aliquo conueniant et in aliquo
differant. aliquid est necesse esse per duas rationes quod
est in cōvenientiis qz altera remota nibilomin⁹ est necesse esse

Si autem illae rationes quibus realis distinguitur non sunt necesse esse; quod necesse esse in sua ratione includit possibile esse. Quod est inveniens. Quarto sic. nihil est ponendum in entibus maxime in sumo bono: quo non posito nihil perfectio est definita in universo. sed aliqua persona divina non existente in essentia divina: nihil perfectio de esset in universo. quod plalitas talium non est ponenda in deo. maior patet minor vero probatur. Si nam secunda persona non esset quicquid perfectio esset in ea esset in prima. et ita nihil perfectio de esset in universo. Et si dicatur quod non sub omni modo quicquid perfectio est in una persona est in alia. Contra nam iste modus habendi videtur esse absurdus. aut est perfectio. aut non. si esset in deo. et per consequens prima persona non esset simpliciter perfecta. nisi habeat illius modum. Si non secundum quod non existente secunda persona manet rotata eius perfectio in prima. Responsio ad ista. Ad primum dico quod ut dicit Scotus libri prius. diuinus. iij. q. ultima. quod maior est vera salutis duabus predicationibus. Prima est ydemptitas medi in se. Et secunda ydemptitas formalis extremorum cum medio vel saltem unius extremi: quod principius filogisticum tenet ubicumque eis adiungit. sed non minor est falsa. quod persona divina non sicut idem essentia ydemptitate formalis. Preter istas duas predicationes est alia predicatione scilicet quod medium regulare per dicendum non est in deo. quod non omnino quod est deo videtur essentia divina est pater. Et dicatur quod licet non sint idem formaliter vissim ex ydemptitate reali extremorum ad essentiam dividitur vera ydemptitas realis personarum inter se. Ad hoc respondet Scotus quod si persone essent cum essentia edem ydemptitate subsistente posse dividit ydemptitas personarum quae subsisterent in ter se. sed hoc est falsum. quod licet essentia habeat unica existentiam non tamē haber vnuam subsistentiam quae sunt persone eadem. quod subsistencia quod est ratio suppositalis: dicit

duplices incoicabilitates. eentia vero est coicibilis tribus superioribus: et id non potest excludi idemperitas realis inter se. quod media non sunt eadem subsistencia. Et si qua sit subsistencia: quod est ratio suppositalis: dicit duplex incoicibilitates. Dico ut dicit Scotus libri prius. iij. q. aliiquid dicit coicibile alteri duplum. Unus modo per idemperitates sicut natura coicatur super positum vel universale singulare. Unus modo per formam. sicut dicimus quod forma coicatur materie. ratiō n. suppositi. nullo isto modo est coicibilis. quod nec per idemperitatem una persona coicatur alteri. sed bene eentia coicatur personae per idemperitatem sicut natura suppositis. nec etiam persona coicatur alteri per inseparabilitatem sicut neceentia tali modo coicatur personae. et sic ratio super positalis dicitur subsistere in duplice incoicibilitate. Ad secundum dico quod aeternale si accipiat proprie pecunia quod est de genere accidentis. sic accipiendo aeternale non dividit immediate omnes ens. Si autem accipiat aeternale per extraneum. quod extra rationes aliorum eo modo quod accipit aeternale in falla accidentis. et sic dicitur quod differentia est aeternalis generi quod est extra rationes generis. sic bene credo quod est extra rationes eentiae quibus ratio seu proportionetas personalis. et sic stat quod sunt idem eentialiter. sed non de eentia et unius esse extra rationes alteri. Et ad illud quod dicitur quod si unius multiplicatur et reliquum debet multiplicari. si unius est eentiale alteri. Dico quod hoc non sicut sic hic. Et ad illud quod dicitur quod sequitur quod eentia et relatio distinguuntur rea liter si eentia non multiplicantur et relatio sic. Dico ut dicit Petrus d' Aquino. libri prius. xxviii. quod licet eentia divina et relationes sint idem falliter tamen propter illas non idemperitatem formaliter quod est inter eentias et eas: aliiquid potest separare eentiae quod non potest separari formaliter. et sic bene potest stare quod eentia de se dicat perfectio simplificiter et non ratio et eentia sit immultiplicabilis et relatio non. et

cēna vna numero cōcēt plurib⁹ ⁊ nō relatio. Ad tertium
dico q̄ illa p̄pria qb⁹ p̄sona distinguitur sūt nō esse esse p̄ ea
dez necessitate cēndi nō p̄ diuersaz. sicut imagiait Aliicēna
de duob⁹ dījs cēnt distinctis. etiā relatiōes nō sūt formaliter
necessite eē. s̄ tñ idem p̄petate. nec se quīt ḡ sūt formaliter
possibiles eē. q̄ flatō formaliter abstrahit a necessite esse ⁊
a possibile eē. Ad quartū dico q̄ argumētū p̄suppoitum
possibile. suppoit. n. q̄ nō sūt nīsi vna p̄sona in diuis sicut
dixit Gabell. ideo isto impossibile poito seqrēt multa im
possibilita et sic argumētū nō valer. Petr⁹ de aq. ⁊ Jo. sco.
dicunt q̄ x̄cessi maiore poita possibilitale. mīor ē falsa ⁊ im
possibilis. q̄ si secunda p̄sona deesset in diuis sūmū bonū
⁊ sūma p̄ficio deēt q̄ deēt natā cōcabilis. Et si dicāt q̄
illa sūma p̄ficio eēt in patre. Dico q̄ si illa p̄sona deēt
sūma p̄ficio deēt in patre. q̄ si illa deēt patre. eēt includit
p̄ficiōes. Et hec de isto capitulo: in q̄ tractat̄ dī distincōe
p̄sonaz: dicta sufficiat.

**Sed patris ⁊ filij ⁊ spūscī vna ē di
uitas: eq̄lis gl̄ia coēna' maiestas.**
Postq; Alba. deteriavit quō p̄sonae erāt p̄les ḥ Gabelli.
bereticū Cōseqneat̄ deteriāt de vnitate cēne triū p̄sonaz. p̄
pter hoc ne fore Gabell. beretic⁹ ⁊ sui seq̄ces putarēt. q̄ si
erāt tres p̄sonae indiuis realē distincte. q̄ ita putarene
ēt tres cēnas. Pro q̄ sūt aliqua notāda. Et p̄io ē notādū
q̄ P̄bs in q̄. metba. dicit q̄ p̄alitas p̄ncipatū nō ē bona
et excludit in fine libri q̄ vñ̄ ē p̄nceps totū vniuersi. Et in
vñ̄. cibico. dicit q̄ regnū est optia pollitia ex eo q̄ in re
gno p̄ncipat̄ vñ̄. mcl⁹ ḡ est vniuerso esse vñ̄ p̄ncipes q̄z
p̄les. Et istis dicitis P̄bi p̄cūferri vñ̄ eē deū. et p̄ con
seq̄ns vñ̄ tñ̄ esse cēnam diuinā Aliicē. vñ̄. metba. ca. vi.
dicit q̄ erat impossibile. vt q̄ est necesse esse s̄t p̄par aliud

necesse esse et vocat necesse et deus. Et h̄ metba. ca. i. dicit
q̄d vniuersitas habet p̄ncipatum. et subdit q̄d est vñ̄ in
q̄ntuz nō est cōcans ei aliud nīlo mō in suo esse q̄d est ei
et p̄pter bāc vnitatē ē impar. Et q̄d dīcis Aliicē sanis da
rep̄z q̄ nō ē nīsi vñ̄ de⁹. ⁊ si nō ē nīsi vñ̄ de⁹ nec ē nīsi vna
cēna. Secūdo est notādū q̄d aliquid dī cōcabile alteri du
pliciter Uno mō p̄ idem p̄petate et sic natā cōcāt̄ supposi
tis. Alio mō p̄ informatōes sicut dicim⁹ q̄ forma cōcāt̄
materie. p̄io mō dicit p̄fectōes. Secūdo nō cēna diuina non
cōcatur p̄sonis p̄ in formatōes. s̄t sicut natā cōcatur sūp
politis sc̄. q̄ idem p̄petate. Tercio est notādū. q̄d q̄z̄is
cēntia diuina cōcāt̄ suppositis diuinis p̄ idem p̄petate nō
tñ̄ cōcāt̄ illis sicut natā speciūoca cōcatur suis suppositis
s̄t singlariib⁹. hoc. n. p̄z q̄d quādo natā cōcāt̄ speciūoca cōi
cat̄ diuinalis suppositis deteriat̄ ⁊ in diuiduat̄ ut dicit Secūdo.
p̄ differētias in diuiduales sicut gen⁹ speciūocat̄ ⁊ de ter
mitat̄ p̄ differētias speciūocas et hoc dicit im p̄fectōes. cēna
diuina de se ē hec. et singlariis q̄ nec deteriat̄ nec in diuiduat̄
p̄ relatiōes q̄ est p̄fectōis q̄ vna numero est in qualib⁹
p̄sona. relatiōes. n. solū de teriant ip̄as p̄sonas vt dicit Da
ma. Quarto ē notādū q̄ indeco lic̄ ponaē cēna et relatōes.
cēna ratōe cui⁹ q̄lib⁹ p̄sona sit deus. Relatiōes vñ̄ q̄bus
p̄sonae p̄stiuūt in eē p̄sonali nō tñ̄ est imaginādū q̄ in dīo
tñ̄ p̄positio sicut aliqui imaginatis q̄ dixerūt p̄sonas in
diuis esse p̄positas ex essentia et relatōib⁹ p̄prias. hoc enim
pater Primo q̄ deo repugnat habere p̄tē et p̄tē secūdūz
q̄ dicit P̄bs iij. p̄būscor⁹ q̄d infinito repugnat esse p̄tē
q̄z̄tūc extra infinitū eēt aliqd ⁊ om̄e p̄positū habet p̄tē et
partez. Secūndo q̄ om̄e compōibile cum altero nō ba
bet om̄e p̄ficiōes. et essentia diuina haber de se om̄e per
p̄ficiōes. Et si dicāt q̄d p̄suppōitū istius ratōis est falso

qr p̄suppoit q̄ simplicitas dicat maiore p̄fectioz q̄z p̄positio. qd̄ videt falsuz. ex eo qr illud qd̄ de se dicit p̄uariōez nō dicat p̄fectioez simpliſ h̄ simplicitas dicit p̄uatoz. qr simplex est bñm P̄bm p̄i. metba. indiuisibile actu. et potētia. et p̄gn̄s videt qd̄ nō sit p̄fecto simpliſ. Dicēdu est ad istud. vt dicit Landulfus li. p̄i. di. viij. qd̄ negāduz est qd̄. simplicitas sit p̄uatio. et addicū P̄bi qui dicit qd̄ simplex est indiuisibile potētia et actu. dicit Landu. qd̄ quāuis ista descriptio sit p̄uatoz bñm vocē non tñ simpliciter est p̄uatoz h̄ est qdaz mō idēptatōis sibi ip̄i positi⁹ p̄. et p̄ istū p̄. si bi repugnat diuidi potētia et actu. vt p̄intelligat ista idēptita. p̄oitiua ad quā se q̄r ip̄a sp̄ugnatiā negatiua. Et si dicat qd̄ si s̄c̄ esset. qd̄ simplicitas dicat entitatez p̄oitiua. q̄ entitas dicit p̄fectioez. se q̄rēt qd̄ materia dicit maiore p̄fectioz quā p̄positū. qr materia simplitior est p̄posito. sed boctū est falsuz et p̄ sequēt̄ videt qd̄ simplicitas nō dicat rem p̄oitiua h̄ p̄uatiua. Ad boce est dicēduz vt dicit Sc̄o. et silt Land. in di. p̄alegata materiā eē in p̄fectioz p̄posito p̄oīt̄ p̄uare ex duob⁹. vel ex simplicitate v̄l ex limitatōe annexa simplicitati P̄rio. materia nō est in p̄fectioz quaz p̄positū. qr p̄ simplicitatez p̄cise materia absoluēta multis depēdentijs a quib⁹ nō absoluēt̄ p̄positū. h̄ qd̄ materia sit in p̄fectioz p̄posito. p̄uare ex limitatōe materie qr p̄positū cōcludit actu. et potētia. materia tñm potētia. et p̄gn̄s claudit infra limitatōe entitatis in p̄fectionis. Ista p̄suppoit̄ pono istaz p̄clusiōez. qd̄ quāuis in diuinis sine tres p̄sonae distice tñ illaz p̄sonaz nō sit trea eēntia h̄ vna eēntia tñm vt dicit Alba. in simbolo suo. h̄ patris et filij et sp̄uſanci vna est diuinitas et equalis gloria coetera maiestas. Ista p̄dusio p̄baēt p̄. p̄ auctoritates sc̄p̄te veteris legis. Cū deuitto. vi. dicit audiusabel qd̄ dñs de⁹ cu⁹ vnuus est

Et in p̄o. lxx. dicit ego suz dñs de⁹ tuus qui eduxit te d̄ terra egip̄tu et nō erit tibi ali⁹ deus p̄ter me. et p̄ gn̄s si nō ē nisi vnuus deus nō est nisi vna eēntia diuina. Sc̄o. p̄batur p̄ dictū Xpi Jo. et vbi dicit qd̄ dixit xps. ego et pater vnuus sum⁹ nō est dicēduz qd̄ intellexit dicere qd̄ erat vnuus in p̄sona. h̄ vnuus in eēntia. Tercio p̄baēt p̄ dictū Jo. in p̄i. cano. ca. v. vbi dicit q̄ tres sūt qui testimoniu⁹ dāt in celo. pater et vnuus et sp̄uſanci et bñj tres vnuus sūt. s. in eēntia. Quarto p̄bat p̄ dictū Aliugu. in ep̄la. ij. ad p̄sentiu⁹ vbi dicit Aliugu. teneam⁹ in p̄cussa fide patre et filii et sp̄m̄sc̄m̄ eēt̄n̄tates et tñ vnuus deū. nō q̄ sit eoz cōis quasi quarta diuinitas. sed q̄ ip̄a est ineffabilis trinitas. Quinto p̄baēt p̄ determinatōe ecclie vt bēt̄ de summa trinitate. et si. catbo. ca. firmiter credim⁹. vbi dicit q̄ firmiter credim⁹ et simpliſ ɔfitemur qd̄ vnuus ē solus ver⁹ deus etn⁹ imēsus os̄ipotēs pater et filij et sp̄i rit̄sc̄t̄s. tres quidez p̄sonaz vna eēntia simplex omnino. Per hoc n. q̄ dicit Alhana. h̄ patris et filij et sp̄uſcri vna ē diuinitas ostēdit Alba. vñtatez qntū ad vñtatez eēntie in trib⁹ p̄sonis: h̄ Sabellū qui negabant esse tres p̄sonas Et p̄tra Arianos qui dicebat q̄ bñj tres erant vnuus nō in diuinitate h̄ in volūtate bñm q̄ amici dicūt̄ esse vnuus. ppter hoc q̄ idē volūt̄ et idez nolūt̄. Et sic errorē eoz. taz Sabellij q̄z aritionoy excluderet. dicit Alhana. h̄ patris et filij et sp̄i rit̄sc̄t̄ vna est diuinitas. Et sic ut vna est diuinitas. ita est eqlis gl̄ia. i. equalis honor vñl laus. s. illis tribus. Et hoc est qr. sic ut diuinitas est vna indiuisa in tribus p̄sonis. ita honor deb̄t̄ esse vñl et vna laus triū p̄sonaz. Kātō ē ista qr honor et laus non debentur personis ratione proprietatis p̄sonalis. sed ratione deitatis Propetas. n. p̄sonalis vt dicit Sc̄otus nec dicit p̄fectionem nec imperfectiones. Et per consequens cum essentia sit indiuisa vna in omni-

bus tribus psonis vnius bonor et una latus debent esse tri-
bus. Hoc autem dicit Albana contra Arrianos qui dicebat
qd maior honor et laus debet patri quam filio et spirituis an-
cto. Contra quem errorum ecclasia in fine bimini beate virginis
Ave maris stella. dicit expresse tribus honor vnius Et in
oratione scissime trinitatis ecclasia dicte ex parte trinitatis glorias
id est honorum agnoscere et in potentia maiestatis adorare
unitates. Et sequitur ultra quod dicit Albana. et coetera
maiestas. i. coeterum principatum vel potestas. Dicitur namque
maiestas a maiori. et sic maiestas id est quod maior potestas.
Unde in civitate potestates et principiae maiores. maies-
tas dicuntur. ut maiestas imperatoris vel regia. Cum enim
una irac sit essentia indivisa trium personarum. ratione cuius
debetur maiestas ut dicit Augustinus. Et similiter Magi-
ster. li. p. i. di. xii. in deo idem est esse. et magnus esse. et esse
dei est necesse. Et cum sit una maiestas trium personarum
non poterit esse quod maiestas vnius persone sit ante ma-
iestatem alterius cum idem ante seipsum esse non potest.
sed patris et filii et spiritus sancti. vi dicit Albanius est
una coetera maiestas. Et hoc dicit Albanius contra
Arrianos qui dicebat quod maiestas patris ab eterno
et quod maiestas filii et spiritus sancti est ex patre. Contra
quod dictum hereticorum ecclasia in prefatione misse dicit.
Et in personis proprietas et in maiestate adorem equalitas
quam laudant angeli. cc. Non enim dicitur quod adore-
tur proprietas personalis ex eo quia proprietas persona-
lis ut proprietas est non est adoranda pro tanto ut dixi su-
perius. quia nec dicit perfectionem nec imperfectionem.
Sed dicitur quod adoretur equalitas maiestatis. In-
statur contra istam conclusionem et contra dictum Albana
sly. Et probatur quod si in deo sunt plures persone quod

similiter sunt plures essentie et non una essentia tantum tri-
um personarum. Et primo sic. nam opposita non possunt
esse simul. sed vnu et plura sunt opposita ergo si in deo
sunt plures persone in deo non est unitas indivisa essentie.
Secundo sic. nam plura bona paucioribus bonis sunt
meliora secundum philosophum tertio topicorum. sed
quaecunq; sunt meliora sunt ponenda in unitate. ergo
si sunt plures persone in unitate sunt plures es-
sentie divine. Tercio sic. nam dicit Anselmus in mano
logion. capitulo. quindecimo. omne quod melius est ip-
su q; non ipsum in deo est ponendum. sed melius est esse
plures unitates q; non esse sicut patet per dictum
philosophi preallegatum. et per consequens videtur qd
in unitate sunt plures persone. quod sunt plures essentie
divine. Quartio sic. secundum Pbm quarto metab-
rum tunc unum quodq; perfectum est cum potest genera-
resibi simile. sed unita essentia est perfectissima. ergo po-
test essentiam sibi similem producere. sicut persona produ-
cit personam. sed secundum Pbm. iii. philosophorum in perpe-
tui non differt esse a posse. ergo in unitate sunt plures
personae sunt plures essentie. Quinto sic. ubi cunq; est
pluralitas ibi sunt plures unitates. sed in deo est plurali-
tas. quia ibi sunt plures persone. ergo ibi sunt plures uni-
tates et si sunt plures unitates sunt plures essentie. quia se-
cundum Pbm quarto metabaphysice ens et unum conuer-
tuntur. et per consequens si sunt plures unitates sunt plu-
res entitates et si sunt plures entitates sunt plures essentie
Responsio ad ista. Ad primum. nego quod semper multus et
vnu opponatur. quod licet opponatur respectu eiusdem. non
tamen respectu diversorum. et sic est in deo. quod unitas est respectu
entitatis divine. et multitudo est respectu suppositorum seu personarum

q̄ sunt aliquo modo distincte ex natā rei ab eēntia diuina et sic potest stare bene vnitās eēntic̄ cuz plalitate personaz̄ sine aliq̄ repugnātia. Ad secūduz̄ dicūt aliqui ad maiorez̄ q̄ p̄la bona finita sūt meliora pauciorib⁹ bonis finitis nō aut̄ p̄la bona infinita. Elij v̄o respondēt ad mioresz̄ dicūt. q̄ illa mior. s. q̄ q̄cunq̄ meliora sūt ponēda in vniuerso: ē v̄a poita possibilate eoꝝ. hoc aut̄ est in possibile eē in dia uia eēntia. Ad tertiu(m) in quo dicit q̄ esset meliꝝ ponere ples eēnas n̄tioiniis q̄z vñā) dico q̄ falsuz̄ est q̄z hoc esset qualib⁹ illaz̄ limitataz̄ t̄ in plurib⁹ bonis limitatis nō posset esset t̄m̄ de bonitate q̄ntuz̄ in uno bono infinito. Unde v̄bū P̄bi (vt dicit richard⁹ li. pri. di. ii.) intelligēduz̄ est de plurib⁹ bonis p̄supposta eēlitate bonitatis in quolib⁹ bo no pluriū: t̄ in quolib⁹ bono paucor. Petr⁹ v̄o de aq̄la in eadē di. dicit q̄ est intelligēduz̄ posita eoꝝ possibilate vt dicūt̄ est in responsiōe p̄cedēti. Ad q̄rtuz̄ dico q̄ dicūt̄ P̄bi est intelligēduz̄ in gn̄abilib⁹ t̄ corruptibilib⁹. de q̄b⁹ loq̄ba t̄ ipē P̄b⁹ ibidem. q̄ nō n̄. ppter hoc dicūt̄ sole eē in pfectū. q̄ nō p̄t̄ aliū sole gn̄are. Et sic dico. q̄. Is sit nobilitas: in natā in ferioz̄ gn̄abili et corruptibili: gn̄are sibi sile. non seq̄ t̄ ppter hoc q̄ sit nobilitas in essentia diuina. Unde aliud est nobilitas in natura inferiori q̄ nō est nobilitatis in natā superiori. Sic p̄z̄ vt dicit Dyonisius d̄ diuinis noib⁹. q̄ esse iracūduz̄ est nobilitatis in cane t̄ tñ nō est nobilitatis in boie. Ad q̄rcū dico. q̄ duplex ē vnitās s. vnitās eēnalis t̄ vnitās p̄sonalis. t̄ sic xedo q̄ in deo s̄t vnitātes p̄sonales. b̄ nego q̄ ppter hoc seq̄ t̄ q̄ ibi s̄nt ples eēne. q̄ nō est ibi nisi vna vnitās eēnalis. Et ad illō q̄ dicit̄ q̄ ens t̄ vnuū p̄uertū dico qd̄ verū ē de vnitate eēnti ali. et sic nūbil ad p̄positum. Et hec dicit̄ de isto capitulo: In quo tractat̄ de vnitate essentie diuine: sufficiant.

Qualis pater: talis filius: talis spiritus sanctus

Postquā Albanius determinauit de vnitate diuine essentie in tribus p̄sonis. Consequenter determinat de p̄fectionibus p̄sonar̄ et equalitate eaz̄ in p̄fectionibus attributali bus. Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo q̄ ppter p̄prietates p̄sonales in p̄sonis diuinis. sunt attributa seu p̄fessiones attributales. vt sunt misericordia. iusticia. sapientia. bonitas. veritas. et hui⁹ modi. que p̄fessiones attributales sunt aliquo modo non idem formaliter t̄ ex natura rei cum ipsa diuina essentia vt dicit Scotus. li. pri. di. viii. vt patet p̄ ratione Augusti factam p̄tra maximū li. tercio. dicit̄ enim L. Maximus beretus: qui fuit de secta Sabellij: q̄ deus non erat simplex. sed in eo erant tria supra sua realiter distincta. Contra quem arguerat Augustin⁹. Si potes intelligere deus magnū bonū. t̄. sine p̄positiōe. Quomodo nō potes intelligere patrem et filium t̄ spiritū sanctum in vna simplici essentia. Ista n̄. ratio Augustini non valeret. ymo ei sit falsa p̄sequētis. nisi esset aliqua distinctione ex natura rei inter attributa. patet etiam p̄ Damascenū li. iiiij. vbi dicit̄ si iustum: si bonū: t̄ si tale dixeris nō natūram dices deus. sed q̄ circa naturaz̄ sunt. Hoc etiam p̄terratiōne. nāz̄ disfunctio attributor̄ est fundamētu(m) emanationū in diuinis. nam filius p̄ducatur p̄ intellectum. et spūssanc⁹ p̄ voluntatem. et essentia non est ratio disfunctio nis istaz̄ p̄ductionū. cum s̄t vna numero in ambabus p̄sonis. simul concurrat cum intellectu. et voluntate in ratione obiectu. et p̄ p̄sequētis viderur q̄ intellectus t̄ voluntas nō soluz̄ interficiat̄. Et cū essentia diuina sūt nō idz̄. nō est dicēduz̄ realis s̄t formaliter seu ex natura rei. Secūdo est notadū qd̄ dicūt̄ Anselmi in monologion qd̄ est qui

quid de summa eentia dicatur uno modo una consideratio est. Et sicut dictum Augustini de tertio habitaculo quod est. quod sapientia in eo non est mea gressus sapientia quam bonitas. debent intelligi ut dicit Secundus. prius. diu. viij. de idemperitatem fundametalis et non de idemperitate formalis sive modalis. Et si dicatur quod tunc esset ibi disposicio dicendum est ut dixi in penitentia et in anpenitentia causa. quod non sequitur propter hoc. disposicio in deo ex diuina eentia cuius illius attributus. quod. legere et re fuisse dispositio non tam ex re et modo formalium. Tercio est notandum. ut dicit Petrus. Et quia laudum. prius. diu. xxvij. quod ad hoc quod inter alios sit distinctio formalis. seu non idemperitatis formalis ex natura rei sine distinctione reali re queritur quod est. Prior est quod unum non sit in alio. sicut in potentia materiali. quod actus et potentia. scilicet materia dicitur realis. Secundus est quod non sit in alio virtualiter quod alia est potentia virtualiter et alia potentia formalis. nam cum virtualiter continetur effectus. et cum et causatum dicitur per ipsum quod formaliter realiter et eentialiter. Tertium quod unum non sit in alio sicut in quodam profuso. scilicet non sicut aliud sicut per se in suo toto. quod prius si superius de eentia tota et non dicitur ab eo formaliter sed solu modaliter. sicut ex natura rei sive non idemperitatem formaliter. si accipiat quibus per se respectum tota. tunc inter totum et tales per se est forma realis. ut videtur dicere probus. et physicus. Quartum est quod unum non sit in dubia in conceptu quod dicatur alterius. quod quod sic se habet inter idemperitatem formaliter distincta solus modaliter seu ex natura rei. attributa. non nullo istorum modis sit in eentia diuina. Quarto est notandum quod Probus. ut metha. facit divisionem inter relationes idemperitatis et similitudinis equalitatis. Et dicit quod illa sit caducus quoque similitudo est una. Similia vero quoque qualitas est una. Et qualia autem quoque remanentes sunt duas secundum flatum hanc duos secundum metam. scilicet proximum et remotum. secundum metam. non remotum idemperitatis est similitudo. Et propter quod est unitas sive secundum metam. non remotum similitudinis est qualitas. Et propter quod est unitas qualitatis secundum metam autem remotum equalitatis est qualitas. et propter quod est unitas qualitatis

tatis. Instans propositis ponio ista conclusio et omnes tres personae sunt quod perfecte in perfectiis attributis quod habent ad modos qualitatibus in ipso deo ratione quae personae dicuntur sicut ut dicit Athanasius. in simbolo. quod pater filius filius spiritus sanctus. Instans conclusio probatur primo per Augustinum. viij. de trinitate. capitulo. vbi dicitur. nec pater nec filius sed magis aliud est quam in ipso spiritus sanctus. Ex quo dico propter oculos tres personae sunt quod perfecte ex quo plures personae non sunt aliud magis quam una. Secundus probatur per rationem secundum illa sunt quod perfecte. quod habent easdem perfectiones attributus. quod eadem sapientia quod est in patre est in filio et in spiritu sancto. et sic de aliis attributis et quod et equaliter. et secundum maior non est minor. vero probatur in causa mediate secundum. Tercio probatur secundum per differentiationes ecclesie ut habeat de summa trinitate et factio causa firmiter credimus. Vnde dicitur quod tres personae sunt una eentia simplex. omnis substantia et coextensio. sicut in perfectiis. secundus quod dicit Athanasius. quod quod est pater filius est filius et spiritus sanctus secundum hoc autem dicit Athanasius. et pater et filius et spiritus sanctus. Et secundum quod pater erat melior et sapientior et iustior. et habuit modum perfectiis. quam filius et spiritus sanctus. Tertius sicut negabat unitatem eentie. ita negabat equalitatem personarum in perfectiis attributis. Instans huius conclusio et hoc dictum Athanasius. Et probatur quod in personis diversis non sunt perfectiones attributales. Et dato quod sint probatur quod personae non sunt quod perfecte in eisdem. Et prior sicut non in deo non est aliquod qualitas de genere qualitatis. sed attributa superioris nostrarum sunt qualitates et de genere qualitatis et secundum maior nota est de se quod in deo nullus cadit accessus. quod quicquid est in deo est idem per se quod in ipso deo. minor vero propter ipsum. quod boetas et sapientia sunt denominationes sua per modos quod sunt. sed tamen sunt qualitates. quod qualitas est secundum Probum secundum quod est esse dicuntur. et secundum Secundum datus quod attributa sunt in deo probatur quod personae non sunt eque perfecte. et hoc sicut non in personis diversis in perfectiis. et non sunt eque perfecte. non tenet de se sensus vero probatur. vnde non est secundum metam. equalitatis sibi non est equalitas

Si in psonis diuinis nō ē fundamētū equalitatis g. t. maior nota est. minor vero probat. nam fundamētū equalitatis secūdūz Pēt m̄ est quātitas. Si quātitas non est in deo. ut dicit Augusti. li. vi. de trinitate vbi dicit. quod deus est sine quātitate magnus. ergo. t. Tercio sic illud quod dicit imperfectiones non est ponendum in deo. Si equalitas p fectionuz dicit imperfectiones ergo t. maior patet. minor vero pbaēt q̄ repugnat pfectioni creaturaz dicit in p fectionez. sed equalitas quecumq; sic repugnat pfectioni creaturarū. secūdūz quod dicit Augusti. li. lxxiiij. q. vbi dicitur quod si omnia essent inquit equaliter iam nō esset omnia. et p consequens equalitas dicit imperfectiones. Quarto sic. nam vbi cumq; est equalitas aliquoz ibi est cōmēsuratio eoz. q̄ equali alteri est quod nec excedit nec excedit. sed in psonis diuinis nō potest esse mēsuratio g. t. Quinto hīc. nam secundūz Pēt. v. metba. capitulo de simili. similia dicunt quoz qualitas est vna. et p cōsequēs equalia sunt quoz quātitas est vna. sed si in diuinis esset quātitas. illa esset quātitas virtutis. quia molis quātitas non potest esse in deo. sed quātitas virtutis nō potest esse in deo. sicut nec quātitas molis. ut pater quia quantitas virtutis est virtus. et virtus est qualitas sed qualitas non est nec potest esse in deo ergo t. Responsio ad ista. Ad primuz nego minorez et ad probationez nego. quod licet attributa que sunt in deo. sicut sapientia. bonitas. et būt moi. se habeat ad modū qualitatū. q̄ ppter hoc sint realiter qualitates. Unde est secundūz. secūdūz q̄ dicit Boe. li. pri. de trinitate. quod substantia et relatio reperuntur in deo secundūz rationem generis. quia ratio generis substantie est subsistere. id est non esse in alio p modum accidentis. que ratio omnibus que sunt in deo conuenit. cuz

nulluz eoz sit accēs. Ratio generis relationis est tē ad aliud supposituz q̄ tamen realiter conuenit psonis diuinis. Pater enim refertur ad filium. et pater et filius ad spiritū sanctum. Genus vero quātitatis et qualitatis quātuz ad rationes generis in deo non sunt realiter sicut sunt substātia et relationes. quia attributa realiter non qualificant si eis faciunt qualitates. nec magnitudo eoz quāntificat quātitatē sicut facit quātitas molis p̄dicamēti quātitatis. h̄ solum sunt in deo ad modū qualitatuz et ad modum quātitatis scilicet in denoiant quia denoiant ad modū quo qualitaires denoiant in creaturis. Et idco Athanasij declarando quō psonae erant eque perfecte in pfectionibus attributoz. dixit qualis pater talis filius talis spūssancij. ex eo quia licet in deo tale et quale nondicant qualitatem sicut in creaturis. dicunt tamen attributa et pfectiones. q̄ se habent in denoiant ad modum qualitatū licet non in essendo. Nō n. est intelligēdū ppter hoc q̄ substantia et relatio sūt in deo scđz rationez generis substantiae et relationis. q̄ ppter hoc intelligam dicere q̄ ponant in genere scilicet in p̄dicamēto ex eo quia nec deus nec aliquid q̄ est in eo ponitur i aliquo genere seu p̄dicamēto. ppter illimitationez et infinitatem ipsius dei et oīm que in eo sunt. Ut omes doctores theologi dicunt li. pri. vi. viij. Ad secūdūz. nego antecedēs. et ad probationez nego minorez. et ad probationez eius nego. q̄ in deo non sit fundamētū equalitatis. et ad illud q̄ dicitur q̄ fundamētū equalitatis est quātitas concedo. et ad illud q̄ dicitur q̄ in deo nō est quātitas. Dico q̄ quātitas est duplex scilicet quātitas molis et quātitas virtutis. Dico q̄ licet in deo non sit quātitas molis ē tamē quātitas virtutis. Ed terciū dico q̄ concedo q̄ illud quod dicit imperfectiones nō est ponendū in deo si di

Et imperfectionē de sc. non tamē si de se nō dicit imperfectionē sed p respectum: quia aliqd potest esse pfectionis in uno quod tamen non est pfectionis in alio. qđ patet quia rationale est pfectionis in homine. non tamen in cane: quia destrueret naturam eius ita in proposito vult Augustin⁹ qđ equalitas nō sit pfectio in creaturis. quia destrueret naturaz vniuersi. ppter hoc. quia creature sunt diversaz naturaz et pfectionuz. in personis aut̄ diuinis est equalitas pfectionis: ex eo quia est ibi una natura numero: et p consequens eedez pfectiones numero cōsequētes illaz nat̄az.

Ad quartū dico qđ equalitas que est ex cōuenientia in una quā unitate proportionis et nō unitate numerica cōmensurationez includit. non aut̄ est sic de qualitate que fundat̄ sup eandez quāitatem numero proprie loquendo de cōmensurazione. quia commēsuratō includit tria scilic̄z cōmensuratōz terminatiōz et adequatiōz. Terminatio enīz in diuinis non potest esse. nec etiā cōmensuratio proprie loquēdo. Equalitas vero de suo significato non importat nisi adequationez et ideo in diuinis bene est equalitas quamvis ibi non sit commensuratio. Ad quintum. nego qđ in diuinis non sit quantitas virtutis. Et ad illud qđ dicit qđ quantitas virtutis cū sit v̄tus / ē qualitas. Dico qđ virtus creata bene est qualitas per comparationez ad illud cuius est. tamen per cōparationem ad obiecta in que potest habere moduz quantitatis. virtus tamen in deo nō est aliquo qualitas. cū sit idem realiter cum ipsa essentia diuina. licet sine non idem formaliter seu ex natura rei. vt dicit Scotus. ideo similitudo et equalitas in deo sūt idem. Licet similitudo dicatur de diuinis personis ratione attributorum ut habent modum qualitat̄ in denominando et equalitas dicatur de eis ratione illorum attributorum ut habent modum magnitudino et quantitatis. Et hec de isto

capitulo (in quo tractatur de perfectionibus attributib⁹ diuinarum personarum) dicta sufficiant.

Increat⁹ pater: increatus filius: increatus spiritus sanctus.

Postqđ Athanasius determinauit qđ persone sunt eque pfecte in perfectionibus attributib⁹ Consequēter cōtra Arianaos determinat qđ nulla persona in diuiniis est creatura nec habet esse per creationē ut dixerunt Ariani afferētes filium et spiritus non esse similes in pfectionibus attributib⁹ patri. Pro quo sunt aliqua notanda. Et p̄mo est notandum qđ creatio est factio de nibilo. nō sic intel ligendo qđ nibilum sit quasi materia de quo fiat aliquid p creationē: sed sic intelligendo qđ creatio est factio non de aliquo. Unde Anselmus in monologion capitulo. octauo dicit qđ aliquid fieri de nibilo potest intelligi tripliciter. Uno modo ita qđ nullo modo fieri secundum cōsuetudinez qua dicim⁹: qđ tac̄cs loqui de nibilo. Alio modo ita qđ nibilum sit aliqd existēs ex quo aliquid fiat. Tercio modo cum aliquid sit et non est aliquid de quo fiat. et vnde ibi Anselmus qđ p̄mo et secundo modo non est intelligēdū aliquid creari ex nibilo vel fieri. sed bene tertio modo. Secundo est notandum qđ aliqd. p̄duci in esse stat quadruplicē qđam enīz est p̄ducio de nibilo et ista est creatio. qđ creatio nō nibil p̄supponit nec tanqđ pars nec tanqđ subiectum nec aliqd aliud ex qđ fiat v̄l p̄ducat. Alia est p̄ducat de ente in potentia ad formā. s̄bz p̄ nat̄az. et hec ē genitio simplicis in creaturis. b̄z P̄bm p̄ de genitio Alia ē p̄ducat de ente qđtū ē in potentia ad formā accipit̄ez tr̄m: et hec ē genitio b̄m qđ. b̄m P̄bm ibidē p̄ de genitio. sive illa forma accipiālis sit naturalis sive artificialis. Alia est p̄ducat de ente in actu. quod quidem ens in actu est termin⁹ formalis illius

et sic sunt productiones personarum in diuinis talibus generatio filii
quod perducitur spiritu sancti de quibus productionibus et de termino formali eius dicam in suo loco scilicet quod essentia
divina est terminus formalis generationis filii et perductio
nisi spiritu sancti. Tercio est notandum quod in diuinis filiis
perducitur a patre de substantia eius. et spiritu sanctus a
patre et filio de eorum essentiali non intelligendo quod essen
tia presupponatur illis sicut materia. ut dicit bereticus. sed
ut terminus formalis virtus per productiois Et est sensus
veritatis Augustini contra Iacobum. quod filius originatur a pa
tre cuiusnam est consubstantialis et spiritu sanctus produ
citur a patre et a filio quibus est consubstantialis. quorum
productio terminus formalis comunicatur illis personis
est essentia diuina. de quo dixi in precedentibus notabilis. dicas
in suo loco scilicet in illo veritu. deus est ex substantia patris
Istis presuppositis pono istam conclusionem quod nec filius
est a parte per creationem nec spiritu sanctus a patre et filio
est similiter per creationem nec creature dici possunt. ut dicit
Athanasius in simbolo. in creaturam pater in creaturam filius incre
at spissitatem. Ista conclusio patet primo quia filius perduc
tur de cena patris. et spiritu sanctus de essentia patris et filii
et creari est aliquid de nihilo fieri. Secundo. conclusio per
batur per rationes sic. nam illa que babetur esse per productiois
necessario procedentes creatiois quarumcumque creaturam non habet
esse per creationem. nec illa sunt creature. sed filius in diuinis et spiri
tu sanctus est huiusmodi. quod tamen maior nota est. minor vero probatur
Et prius sic priapius. n. duas productiois quas una est ne
cessaria. alia contingens. prius se habet ad productiois necessariam
quod ad productioem contingenteis. sed productio per
sonarum in diuinis est necessaria. et productio creaturarum co
trahens. quod priapius in diuinis potest habere ad productiois per

sonarum quod creaturarum. nam principium productiois filii est
intellectus secundus. et principium productiois spiritus
sancti est voluntas qui intellectus et que voluntas sunt
principium creaturarum. Secundo sic. potentia prius fer
tur supra obiectum primarium quod supra obiectum secundarium
Sed per marius obiectum intellectus er voluntatis diuine est
essentia diuina. Creature vero sunt obiecta secundaria. quod
iste potentie prius respiciunt essentiam diuinarum quod sit pro
ductio creaturarum. sed in illo priori est emanatio persona
rum quia intellectus diuinus exprimit notitiam adequata
sibi cum obiecto. et sic est notitia genita infinita que est fi
lius. codes modo de voluntate respectu spissitatem. quod tamen.

Tertio probatur conclusio per dictum Augustini libro primo de
doctrina christiana ubi dicit. Hoc quibus frumentis est quod
eternas ac incommutabiles commemoramus sunt pater et filius
et spiritu sanctus. Ex quo dico Augustini pater expresse
quod filius et spiritu sanctus non sunt creature cum sint eterni
sicut pater. Quarto probatur conclusio per determinaciones
ecclesie. ut habetur de summa trinitate. et filio carbo. causa firmiter
credimus ubi dicit quod unus est solus dominus eternus pater et
filius et spiritu sanctus. aspergimus initio pater generans. filius
nascens. spiritu sanctus procedens. consubstantiales et co
equales. Ex qua decretali habetur expresse quod filius et spiri
tu sanctus non sunt creature cum absque initio producantur
et sint consubstantiales patri. Et propter hoc dicit Athanasius.
in creaturam pater. in creaturam filius. in creaturam spissitatem.
Hoc autem dicit Athanasius ut excluderetur error arrianorum
qui dicebant quod filius et spissitatem etant creature videntur
in capitulo sequenti. Instauratur contra istam conclusionem
et contra dictum Athan. et probatur. quod filius et spissitatem sunt crea
ture et habeant esse per creationem. Et primo sic. nullum productum est

et se necessariuz / sed quicquid est deus est ex se necessariuz
ergo nihil productuz est necessariu / nec deus: sed q̄ nō est
deus et est productu est creatura / ergo cum filius et spiri-
tussancus sunt producti / ergo sunt creature. Secundo
sic. om̄e productuz possibile fuit produci / sed possiblitas p-
duci repugnat necessitat: ergo nullum productum est ne-
cessariuz. et per consequens ent contingens. sed qđ est xin-
gens est creature: ergo filius et spiritussanc⁹ sunt creature.

Responsio ad ista. Ad p̄muz. dico q̄ nego illaz propo-
sitionem q̄ nullū productū est ex se necessarium. quāuis
non sit a se necessarium. Unū filius ex se est necesse esse for-
maliter / licet sit a patre productu necesse esse. Ad secundū
vero dico q̄ possibile dicitur dupliciter. Uno mō dicitur
possible q̄ opponit impossibili / et isto mō possibile est
deū esse. Secundo mō dicatur possibile / pro ut dividitur cō-
tra necessarium / et est contingens / et istud possibile non ca-
dit in dco. Tercio modo dicit possibile in relatione ad agēs
et isto modo omne producibile dicitur possibile. Et sic di-
co ad argumentuz q̄ isto tercio modo accipiendo possibi-
le in relatione ad agens non repugnat necessario ex se for-
maliter. et sic nego q̄ nulluz productuz sit necessariuz. Et
huc de isto capitulo dicia sufficiat. quia de ista materia in
sequentibus capitulis largius dicetur.

Immensus pater; immensus filius; immensus spiritussancus.

Postq̄ Athanasius determinauit quō nec filius / nec spiri-
tussancus / sūt creatūe Cōseq̄nter deteriat p̄tra Barriāos immē-
ritatez / et interabilitatez pfectōm attributor⁹ eq̄ et eq̄liter
esse in oībus tib⁹ psonis bñ q̄ntitatē virtutis / et magnitudi-
nē illoꝝ attributor⁹. Pro q̄ sūt aliqua notāda. Et p̄: est

notādū. q̄ quaētas seu magnitudo ē duplēx. Una ē mo-
lis et ista est de p̄dicamento quātitatis / et ponit Phis. in-
secūdo de generatiōe ca. p̄mo. admirabilis. Alia est quā-
titas virtutis / de qua dicit Augustin⁹ libz. v. de trinitate
q̄ in bijs que nonsūt mole magna / idem est melius esse q̄
maius esse. In deo enī non ponit prima quātitas sed
secunda / scilicet quātitas virtutis. Secūdo est notanduz
q̄ pfectio quātitatis seu magnitudinis virtutis / stat p̄ di-
stantiam a non gradu: et quanto est propinquior nō gra-
du tanto est minoris pfectio. ex eo quia quanto est p-
pinquior nō gradui tanto magis distat a summo gradu:
et quanto est remotior non gradui tanto est maioris pfe-
ctionis. cum babeat plures gradus pfectiōis / et plus ap-
propinquet ad summū gradum. et tunc est simpliciter per
fecta quando ei non potest fieri additio ex qua consurgat
maior pfectio intensiue et essentialiter. Tercio ē notandū
q̄ ad hoc q̄ aliquid dicatur pfectum simpliciter requirūc
tria. Primi⁹ est q̄ sibi nihil deficiat. Secundi⁹ est q̄ sibi
non possit fieri additio. Terti⁹ est q̄ non sit aliquid per-
fectius eo. si enī aliqua istaz condicionū defuerit illud
est perfectum secundū quid / et non erit perfectuz simplici-
ter. quātitas enī seu magnitudo virtutis in deo est simpli-
citer perfecta cōtinens omnes illas tres pfectioes. Quar-
to est notandum q̄ in personis diuinis est equalitas per-
fectionum fundata in quantitate seu magnitudine virtu-
tis. Et nōsolum in eisdem est una equalitas / sed suntur
eis plures equalitates. ut dicunt Landulphus et Pet⁹
de aquila libro p̄mo distinctione. xix. ex eo quia equali-
tas pluralificatur in eis secundum pluralitatem attributo-
rum / que sunt plura in deo et inter se superēno idēz formalit.

Et si dicatur qd in deo est solus vnicus fundamētum equa
litaris qd est magnitudo pfectioñū que dicitur quantitas
virtutis: et per cōsequens si fundamentū est vnum / rela
tio que est qualitas. videtur qd sic una tantū. Ad hoc est
dicendum (secunduz Scotū ⁊ Landulfuz et Petru de aqua
la li. pri. vi. xix.) qd licet fundamētū aliter in deo non nisi una
magnitudo pfectioñū: tamē formaliter quodlibet attribu
tum habet suā propriaz magnitudiez / et hoc formaliter nō
est illa: nam magnitudo pfectioñis sapientie non est forma
licet eadem cum magnitudine pfectioñis bonitatis. Tñ
secunduz istos supradictos doctores si in deo sūt infinita
attributa perfectionū et infinite erunt magnitudines for
maliter sumpt̄e. licet fundamētū aliter et realiter et essentia
liter non sit nisi una magnitudo que est magnitudo esse
diuine. Iste p̄suppositus pono istam cōclūsionem.
qd quelibet persona indiuinis habet qualitatem et magnitu
dine pfectioñū immēsaz seu sine termino / ut dicit Alban.
in simbolo immēsus pater / immēsus fili⁹ / immēsus sp̄s sanctus.

Ista cōclūsio p̄baç p̄mo p̄ illō qd dicit in psalmo c̄dui⁹.
magius dñs et laudabilis nimis et magnitudinis ei⁹ nō
est finis scilicet magnitudinis pfectioñū. Secundo probat
cōclūsio p̄ dictum anselmi libro p̄mo soli loquioz. Et eni
am in secundo libro vbi dicitur. qd deus est qnibil mai⁹ co
gitari potest. et p̄ sequens magnitudo pfectioñū dei est:
qua nibil maius cogitari potest. et si nibil maius cogita
ri potest illa magnitudo sequit̄ qd est immēsa et sine ter
mino: sed cum in qualibet persona sit eadem essentia diu
na / ergo in qualibet persona est eadem magnitudo perfecti
onum. Et per cōsequens sicut pater est immēsus in ma
gnitudine perfectionū / et quelibet alia persona est immē
sa: seu haber illā magnitudinez immēsam illaz pfectioñū.

Tercio probatur conclusio per rationes sic. nam magni
tudo perfectionū est simpliciter pfecta que est in qualibet
persona / sed magnitudini pfectioñū simpliciter perfecte ni
bil deficit / nec ei potest fieri addicio / nec aliquid est perfe
ctius ea: ergo talis magnitudo est immēsa seu sine termino.

Quarto probatur conclusio. per determinatioñē ecde
sie ut habetur de summa trinitate et fide catholica capitulo
firmiter credimus. vbi dicitur qd firmiter credimus et sim
pliciter confidemur qd unus est solus ver⁹ deus. immēsus
pater / et filius / et spiritus sanctus. Tñ Alhana. immēsus
pater id est pater habēs immēsam perfectionez et sine ter
mino. Et similiter filius habet immēsam pfectioñez sicut
et pater. et spiritus sanctus similiter habet immēsaz pfectio
nez. Immēsitas enim dicit pfectioñē sine termino vī me
sura. Et quia eadem pfectioñes attributales sunt in qua
libet persona equaliter / cū eū aliter eadem sit in oibus pso
nis / necesse est qd si pater est immēsus qd etiā fili⁹ et sp̄s
sanctus sunt immēsi. Hoc aut posuit Alhanasius cōtra
Arianos qui dixerunt qd pater erat immēsus in pfectio
nibus. seu in magnitudine pfectioñū. sed nō filius nec spi
ritus sanctus erant immēsi sicut pater. Et fundabant erro
rem suum in hoc: quia dicebant filium et spiritum sanctuz
esse puras creature / et qd solus pater erat increatus. et sic
solus pater habebat magnitudinez pfectioñū immēsaz.
Et cum filius et spiritus sanctus sint creature non habebat
nec poterant habere magnitudinez immēsaz: qui repug
nat creature habere talē magnitudinē pfectioñū. Etiā
dicebant alium errorē scilicet qd spiritus sanctus non solū
erat creat⁹. sed etiā dicebat qd est seru⁹ patris et fili⁹. Et sic ne
gabandū modam equalitatem inter personas diuinaz
Alhanasius vero ut excluderet p̄supposituz fallim⁹ Ar

tianorum et per consequens ut excluderet istos errores posuit unum verum anum estum versus/intermedium inter verum illum/ qualis pater. Et et istum verum solum immanus pater. Et qui versus intermedius est/increatus pater/ increatus filius/ increatus spiritus sanctus. Ut illud dicitur creari quod de nihilo producitur esse post non esse ergo cum unum sit id est trius personarum/ cum sit eadem essentia dividisa in omnibus tribus: necesse est quod sicut pater est increatus quod filius et spiritus sanctus sint increati. et per consequens est necesse quod sint aequales/ et habeant equaliter magnitudinem immensam perfectionum seu sine termino. Instat contra istam conclusionem et contra dictum Albani. Et probatur quod in nulla persona in divinis sit magnitudo perfectionum immensa. Et primo sic. nam in deo nulla est magnitudo. et ergo in deo nulla est magnitudo perfectionum/ quantitas nota est. antecedens vero probatur. Et primo sic. nam magnitudo est quantitas continua. sed quantitas continua non est in deo ergo. Secundo sic. nam magnitudo est in rebus per naturam materie. sed in deo non est materia. ergo nec materialis codicilum ergo. Secundo principaliter probatur sic. nam in deo non est nisi quantitas virtutis. sed quantum virtutis non est nisi quantitas potestatis/ et per se non in deo non est nisi magnitudo potestatis: ergo videretur quod in deo non sit magnitudo immensa perfectio. Responsio ad ista. Ad ipsum nego antecedens: et ad ipsum probandum dico quod unum est quod magnitudo corporalis seu molis est quantitas continua/ et concedo quod huius non est in deo quod talis magnitudo est quantitas molis/ in potentia magnitudine est alia magnitudo spiritualis quod non est quantitas continua/ et istaz ponimus in deo. Et sic dico ad argumentum nam cum dicam quod magnitudo est quantitas continua: dico quod verum est de magnitudine molis/ et non est magnitudo

virtutis. Ad secundum vero probandum (in qua dicitur quod magnitudo est in rebus per naturam materie) dico quod hoc est intelligendum de magnitudine molis: talem autem magnitudinem non ponimus in deo. Ad secundum principale (in qua dicitur quod quantitas virtutis est magnitudo potestatis) dico quod divina essentia uno modo patitur ad durationes suae esse/ et sic quantitas virtutis in deo est eternitas/ seu magnitudo eternitatis. Alio modo comparatur ad extremitates operationes et sic quantitas virtutis in deo est magnitudo omnipotentie quam Magister li. p. vi. d. xix. notat nomine potestatis. Comparatione diuina eterna ad suam perfectionem et sic quantitas virtutis in deo est immensitas perfectionum: quam Magister ibide li. p. vi. d. xix. notat magnitudinem. Unde quia perfectione diuina et essentie est infinita/ ideo magnitudo diuina essentie est infinita. Et sic dico ad argumentum/ quod quantitas virtutis in deo non tantum respicit diuinam esse durationem. nec tantum ipsius dei operationem/ sed etiam respicit diuinam esse operationem. Et licet esse deus et potestas et perfectio in deo sint id est realiter et natura rei sunt non idem formaliter. Et beatus isto capitulo (in quo tractatur de immensitate perfectionum diuinarum personarum) dicta sufficiant.

Eternus pater: eternus filius: eternus spiritus sanctus:

Postquam Albana determinavit de perfectis attributis libus diuinarum personarum. et de incommensurabilitate passim earum. et de immensitate perfectorum in omnibus tribus personis. Consequenter determinat de eternitate omnium trium personarum contra arrianos/ qui dicebant filium et spiritum sanctum non esse eternos propter hoc quod nullam creaturam est eterna/ et dicebant filium et spiritum sanctum esse creaturas. Prosternit aliqui notanda: Et per hoc notandum

¶ quatuor sunt genera mensurarum applicando mensura
tis scilicet instans. tempus. euum. et eternitas. Instans me-
surat indivisibilia. sicut sunt subite mutationes et mutata
esse in motu. Tempus enim mensurat motum et mobile dum
est sub motu et hoc de per se. et quietem mensurat de per
accidens ratione motus. et generaliter omnes durationes
omnium rerum babentur principiis et finibus. Euum vero est
mensura entium creaturarum permanentium. in eo quod permane-
tia sunt habentia principium et non finem precisa ratione
motus. vel mobilis vel quietis. solus enim mensurat dura-
tionem talis rei permanentis. Eternitas autem est mensura di-
uine permanentie existentis que est interabilis tam a pte
ante quam a pte post. Secundo est notandum quod tempus et
euum et eternitas differunt ab initio. Nam tempus differt
ab eternitate in hoc. quia tempus (scilicet quod dicitur Probus. filius.
physicus.) mensurat res successivas secundum prius et po-
sterius. Eternitas vero dicit priuationes prioritatis et po-
sterioritatis: nam illa res mensuratur eternitate que non po-
tuit habere principium/nec potest habere finem. sicut est deus.
Tempus vero differt ab eo: quia tempus mensurat motum
et quietem et durationes rerum temporalius secundum prius
et posterius. Euum vero mensurat durationem rerum per
manentium que habuerunt principium. et non habebunt finem
sicut sunt intelligentie et anime rationales et huiusmodi. Euum
enim differt ab eternitate. quia euum mensuratur durationem
rei permanentis non per causas principij sed per causas finis
solum. ut dixi supius. Eternitas vero mensuratur existentiam
rerum et permanentiam seu durationes per causam principij et finis. non solum actu sed etiam de possibili. Ter-
cio est notandum (ut dicit Boecius libro de consolatione) quod
eternitas est interabilis vite tota simul et eterna possitio.

Vnde nihil imaginor eternitatem esse nisi ipsius existere dei
habens simul totum suam permanentiam sine initio et sine fi-
ne. hoc enim patet quod illud proprium est eternum quod est. et ta-
mē nec incepit esse / nec potest non esse / nec potest desinere
esse post esse: nec aliquis modo sibi in essendo succedit esse
et existere. sed habet existere et esse cum tota permanentia si-
mul. huius autem existere est existere tamen quia deus non po-
test non esse nec tamen incepit esse. nec aliquo modo potest desi-
nere esse post esse / nec esse succedit sibi in essendo. Et sic ipsius
existere dei est ipsa eternitas. Istis presumitis ponamus ista
conclusiones quod omnes tres personae eque et equaliter sunt
eterne videlicet Athanasius in simbolo eternus pater. eternus filius. eternus spiritus sanctus. Ista conclusio probatur
primo per rationes. Et primo sic. quod caret principio et fine
illud est eternum. sed omnes tres personae carent principio et
fine durationis. g. scilicet maior nota est. minor vero probatur
per dictum Augustini libri primo de doctrina christiana. ubi dic-
atur. res quibus fruendum est quas eternas ac incommu-
tabiles commemoram sunt pater et filius et spiritus sanctus.
Secundo sic quod duratio est una si unum est eternum et
relicuum est corrum. sed duratio trium personarum est
una. ergo si pater est eternus et filius et spiritus sanctus sunt
eterni. maior nota est. minor vero probatur: nam quorum
est unum esse existentie est una duratio. quia duratio re-
spicit esse existentis. sed pater et filius est unum esse existen-
tie. licet non sic unum esse subsistentie ergo corpus est una
duratio. sive una eternitas. Tercio sic agens ex se suffici-
ens. in nullo dependens producens per modum nature et sine
motu habet productiones sibi coevas. sed tale agens est deus
pater respectu generationis filii. ergo habet illas genera-

tionē coeūam / sed ipse pater est eternis. ergo illa genera-
tio est eterna. maior patet: quia si agens non per se est babe-
re effectus coeūum hoc est vel quia dependens. vel quia in
sufficiens vel quia non agit per modū nature. vel quia agit
per motū vel per mutationē. sed omnes iste circūstantie
excluduntur in maiori. Et q̄ tale agens sic deus pater mani-
festus est/ ergo habet generatiōem eternaz: sed quod ge-
neratur generatione eterna est eternū. ergo filius est coe-
uus patri. et per cōsequens eternus sicut pater. per istaz ra-
tiōem potest phbari. q̄ spūssancus est coeūus patri et filio
et per p̄sequens est eternus sicut pater et filius. omes ratōes
que pbant eternitatē filii. pbant similiter eternitatē spūssan-
ci. excepto q̄ non dicitur p̄duci per modū nature. Secū-
do pbatur q̄dīo per deterratiōez ecclie ut habet de summa tri.
et fide carbo. capi. firmiter credimus. vbi dicitur firmiter
credimus et simpliciter p̄ficiemur q̄ vnuis est solus verus
deus immensus eternus pater et filius et spiritus sanctus.
absq; initio pater semp generās. et filius nascens. spiritus
sanctus pcedens. cōsubstantiales et coequales. Primo
enī dicit Alhanasius eternus pater id est pater habet du-
rationez sine initio et sine fine. Secūdo dicit. eternus fili⁹
et etern⁹ spiritus sanctus. ex eo quia eandez duratiōez ha-
bent eundem esse et existere cuz patre. Hoc aut̄ dixit contra Eti-
rianos qui dicebant q̄ solus pater erat eternus et non fi-
lius et spiritus sanctus. Dicebant enī filium et spūssancum
esse creaturem et sic dicebant eos esse ex ipse et non esse coe-
nitos. Et ne cogitarēt Antianī q̄ sicut dicebat Alhanasius
q̄ omnes tres psonae erant eterne q̄ ppter hoc essent tres
eterni subiūgit Alhanasius. Et tamen non tres eterni sed
vnuis eternus: quāsi diceret quis sicut non sunt tres. esen-

tie diuine. sed vna tantū. in cis non sunt tres essentie. sed
solum vna essentia numero indivisa. ita nec sunt tres eter-
nitates sed vna est eternitas trium personarum. sicut no-
sunt tres essentie habentes eternitatē. sed vna essentia ba-
bens vnam eternitatē. et sic sunt omnes tres psonae vni⁹
deus eternus. Dicit ultra Alhanasius nec sunt tres incre-
ans scilicet tres dū increari. sed vnuis increatus id est vnuis
deus increatus. nec tres immensi: sed vnuis immensus. i.
vnuis deus immensus. Ratio est ista. quia si omnes per-
sonae sunt tantuz vni⁹ deus: cui cōpetit esse eternum. et esse
increatus et esse immensum non habent nisi vnam eterni-
tatem et non tres eternitatis. nec tres immensitas sed vna
sunt. sicut non habent tres essentias sed vnam tanetz
Dico vnam immensitatem realiter et fundamentaliter. et
respectu cuiuslibet attributū. Instatur contra istaz con-
clusionez. et contra dictum Alhanasij. Et primo probat.
q̄ nulla psona sit eterna. Et primo sic. in deo non est eter-
nitas. ergo persone diuine non sunt eternae. Consequentia
nota est de se. antecedens vero probatur per illud q̄ dici-
tur in cōmento super secundam propositionē de causis.
vbi dicitur q̄ esse quod est ante eternitatem: est causa pri-
ma. quoniam est causa eius. ex quo dicio vide q̄ in deo
non est eternitas. sed eternitas est aliud effectum ab eo.
Secundo sic. nam in exodo capitulo quundecimo. dicit
dominus regnauit in eternū et ultra. sed in deo nulla est
duratio ultra quā sit alia. et per p̄sequens in deo nulla est eter-
nitas. Secūdo instat cōtra conclusionez et cōtra dictum
Alhanasij. Et pbatur. q̄ dāto q̄ in deo sit eternitas. et q̄
pater sit eternus q̄ non propter hoc sequitur q̄ filius et
spiritus sanctus sine eterni. Et primo sic. vbi est idem ec-
z duratio. si esse habet pncipiū et duratio sit habet pncipiū

sed in filio dei et in spiritu sancto est fides et duratio. et esse eorum habet principium. quia esse filius est a patre. et spiritus sanctus est a patre et filio ergo et duratio eorum habet principium sed duratio que haber principium non est eterna. ergo filius et spiritus sanctus non sunt eterni. Secundo sic nam generatio et corruptio sunt mutationes opposite. sed corruptioni necessario procedit esse. ergo ante generationes necessaria procedit non esse sed nullum tale est eternum ergo. sc.

Tertio sic. principium est ante principiatum. sed pater est principium filii. et pater et filius sunt principia spiritus sancti. quia pater est prior filio. et filius est prior spiritus sancto. et per consequens non sunt omnes personae coeterne. Responsio ad ista et primo ad duo prima argumenta que probat in deo non esse eternitas. Ad primum nego antecedens. Et ad dictum commenti super secundas positiones de causis dico quod ibi accipitur eternitas pro eo et sic nibil ad propositum.

Ad secundum dico ad autoritates alegatas quod ibi accipitur eternitas pro scilicet quod est periodus cuiuscunq; duratio finita. quod si dicatur quod dominus regnabit ultra quamcunq; duratio finitam. volens dicere quod durante quamcunq; re deus durat et ultra quamcunq; rem aliam que habet fines et sic nibil accidit ad propositum. Secunda responsio ad alia tria argumenta. Ad primum dico quod maior est vera ubi esse geniti procedit non esse. ita quod ante esse est non esse. quod non creditur in proposito. quia nullo modo est intelligendum in filio non esse an esse.

Instatur contra istam responsionem et probatur quod in filio et in spiritu sancto non esse procedat esse. Et hoc sic. nibil accipit quod iam habet. sed filius accipit esse a patre. et spiritus sanctus a patre et filio. ergo filius et spiritus sanctus aliquando non habuerunt esse. sed quod accipit esse prius non esse non est ab eterno genuis nec productum ergo. sc. Neque o

ad istud ut dicit Richardus li. pri. vi. ix. quod illa maior habet instantiam in diuinis quia licet in creaturis sit vera non tamen in diuinis quia filius et spiritus sanctus ab eterno habent esse et ab eterno accipiunt esse et unum non sicut per tempore alio. licet secundum rationes intelligendi possit dici quod sicut prius accipere esse quod habere esse. Ad secundum dico. (ut dicit Scotus li. pri. vi. ii. et vi. ix.) quod creatio in creaturis duo dicit scilicet mutationem et productionem. et istorum sunt aliae et aliae rationes formales ab invicem sine contradictione separabiles. quia mutatio est actus subiecti mutabilis quod transit de potentia ad actum ut patet per secundum philosophorum. Productio autem est formaliter actus ipsius termini producti cui accidit quod sit cum mutatione. Applicando ista ad propositum dico quod generatione non ponitur in diuinis sub ratione mutationis quod ut sic dicit imperfectionem propter imperfectos annexos et nibil tamen ponendum est in deo: ponitur enim in diuinis sub ratione productionis ut est actus termini producti et non sub ratione mutationis ut est actus subiecti mutationis. Et sic dico quod arguit bene vadit de generatione sumpta sub ratione mutationis. sed non de generatione sumpta sub ratione productionis. sed non de generatione sumpta sub ratione productionis non enim sub ratione mutationis. Ad ter. dico ad ma. quod principium et principia tria prius considerari duplum vel binum illud quod sicut ut sub habitudine principij et principiati. Primo in creaturis principia procedit tempore principiatum: in deo autem non quia pater secundum illud quod est non precedit filium duratione sed in quantum principium et principiatum pater precedit filium origine quia pater est prius origine filio et filius similiter est prius origine spiritu sancto et non duratione temporis: nam in deo cum similitate durationis seu cum eternitate potest stare et stat prioritas et posterioritas origi-

ni.

nis est a quo aliud sicut filius a patre / et spūs sanctus a patre et filio. Quidam arguunt contra istam responsonē et dicunt quod est in hoc quod dicit in deo esse prioritatem originis. Et probant in deo non esse talēm prioritatem sicut nec est prioritas duratiōis. Et primo sic. quod cuicunq; repugnat esse possibile ei repugnat esse posterius sed deo et cuicunq; ad intra in deo repugnat esse possibile cum sit sume necessitatis esse. g. t.c. Secundo sic. prius in cōp̄tū p̄us potest intelligi sine posterioritate h. pater nullo modo potest intelligi sine filio. ergo t.c.

Tercio sic. q; cuicunq; sunt simul naturali intelligentia nūm̄ vñū est p̄us origine alio sed pater et filius originās / et originas / cum sint relativa sunt simul naturali intelligentia. ergo t.c. Quarto sic. q; cuicunq; habet unā et eādem essentiam omnino in diuisam nullo modo vnum est p̄ius alio. sed persone diuine habent omnino eandem essentiam penitus indiuisam et semper eodem modo se habentes. g. t.c.

Responso ad ista. Ad p̄mūz dico. quod possibile accipitur tripliciter. Uno modo ut opponitur impossibili / et isto modo possibile est deū esse. Secundo modo propter distinctionē contra necessarium / et tunc possibile est contingens: et isto modo in deo nō est possibile. Tercio modo dicitur possibile in relatione ad agēs / et isto modo filio et spūscō nō repugnat esse possibile. Et cū dīc quod sunt nōcē esse. dico quod credo quod sunt nōcē esse ex se h. non a se. Ad scđz secundo maiorem. si p̄us est absolutū: et si aut̄ est r̄son nego. quod q; cuicunq; nouit vñū / nouit et aliud r̄son. b̄m p̄bm in pdicā r̄sonōis. Ad tertium dico quod illa q; sunt simili naturali intelligentia / ita quod vñū nō sit pdictum alterius vñū non est p̄us alio. nūc aut̄ licet p̄f et filius sunt simili intelligentia / p̄f tñ pdicit filium. Tū dico quod cū similitate nature et similitate intelligentie stat prioritas originis. sicut pōū Alicē. vi. sue metaphysicā et causato. Ad quartū dico quod cū similitate vnitatis essentiae diuine stat trinitas personarū quod vna est prior alia / et sic stat similitudo vnitatis esse et prioritatis originis. Et hec de

sito ca. i q; tractat dicitur triū personarū ydctā sufficiār. Similiter oīpo: es pater: om̄ipotēs filius: om̄ipotens spūs sanctus.

Postq; Athanasius determinauit de eternitate triū personarū. Consequenter contra arrianos determinauit dicitur equalitate triū personarū in omnipotētia. Pro quo sunt aliqua notāda. Et primo est notādū quod b̄m p̄bm v. eti. methabiblē. potentia sumitur quadrupliciter. Primo. p̄ potentia mathematica in geometris sicut mathematici dicitur pūctum esse in potentia ad linea. Secundo. p̄ potentia logica / q; est non repugnāria termino. Tercio mō. p̄ potentia obiectiva / que est differētia entis / sicut ponit p̄bus. ix. methabiblē. quod ens dividitur p̄ actū et potentiam. et istis tribus modis non queritur hic de potentia q; est in deo. Quarto modo sumit̄ potentia p̄ principio alicuius actus seu actionis / et isto modo q; critur in isto capitulo si in deo est aliqua potentia. Secundo est notādū. quod potentia sup̄a p̄ principio aliqui actus seu actionis est duplet. quod uno modo sumit̄ p̄ principio passivo / et isto modo dicit imperfectionē / ex eo quod ē in potentia ad aliqd quod non habet caret illa p̄fectione. Alio modo sumit̄ p̄ principio actuō / et isto modo dicit p̄fectionē. Primo modo scilicet ut potentia sumit̄ p̄ principio passivo non ponitur in deo / ex eo quod in deo nihil ponit quod in se dicit imperfectionē. Secundo vero modo ponit om̄ne quod dicitur / scilicet p̄fectionē cū similitudine in actu. Tercio ē notādū quod potentia bis sup̄a p̄ principio actuō respicit possibile p̄ terio / p̄ ut possibile ē contingēs ad extra: et quod respicit om̄ne possibile tñ dīc oīp̄ orētia. Possibile tñ accipit dupl. Uno: ut oppōit̄ impossibili. Alio: ut oppōit̄ ei quod ē necessarium. et sic possibile est contingens: potentia autem ut bic sumit̄ vñū se cōpendit ad possibile primo modo.

quia illo modo deum esse est possibile / et tamē deus non
est terminus alicui^r potentie active ut hic sumitur potentia
actia. Extēdit se autē potētia actua (ut hic sumit) ad pos-
sible. Secūdo modo scilicet pro ut possibile opponit ne-
cessario ex se. Et notanter dico ut potentia actua sumitur
hic ppter potētiaz generandi. que licet sit potentia actua
nō tamē est potentia actua ut ei correspōdeat (ut dicit
Scotus) possibile p termino ut possibile opponit neces-
sario / quia possibile tale correspōdens potentie active di-
cit imperfectionem cum sit contingens: terminus vero cor-
spondens potentie generandi / in deo est necessarius: et sic
potentia generandi in deo est ad filiū / nō tanq; ad possibi-
le / sed tanq; ad principiatū / seu sub ratione principiatū / et
nō sub ratione possibilis. nisi accipiatur possibile per re-
spectum ad agens / ut dicitur supius. Istis p̄suppositis po-
no istam cōclusiōez. om̄es tres psonae diuine sunt om̄ipo-
tentes et eque omnipotentes respectu oīm possibiliū / ut
dicat Athana. in simbolo. Similiter om̄ipotēs pater / oīpo-
tēs filius / om̄ipotens sp̄us sanctus. Ista cōclusio pbat
primo perratiōes. Et primo sic. nam pater aut genuit fi-
liū / equalez sibi in potētia / aut nō. si sic / habet ppositum
si nō / aut hoc fuit q; noluit: et tūc fuit inuid^r / aut q; nō po-
nit: et sic fuit om̄ipotēs. Secūdo sic. nam pater ḡando
filiū cōicat sibi quicqd habet ppter relatōes originis / ut p̄
illō dictū Saluatoris Joban. x. oīa inq; q; patris mei
sunt mea sūt. s; p̄ bēt potētia resp̄tu oīm possibiliū / q; nō
dicuntur atq; originis q; cōicat eā filio. Ex q; rōe arguit se-
cūdo sic. suppōita bñia eādez potētiam numero / et omni-
mō habēdeaz p̄scit in ratiōe pncipiū teqles in potētia /
supposita diuina / seu psonae diuine sunt bñi mō. q; t̄c. Ter-
tio sic. sicut pater cōicat filio sapiētiaz / ita coicat ei potētia:

om̄ q; veraq; dicit pfectionem attributaz: sed pater cōl-
cat filio oīm sapientiaz / et cōmunicat ei oīm potētiaz: et
sic sūt eqles in omnipotentia. Iste ratiōes possūt fieri de
sp̄us sancto ex eo q; sicut pater cōicat filio oīpotētiaz / ita pa-
ter et filius p̄mūcāt spiritus sancto om̄ipotētiaz. Secūdo
pbat p̄d: s; o p̄dictū Augustini de fide ad Petru: lo-
quens de tribus psonis sic ait: nullus inquit boz alii pre-
cedit eternitatē / aut super potestate: et p̄ cō equeſ sunt
quales in om̄ipotentia. Tercio pbat conclusio p de-
teriāez ecclēsī ut habetur de summa trini. 7 fi. carbo. cap.
firmiter credim^r. vbi dicitur firmiter credim^r et simplici-
ter confitemur q; vnuis est solus ver^r deus eternus / immē-
sus / om̄ipotēs pater et filius et spiritus sanctus consubstā-
tales et coequales. Unde dicit Athana. similiter om̄ipo-
tens pater oīpotens filius / om̄ipotens spiritus sanctus. q;
si dicat q; sicut pater est oīpotens / ita filius est om̄ipotens
et ita sp̄us sanctus est om̄ipotēs. Et causa est ista (secūdo)
q; dicit P̄bus v. metba.) q; potētia dicit seu respicit ope-
ratiōez. opari vero (bm q; dicit Augusti. i. li. de tri.) nō
cōuenit psonis ratiōe p̄petatis / s; rōe naīe diuine: q; naīa
vna indiuisa est in trib^r psonis et p̄ p̄fis vna et eadez potē-
tia est in trib^r psonis respectu possibiliū. Et sic dicit Atha-
na. si p̄ est oīpotēs nōce est q; filius si om̄ipotēs: et simili-
liter est necesse q; sp̄us sanctus sit om̄ipotēs. Hoc autē dicit
Athanasius contra arrianos qui asserebant soluz patrem
omnipotentem. filium et spiritus sanctuz dicibāt habere po-
tentiaz limitataz. propter hoc q; dicebanteos esse creatas
Et ne daret occasio errandi ex supiori mō loquēdi subtū-
git Athanasius / et tamē non tres om̄ipotētes / sed vnuis
omnipotēs: quasi dicat nō sunt tres habentes tres om̄i-
potētias / sed sunt tres habentes vnuā om̄ipotentia: q; co-

quia non sunt tres persone triplex tres essentias / sed tres persone
una essentiam: rōe cuius cōuenit eis h̄e omnipotētia. Dic-
tum n. Althana. est intelligendū substātive et non adiecti-
ue: qz adiectiue dīci potest qz sunt tres oipotentes / licet sub
stātive sit vnuz oipotens. Et si qz ratio quare adiectiue
personae diuine possunt dici tres omnipotentes et non substā-
tive. Dicendū est ut dicit Richard. li. p. vi. xij. qz adiecti-
ua qz ad modū significandi numer⁹ a suis suppositis /
substātiva vero a se ipis scđm formaz significataz. Et ideo
ppter plalitatez suppositoz pater et filius et spūssanc⁹ pos-
sunt dici tres omnipotentes: accipiendo adiectiue li oipot-
entes. sed ppter vnitatez oipotentie qz est una potētia actiua
qz persone diuine pducit possibilia dicunt om̄s tres persone
vnū oipotens. Tnde est sciendum qz quis adiectiue
om̄s tres persone possunt dici tres omnipotentes non tamen est di-
cendū ne aures pie offendātur ex eo qz non om̄nes scūnt
facere dīam de omnipotentia / substātive sumpta / et adie-
ctiue sumpta. Inſtaē contra istaz conclusionez et contra
dictuz Althana. Et pbat pō qz persone diuine non sunt omnipotentes.
Et hoc sic. nam in deo non est omnipotentia. qz
persone diuinenon sunt oipotentes: cōseqnētia tenet de sc.
ancēdēs vō pbaē. qz omnipotentia respicit omnipossible
fieri p termio. sed sūt mltā qz d̄cus non potest facere qz nos
possum⁹ facere / vt ambulare / medere / et būi⁹ mōi. Etiam
non potest facere mūduz infinītuz: et p cōsequētis non bēt
potētiaz infinitā / et si non habet potētiaz infinitaz: nec bēt
oipotētiam. qz omnipotentia est potentia infinita. Scđo
pbat qz d̄co qz pater sit oipotens non tamen filius est om̄i
potens nec spūssanc⁹. Et pō sic. non possunt esse ples
omnipotentes: qz nec ples persone equae omnipotentes. an-
cēdens vō pater p Richardū li. p. de trini. cōseqnētia vero

qz pbat Richardi ita tenet / qz non sunt plures persone cō
omnipotentes: i p. n. pbat qz non sunt duo omnipotentes.
qz vnuus faceret aliuz nullipotentes. sed ita potest argui in p
posito de duab⁹ persone bñtib⁹ equalēz potētiaz sūne om̄i
potētiaz. Secundo sic. nam cā p̄ma plus influit quā cā
scđa. vt patet ex p̄ma ppositōe d̄ cāis / sed pater est pōr fi-
lio et filius prior spiritus sancto / qz patet plus influit qz fili⁹
et filius qz spūssanc⁹ cuz sit pōr eo. Tercio sic. qz acci-
pit vntutez ab alio nō bēt equalēz virtutez cuz illo: sed filius
accipit vntutez a p̄fe / et spūssanc⁹ a p̄fe et filio: qz non bēt
equalēz vntutez. Quarto sic nam pater bēt potētia gene-
randi / et non filius / pater et filius habēt potētiaz spirandi
et spiritussauctus: qz om̄s tres persone nō sunt equales in
potētia. Responsio ad ista et p. Ad primuz qz pbat qz
in deo non est omnipotentia. et dico qz antecedēto est falsum.
Et ad pbatōez dico qz concedo qz deus nō potest facere
illa: ex eo quia non sūt facibilia ab ipso: nam oipotētia nō re-
spicit om̄ne factibile / sed soluz factibile possibile fieri et nō im-
plicat contradictionēz nec imperfectōez. Et sic dico qz vñ ē illa
deū non posse facere in se. qz talia (vt dicit Richard⁹ li. p.⁹
d. xxxij.) de rōe sui includūt imperfectōez ex eo qz ista illa
non possunt ēē in aliqua re nisi in qz in ea est aliqua ini-
perfectio. et sic deus in se ipso illa non potest facere. licet ipsa
deus faciat in creatā. Respondit Magister li. p. vi. d. xxx
xij. ca. iij. qz p istas actōes diuine potentie non detrabit
aliquid: qz et hoc potest facere omnipotētis deus non in se
sed in creatā: nec potest deus maluz culpe facere / qz tale si-
eri dicit imperfectōez cum su pocius deficere qz aliquid fieri.
Nec etiam potest facere pteritum non fuisse. ex eo qz hoc
nō est factibile qz implicat contradictionēz. Nec potest fa-
cere mūdum infinitū: qz talē mūdum fieri est repugnātia

nō ex pte dei sed ex pte talis mundi facibilis. Secūda re sponsio ad illa quātor argumēta q̄ probat q̄ fili⁹ ⁊ sp̄ riens sanctus non sunt eq̄ oipotētes cum patre. Ad p̄mūz nego cōseq̄ntiaz. nec pbatio aliqd valct. qz ratio Richar di probat q̄ non sunt duo om̄ipotētes eñaliter distincas qui bab̄t̄ duas v̄tutes distinctas. h̄ non est sic in propo siro: qz p̄sonae diuine sunt idem in eñna et b̄t̄ eñdem v̄tu tem actuam numero. Ad sc̄d iiii dico q̄ maior habet v̄ti tatem quādo causa p̄ma ⁊ causa sc̄da habet̄ alias et aliam v̄tutes actuaz. quādo aut̄ habente andez v̄tutes actuam sic est in proposito / maior non est vera. Ad tertiu p̄ce do q̄ recipiens virtutes ab alio qd̄ non equatur ei in potētia si recipit virtutes distinctaz. h̄ quādo est eadez virtus nu mero in recipiente et dante tunc non oportet. Ad q̄rtu dico (v̄dicit Scot⁹ li. p̄i. di. vii.) qd̄ potentia gn̄andi p̄t̄ cōsiderari dupl. uno mō fūdamētalr. Et isto mō potētia gn̄andi ē ip̄a mēoria fecūda in deo: q̄ mēoria fecūda ē (vt dicit idem Scot⁹) intellētus bñs essentiā diuina obiectataz. Alio mō accipit̄ potētia gn̄andi formalr v̄dicit respectu ad geituz et sic accepta est respectua. Et p̄ mō accepta ē quid absolu⁹ ⁊ ponit̄ in filio sicut in p̄fe. h̄ sc̄dō mō non. Et nec pp̄ter hoc filius dicit min⁹ om̄ipotens q̄ pater / ex eo qz v̄dicit Scot⁹ li. p̄i. di. iij. potentia generandi non ca di sub oipotētia / nec potētia spirādi vt hic sumit̄ om̄ipotētia: q̄ respicir possibile pro tercio vt possibile opp̄t̄ nēcō qd̄ est p̄ringēs. Hec p̄iendo potētia gn̄andi p̄mo mō non soluz est in p̄fe ⁊ in filio / s̄ eti. i. in sp̄ficiō quia in oñib⁹ trib⁹ p̄sonis esteadez memoria fecūda. Et qd̄ dico d̄ potētia gn̄andi intelligēdu⁹ est de potētia spirādi sp̄ficiō q̄ est ip̄a voluntas fecūda: q̄ est ip̄a voluntas diuina simul cu⁹ eñna. Et sic dico qd̄ equalis v̄tu s gn̄andi est in patre et in filio. licet filius non habet̄ eam sub actu sicut

bab̄z p̄i. Et si aut̄ q̄ratur q̄ est cu⁹ qd̄ pater potest gn̄are. ⁊ nō fili⁹ si in ambob⁹ est eadez v̄tus s̄ licet eadem potētia gn̄andi q̄ est memoria secunda. Ad hoc dicit Petrus de aqua li. p̄i. di. iij. qz sup̄positū recipie⁹ formā p̄. p̄ductōz adequataz illi forme non potest p̄ illaz formaz producere filius aut̄ recipit mēoziaz secundaz p̄. p̄ductōz adeq̄taz ei v̄dicit Scotus li. p̄i. di. iij. ideo non potest gn̄are cu⁹ memoria secunda in patre habeat terminūz adequatiū. qui termin⁹ est filius: et hoc est dicenduz de sp̄fanco qui b̄t̄ nō necessitatez secundaz p̄. p̄ductōz adequataz ei. Et si aut̄ arguat̄ cōtra responsiōz argumēti cōtra illud qd̄ su it dicuz in eo scilic⁹ qd̄ potentia gn̄andi nō cadit sub om̄ipotētia. etiā v̄dicit respectu⁹ ad geituz. nāz Augusti ⁊ Maximuz dicit li. iij. q̄ si pater nō posset gn̄are filiu⁹ nō est oipotens: ⁊ p̄ cōseq̄ns videt̄ qd̄ potentia gn̄andi vt ē sub actu cadat sub om̄ipotētia. Ad hoc est dicenduz qd̄ Augusti. arguebat cōtra Maximū q̄ erat d̄ secta arrianī: qui dicebat̄ filiu⁹ esse creaturaz. Hoc aut̄ p̄ito inferebat Augusti. qd̄ si pater nō potest gn̄are filiu⁹ nō esset oipotētē: quasi dicere qd̄ pater nō b̄eret diuinaz nañaz cōicabi lem ⁊ s̄ sic nō esset de⁹ p̄ eo qd̄ nō b̄eret in se oñez p̄fectōez qz cōicabilitas nañe de se dicit p̄fectōez licet diuini in plā sup̄posita seu singularia dicat im p̄fectōez sicut in crat̄is ⁊ sic p̄i nō esset oipotēs. Et bec dc isto capi. (in quo tracta tur de om̄ipotētia triu⁹ p̄sonaz) dicta sufficiant.

Ira de⁹ p̄i : de⁹ fili⁹ : de⁹ sp̄ficiō 3.
Postq̄ Ethana determinauit de equalitate p̄fectiōum / et immētate ⁊ d̄ exactitate ⁊ de oipotētia triu⁹ p̄sonaz. Cō sequēter determinat de esse eay / scilic⁹ ostendens q̄uid oñes tres p̄sonae sūt vnde prouenientib⁹ eis esse equalis in oñi-

bus sup̄dictis. Et hoc declarās q̄ q̄ si in p̄ncipio dixerat. s.
q̄ p̄nis et filij et sp̄ūsc̄t̄ vna est diuitas. cc. Pro q̄ sunt
cliqua notāda. Et p̄mo est notādū. q̄ aliter cēna diuia ē
in suis sup̄positis / et aliter cēna creata in suis sup̄positis seu
singlrib⁹. Nā cēna creata nō est vna numero in oib⁹ suis
sup̄positis. sed d̄criata et individualia p̄ suas d̄fas induit
duales est in q̄libet sup̄porto. et illa numero q̄ est in petro
non est in iobāne / sed alia numero. Et ideo nō est v̄m dice
re p̄les boies sūt vn⁹ homo / nec vn⁹ homo p̄les boies
Eēna aut̄ diuia vna numero et singulis ē in suis sup̄positis
et ideo cōcedit q̄ vn⁹ deus est p̄ et fili⁹ et sp̄ūsc̄t̄ et extra
. s. p̄ et fili⁹ et sp̄ūsc̄t̄ sūt vn⁹ deus. Et fili⁹ cōcedit ista di
tas est p̄ et filius et sp̄ūsc̄t̄ / et q̄ pater et fili⁹ et sp̄ūsc̄t̄
sūt deitas. Et negat illa būanitas est plures boies et simili
liter plures boies sunt būanitas. Et si q̄rat quō est vera
p̄ma de eēna diuina / et nō sc̄da de būanitate cum invtratq;
sūt p̄dicatio inultimata. Dicēdū est q̄ p̄ma est vera idemp
tice / q̄ p̄dicatio est q̄n alter⁹ extremp⁹ est infinituz / vel am
bo vel saltez trāscendēs / q̄ non est sic in secunda sc̄licet de
būanitate. Secūdo est notādū qđ cū dī deus est pater
et filius et sp̄ūsc̄t̄ ibi deus non sup̄poit p̄ aliquo suppo
sito / s. tñ p̄ singlri nata diuinitatis nō vt sup̄poitata / quia
alter p̄positō eēt falsa: q̄ de⁹ in q̄ptuz stat p̄ sup̄posito p̄nis
nō est fili⁹ nec sp̄ūsc̄t̄. Tertio est notādū q̄ om̄e p̄dic
tū dictū de deo vt cōpetit tribus personis nō dicit̄ de deo
vt supponit tantū p̄ uno solo sup̄porto determinate vt cū
dī deus creat / de⁹ saluat / deus est immēsus / de⁹ est om̄i
potēs / et būi⁹ modi. Hoc enīz pater p̄tāto q̄: qđ est cōmu
nētribus p̄sonis non supponit soluz pro uno quia aliter
non esset vera pro alijs. Quarto est notādū q̄ om̄e
tale p̄dicatū cōpetit p̄sonis diuio eq̄ et equalit̄ eēne diuie

que est vna equaliter in omnib⁹ p̄sonis. Nam cū dicit̄ de p̄
sona patris q̄ est immēsa vloipotens Et similiter de filio
et de sp̄ūsc̄t̄ q̄libz istoz dicit̄ de eis ratiōe es̄c̄n̄e ratiōe
cui⁹ q̄libz p̄sona est deus. Ista p̄sup̄positis pono istam
cōclusionez q̄ sicue pater est deus ita fili⁹ est deus et sp̄ūsc̄t̄
est de⁹ et nō sunt om̄es tres p̄sonae tres dī h̄ sunt vñ⁹
deus. Et dicit Athanasij. in sim. ita deus pater de⁹ filius
deus sp̄ūsc̄t̄ non nō tres dī h̄ vñus de⁹. Ista cōclusio
pbat Ep̄prio p̄ ratiōes Ep̄prio sic nā pater generādo fili
um cōicat sib⁹ suaz eēnāz et oēm p̄fectiōez q̄b̄t̄. Et p̄ et
fili⁹ p̄ducēdo sp̄ūsc̄t̄ cōicat sibi eēnam diuinaz quā h̄i⁹
h̄i⁹ om̄e sup̄posituz babēs diuinaz eēnāz est deus / q̄ libet
p̄sona est de⁹ et cuz om̄es habeāreādez eēnāz diuinaz vñaz
numero et individualia om̄es tres p̄sonae sūt vñus de⁹. Se
cūdo sic. naz p̄ genuit filiuiz / aut genuit filiū deuz aut nō /
si sic. babeē p̄posituz / q̄ filius est de⁹ sic pater / si nō hoc ē
vd q̄ non potuit / tēc̄ pater (vt dicit August. p̄tra Ma
ximū.) eēt impotēs / vel q̄ uoluit et tunc (vt dicit̄ dīz Au
gusti. cōtra cūdes Maximū) pater fuit inuid⁹. Et iā si p̄
non genuit filiuiz deū seq̄ret q̄ aliqd̄ est in deo q̄ nō sūt de
us / qđ est falluz: et p̄ h̄is genuit filiuiz deū: et cum nō sūt
vñ⁹ plures dī seq̄tur q̄ pater generās et filius genit⁹ sūt
vn⁹ deus: Ista ratio potest fieri de sp̄ūsc̄t̄. Secūdo
pbat̄ cōclusio p̄ Augusti. Et p̄mo in p̄li. de trini. cap.
vli. vbi dī recte ipse deus trinitas intelligit̄ beatus / et so
lius potēs. Secōdo in v. li. de trini. ca. iii. vbi dī nō tres de
os dicim⁹ esse ipaz p̄ stantissimaz trinitatē. Tercio in li. de
fide ad petrū. vbi dici cōsatis est xp̄iano rex creatar̄ causaz
visibiliū sicut i visibiliū nō nūl̄ bonitatē credere creatoris q̄
est de⁹ vn⁹ et veruo nūl̄ am̄q; esse nūc̄az q̄ nō aut ip̄asit aut
ab ip̄o eēq̄. s. deū eē trinitates p̄t̄z s. filiū et sp̄ūsc̄t̄.

Existit dicitis Augusti. fatis clare ostendit qd omnes tres personae sunt deus et qd sunt unus deus. Tercio probatur conclusio per determinatioem ecclesie ut habeat de summa tri. et filii. et spiritu. et firmiter credimus. ubi dicitur. firmatur creditus et simpliciter perficitur qd unus est solus verus deus pater et filius et spiritus sanctus tres quodammodo personae sunt una communia simplex omnino. Primo. n. dicit Athanasius. ita deus pater deus filius deus spūsianctus. Hoc autem dicit contra arrianos qui dicebant qd unus pater erat deus. et non filius nec spūsianctus ppter hoc qd dicebat eos esse creaturas. Et ne existo vnu habere occasio errandi scilicet qd aliquis possit cogitare qd sicut omnes tres personae sunt deus qd essent tres dei. Secundo dicit immediatae Athanasius. etiam non tres dei sed unus est deus. qd sicut non est in deo aliqd qd realiter distinguitur ab eena divina (vt dixit super Athanasium in tertio vnu) ita est necesse qd ipsae tres personae sint unus deus. Instat protra istaz conclusio et protra dictum Athanasius. Et probatur primo qd filius et spūsianctus non sint deus. Et primo sic nam si filius et spūsianctus essent deus sic ppter sequitur qd deus genuit deum. sed hoc est falsum. g. t. Cōsequēntia nota est. sed qd cōsequens sit falsum probatur. quia si deus genuit deum aut genuit se deum aut alium deum Non se deum qd secundum Augustinum nihil est qui se ipsum dignificet Nec genuit alium deum cum non sint plures dei; et per hanc deus non genuit deum. Sed oportet nam bec est vera deus non genuit deum ergo bec est falsa deus genuit deum: cōsequentia tenet per legem cōtradictoriay et illle ppositiones sunt cōtradictorie: quia termino singulari non refert preponere negationem vel post ponere secundum logicos: qualis terminus est hoc nomine deus: qd affinis sit veru probatur. nam deus non genuit deum qd est ppter qd ppter est in genere. nec genuit deum qd non est ppter qd hoc in ppter qd deus non est pater qd est falsum.

Et per cōsequens deus non genuit deum et sic constat qd filius non est deus et si filius non est deus nec per cōsequētis spūsianctus. Secundo probatur qd si omnes tres personae sunt deus qd sunt plures dei et non unus tantum. Et hoc sic Omne quod melius est ipsum qd non ipsum in deo est pondere secundum Anselmum in monologion capi. xv. sed si sunt plures personae que sunt deus est melius esse plures deos qd non esse. vt patet per Pbm tertio ethicoz. plura bona paucioribus bonis sunt meliora. et per cōsequens videtur qd sunt plures dei si plures personae diuine sunt quae sunt deus. Nēponsio ad ista Et primo ad duo prima argumēta que probant qd filius et spūsianctus non sunt deus. Ad primū dico qd cōsequēntia est vera quia verum est qd deus genuit deum. Et ad illud qd dicit aut genuit se deum; aut alium deum dicit Magister. li. pri. di. iiiij. qd neutra pars est danda. Et si dicatur contra quia aut genuit eundem aut alium. quia secundum Pbm decimo metaphysice idez et diversuz dicuntur de omni et reducuntur ad cōtradictoria. Ad hoc dico qd deus sez pater genuit alium scilicet alium personaliter distinctum quia pater genuit filium sed non aliud in deitate distinctum. Etiam potest cōcedi (vt dicit Petrus de aquila li. pri. di. iiij.) qd genuit eundem deum sicut non se deum quia genuit filium qui est idem deus cuius patre cum sit una natura diuinitatis amboz. Unde cōmittitur fallacia figure dictionis dicendo qd deus genuit eundem deum ergo genuit se deum ex eo quia mutat quale quid in hoc aliquid. Cuicunqz dicit genuit eundem deum nulla est reciprocatio. Cum autem deus genuit se deum ibi est reciprocatio. Et si dicatur qd si illa admittatur qd deus genuit eundem deum qd verus deus admitti et concedi qd deus genuit se deum vt patet per Augustinum contra Iulapius qd dicit qd deus genuit deum se alterum se. Enā super illud

dictū. mittēs p̄ filiū sūli i mūdū dicit Aug. mittēs p̄ filiū
se alioz misit. Ad ista dicit August. dicit Land. li. pri di. si. q.
q̄ Augustin⁹ loqbat sic stricte propter errorē armanorūz
q̄ illo tpe vigebat/ qui dicebat filiūz esse minorē p̄fe. ⁊ di-
stinctū ab eo in natura. Unde ut illuz errorē elideret ap-
ponebat illud relationūz se reciprocū. non ut dnoiarūz sup-
posituz patris/ sed ut dnotaret vnitatez naūte patris ⁊ filij.
Quasi diceret Augusti. q̄ pater genuit se alteruz. t. alterū
in p̄sona qui est eiusdez nature cū illo. Unde illud relati-
onūz se non stat ibi in accusatiōnō sed in ablaciōnō: ⁊ denotat
p̄ncipiuz productiūnū. Et si ultra dicāt. q̄ aliquo modo
non potest stare nec vere dici: deus genuit deūz. ex eo q̄
cum de⁹ supponat pro natura. si cōpeteret sibi generare
secretur q̄ vbi cunq; eēt sibi ⁊ pateret/ et sic generare p̄pa-
teret filio ⁊ sp̄itualēto: Si filius ⁊ spiritus sanctus q̄ est sim.
Ad hoc dicit P. etrus de aquila libro primo distin. iiiij. q̄
illa/deus genuit deūz est vera non ex vi terminoz pro p̄p-
ter ratiōez faciat in obieciōe: sed ex vi alicui⁹ exponēti-
nuz illa propōsitio exponit sic. deus genuit deūz ⁊ babēs
dītatem genuit bñtem dītatem. q̄ pater babēs dītatem
genuit filiūz habentez dītatez. Ad scđm nego q̄ hec sit
vera de⁹ non genuit deūz. ex eo ut dicit Bonaventura. Et
similiter Richard⁹ li. pri. di. iiiij. q̄ hoc nōmē de⁹ in q̄tu⁹
significat naūaz non est pluralificabile. nec scđm rem/ nec
scđm app̄hensionē. si tñ vere app̄bēdat habet naūaz tñmū
singularis/cui p̄ponere vel postponere negationē non dīt.
Et ideo dic̄do de⁹ non genuit deū negat gñtare non tan-
ctū modo de filio/ sed de q̄libet supposito diuine essentie.
Et sic stat q̄ ei⁹ dīctio ea est vera. sc̄liz de⁹ genuit deum.
Et ad probatiōnez antecedētis/ q̄ est q̄ deus non genuit
deū qui est pater. tc. Dico q̄ relationūz refert aīs suūm
sub eodem modo supponēdi sub quo antecedens precessit.

sp̄ium relationūz /nisi faciat simplicem relationē. Sed cum
dicit deus genuit deūz hoc q̄ dico deum: stat pro suppo-
sito filij. eo modo quo dictū est sapi⁹ scilicet non ex vi ter-
minoz/ sed ex vi alicui⁹ exponētis. et ita stat pro deo geni-
to. et ideo hoc relationūz q̄ refert deū genitū. qui non ē pater.
Cū sensus est qđ de⁹ genuit deūz genitū: qui de⁹ genitus
nō est pater ⁊ hoc est vīm: ⁊ nec propter hoc licet infere
qđ de⁹ non est pater. Scđo uero ad aliud argumētum
qđ probat qđ si om̄es tres p̄sonae sūr deus q̄ est dicendūz
q̄ sūr plures deos q̄ vnu⁹. tc. Dico (ut dicit Richardus
li. pri di. ii.) q̄ falsum est/ q̄z hoc eēt ponere quēlibet illoz
limitati⁹ ⁊ in plurib⁹ bonis limitatis non potest esse tātū
de bonitate q̄tu⁹ in uno bono infinito. Et ad dictū Pbi.
dicit q̄ intelligitur de plurib⁹ bonis p̄supposta equalitate
bonitatis/in quolibet bonoz plurū ⁊ in quolibet bonoz
paucoz. Pet⁹ d aquila li. pri. di. ii. dicit q̄ illud dictum
Pbi intelligit posita possibilitate eoz: hoc autē est impo-
sibile ita eē in deo. Et bec d isto cap. (in quo tractat d eē
p̄sonaz. et vnitate ipaz in eē diuine eēne) dīcta sufficiat.
**Ita domini pater: dominus filius
domini spiritus sanctus**
Postq̄ Albana. deteriauit quō q̄libet p̄sona est deus. et
om̄es tres sūr vñ⁹ deus: et sic stat in veritate q̄ q̄libz est im-
mēsa ⁊ eterna ⁊ z oipotens. Cōseqnter deteriat qnō q̄libet
p̄sona habet dominū sup om̄es creaturas: ⁊ hoc est quia
om̄es tres p̄sonae produxerūt mūduz ⁊ nō magis vna q̄
alia. Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est nota-
dūm. quod dominūz ex iure conuenit alicui super aliquā
rem habere duplū. s. vel rōe efficientie/ vel rōe dignitatis.

et excellentie seu eminentie. Ratione efficientie sic nam cu*m*
aliquis facit aliquam rem propter se naturaliter est d*omi*n*is* ill*ius* re*i*.
Ratiōne vero excellentie et eminentie sic. nam naturaliter de-
betur dominiū illi qui natura excellentior est. Secundo
est notandum quod ex iure cōuenit deo et debet dominiū omim
creatūrāz. Primo ratione creatiōis et p*ro*ductiōis eaz/ q*uod*
vt dicit̄ genesis 1.. deus in p*ri*ncipio creauit celum et terrā
et omia q*uod* in eis sunt. non t*u*ni auctoritate nec ex p*re*cepto alte-
rius / sed auctoritate propria et propria et libera voluntate
ut dicit̄ in psalmo q*uod* viiiij. q*uod* ipse d*ix*it et facta sunt/ ipse
mandauit et creata sunt. Et secundum quod dicit̄ puerbioz
p*ro*p*ri*o. fecit ea propter semetipm. et sic ex iure naturali ipse
deus est d*omi*n*is* om̄i. Secundo ratiōne excellentie seu eminentie
nature. quoniam ipse deus est p*ri*mus efficiens et p*ri*mus fi-
nis et ultimus om̄i. et est nature in effectibilis. ratiōne cui*m*
omnia facta et creata sunt. Tercio est notandum quod om̄es
creature sunt a deo q*uod* est p*ri*ma causa p*ro*creationez/ et a
nulla alia causa sunt necesse possunt. sicut dicit̄ Iohannes
hereticus qui dicit̄ quod erant due cause prime/ et duo di-
fērentialiter distincti: unus erat causa lucis/ et ali*m*us causa
tenebrar̄. etiam unus erat causa malorum/ et ali*m*us causa bo-
nor̄. Q*uod* aut̄ om̄ia sunt a deo p*ro* creationez patet p*ro* illud quod
dicit̄ Anselmus in monologion cap*it*ulo viij. vbi dicit̄ quod cre-
atio alicuius rei est de nūbilo productio. facere enīz aliquē
de nūbilo nullipotētie cōuenit nisi potētie infinite. ut dicit̄
Richardus li. secundo di. p*ri*o. ex eo quia quāto de quo p*ro*-
ducēdus est effect̄ magis distat ab actu/ tanto min̄ pro-
portionat̄ ei. et p*ro* cōsequēs reqr̄it maior potētie ad illud
ad producēdum non aliud de quo facie sūt create nulla*m*
babebat proportionez ad ens / nec propinquitatez: et per
cōsequēs ad productionez rex de nūbilo necessario fuisse.

quisita potentia infinita / et talis est potentia dei et non al-
terius cui*m* cunq*ue* cause. Et ideo dicit̄ August. li. iii. de tri.
ca. vii. q*uod* non erat fas putare angelos nec bonos nec ma-
los esse creatorēs. Quarto est notandum. q*uod* false dicunt
illi qui dicunt q*uod* non omnes creature sunt deo p*ro*ducta p*ro*
creatiōez/ p*ro*p*ri*ter hoc q*uod* multe creature sunt facte de mate-
ria p*re*c̄xistente et generale a causis secundis. Ad quod
est dicenduz (et dicit̄ Richardus li. ii. di. x. q*uod* aliquid esse
creatūrum p*ot*est considerari dupliciter. vel sc̄dm se totuz/ vel
secunduz p*ri*ma p*ri*ncipia et quibus est cōstitutuz. Primo mo-
do om̄es angelī et ipsa materia p*ri*ma (quā Ph̄bus i p*ri*mo
de generatione noitat̄) et om̄es anime intellective seu ra-
tionales babent esse p*ro* creationez. Secundo modo om̄ia alia
entia producta dicunt̄ esse creata/ que licet sc̄dm aliquem
respectum dicunt̄ creata: tamē q*uod* tuz ad principiū ma-
teriale dicunt̄ creata. et siue sint creata p*ro*mo modo siue di-
cantur creata secundo modo/ om̄es creature sunt produc-
te a deo. Quedam enīz immediate ut om̄es angelī/ et ani-
me intellective et materia p*ri*ma/ et corpora primo produ-
cta. Quedaz vero mediate ut sunt creature q*uod* ab ipso me-
diabitibus causis secundis producunt̄ p*ro* generationez.

Quinto est notandum q*uod* illud dicum Anselmi de creatōe
salicet q*uod* creatio est de nūbilo aliquid: non est intelligēdūz
ut dicit̄ idem Anselmus in monologion cap*it*ulo octavo
q*uod* nūbilem sit aliquid existens q*uod* sit materia de quo fiat ali-
qd p*ro* creationez. h*oc* est intelligēdūz q*uod* creatio est productio
seu factio non tamē de aliquo. Sexto est notandum. q*uod*
deus qui est causa rerum et productionis earum produ-
xit̄ res/ et producit̄ p*ro* intellectu et voluntatem: ita q*uod* intel-
lectus et voluntas sunt duo p*ri*ncipia partialia/ facientia
vnū p*ri*ncipiū totale: quāz potētiaꝝ p*ri*ncipaliꝝ p*ro*

Cipiu est (videlicet Scottus) voluntas q̄ intellectus: Primus enim patet ex hoc. q̄ deus est causa rex nobilissimo modo productio: et talis modus producendi est p intellectus et voluntate. Secundum enim patet: primo q̄ intellectus est principium representatiū et voluntas elatiū. Secundo q̄ voluntas est dona sui acris et non intellectus. tertio quia licet deus continet tres in sua scientia / tamē principali cōtinet eas per voluntatem q̄ p intellectus: q̄ p intellectum cōtinet representatiue et p voluntate elicitiue et productiue. quanto quia licet intellectus dirigat voluntates p modis ipsius voluntas tamē dirigit intellectū p modum imperij / que voluntas se ipsaz libere determinat ad productionem rerū. Secundo est notandum. q̄ pater producendo filium cōicat ei suā eānam et oīm pfectiōes quā habet. et sic cōicat ei potentiam producendi creaturas. Et pater et filius producendo spūm sanctum cōicant ei similiter eānam quā habent et similiter oīm pfectionem / et sic cōicant ei potentias producendi creaturas ita q̄ sicut in omnibz tribus personis est una essentia ita est una potentia productionis rerū. Et ideo in superioribz dicit Athana. omnipotēs pater / omnipotens filius omnipotens spūsanctus. et postea iub iuxta causas: quia sicut pater erat deus ita filius erat deus et spūscetus erat deus. ostendens q̄ cuilibet psonae cōuenit producere creaturas: cuz sunt omnes eque omnipotentes / et habeant unas et eādes omnipotētiā sic bñr vna et eādē eāna. Itatis pslupps si tis pono istaz pclusiōes q̄ nō sol p̄ in re creationis et eminētie ē dñs creator ut dicebat arri. sed etiā filii et spūscetus in re creationis et eminētie sunt dñs eaz ut dicit Athana. in similitudine ita dñs pater dñs filius dñs spūscetus. Ita cōclusio pbatur per illud dictū Iohannes genit. p. in principio creauit deus celum et terras. vbi nos dicimus deus littera

ra hebraica dicit beloim. Unde est sciendus q̄ hoc nōmē beloim est plāle de bel. hoc nōmen bel in hebreo idem est qd deus in latino. vbi moïses denotavit pluralitatem in deo non essentie. qm ip̄met Moïses dicit deuteronomij. vii. audi israel quia dñs deus tu vñus es. Videlicet ergo q̄ denotavit pluralitatem psonar. Et sic videtur q̄ om̄s tres psonae: creauerunt celuz et terrā / et cuz creare competit ei ratione essentie diuine / sequitur q̄ dominū creaturarum cōpetit filio et spūsancto in re creationis. et in re eminētie nature sicut cōpetit patri. Secundo pbatur. cōclusio p rationes Eccl p̄mo sic. nam quicquid de se est principiū productiū in quo cōponitur sine inseparacione / si in aliquo non habet terminus adequatus est principium productiū et habens illud p illud principium potest producere: sed intellectus et voluntas sūt in deo vñus principiū productiū de se creaturar. et sunt in omnibus psonis sine inseparacione / et nulla illaz habet terminus adequatus: q̄ nulla creatura potest esse terminus adequatus productiū in intellectus et voluntans in deo. ergo in omnibus sunt principiū et vñnum principiū productiū creatar. et p consequens omnes psonae equaliter producere creaturas. Secundo sic. omnipotentia est respectu possibilium produc. sc̄ cum in omnibus psonis sit eadem essentia: et similiter est eadem omnipotētia: et p consequens omnes tres psonae producunt possibilia producunt / sed mundus secūdum veritatem carbo. fuit qdā possibile produci p creationem. ergo omnes tres psonae producerunt mundum / et p consequia in re productiū qlibet psona est vñs mūdi: et cuz qlibet psona rōe eāne diuine sit eminētissima / in re eminētie est sicut dñs mūdi. Tercio pbatur conclusio p de terminatiōes ecclesiastice vñbēt dñs tripl. et fi. carbo. ea. firmata credim⁹ vbi dī

¶ Unus est solus deus pater et filius et spiritus sanctus / omnis potest creator: omnis visibilis et in visibilius corporalium et spiritualium
Dic propter determinat duo. Primum est quod omnes tres personae sunt per naturam et eminentiam / et sic que libet persona in re eminentie est dominus mundi. Secundum est quod omnes tres personae creaverunt et produxerunt mundum / et omnes creaturas trahunt spirituales quam corporales: et sic quilibet persona in re creationis est dominus mundi et omnis creaturam. Dicitur namque Iacobus. ita dominus pater / dominus filius / dominus spiritus sanctus. Unde ista est comparatio eius; equalitatis sicut est sic / sicut et quod admodum: et sic bic illa dicit equalitatem personarum in creando et producendo creaturas / hoc enim patet per illud quod superius dicitur Athanasius scilicet quod sicut erat omnipotens pater erat omnipotens filius et omnipotens spiritus sanctus / et hoc erat quod sicut pater erat deus / et similiter filius erat deus et similiter spiritus sanctus erat deus. Ex istis subiungit quod sicut pater erat dominus creaturarum tam in re creationis / quam in re eminentie nature ita filius erat dominus creaturarum: et similiter spiritus sanctus eisdem iuribus. Hoc autem dicit Athanasius. contra Manicheum qui dicit quod sicut mundus superior est factus a deo bono quod ita iste mundus inferior est factus a deo malo / et sic dicit istum mundum esse malum / et omnia que in eo sunt: et sic dicit deus malum esse dominum istius mundi. Et si militer Athanasius dicit hoc contra Ariana. quod dicitur quod sol pater erat dominus mundi et creaturarum et non filius nec spiritus sanctus: ex eo ut dicibant quia filius et spiritus sanctus erant creati et per consequens eis non competit creare creaturas. Dicebant enim quod solus pater creavit mundum / et sic soli patri comparebat dominus mundi.

Instatur contra illam conclusionem / et contra dictum Athanasii. Et primo probatur quod una persona divina be-

beat dominum supra istos mundos et creaturas eius. Et prius sic. nam Salvator noster Iesus Christus dicit loquens de diabolo venire principem mundi huius: et per consequens si diabolus est prius princeps mundi huius: et deus non creavit illum nec est dominus eius.

Secundo sic. omne factum a deo est diligendum / sed hic mundus non est diligendus ut dicitur prima Jobani. capitulo secundo. nolite diligere mundum nec ea que sunt in mundo / et per nos hic mundus non est a deo / ergo deus non est dominus eius. Tertio sic. nam deus est ab eterno / ergo si deus cauerit mundum: mundus esset ab eterno: consequentia ista probatur per commentatorem octauum physicalium ubi dicit quod deus est agens non impeditum. ergo si aliquis creavit mundum et antea non erat / mundus fuit mutatus et determinatus ad agendum. sed hoc est falsum: quod deus non mutaret / ergo deus non produxit mundum in tempore. Secundo probatur. quod deo pater iste dominus et creator creatae / non est filius nec spiritus sanctus. Et primo sic. nam Christus loquens de se ipso (ut babet Jobani. xviii.) dicit Pilato regnum meum non est de hoc mundo / ergo videtur quod Christus non erat dominus mundi. et per nos videtur quod hic mundus non sit productus ab illo / et si non est productus a filio nec a spiritu sancto. Secundo sic / et accipit virtutem ab alio non habet equalis virtutem cum illo: sed filius et spiritus sanctus habent virtutem a patre cum ab eo habeatur esse / ergo non habent equalis virtutem cum illo / et si non habent equalis virtutem cum pate non potuerunt creare mundum: cum habeatur virtus finita et creare requiri virtus infinita. Responsio ad ista. Et prius ad prima tria argumenta quod probatur deus non esse creatorum huius mundi quod argumenta sunt Marcionitae heretici qui dixerunt quod iste mundus erat malus et omnia quod in eo sunt sunt mala: et per nos non poterat fieri a deo bono. Ad primum dico quod mundus potest accipi quadrupliciter. Uno. per uniuersitatem creaturarum. Et sic accipit Jobani. primo ubi dicitur quod mundus

per ipsum factus est salicet per filium. Et genere primo ubi dominus dicit quod deus creauit mundum et omnia quae in eo sunt: et sic accipiendo mundum tamen mundus quod creature omnes sunt valde bone. ut dicit genere. prius vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona. Et sic errauit manicheus et in eternum perire. Secundo modo mundus accipit per statu nostrae conversationis secundum quod habet ameras misericordiam et sic accipit Iohannes xvij. cuius dixit Ihesus discipulis hi in mundo sunt. Tertio accipit mundus per ut habet ameras culpas et sicut accipit prima Iohannes capitulo v. ubi dicit totus mundus in malum non posse est. Quartu[m] accipit mundus per misericordie regnum. et sic accipit Iohannes xviij. cum dixit Christus ego per eis rego non per mundo. Dico ad argumentum quod diabolus dicit prius caps mundi huius secundum quod mundus accipit per per statu conversationis in peccato/quia peccatum non est a deo sed a diabolo/non quod diabolus possit cogere boies ad peccandum sed quod ipse primo peccauit et suaderet boibus peccare/et sicut dicitur princeps status peccati. et peccatores eum quasi principem imitantur. Ad secundum dico. quod in dicto illo nolite diligere mundum. et accipitur mundus per conversationem in peccatis: qui in quaerunt talis non est a deo nec ex hoc sequitur quin omnes creature sint a deo: quod deformatas peccati non sunt creature ut dicit Augustinus in quadam sermonem martyrum. Alterius nego etiam. quod cum deus agat libere agit quoniam vult / et per quoniam vult. Et ad illud quod dicitur quod tunc esset mutatus/ nego quia deus antiqua voluntate potest novum effectum producere/ si cur et ego voluntate modo habita et continuata possim velle commedere ad animum si velle meum esset ita efficax ad hoc prodendum ista voluntate antiqua produceremus comeditionem. Et ad illud quod dicitur quod deus esset tunc determinatus. dico quod procedo quod de se determinauit perducere mundum/ in illa determina-

tio fuit ab eterno non tamen ad sempiternum pro illo modo quo procedit sed et ego determinio modo premedere ad animum per illo non solo. De hoc autem largior dixi in viii. phisi. Secunda responsio ad canticum duo argumenta quod probat quod licet per spiritum dei creatarum non tamen filius nec spiritus sanctus. Ad primum dico quod dictum Christi sic expromi debet (ut dicit Ricardus. li. iij. di. pxi.) regnum meum non est de hoc mundo sed in mundo possidentes temporales et honores ad vanam gloriam et boies mistros ad expugnandum armis corporibus inimicos meos quod si non possem me vindicare sine illis. sed regno in hoc mundo per omnipotentiam quam in me non educitis. Ad secundum procedo quod recipiunt virtutes ab alio non equante in virtute nec in potentia si recipiunt virtutes distinctas a virtute divina sed quod est eadem virtus numero si recipiunt et dicuntur non oportet quod ita est infinita si recipiunt sic dicuntur. Et bec dicit isto capitulo quod quilibet persona in divinis est deus creator. Et secundum dicitur sufficiat.

Et tam non tres domini: sed unus est dominus: Quod significat unumquamque per sonam deum ac dominum post iterum christiana veritate appellatur: ita tres deos ac dominios dicuntur: catholica religione prohibemur.

Postquam Alba determinauit quod quilibet persona est deus creator in re creatoris et remittentem ne error aliquis in audiendum cordibus orientur. scilicet si quod ne audientes puraret esse plures creatorum. Consenserunt determinat quod omnes tres personae sunt unus deus quod non tres sunt creatorum sed unus creator. Pro quo sunt aliqua notitia. Et primo est notitius quod in omnibus est dare unum et simili per eis effigiem et effigiebus quod est etiam eendi oim rex

Noc enim patet p. P̄bos qui ponunt vnaꝝ cāꝝ simpliciter p̄maz in ordine eēnali causaꝝ: que est causa et nullo modo causata ex eo quia in ordine essentiali non est dare pcessus in infinitum: sed est deuenienduz ad vnum primuz. ut probat P̄bus secundo metba. Et Aliuicen. sc̄ptimo meth. hoc etiā patet p rationeꝝ: quia certum est qđ aliquid est effectibile aut esta se aut a nullo/aut ab aliquo alio. Nō a se qđ sc̄dm Augusti. pri. de trin. nūbil est qđ se ipm gignat. Nec est a nullo quia sc̄dm P̄bm in sc̄do de anima. qđ nūbil est/ nullius est causa ergo est ab alio: tunc querendum est de illo a quo est. sicut prius/er cum nō sit pcessus in infinitum in causis efficientibus essentialiter ordinatis/ nec etiā est circulus sc̄dm P̄bm primo posteriorꝝ: et p cōsequens est docuere ad aliquaz vnaꝝ cāꝝ priaz que habeat naturaz simpliciter ineffectibileꝝ: Sc̄do est notandum. qđ illa causa prima (que est sc̄dm naturaz simpliciter in effectibiliſ) ē vna secunduz naturaz et qđtatem: ex eo quia talis est ne cessere esse et non potest non esse. Et sc̄dm qđ probat Aliuicen. pri. metba. sive ca. pri. nō possit esse p̄la necessere esse. et p cōsequēs illud ens simpliciter primuz est vnum secunduz naturaz et quidateꝝ. Tercio est notandum qđ sicut est dare ens primuz in entibus quod est simpliciter p̄mum secunduz efficiētiā ita est dare aliqd ens simpliciter p̄mum rōez finis. p̄z hoc qđ fm̄ P̄bm iij. metba. qđ si eēt pcessus in infinitum in finibus tolleret bonuz ex eo quia bonuz cōsistit in ordine/ sed pcessus in infinitum tollit ordineꝝ et p̄z tollit bonuz. sed ordo nō est sine p̄ori ⁊ p̄c. posteri ⁊ ⁊ in pcessu in finito nō p̄ ⁊ posteri⁊: qđ est dare aliquod ens p̄mū sim pliſ i m rōez finis. Quarto ē notā ꝑ qđ sic aliqd ens p̄mū fm̄ efficiētiā ⁊ inefficiētiā ⁊ fm̄ rōez finis ita aliqd ē ens sui p̄ p̄mū secunduz eminētiā. Noc patet quia si ab quo dicit uno simplicat. r̄ p̄muz ⁊ in efficiētiā cūz illud nō sit

efficiēns vniuersum tale efficiēns est equum. sed tale efficiēns eēquocūz est eminētissimū. ctp̄ p̄nis ē aliquid ens simpliciter primuz sc̄dm eminētiā. Qui uero est notandum qđ iste p̄mitates p̄petunt vni et idem patet enīz hoc qđ cūz vñie agēs agat p̄priet finem seq̄itur qđ p̄muz efficiēns agit p̄pter ultimum finē. led nō agit p̄priet aliud a se sicut p̄priet finis⁊ et p̄z p̄muz efficiēns est prim⁊ finis: qđ aut̄ p̄muz efficiēns sit eminētissimū patet ex precedēti notabili.

Istis p̄suppositis pono isti cōclusiōes qđ p̄quis sint tres p̄sone creatores et p̄ducētes mūduz/non tñlunt tres creatorēs/nec tres dñi sed vnuꝝ creator̄/et vnuꝝ dñs. ut dicit Aliuicen. in sim⁊ non tamēn tres dñi sed vñ⁊ est dñs. Ista cōclusio probat et p̄mo p̄rōes. Et p̄mo sic. nam secunduz Aliuicen. p̄sue metba. vnuꝝ soluz est necesse esse absolute. qđ omnia alia sunt ab eo producta producēte qđ non concepit nisi ei. cōsequētiā patet qđ si creare non cōpetit nisi p̄to efficienti illud est necesse esse et p̄cise omnia alia producet. Sc̄do sic. nam minor connexio est productor̄ admiscent et ad vnum p̄muz p̄sue illoꝝ qđ sunt ad finēs: sed ista omnia cōnectant ad vnuꝝ finēs qđ ad vnuꝝ p̄muz producēs: minor est P̄bi xij. metba. maior vero probat. nāz si est vñ⁊ finis p̄muz est vnuꝝ agens p̄muz cum ac̄to sit p̄priet finem. Etiam qđ causa agens est hñs p̄fessionē in ordine vnuꝝ uertiſ: ideo ad connexiōes vnuꝝ uertiſ facit qđ omnia respiciant vnuꝝ agens. Tercio sic. vnde P̄b̄ xij. metba. dicit qđ p̄la litas p̄ncipatuꝝ nō est bona. si p̄les dñi ē cēnt a qb̄uo vnuꝝ uertiſ beret eē/ esset p̄lalitas p̄nciparuz: quia vnuꝝ dñs non esset iub̄ alio ergo non possunt esse plures dñi vnuꝝ uertiſ nec plures creatorēs. Unde P̄bus in fine vij. metba. loquens de principe totius vnuꝝ uertiſ: is concludit qđ vñ⁊ est p̄nceps. Quarto sic. Unde Dion. sius libro de diui nis nominibus capitulo sexto dicit qđ omnis multitudo ab

Unitate trinitatis originē & tota multitudo universitatis rerū
vnum habent p̄mum p̄ncipiuſ tantum: illud autē p̄mum
est vnuſ deus. Et hoc eſt q̄ dicit Plato in Timo. q̄ mu-
dus eſt vnuſ quia iuxta vnuſ exemplar formatus eſt.

Secūdo p̄bat xclusio p̄ dicitatiōeſ ecclie ut habeat ſum.
trini. et ſi. cathe. ca. firmiter credimus vbi dicitur. q̄
pater et filius et ſp̄ſſancus ſunt conſubſtantiales et coe-
quales vnuſ uniuersioꝝ p̄ncipiuſ creatori cim vſibilium
et inviſibilium. corporaliuſ et ſpiritualiuſ / qui ſua oipotēcia
ſimil ab initio ep̄is vtrāq; de nichilo condidit creaturem
ſpiritualem et corpalem. Unde dicit Athana. et tamē nō
tres dominis eſt vnuſ eſt dñs. Hoc autē dicit Athana. pp-
ter hoc quia ex ſupiori verbuſ i quo dicit q̄ pater erat do-
min⁹ ⁊ filius erat dñs et ſp̄ſſancus erat dñs: poterat ali-
quis cogitare q̄ tres erant dñi et tres creatores: ut iſtuſ
errorem excluderet ſubiuertit ſtatim et tamē non tres dñiſ
vnuſ eſt dominus. Fundatur iſtud dicituſ Athana. in hoc
q̄ dñiū rex debetur p̄fonis diuinis ratione creatiōis et
creare conuenientis ratione eſſentie: et non ratione propri-
etatum personaliuſ. et quia eſſentia eſt una indiuiſa in oī-
bus tribus personis / id est omnes tres persone ſunt vnuſ
dñs. Et ſi autē dicitur q̄ ſi creare conuenientis personis ratio-
ne eſſentie ſequetur q̄ creare dicere de eſſentia. Ad hoc
dicit Pet⁹ de aquila li. pri. vi. v. q̄ licet creare conueniat
personis ratione eſſentie non tamē dicit de eſſentia ſed ſo-
lum de personis: ex eo quia actiones ſunt ſuppositorum
et non nature ſecundum P̄lm. Et omnes tres persone ſine
vnuſ dñs / et vnuſ creator / et non tres dñi / nec tres crea-
tores pater ex ſuperius dicitur / ſalicet patriſ quia patriſ et fi-
lii et ſpiritualium vna eſt eſſentia et ſic ut in alio verbuſ co-

tinetur. non ſunt tress dñi ſed vnuſ deus. Eſi vnuſ de⁹ /
ſunt vnuſ dñs et non tress domini. Confirmat iſtud dic-
tum Athanasi⁹. vltra in verbuſ immeſte ſequenti dicens
quia ſicut ſigillatum vnamquāq; perſonam deum ac dñm
conſittere veritate christiana cōpelluntur / ita tress deos aut
dominos dicere catholica religione prohibemur. Dicit n. /
q̄ ſigillatum vnamquāq; perſonam deuſ aut dominuſ cō-
pelluntur veritate christiana conſitteri. quia non ſolum de
necessitate obligamur corde credere ut ſaluum eſt etiaꝝ
ore conſitteri: quia hec eſt veritas christiana ſecundum q̄
dicitur prima ad corintios x. Corde enī creditur ad iu-
ſtiā oris aut confeſſio ſit ad ſalutem. Hoc dicituſ Pau-
li patet eſte verum: p̄ dictum ſaluatoris noſtri Mathei x.
qui conſitebitur me coram hominibus / conſitebor et ego
eum coram pātre meo qui eſt in celis. Et ſiaut dicitur qđ
ore conſitteri eſt preceptum affirmatiuſ / et preceptuſ affir-
matiuſ nō obligat p̄ ſemper: et per conſequens conſi-
tente ore vnamquāq; perſonaz deum ac dñm non compel-
linur de necessitate. Ad hoc eſt dicendum ut dicit ſaintus
Thomā ſecunda ſecunde q̄. iii. ar. ſecundo. q̄ verū eſt
q̄ preceptum de confeſſione fidei cum ſit preceptum affir-
matiuſ nō obligat p̄ ſemper iꝝ p̄ tēpore d̄terminato / q̄
vrgētem inducit neceſſitatē ſollicit quando pro obmisi-
one fidei huius confeſſionis obmitteretur et ſubtrabetur
honor debitus deo. veletiam vultas proximi impen-
denda. vputa ſi aliquis interrogatus de fide taceret cre-
deretur ex hoc / vel q̄ nō haberet fidem ipſe tacēſ / vel q̄
fides nō eſt vera. et ex hoc eſſet cāq; alii ppter ei⁹ tacēni-
tate afferrent a fide In hui⁹ mōi cāibus confeſſio fidei eſt

de necessitate salutis. Et sic intellexit Alhana. Dicū ultra ita tres deos aut dños dicere catholica religio p̄hibemur vult dicere / qui a sicut cōfitemur unam quāq; personam esse deum aut dñm: ita p̄ oppositū negamus tres esse deos aut domios. Et hec catholica religione id est doctrina catholicoꝝ. Unde doctrina catholicoꝝ dicitur religio quia vere docet deum colere. Instatur cōtra istam conclusionē. et cōtra dictuꝝ Alhana. Et probat q̄ si creare et dominū vniuersi cōueniat tribus personis q̄ non ē tantum unus dñs vniuersi/nec tantū vnū creator sed tres. Et p̄mo nūc nam cum actio sit suppositiꝝ plūz suppositoruꝝ nō est vna actio: sed pater et filius et sp̄us sanctus sūt distincta supposita q̄ nō producunt creatas/nec creant vna actionē. Nec p̄ dñs vnicō p̄ncipio et sic nō p̄ducunt creatas inq̄tuꝝ vnuꝝ sed inq̄tuꝝ distincti / et sic sunt tres dñi et non vnū dñs q̄ sunt tres creatorēs et non vnū creator. Sc̄o sic. quia cunq; creāt et producunt creatas/sunt creatēs et producētes/ q̄ si omēs p̄sonē producūt et creāt creatas/ omēs iūne creatēs et producētes: et si sūt creatēs et producētes/ ergo sunt creatorēs/ et si sunt creatorēs non sunt unus creator. nec unus dñs. Et si dicatur q̄ non sequitur illud q̄ si p̄sonē sunt plures creatēs q̄ sunt plures creatorēs: q̄ creatas est participium et creator nomen verbale. Contra. neq; p̄cipium et nomen verbale videtur idem significare / et per consequens si participium numeratur secundūz supposita/ et similiter nomen verbale. Responsio ad ista: Ad primūz dico q̄ concedo q̄ plurim suppositoruꝝ non potest esse vna actio si agunt principijs diūnatis accipiendo principiūz p̄ncipio quo. Si tñ agunt eodē p̄ncipio quo sicut est in proposito tūc diūz suppositoruꝝ est vna actio.

Unde ratio quare p̄sonis p̄uenit creare estēna q̄ est vna inuidisa in omnibus p̄sonis in quibus est vna omnipotētia et idem intellectus et voluntas que sunt vnum principiūz quo p̄ductionis rez. Ad sc̄dm xc:do q̄ p̄sonē sunt tres creantes sed nego q̄ sint tres creatorēs: q̄ licet creās numeratē ad numeratōz suppositoruꝝ nō tamē creatorēs sic numeratē. Ratio est ista q̄ creans est adicciūz / et adiectiua q̄tuꝝ ad modūz significandi numerū bñt a suis suppositis: substantia vero a se ipis sc̄dm formā significataꝝ seu formaz sibi innatam. Et sic ppter p̄alitatē suppositoruꝝ pater et f.ilius et sp̄us sanctus sunt tres creantes: sed ppter vnitatē eēne que est rāno in p̄sonis creādi. Et ppter vnitatē omnipotētiae significate p̄ hoc nomē creatorēs. Et ppter vnitatēz intellectus et vnlitatēs que sunt in tr. b̄ qua eēna et/qua omnipotētia / et quo intellectu / et qua voluntate/p̄sonē creant omēs tres p̄sonē dicūtur vnū creator. Et ad illud q̄ dicit q̄ p̄cipiūz et nomē verbale videtur idē significare: dico q̄ licet idēz videant̄ significare non tamē oībus modis significat̄ idēz q̄r nomē verbale cum sit substantiū dicit principiūz actus p̄ modūz habitus et quietis/ et ut sic dicit independentiam ab altero. Participium vero dicit actum vt est in fieri / et significat tempus / et sic dicit dependentiam et ut dicit dependentiam non potest determinare dependentiam alterius: nomen verbale cum dicat independentiam potest determinare dependentiam: Et sic stat q̄ tres persone sunt tres creantes sed non tres creatorēs/ sed vnū creator. Et si dicatur p̄ istas responsiones quod si omnes tres persone creant ut vnum erunt sunt unus creator. sequeretur q̄ vna persona non creat mediāte alia. sed hoc est falso quia creature procedūra filio mediāte spiritus sancto / et a patre mediāte filio et spiritus sancto / p

consequens non procedunt ab eis ut ab uno / nec per unitatem principium existens in eis. Et hoc dicit Richardus li. iij. di. j. quod licet creature procedunt a patre mediante filio et spiritu sancto et a filio mediante spiritu sancto nibilominus procedunt ab ipso patre immediate quia illa mediatio non excludit immediationem quod potest declarari aliqueliter a sibi. Unus spiritus sanctus procedit a patre et filio / in quantum filius habet a patre potentias spirantiarias et nibilominus procedit a patre immediate. Unus non procedit immediatus ab uno quod ab alio / quod cum ab eisdem producatur per unitatem potentias spirantiarias ab eisdem procedit ab uno principio. Et hec de isto causa (in quo tractatue quod omnes tres personae sunt unum dominum universi) dicta sufficiant.

Pater a nullo est: non factus: nec creatus: nec genitus.

Postquam Athanaeus terciavit de unitate esse et de stirps personarum et de equalitate eorum in omnibus perfectioribus. Consequitur determinatio contra Arianos et similiter contra alios grecos de productione duarum personarum. Et ante quod determinaret quoniam filius et spiritus sanctus procedunt: de tertiarie de pere quoniam a se et a nullo alio procedens. Pro quo sunt aliqua notitia. Et primo est notitiam quod in deo (prior enim deus divinus quod nec genitus nec productus nec procedit) ut deus de summa trinitate et sic carbo. causa dampnus. Oportet ponere unam personam in productionem et a se. de quo dicit Athanaeus. insimiliter prior non est factus nec creatus nec genitus. Primo nam dicit quod pater est a nullo ut ostenderet quod pater a se et non ab alio / quod si esset ab alio aut esset factus / et hoc non quod sit ab alio est effectus ei / et sit de materia aliqua / quia factio est producere rei de materia exteriori: aut esset ab alio per creationem / et hoc non: quia creatio est producere rei de

nihil: aut est ab alio per productionem aliquam / et hoc non ut dicat hic Athanaeus. nec genitus. hic enim nec genitus: accipitur pro inducto quacumque productione. Secundo est notwithstanding. (ut dicit Petrus de aquila li. pri. di. xxviiij.) quod ingenitum dicitur tripliciter. Uno modo pro ut dicit negationem infra generationem id est secundum quod negat unum modum producendi qui dicitur generatio: et sic spiritus sanctus potest dici ingenitus quia non generatur: et isto modo non intellexit Athanasius. Alio modo diciur ingenitus per ut dicit negationem productionis in ratione termini producendi totaliter ut totalitas aspergit suppositum puta in conceptibilitatem subsistentiam: et sic eterna potest dici ingenita. quia productum isto modo est suppositum et ingenitum sic acceptum ut dicit negationem productionis non est suppositum nec isto modo intellexit Athanasius. Tercio modo accipitur in genitum secundum quod dicit negationem extra generationem infra quocumque productiones de natura productionis suae sit per assimilationes siue non. Et isto modo ingenitum dicitur soli per ipsum / quod significat caritatem generationis geniti suae productionis productioni proprii. et notaveremus dico productionem propriam suam. quod productionem accipit tripliciter. Uno modo large per liberum productionem: Alio modo conseruando formam suam per formam habita per productionem. Tercio modo proprius per tertio totali productione sicut ponit Iohannes viij. metab. ubi dicitur quod solus productionem per se generat: et sic intellexit Athanasius. quod dicitur loquens de pere quod est prima persona in trinitate nec genitus.

Tertio est notitiam quod non repugnat in deo cum unitate et esse stare productionem ad intra per actum intellectus / seu memoria secunde: Hoc enim patet quod quicunque aliquid de sua ratione est principius productionis illud in quo cuicunque est sine inseparacione et a se / si non habet terminum adequatum est principium productionis

tal enim principium est memoria secunda patris que memoria secunda est intellectus cum obiecto quod est etiam nam memoria secunda est principium productus noticie genite et cum in deo sit memoria secunda in deo est principium productum noticie infinita et cum illa noticia non sit accidens sicut in nobis quia in deo nullum potest esse accidens opere quod sit per se subsistens et sit persona. Quarto est notandum ut dicit sanctus Thomas in pri. p. que. xxvij. er. iij. quod processio illa que est in divinis que attenditur secundum rationem intellectus seu memorie secunde est secundum actiones similitudinis et cum sit secundum rationes similitudinis habet rationes generationis cuius omne generatio generat sibi simile et sic productio noticie genita in divinis ex generatione et noticia producta dicitur genita et filius cum producatur per modum similitudinis de essentia patris genitus. Quinto est notandum quod ad hoc quod aliqua productio dicatur per modum nature tria requiruntur. Primo quod principium sit determinatum ad unum. Secundo quod sit simulatum quia natura est vis insita rebus ex similibus filia procreans. Tercio quod illud principium in sua operatione non requirat intellectiones dirigentes in operando sed illud ex se existit in operatione ista enim tria sunt in memoria paterna scilicet in memoria que est in patre et sic noticia genita que dicitur filius dicitur productus per modum nature. Sexto est notandum quod memoria in deo habet duos actus scilicet intelligere et reducere qui actus sunt essentialiter ordinati sicut sunt litterae et calefacere respectu corporis luminosi. Nam intelligere est prior et dicere seu significare est posterior prioritate naturalis intelligentie et non prioritate durationis. Per primus non significatur noticia sed per secundum. Nam primus communis est omnibus tribus personis et non secundus sed solum patri

patri continet. Nam per primus actus intellectus divinus intelligitur se et lapides et omnia alia et illa dicit intellectio essentialis seu noticia eternalis quod noticia non est genita sed solus dicit pullulare ex secunditate intellectus. Istis presuppositis ponit ista exclusionem quod per personam quod est in divinis productus quod dicit pater est alia persona que procedit per modum nature a patre per eternalem generationem ut dicit Athanasius in simbolo filius autem a patre solo est non factus nec creatus sed genitus. Esta exclusion probatur. Et primo per rationem memoria secunda est principium productum naturaliter seu per modum nature sed noticia genita quod filius productus per membrum secundum patrem ergo productus a patre per modum nature minor manifesta est ex eo quia filius in divinis productus ut verbum ut dicit Iohannes primo. quod in principio erat verbum et verbum dicit Augustini in sermone sancti Iohannis baptiste verbum est quod intra mentem concipiatur. maior vero pater ex hoc quod memoria patris est determinatum principium ad unum et est principium assimilatum et non requirit intellectionem intrinsecam dirigentes sicut facit voluntas sed se ipsa ex immediate intellectionem. et per consequens est principium productum per modum nature. Secundo probatur conclusio per dictum Augustini li. x. de tri. ca. xxiij. ubi dicit credimus et tenemus et firmiter predicamus quod pater genuit verbum hoc est sapientiam per quam facit omnia unigenitum filium unus unus bonus equaliter bonum eternus coeternus. Ex quo dico Augustini pater exclusione scilicet quod filius per modum nature est productus a patre. Tercio probatur exclusione per determinationes ecclesie ut habeat de summa tri. et si. cathe. ca. firmiter credimus. ubi dicitur quod pater est anullo filius a patre solo absque initio pariter ac sine semper pater generans filius nascens. Decimum verbas sunt que dicit Athanasius in

lāmbo: nam p̄imō dixit p̄f a nullo est nec factus nec creatus nec genitus. Et statim sibiūt filius a p̄f solo est nō factus nec creatus sed genitus. Dic Albani. ostendit p̄io q̄ filius p̄cē vita p̄f. sc̄dō quō pcedit: et dicit q̄ non factus nec creatus q̄ esse faciūt ei esse creatus creare queit/q̄ factio est pductio rū d̄ materia exteriori. et creatio est produc̄o rei demibilo. filius autē nō est creature et sic non pcedit a p̄f factus nec creatus. Hoc autē dixit Albana. xtra arrianos q̄ dicebat filium esse purā creatam: sed quō procedit a patre dicit sed genitus: generatio enim est produc̄o de natura gignentis in similitudinez nature: et sic q̄ filius pductus p̄ modūz nature habet esse p̄ gignatione/ t̄dī genitus cum pductu- ca p̄ mōz similitudinis de essentia patris gignentis. Insta- tur xtra istam cōclusione/ et cōtra dictum Albana. Et pro- batur q̄ in deo nō potest esse talis produc̄o filij. Et pa- mos sic. nulluz produc̄uz est ex se necessariuz/ sed q̄nicqđ ē in eēna diuina est ex se necessariuz/ q̄ nibil est ibi pductum. minor nota est: maior vero probatur tripliciter. Primo sic nibil est necessario ex se et ab alio/ sed produc̄uz si est neces- sariuz est necessariuz ab alio q̄ non a se. Secundo proba- tur illa maior sic. omne productum possibile fuit produci sed possibilitas repugnat necessitatī. q̄ nulluz pductuz est necessarium. Tercio probatur illa maior sic. species indu- dit genitus: sed gignatio est sp̄es mutatio sc̄dm P̄bm in post p̄dicamentis. q̄ nō est sine mutatione: sed in deo nulla est mu- tatio q̄ nec generatio. Sc̄dō p̄ncipaliter sic. nam in deo non potest ē alteratio q̄ nec gignatio. aīs p̄p̄ de se: x̄na v̄o pro- bat: nam verū debet negari in deo gignatio q̄ alteratio et lo- ci mutatione ex eo q̄ loci mutatione et alteratio requirunt pfectiū subiectū q̄ gignatio cuius ille requiratens in actu et gignano ens in p̄occio v̄m P̄bm. Tercio sic. produc̄o nō ē sine depen-

ta/ q̄ in diuīnis nulla est dependētia q̄ in diuīnis nulla est pductio. maior enīz p̄p̄ q̄ aliter natā ēēt et equo in pductante et pducto et nō p̄ exigere ēēt pductore q̄ est xtra rōe pductiois/ minor v̄o p̄baēt q̄ depēdens est imp̄fec̄t illo a quo depēdet. Quarto sic. nam si talis pductio ēēt in diuī- nis sequeret q̄ filius gignari de s̄ba p̄fis/ sed hoc nō ē ve- rum/ q̄ non ē talis gignatio nec pductio in diuīnis: x̄na no- ta de se q̄ gignatio est pductio alie/ d̄ s̄ba gignētis: s̄ q̄ co- seq̄ns sit falsum probat. nam si filius in diuīnis est de sub- stantia patris/ aut ī de dicit distinctioēz eēne aut nō/ si dicit distinctioēz eēne. q̄ eēna est distincta in p̄f et in filio/ q̄ est falsuz. si autē nō dicit distinctioēz eēne seq̄ret q̄ sicut filius est d̄ s̄ba patris q̄ ita pater esset de s̄ba filii/ q̄ est falsuz. Quito sic. nam si talis produc̄o seu gignatio esset in diuīnis. seq̄ret q̄ esset natālis/ sed in deo nō potest esse aliqua pro- ductio natālis cum om̄ne qđ est in deo sit sup̄ oēm natām ergo x̄c. Sexto sic. si talis pductio seu gignatio esset in diuīnis ēēt necessaria. s̄ pductio t̄is necessaria nō p̄t esse in deo: ex eo q̄ si esset necessaria non esset voluntaria et si non esset voluntaria esset tristis: q̄ s̄m P̄bm v̄ methap̄bi. om̄ne in nolūtariuz triste. s̄ in diuīnis nibil est triste/ q̄ nibil est ibi in nolūtariuz. q̄ pater si gignat filiuze gignat eū voluntate. et p̄p̄s non necessitate q̄ voluntas est libera: sed hoc est fallum q̄ aliquid sit in deo qđ nō fit necessariuz. q̄ in deo nō est t̄is pductio. Respōsio ad ista. Ad prim nego ma- iorē s̄. q̄ nulluz pductuz ē ex se nēcē q̄ quis nō sit a se nēce ēē s̄ ab alio: Cūn filius est ex se nēce formālē/ sed a p̄f pductio ēēt nēcio esse cuiz quo habet eādez entitatis necessariā. Et sic s̄lēt nego maiorē p̄rie p̄barōis maioris. Ad sc̄dōz pbati- onē illi majoris dico q̄ possibile accipiē triplē. Uno: dī possiblē qđ opponitur ī possibile et isto mō possibile ē q̄vūz esse. Sc̄dō: dī possibile p̄ v̄c diuīdit xtra nēcēm et ēē

tinges et istud possibile nō cadit in deo. Tercio mō dicit possibile in relatione ad agens: et isto mō omne pducibile dicitur possibile. Et sic dico q̄ possibile vt dicit in relatione ad agens non repugnat necessario ex se formaliter. Ad secundū argumentum principale dico q̄ mutatione duo dicit scilicet terminūz productum et subiectum mutabile. Prīm dicit pfectioez. Sc̄m vō dicit impfectioez. In creaturis generatio includit in se mutationez p̄tuz ad ista duo propter impfectionez eius. In deo autē generatio dicit p̄muз qđ dicat pfectioez et non sc̄m q̄ dicit impfectioez. Et sic dico q̄ in creaturis generatio est species mutationis nō tamen in deo. Ad tertium dico (vt dicit Sto. li. prī. vi. ii.) q̄ mutationes alie a generatione ex ratione sua formaliter sunt impfectioez generatione: quia termini induci sunt impfectioez q̄ termini ḡnationis tamen alie mutationes p̄tuz ad illud q̄ presupponunt nō requirunt tamen impfectionem in subiecto p̄tam requirit generatio: et hoc vt generatio est mutatio q̄ ḡnatio talis requirit subiectuz in potentia. Aliie autē mutationes requirunt subiectum in actu. Ad ppositum applicando dico q̄ generatio non transiret ad diuina secundum illud q̄ presupponit ḡnatio puta subiectum mutabile: sed transiretur ad diuina in p̄tum est pductio sub ratione qua productio est alius termini substantialis qui terminus est perfectio: quā termini aliarum mutationuz. Ad quartuz nego maiorez q̄ non seq̄t̄ est ab alio ḡ depēdet. Et cū probat p̄ indepedētiaz pcedo q̄ eq̄ indepedēter est natā in pducere et pductio. Et cuз dī q̄ nō eēt p̄ exigētia naſe. zc. nego p̄nāz q̄ depēdētia seq̄t̄ entitatem formalez et q̄ in diuis esteadez entitas absolute ideo nlla ē depēdētia s; tñ ē ibi p̄ exigētia originis/ q̄ p̄ bēt es- tentiaz aſe et filius a p̄f. Ad quitz dico q̄ filiuз pdūa d̄ ſba p̄is d̄c̄ sic intelligi vt li de non dicat p̄cise originez q̄

isto modo creature effent de ſba dei / nec q̄ dicat p̄cise p̄substancialitatem q̄ tunc p̄ effet de ſba filij: sed debet intelligi p̄ v̄li de dicit originez et cōſbalitatem simul ut sit talis ſensus filius est de ſba p̄fis. i. filius origina ſa p̄te vt confbalis ei. Et sic argumētuz nō procedit q̄ non sequit̄ propter hoc q̄ eēna ſi distincta in eis: nec ſeq̄t̄ q̄ p̄f sit de substātia filij. Ad sextū dico q̄ naſale distinguit̄. Uno mō p̄tra violentuz. alio modo cōtra ſup̄ naſale. tercio mō p̄tra voluntariū. quarto mō p̄tra artificiale. Et sic dico q̄ ḡnatio in diuinis non est naturalis secūdo modo vt naſale distinguit̄ p̄tra ſup̄ naſale: c̄t̄ q̄ est ſume ſup̄ naturalis. sed accipiendo alijs tribus modis pductio filij est naturalis/q̄r non est violenta/neclibera/nec artificialis. Et licet filius dicit ars patrio non tamē pductit p̄ modū artis/nec prope dicit ars sed app̄quare dicit ars. q̄ p̄ ipſuz et mediante ipſo alter omnia op̄atur: cum dicatur ſapiētia ḡtia p̄fis. Ideo dicit̄ o. primo. omnia p̄ ipſuz facta sunt et sine ipſo facta ſe p̄cibil. Et sic dico ad argumētuz q̄ licet illa pductio ſit ſup̄ q̄m naſam creatuz/ non tñ ſit ſup̄ naſaz increataz/ ſimilis illuminatā et ſic dī naſalis. Ad septim dico q̄ pductio filij ē nēcia/nec ppter hoc ſeq̄t̄ q̄ ſit involūtaria. nec tñ ſeq̄t̄ q̄ ſi p̄t̄ nō genuit filiuз inuolūtarie/ q̄ ppter ea ſeq̄t̄ q̄ genuit eū volūtate. mīla n. facūz q̄ nō ſit inuolūtariy mo facūz ea volētes: z tñ vo lūtias ſit p̄ncipiū eliciū filij ſ; hoc mō q̄ p̄t̄ p̄ signo ori gnis formali intelligit/ z tūc bēt etiā actū volēdi. In ſc̄do autē signo originis p̄t̄ gignit filiuз z vult illā gignit̄ volūtē ſita in p̄t̄ signo originis. Et bec de iſto ca. (in quo tracat̄ quō filius procedit a parte) dicit ſufficiant̄.

§ iij.

Spūscūs a patre et filio: nō factus:
nec creatus: nec genitus: sed procedens
Postq[ue] Athana. determinat quod filius procedit a patre per naturam
genitalem. Consequenter determinat quod spūscūs (qui est
tertia persona in trinitate) procedit a patre et a filio. Propter quod sive
aliqua notitia. Et primo est notitiam. quod sicut cuius voluntate es
sente stat producere ad intra in deo per actum memorie secundum
de sic potest stare et stat alia producere ad intra per actum vo
luntas secunda. Hoc. n. p[er]3. ex eo quod quicunque aliquid de sua ra
tiōe formalis est principiūs producitur illud in quo cunque est
sine imperfectiōe si non habet terminus adequatus est principiūs pro
ductiūs: talis principiūs est voluntas secunda quod est voluntas
bonis obiectis amabile infinitus quod voluntas secunda est prin
cipium producitur amoris infiniti et est in deo. et per hunc in
deo erit principiūs producitur amoris infiniti. Et cum in deo
amor non sit actus sicut in obiectis habet terminus quod est amor per se
subsistens et sic videtur quod voluntas secunda in deo cum voluntate
eterna simul cuius producere per actum memorie secunda stare ali
am producere per actum voluntatis secunde. Secundo est no
tia quod ille due producuntur in duplo non sunt eiusdem
ratio[n]is ut p[er]3. quod una est per actum memorie secunda per modum naturae et
sicutudinis. Et alia per actum voluntatis secunda per modum in aliis
reditus: quod filius producitur ut noticia seu verbum spūscūs ut
amor. Et si dicatur quod principiūs producitur in deo respectu ab
bari producitur est eiusdem ratio[n]is. Et sicut terminus formalis
est etewis de ratio[n]is. ut p[er]3 quod eterna diuina est principiūs produ
citur et terminus formalis est. et per hunc videtur quod ille produc
tio[n]es sunt circa de ratio[n]is. Ad hoc dicit F. e. de aq. li. p[er]3. d[icit] i. quod
principiūs producitur illas producitur non est circa de ratio[n]is forma
lis per tanto quod in productione est memoria secunda ut includit

intellectum et essentiam et in alia voluntas secunda ut in
cludit voluntatem et ceteram et ista non sunt eiusdem rationis
formalis. Et quāvis terminus for malis ambarum producio
num sit eadem essentia non tamen propter hoc debent dici
eiusdem rationis ex eo quia non eodem modo comunicant
illis personis per unam productionem et per alias: sicut pater
in monibus. nam idem terminus ad quem potest acquiri per
motum rectum et per motum circularem et tamen illi motus
sunt diversarum rationum propter modum diversum proce
dendi. Tercio est notitiam quod principium producens quod
istaz productiones sunt per actum memorie secunde sunt
per actum voluntatis secunde non est essentia diversa. ut
dicit Magister li. p[er]3. d[icit] v. ut patet per determinationem
ecclesie. ut habet de summa trinitate et filio carolo. causa dampnam.
vbi dicit. Nos autem sacro approbante concilio credimus et
assentimur cuius Petrus Lubardo s. cum Magistro sententiaz. quod
una quidem res est que est in comprehendibilis et ineffabilis. Et il
la quidem res nec est genita nec genita nec procedens. oportet
ergo quod principium quod barum productionum sunt persone di
uina quaz personarum una est producens et non producitur.
Vt est persona patris/ qui (secundum quod dicit Augustinus)
est principium totius trinitatis. Et alia persona est produ
cens et producta/ producens simul cum patre spiritus sanctus
producat tamen a patre. Et alia persona producta et nul
lo modo producens. Quarto est notitiam quod sicut me
moria habet duos actus essentialiter ordinatos in deo/ quod
sunt intelligere et dicere: ut dictum est in precedenti capitu
lo. Ita voluntas in deo habet duos actus essentialiter or
dinatos qui sunt velle et spirare. Velle enim est prior actus
quod spirare prioritate naturalis intelligentiae et non tamen
durat deinceps. quod primus actus non producitur spūscūs/ sed per finem.

Primus actus est cōis omnibus tribus psonis et dicitur actus
ēcnalis qui pullular ex secunditate voluntatis. Secundus
actus solum querit duobus psonis scilicet patri et filio.
Istis plūpositis pono istā cōclusionem. Q[uod] p[ro]pter psonas
patris que est in p[ro]ducta: et preter psonas filij que p[ro]ducit
p[er] actum memorie secunde) est in diuinis alia psona inpro-
ducta a patre et a filio p[er] actum voluntatis secunde. ut dicit
Augustinus in simbolo spūssancus a patre et a filio non factus
nec creatus nec genitus sed procedens. Ista cōclusio probatur.
Et primo probat. q[uod] in diuinis sit psona producta
p[er] actum voluntatis secunde. Et p[ro]prio p[er] Augustini. Unde
Augustinus de trini. dicit q[uod] spūssancus erit quodammodo datus
sed exire p[er] modum doni est exire p[er] actum voluntatis. g[ra]m. 7c.
Secundo probat p[er] ratiōes sic: sicut intellectus se habet ad ge-
neratiōes filij ita voluntas ad productiones spūssanci. s[ed] q[uod]
genitio filij est p[er] actum intellectus q[uod] producit ut verbum
q[uod] producio spūssancus est p[er] actum voluntatis et producit
ut amor ut dicit Augustinus. q[uod] spūssancus amor est patris et filij
Tercio probatur. p[er] determinatiōes ecclesie. ut babetur de
sum. trini. et si. carbo. ca. firmiter credimus. vbi dicitur q[uod] filius
a solo patre est spūssancus pariter ab utroque absque initio
pariter ac sine pater semper genans filius nascens et spūssan-
cusch procedens. Et notanter dicitur procedens q[uod] idem est
ut hic accipit q[uod] alio modo q[uod] natus vel genitus. procedere
enim cōde est ad omnes origines. Et q[uod] processio spūssanci
erat innoiciata vocat no[n]ē cōi et dicitur processio: et ipse spi-
ritus sanctus dicitur procedens. q[uod] processio ad docto[r]ib[us] theo-
logis vocat spiratio: q[uod] est processio p[er] actum voluntatis.
Et id est spūssancus d[icitur] spūs et d[icitur] sanctus. Dicit enim spūs ex
eo (ut dicitur sc̄tus Lbo. in p[ri]. p[er]. q[uod]. xxvij. ar. iiij. q[uod] proce-
sio que attenditur secundum actiones voluntatis cum non

sicut in rōez studinis est sicut in rōez impellētis et mouētis in
aliud: et sic q[uod] sic procedit non procedit ut genitum sed procedit ut
spiritus. Dicitur etiam sc̄tus ex eo ut dicit Petrus de Tharauha.
li. p[ri]. vi. t. q[uod] sc̄tus est p[ro]dictio voluntatis et non intellectus: et
sic (q[uod] procedit p[er] actum recte voluntatis) sanctum propriam
dicit. Secundo probat p[er] datus q[uod] tu ad illud q[uod] dicit in ea. s.
q[uod] spūssancus procedit a patre et a filio. Et primo sic Unde
Augustinus ad galat. iiiij. dicit misit deus spūm filij sui in corda
v[er]a. Hic Paulus ostendit q[uod] spūssancus procedit a p[re]fe in p[er]tuz
dicit misit deus s[ed] p[er]f[ect]us. Et etiam q[uod] procedit a filio in p[er]tuz dicit spi-
ritum filij sui. Secundo probatur p[er] ratiōes sic. q[uod] cunctus est
aliquod suppositus p[er]fectus b[ea]ns p[ri]ncipiūs p[ro]ducit p[er]fectū
autem p[ro]ductio ponat in esse potest illaz productio[n]es p[ri]ncipi-
are: et si est nōcē esse nōcō p[ri]ncipiat. s[ed] filius est b[ea]nus mōi ergo
filius nōcō p[ro]ducit spūssancus. maior patet. minor vero p[ro]-
bat q[uod] filius est suppositus suu[m]ēs spiratio[n]i et b[ea]t[us] volu-
tates p[er]fectas b[ea]ntes obiectus diligibilis p[er]fens q[uod] est p[ri]ncipi-
um p[ro]ductiū spūssanci: q[uod] spūssancus producit in tercio
signo/ filio autem cōicatur q[uod] cōquid habet in secundo signo. et in
illo habet quicquid est nōcē p[ri]ncipio p[ro]ductivo: et p[er] h[ab]ens
b[ea]t[us] p[ri]ncipiūs quo p[ro]ducit spūssancus ante q[uod] spūssancus
producatur. et p[er] h[ab]ens spūssancus procedit nō solus a p[re]fe
s[ed] etiam a filio. Sc̄tus Lbo. in p[ri]. p[er]. q[uod]. xxvij. ar. iiij. pro-
bat istaz p[er] cōclusiōis sic: q[uod] cum p[er]sona distinguantur p[er] re-
latiōes originis si spūssancus non procederet a filio sicut
a p[re]fe nō distingueret realiter ab eo q[uod] est falsus. Ad hoc
q[uod] dicit Secundo. et etiam Landul. et Petrus de aquila. ista ratio
non addudicatur de nōcitate ex eo q[uod] non est v[er]um q[uod] dato q[uod]
spūs non procederet a filio q[uod] propter hoc nondistinguere
et ab eo realiter. Unū licet modo p[er]sona distinguitur p[er] rela-
tiones originis tñ si sic est q[uod] spūssancus non procedere a

filio non distinguenter p relatiōes originis sed p relatiōes
disputas. Tercio probat q spūssancus procedat a patre
et a filio p determinationes ecclesie. et p decretale pallega-
tum supius in precedenib⁹ probauionib⁹ q probant spm-
scm procedere p actuz voluntatis. ibi pp dicit q spūssancus
procedit piter ab utroq. Seco probat p decretale fide
li. de sum. tri. et fi. catbo. li. vi. vbi dī fidelī ac deuota pro-
fessione fatemur q spiritussancus a p̄fē et filio non tanq̄
duob⁹ pncipib⁹ s̄z sanq̄ ex uno pncipio nō duabus spira-
tionib⁹ s̄z vnica spiratione procedit. Et hoc est q dicit Atha-
na. spiritussancus a p̄fē et filio Hoc aut̄ dixit ptra alijs gre-
cos. q dicebat spmson a solo p̄fē procedere qd est ptra d-
terianōez ecclēsie romane vt alleganu⁹ est. Dicit vlera quō
pcedit ab eis ⁊ dicit nō fac⁹ nec crea⁹. hoc aut̄ ptra arria.
qui dicebat filiu⁹ et spmson esse puras creaturas. Dicit cu-
am nec genit⁹ sicue fili⁹. s. p actuz mēorie secunde. Hoc pa-
tet q spūssancus est a p̄fē et filio simul et null⁹ potest esse
filius natus vel genitus duor⁹ nisi p̄fē et m̄ris q in diui-
nis non est ponēdu⁹ nō est ḡ a patre ⁊ filio nat⁹ vel genit⁹
h. pcedēs. s. p actuz voluntatis vt declaranu⁹ est supi⁹. quia
in diuinis non sunt alij modi procedendi q per intellectū
et voluntatem et iđo si spūssancus procedit per aliu⁹ mo-
dum q per intellectuz sequitur q procedit per actum vo-
luntatis. Instatur contra istam conclusionem et contra
dictum Athana. Et primo pba⁹ q spūssancus non procedat
a patre et a filio. Et primo sic. nihil est ponendu⁹ circa arti-
culos fidei quod non est expressum in euāgelio. sed spiri-
tum procedere a filio non est expressum in euāgelio. g. ūc.

Secundo sic. nam sicut est in ymaginē creata/ ita est in
ymaginē īcreata: sed in ymaginē creata scilicet in nobis/
amor non procedit a verbo ergo similiter in deo amor nō

procedit a verbo / sed amor dicitur spūssancus / verbum
aut̄ dicitur filius. ergo. ūc. Tercio sic. nam spiratio pas-
sio est propria vni persone: ergo et spiratio actio / actio de-
bet esse propria vni persone. antecedens notum est. p̄na
vero probatur. quia quelibet istaruz relationuz est eque
perfecta et eque incōmunicabilis. Quarto sic. nihil omi-
nus simplex est a pluribus eque et immediate / quia alter
esset maior simplicitas in principiato q in principio seu in
principiante sed spiritussancus est omnino simplex. ergo
non est apluribus suppositis. Quinto sic. aut pater suffi-
cienter spirat spiritum sanctu⁹ aut insufficiens. non est di-
cendum q insufficiens. ergo sufficienter spirat. et sic nō
producit cum filiis: quia dicit P̄bus primo pbisicorum
frustra est fieri per plura q potest fieri per pauciora. g.
Sexto sic. non est minoris perfectionis in filio intellect⁹
q voluntas. sed per intellectum non produc verbas. erg
per voluntatem non produc spiritussancuz. Septio
sic. Unde Damascenus li. pri. dicit spiritum inquis sanctu⁹
ex patre dicimus. et filio omnino non dicim⁹. videtur ḡ
secundum istud dicit Dama. q spūssanc⁹ soluz procedit
a patre et nō a filio. Secundo probat q spūssancus nō
pcedit per actum voluntatis. Et p̄mo sic. vnius enīz na-
ture vnicus est modus cōmunicādi / s̄m cōmentatores oc-
tauo pbisicoz: si natura diuina cōmunicat per actum in-
tellectus ergo non per actum voluntatis. Secundo sic na-
tura est vis insita rebus ex similibus s. milia procreans. Iđ
spūssancus est similius patri in natura ergo pducit per mōz
nature et non per actum voluntatis. Tercio sic. nihil ē
volitum per actum voluntatis nisi i precognitum. s̄m Au-
gustinuz. p̄o. de trinitate. sed spiritussancus non est pre-
cognitus precognitione abstractiva / quia illa est unigfcta

nec intuitiva: quia illa est obiecti inquātum existens est / sed spūssctus non existit atq̄ producat. Quarto sic. naz
pductio spūssanci est nēcia / s̄ si produceret p actum volū
t uis eius productio nō esset nēcia. q̄ t̄c. maior nota ē. mi
nor vero probat / naz productio q̄ est p actum voluntatis
est libera et est ad opposita. s̄ talis nō est nēcia ex eo / quia
nēccm et liberū ex opposito distinguūt. Responsio ad
ista Et p̄tio ad argumēta p̄ma q̄ probat sp̄m sanctuz non
procedere a filio. Ad primū nego maiorez, nam sp̄m de
sc̄disse ad inferos est artis fidei et t̄ expresse non babet
in euāgelio. Tñ multa tradita sunt q̄ non fuerūt exp̄ssa in
euāgelio / vel p scrip̄tam / vel p c̄suendū sc̄m q̄ necessi
tas requirebat q̄n noue berekes insurgebant. Et iā potest
dici ad miores q̄ licet exp̄sse nō habeat in euāgelio sp̄m
sanctum procedere a filio: babet rāmē subintellec̄te. Tñ
Joban. xiiij. dicit q̄ dicit xp̄s apostoli s. paditus aū spiri
tuſſanci q̄ē ego mittā vobis a p̄f qui a patre procedit
Per hoc enī q̄dixit q̄ē ego mittam vobis a patre. ostē
dit sp̄m sanctum ab eo procedere / quia missio est proce
sio temporalis ap̄sona mutante presupponēt processiōes
eternam. Ad secūduz dico q̄ non valet similitudo in deo.
et in creaturis quia in creatiōis non cōicāt verbo fecūditas
voluntatis / in diuinis ait sic. Ad tertium nego cōsequē
tiaz. q̄ natura diuina nō potest haberi in una p̄sona pluri
bus productionibus / tamen una persona potest plurib⁹
suppositis cōmunicare naturam. Et plures persone pos
sunt per unam productionem cōmunicare naturam. Et
ad illō quod dicitur qđ sicut spiratio et passio cōueniunt
t̄c. Dico qđ non valet / quia spiratio passio est constitu
tiua p̄sonae et non spiratio actio / sed aduent p̄sonis iaz p
p̄stitutias. Ad q̄rtuz nego maiorez q̄n supposita p̄ducētia

pducēt vñico p̄ncipio et vna p̄ductio sicut est in p̄posi
to in p̄ductiōe spirituſſanci qua pater et fili⁹ p̄ducēt sp̄m:
sc̄m Tñ licet pater et filius sint duo non t̄p̄ducēt spiritū
vt duo s̄ vt vnum vt habetur in decretali p̄allegato li. vi
Tñ l̄. dicāt duo spirat̄es nō t̄p̄dicūt duo spiratores et
hoc est q̄ spirant ip̄m sp̄m sc̄m non inq̄tum duo s̄ inq̄tuz
vnuz. Et si querat̄ quō potest esse cum sine due p̄sonae et
q̄ spirant inq̄tuz vnuz: Dico q̄ li inq̄tuz reduplicat p̄n
cipium formale et q̄ eadez est voluntas q̄ est p̄ncipium
formale sp̄uſſanci in patre et in filio ideo p̄ducēt ip̄m inq̄
tum vnuz vñica spiratiōe. Et si vltra q̄ra t̄ quō ḡ dicuntur
p̄f et filius duo spirantes et nō dicunt̄ duo spiratores. Di
co q̄ spirans est adiectiū et spiratoꝝ substantiū adiectiā
enīz q̄ptum ad modū significandi bñc numerz a suis sup̄po
zis. substantia vero a se ip̄is fm̄ formam signatz et iō
ppter plalitatem sup̄positoz p̄f et filius dicunt̄ duo spiran
tes: sed ppter vnitatez vis spiratiue significate seu signa
te p̄ hoc nomē spiratoꝝ q̄ vis spiratiua est vna p̄ncipiatō
qua pater et filius principiant sp̄m sanctum p̄f et fili⁹ dicūt̄
vnuꝝ spiratoꝝ / vnuꝝ p̄ncipium sp̄uſſanci. Et sic dico
ad argumentuz: Et c̄tiaz ad illud dicūt̄ cōe sc̄licet q̄ cuꝝ
actio sit suppositi pluriꝝ suppositoz nō est vna actio. Di
co q̄ hoc est intelligēdū si qđlibet suppositū agat suo p̄n
cipio quo distinc̄to a p̄ncipio quo alterius: ita q̄ plura
supposita agant distinc̄tis p̄ncipijs ied quādo plura sup
posita agunt eodem p̄ncipio quo numero sicut est in p
posito tunc talium plurium suppositorum est vna actio.
Et si queratur quare spiratoꝝ est substātū et nō spiratoꝝ:
cum videantur dicere eandem rem. Ad hoc dicit Ricbar
dus libro primo distinctione xij. qđ nomen verbale dicit̄

Principium actus per modum habitus et quietis et ut sic dicitur independentiam ab altero. Participius vero dicit actus ut in fieri et significat tempus et sic significat dependentiam et ut dicit dependentiam non potest determinare dependentiam alterius. Nomen vero verbale potest determinare dependentiam alterius cum dicat dependentiam.

Ad quintum dico quod pater sufficienter producere spiritum sanctum et tamen filius etiam producere spiritum sanctum: sed non duabus productis. sed una productio est et unico principio argumentum procedet si pater et filius producent spiritum sanctum duobus principiis et duabus spirationibus. Nam eodem modo probaretur quod filius et spiritus sanctus non producere creaturas. Ad sextum dico quod in filio non est ita secundus intellectus sicut voluntas. quia intellectus ut comunicatur filio habet terminum adequatem in patre producendo filium. Ad septimum dico quod damascenus erat grecus et sic fuit de opinione grecorum: quod dictum dixit damascenus ante quod esse determinatum ab ecclesia romana et ante quod factum esset decretale et sic negatur hoc damascenus. Secundum responsio ad alia argumenta que probant spiritum sanctum non procedere per actum voluntatis. Et ad primum dico. Quod non est inconveniens eandem naturam comunicari duabus productionibus ut dixi in secundo phisico et in quanto merito. pater hoc a simili quod idem ubi acquiritur per motum rectum et per motum circulariter secundum Pbm v. phisi. quod motus tantum distinguuntur quod non sunt adhuc possibilis secundum Pbm septimo phisico. Ad secundum dico. Quod ex illa definitione habetur quod spiritus sanctus ex uno sue productionis non est imago patris sicut filius. quod concedo secundum Augustinum septimo de trinitate. Ad minorem dico (vedicunt Richardus libro primo disticha xviii.) quod

spiritus sanctus procedit per modum amoris de cuius processione ratione non est similitudo nature ad illum a quo procedit filius aut procedit per modum nature de cuius processionis ratione est similitudo nature ad illum a quo procedit quia generatio perfecta semper requirit similitudines nature in genito ad generantem ideo sibi conuenit proprie esse imaginem quia ex modo suo procedendi in quantum talis sibi convenit quod sit ad expressam partis imitationem: et spiritus sanctus non querit esse imaginem patris et filii ex modo suo procedere licet eadem essentia sit in eo. Ad tertium dico quod aliud est amorem esse per cognitionem et aliud est obiectum esse per cognitionem dico enim quod ad actu amoris est necesse obiectum esse per cognitionem: sed non oportet ipsam dilectionem esse per cognitionem sic in propositione obiectum est per cognitionem scilicet spiritualitate divina sed non oportet dilectionem scilicet spiritus sancti esse per cognitionem. Ad quartum nego minorem. Et ad probationem concedo quod productione spiritus sancti est libera. Et ad aliud quod dicit quod voluntas est ad opus loca dico quod est verum respectu productionis ad extra. non tamen respectu productionis ad intra et sic est determinata ad unum. Et ad illud quod dicit quod productione libera non est necessaria/nego istud quoniam ipse spiritus sanctus libere et necessario producitur. quia necessarius et liberum non opponuntur: sed bene necessarium et contingens. Si autem queratur quomodo possunt stare necessitas et libertas. Dicendum est ut dicit Laulpbus quod voluntas potest considerari tripliater. Primum secundum se et sic dicit libera et indifferens. Secundo respectu habe in quod est et sic si est in cœna divina sicut materialiter est necessaria et sic inerna creata est contingens. Tercio respectu termini producti nam si terminus est infinitus et necessarius

ipso pductio erit necessaria/et si terminus est contingens p-
ducit contingentem. Et sic dicit Scotus li. pri. di. x. qd ibi ē
necessitas et libertas quia sicut natura habet suam proprias
necessitatem et suā contingentiam inquitum potest defice-
re/ ita voluntas habet suas necessitates et suam libertates
modo predicio. Nam necessitas naturalis non stat cum
libertate/ necessitas vero voluntatis bene potest stare cum
libertate. Et sic spiritus sanctus licet producat necessario/
dicit tamen produci p modis libertatis quia pducit p pnci-
piis quod ex se est formaliter liberis. Et si aut queratur
que necessitas est illa/dico ut dicit Petr⁹ de aquila li. pri.
di. x. qd non est necessitas coactionis / sed est necessitas
naturalis deteriationis: quia voluntas secunda p quam
producitur spiritus sanctus est determinata ex se ad produ-
cendum amores sibi adequatis. Aliqui vero dicunt qd est
necessitas requisite pfectionis: que est quando aliquid ex
plenitudine pfectionis sue redundat in aliud. Et sic ut di-
cunt illi certum est qd pater et filius producunt spiritus sanctus
quia ex plenitudine pfectionis eorum redundat in illis. Et
si queratur quo voluntas divina est principium concandi
naturam divinam cum hoc non competit voluntati create
concicare naturas creatas. Ad hoc dicit Sco. li. pri. di. x. qd
voluntas est principium concandi non voluntas unde vo-
luntas/ sed voluntas unde infinita. quia infinitas est pro-
prius modus voluntatis divine sicut cuiuslibet alterius
attributus. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur de pdu-
ctione spiritus sancti) dicta sufficiant.

**Unus ergo pater nō tres patres;
vn⁹ fili⁹ nō tres filii; vn⁹ spūscūs
non tres spūscī.**

Postquam Alhana. determinavit de productionib⁹ psonar⁹.
Consequenter determinat quō in divinis non possunt esse
plures patres/nec plures filii/nec plures spūscanci pdu-
cti. **G** Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notā-
dum qd cum productiones que sunt in deo ad intra numerē-
tur secundū numer⁹ pncipior⁹ non possunt esse pauciores
q̄ due: quia una tantus producio in deo ad intra esse nō
potest. Hoc pater ut dicit Scotus li. pri. di. ii. quia plura
litas pncipior⁹ q̄ quis debeat reduci ad tantam paucitatem
ad q̄ta⁹ reduci potest cu⁹ scđm Pbm pncipio⁹ plu-
ritas non sit ponēda sine necessitate tamen pncipia pdu-
ctionis que sunt in deo ad intra nō possunt reduci ad vni-
tatem propter oppositum siue diversis modis pncipiis
di: quia unum inclinat libere. alterum vero nafaliter nec
vnū potest reduci ad aliud quia tunc illud qd reduceret
esset imperfectum secundū totum genus suū. et sic sicut sunt
duo pncipia productua in deo habentia productiones
adequatas que semper manent et sic oportet qd sunt due p-
ductiones in deo. Secundo est notandum. qd sicut pro-
ductiones que sunt in deo ad intra non possunt esse pauci-
ores qd due/ ita nec possunt esse plures qd due. Hoc enim
pater quia si possunt esse plures qd due vel essent diversa
rum rationis vel eiusdem rationis: non diversarum ratio-
num ex eo quia pncipia formaliter sumpta non sumentis
duo diversarum rationis que sunt in celicuius et voluntas
Nec possunt esse plures productiones quas due eiusdem
rationis. Hoc enim patet primo quia si in deo possent esse
plures productiones eiusdem rationis possent esse et in-
finite ex eo quia quaecumq; causa potest plura eiusdem ratio-
nis qua ratione potest plura eadem ratione et infinita/ ut
pater de intellectu nostro/ sed si possunt esse infinitae pro-

L. J.

ductiones eiusdem rationis necessario sunt? quia id non
est potentia sine actu: sed hoc est impossibile in deo. Se-
cundo pater ostendit quia quod est de se hoc non est pos-
sibile in plura eiusdem rationis multiplicari: sed quelibet
barus duarum productionum est de se hoc: et per seque-
ntiam non potest de se multiplicari in plura. Tercio pater quia
quelibet barum productionum est necesse esse et secundum
ducentiarum primo sue metabasis: quod est necesse esse
non potest multiplicari in plura eiusdem rationis. et per co-
sequens ille due productiones que sunt in deo non sunt ei-
dem rationis: nec possunt esse plures quam ille due. ¶ Ter-
cio est notandum quod non omnes personae in diuinis que
habent potentiam generandi possunt generare: nec omnes
habentes potentiam spirandi possunt spirare. Hoc enim
pater: quia filius habet potentiam generandi et similiter
spiritus sanctus: et tamen nec filius nec spiritus sanctus ge-
nerant: et spiritus sanctus habet potentiam spirandi et tam-
en per illam non spirat. Nam filius et spiritus sanctus ha-
bent illud principium quo generandi et sic habent potentias
generandi: et spiritus sanctus habet illud quod est principi-
um quo spirandi et sic habet potentiam spirandi. Nam principi-
um quo generandi est ipsa memoria secunda que non so-
lum est in patre: sed etiam in filio et in spiritu sancto. Prin-
cipium quo spirandi est voluntas secunda que non solus
est in patre et in filio sed etiam in spiritu sancto. ¶ Quarto
est notandum ad declaraciones precedentis notabilis. quod
potentia generandi accipitur dupliciter secundum quod dicit Scotus
li. pri. di. vii. Uno modo fundamentaliter: et sic est quid abso-
lutus et isto modo potentia generandi est ipsa memoria secunda
et isto modo supra est in omnibus personis quod si supra dicit perfectio
omne simpliciter et quicquid perfectio est in una persona est in oībus.

Secundo modo accipitur potentia generandi formaliter sicut per respe-
ctum ad personas genitizias: et isto modo potentia genitandi sumpta
est quid respectuum. et isto modo sicut est in patre potentia ge-
nitradi. et necepsiter hoc aliqua perfectio deficit in filio ex eo
quod relationes secundum quod dicit Scotus nec dicunt de se perfectio
simplis nec imperfectiones. et eodem modo potest dici de potentia
spirandi supradictus quod absolute sumpta et fundamentaliter
est ipsa voluntas secunda que est in oībus personis. Forma
liter vero accipitur cum respectu ad spiritus sanctum et sic est
respectum: et sic sumpta solum est in patre et in filio. ¶ Ista
suppositio primo istas exclusiones quod in diuinis non possunt
esse plures personae quam tres. una in producta quod dicit pater. Alius
productus per actum intellectus que dicit filius. Alius productus per
actum voluntatis que dicit spiritus. ut Lubana. in summa: unus
ergo pater et non tres patres/ unus filius et non tres filii. unus
spiritus sanctus et non tres spiritus sancti. ¶ Ista exclusionem probat. Et
primo sic nam in diuinis est tantum una persona in producta. et una
tantum producta per actum intellectus. et tamen persona producta per actum
voluntatis. ergo sunt ibi tantum tres personae et non plures. Con-
sequenter pater de se. atque vero probat quod tripli ad singulas eius
personas. Prima enim pars (quod in diuinis sit tantum una persona non
producta) probatur. Et primo sic. quod quod potest esse pluriificatus in
pluribus suppositis et non determinatur ad certum numerum
suppositorum et per alium a se si potest esse plurificatus in plurimi-
bus suppositis potest esse in infinito: et si necesse est esse ne
cessario est. sed tale suppositus est suppositus ingenitus. quod
si sunt plures personae in diuinis non producuntur infiniti quod
est falsum. ¶ Secundo sic. nulla pluralitas est ponenda sine ne-
cessitate secundum probatum primo probatum: sed hic nulla est neces-
sitas ad ponendum plures personas non productas. quod etiam
¶ Tertio sic. eadem non videtur quod se immundissime ba-

bere plures modos essendi sed si essent plura supposita nō producia in eadem natura tunc eadē natura immediatis sime ex se haberet plures modos essendi. ḡ tc. **T**ercia vero pars scilicet. q̄ in diuinis est tantum una persona p ducata per actum intellectus probatur sic. intellectus ut est memoria perfecta per aliquem actuum suum est productivus termini adequati sed tale productum indiuinis p memoriam perfectam est filius ergo filius est terminus adequatus talis productioni et si est terminus adequatus est terminus semper manens illi productionem et semper producitur sed si possent esse plures filii sequeretur q̄ filius productus non esset terminus adequatus et semper manens illi productio quod est falsum. Et per cōsequens indiuinis nō possunt esse plures persone produce per actum memorie perfecte et sicut nō possunt esse plures filii sequeretur q̄ filiatio ibi posset multiplicari sed hoc est falsum ḡ tc q̄ autem consequens sic falsum probatur sic. nam si filiatio indiuinis posset multiplicari tunc posset multiplicari ad aliquem certum numerum aut hoc esset ex ratione sua formalis. et hoc non quia qua ratione possint esse due filiationes pari ratione et infinite aut hoc esset ex parte principij puta memorie et hoc nō: q̄ qua ratione posset in duos filios eadem ratione posset in infinitos aut hoc esset ex aliqua alia pluralitate priori et hoc non quia nulla est prior ergo tc. **T**erci possunt fieri rationes que facie sunt de persona non producta. **T**ertia pars que est q̄ indiuinis est tantum una persona producta per actum voluntatis secunde probatur per easdem rationes factas de filio quia sicut concludit q̄ nō sunt plures filii ita possunt concludere q̄ non possunt esse plures spiritus sancti. Pro tanto quia sicut filius est terminus ad

equatus generationi et memorie secunde et semp manens Ita spūsancus est termius adequatus producti voluntati secunde et semp manens. Et sicut filiatio non potest multiplicari ita nec spiratio passiva potest multiplicari p easdem ratōes. Et sic patet q̄ nō possunt esse plures quam tres personae in diuinis: sanctus Thomas pbatisz xclu sione in p̄ sententiā p̄ di. vii. sic quia cum forma nō possit multiplicari nisi p materiaz / in deo non ponitur: ergo in deo nec possunt esse plures filiatiōes nec plures filii. **D**icitur in baccaratō sc̄iūs Thomas accipit q̄dam falsuz p fundamēto scilicet q̄ multiplicatio indiuinorum eiusdem ratiōis fiat p materiaz: qđ impbat Aluicenna in sc̄dō sue metb. ca. vi. et cōmētator in sc̄dō de ania. in cōmētis sc̄dō et tertio. De hoc auit in p̄io pb̄sicoz fatis large tractauit. Sunt etiā cōtra sc̄tūm Thomam iuxta hoc aliqui articuli cōtempnati in vniuersitate parisiensi. Unus articulus dicit q̄ q̄ intelligēti non habet materiaz/deus nō potest facere plures angelos eiusdem sp̄i qđ est error. Alius articulus dicit. q̄ deus non potest multiplicari in diuidua sub una specie si uae materia q̄ est error. Alius articulus est q̄ forma nō sustinet distinctionez nisi p materiaz qđ est error. Heinricus de gandaio pb̄at istam xclusionē sic. q̄ secunditas in patre est totaliter exbausta in productione filii. et p̄ sequens nec ipse pater potest alios filios gñare nec filius aliū filium. **S**c̄or. n. li. pri. di. ii. dicit q̄ non est bonus mod⁹ pbadi iste. ex eo q̄ quid intelligit p̄ exbauriri seu p̄ li totaliter exbausta: vel q̄ amplius fecunditas non manet sic dicimus q̄ aqua ex bausta non manet in fonte: et isto mō filius est q̄ fecunditas in patre sit exbausta in productione filij cuz semp maneat. Aut intelligit q̄ non manente ad alias productiones

Et isto modo petit principius. Quicquid sit de istis opinio-
nibus conclusio est vera ut pater per rationes prius factas.
Tertio probatur conclusio per determinatio[n]es ecclesie ut habe-
tur de sum. trini. et fi. carbo. ca. damnam? ubi dicit. Nos
autem sacro filio appbarante credimus et perficimur quod una quod est
res est quod veraciter est pater et filius et spiritus sanctus: et solu[m]
modo est trinitas. Et hoc est quod dicit Albana. unus ergo
pater et non tres patres / unus filius et non tres filii / unus
spiritus sanctus et non tres spiritus sancti. Hic Albana. ponit uni-
tatem cuiuslibet personae et remouet errores eorum qui dice-
runt quod in deo erant plures patres / et plures filii / et plures spiritus san-
cti. Dicit ergo non tres patres id est non plures patres. Po-
nunt hic Albana. numerus determinatus pro indeterminato
sicut est in illo dicto salvatoris nostri Mat. xviii. non dico
tibi septies enim / sed etiam septuages septies. i.e. quoties pec-
cauerit. Ita hic cum dicit Albana. non tres intelligit non
plures. Et hoc dicit contra illos qui dicebant quod erant duo
patres. nam dicebat quod pater erat pater filii et filius erat pater
spiritus sancti: quod pater esse falsum ex predictis in precedentibus ca-
pitulis quod spiritus sanctus ut dicit August. non procedit quod
natus sed quod datus vel donatus. dicit ultra non tres filii
id est non plures filii. ut de patre dictum est. Et hoc dicit contra
eos qui dicebant quod in deo erant plures filii / quod hoc quod filius
erat filius patris / et spiritus sanctus erat filius filii vel patris
et filii. Per eandem rationes ostenditur esse falsum. scilicet quod spiritus
non procedit quod natus vel genitus sed quod datus vel do-
natus ut dictum est non tres spiritus sancti id est non plures
spiritus sancti ut de patre dictum est. Et hoc fuit dictum
contra eos qui dicebant quod in deo erant tres spiritus sancti
Per hoc quod quelibet persona dicebatur spiritus sanctus.
Tertius instat contra istam conclusionem. et contra dictum

Albanae. Et probatur quod in divinis possunt esse plures filii
producti per actum memorie et plures spiritus sancti pro-
ducti per actum voluntatis secunde. Et primo probatur
quod possunt esse plures filii. Et primo sic. non minus est po-
tentia deus pater quam homo / sed homo potest plures fili-
os generare ergo et deus pater. **S**econdo sic. pluralitas
plurium perfectorum est melior paucitate: cum ergo filius
in divinis sit perfectissimus pluralitas filiorum erit melior
unitate. **T**ercio sic. Unde secundus probatur quarto me-
tiberculorum tunc uniusquodque perfectum est quod potest ge-
nerare sibi simile. sed filius est perfectissimus / ergo potest
generare sibi simile et si non solus in divinis possunt esse
plures filii / sed etiam plures patres. **Q**uarto sic. nam
filius est expressa ymago patris ergo in omnibus debet as-
similare patri que non repugnant distinctioni sui ipsius
a patre: sed filium generare alium filium non repugnat di-
stinctioni qua distinctus est patre ergo videtur quod filius po-
test generare alium filium. **Q**uinto sic. pater spirat et ge-
nerat ergo videtur quod sicut dedit filio potentiam spirandi
quod ita dedit ei potentiam generandi. et per consequens fi-
lius potest generare: et si potest generare quia frustra est
potentia que non reducitur ad actu[m]. Et probabilibus
tercio physico dicit quod in perpetuis non differt esse a pos-
se. **S**ecundo probatur quod sunt plures spiritus sancti pro-
ducti per actum voluntatis. Et primo sic. voluntas infi-
nitamente habens obiectum amabile infinitum / est principium
productuum amoris infiniti qui est spiritus sanctus: sed in
primo signo originis pater antequam producere filium habet
voluntatem infinitam habentes obiectum amabile infinitum:
quod in illo signo producit amorem infinitum / sed amor p-
roducitur est spiritus sanctus et non est ille quod producatur a p[re]te et filio sicut in p[re]dicto.

qz producēs nō est poster⁹ p̄ducēte. q̄ in diuinis sūt plu-
res spūssanci produci. **G** Secundo sic quicqd habet p̄n-
cipiuz productiū si habet euz sine im̄perfectione et si nō im-
pedit potest producere p̄ tale principium. sed spūssancus
cum habeat volūtates fecundaz cōicataz sibi a patre ⁊ filio
habet principiuz spirandi spūssancuz. q̄ potest producere
spūssancuz: sed non se ip̄m / ergo aliū. ⁊ per cōsequēs
sūt ples spūssanci. **R** espōsio ad ista Et p̄mo ad p̄ia ar-
gumenta q̄ pbāt ples esse filios in diuis ⁊ ples pfes. Ad
primuz concedo maiores. Et ad minores dico q̄ posse ge-
nerare non cadit sub om̄ipotētia vt dixi superius et sic ar-
gumētuz non valet. Et si queratur causa quare homo po-
test plures filios generare et non deus pater. Dico scđm
Scotū qz gñatio bois est im̄fecta et lūmitata. et sic non
potest habere in vno filio terminuz adequatū et semp stā-
tem. et sic habet q̄ potest in ples filios. Gñatio aut que ē
in deo est p̄fecissima et semp stans et habet terminuz ade-
quatuz et semp stāez et sic nō potest in alios filios. **A**d
vñ dico q̄ cōcedo q̄ plalitas p̄ fecoz est melior paucita-
te vbi pl̄a bona sunt finita et lūmitata et illa bona pl̄a
sunt possibilia. Et sic dico ad minores q̄ in diuinis nō pos-
sunt esse filij ideo non sunt meliores. **A**d tertiu dico q̄
illa p̄positio P̄bi debet intelligi in solis gñabilib⁹ ⁊ cor-
ruptib⁹lbus / vt patet qz vt videm⁹ multe sunt creature q̄
nō possunt gñare sibi simile. vt pater de sole. **A**d qrtu
dico q̄ luc⁹ filius sic ymagno patris nō oportet q̄ assilēt pa-
tri in posse gñare: et cuz dicēt q̄ nō repugnat distinc̄oī. **T**c.
Dico q̄ licet non repugnat distinc̄oī qua fili⁹ distinc⁹ est
a p̄fe / repugnat tñ filio gñare cuz nō habeat potētā gñan-
di formalis sup̄az s. vt est respectiva repugnat enaz gñati
om̄i in p̄fe cuz in eo habeat terminuz adequatus et semper

stantes sicut et filiu⁹. **A**d quintu⁹ cōcedo p̄mā cōsequētū
am sed tñ nego q̄ ppter hoc q̄ filius possit gñare. Et ad
illud q̄ dicēt q̄ fruſtra est potentia. **T**c. dico q̄ illa p̄posito
est vera si potentia in nulla p̄sona est reducibilis ad actuz
et sic dico q̄ potētā gñandi q̄ est in filio nō est fruſtra. q̄
dicet in filio non reducat ad actuz reducitur tñ in p̄fe: et ad
dictu⁹ P̄bi dico q̄ nō est ad p̄posito⁹. ex eo q̄ licet in filio
sit potētā gñandi eo mō quo dictum est non est tñ posse
generare. Et si queratur causa quare in filio non est posse
generare sicut in patre si in eo est potētā gñandi. Ad hoc
dicēt quidaz et cōmuniter om̄nes antiqui q̄ causa est q̄a
in patre potentia gñandi est actiue / qua pater potest gñar-
e. et in filio potentia generandi est passine tantu⁹ scilicet q̄
potest gñari. Scotus vero et sui vien sequaces dicēt aliter
et melius qz aliter potentia gñandi est in patre / et aliter in
filio. nam in patre est r̄az fundamētāliter q̄ formaliter scilicet
respective. et in filio est solu⁹ fundamētāliter scilicet p̄ vt ē
memoria p̄fecta. et non formaliter p̄ vt est cuz respectu qz
sic non cōicauit sibi eam pater cuz in eo habeat terminuz ad
equatus. **S**cđa respōsio ad argumēta q̄ p̄bante q̄ sunt
plures spūssanci. Ad primu⁹ cōcedo maiores. et ad minores
dico q̄ licet in primo signo originis ante q̄ pater p̄ducat
filiu⁹ sit voluntas. **T**c. non tñ p̄ illo signo p̄f p̄ducit amore⁹
adequatuz memorie secunde. Pro tanto qz vt sup̄ius dñ-
pi. s. q̄ voluntas habet duplices actuz. s. velle q̄ est actus
ēcnalis et cōis tribus p̄sonis. et spirare q̄ est actus notio-
nalis cōueniens solu⁹ patri et filio. ⁊ intellectus habet du-
plices actum vt dictum est sup̄ius s. intelligere qd̄ est ac-
tus ēcnalis cōis tribus p̄sonis. et dicere seu gignere que-
niens solu⁹ patrī. Intelligere enaz vt est actus ēcnalis p̄ce-
dit primu⁹ velle qd̄ velle p̄cedit scđm actum intellect⁹ qui

est dicere et dicere procedit secundum actum voluntatis quod est spirare.
Et sic dico quod primum velle procedit genitorem filii et spirare sequitur
ipsorum genitorem filium. et sic non procedit argutus sepius non inter intellectu-
alem et voluntatem est ordo propter duo. scilicet propter prius obiectum
quod voluntas non habet obiectum nisi per intellectum fiat prius in ratione co-
gniti et propter naturale colligatiem potestiarum. Ad secundum dico quod
illa maioritas quam principium productum non habet iacturam in altero ter-
minus adequantur et secundum statuerunt sic voluntas secunda in parte
et in filio. et sic secundum sit in spiritu sancto tamen spiritus non potest producere
alium spiritum propter hoc quod ipse est tertius adequatus spiratois.
Enim quod licet in eo sit principium spirandi fundamentum non enim est in
eo formaliter et respectuue. Et secundum isto causa dicta sufficiant.
Et in hac trinitate nihil prius: aut
posterior: nihil maius: sicut tote
tres personae coeterne sibi sunt et coequentes.
Ita ut per omnia sicut iam supra dictum
est: et unitas in unitate et unitas in tri-
nitate veneranda sit. **Q**ui vult ergo
saluus esse: ita de trinitate sentiat.
Postquam Alba determinavit per productum personarum et per numero
earum. Cosequuntur determinat quod quis una persona producat ab aliis
non tamen propter hoc beatum quod persona produces productum duratioem per
personarum productionem. **P**ro quod sunt aliquid notandum et propter est notandum
quod aliquid poterit in altero (quod ad prius spectat) quod duplit.
Tertius potest duratiois. et per istum loquitur Deus viij. meth. 10.
vbi dicit quod semper est potest accidere non solus natura sed etiam tempore. **D**e
eundo: potest naturae. Prioritas. non naturae secundum Deum v. me-
ta. causa. est quod prius potest esse sine posteriori et non econverso.
Secundum Secundum Secundum. vero libro primo. diuinis. prius. potest naturae est presuppositum

burius ab hoc et hec est melior notificatio. **F**ratrisque noster in prius.
diuinis. quod prius dicit quod duplex est potest naturae. prima est quod est
internatur et naturale scilicet inter se et accessus seu materia et for-
mam. et sic intelligitur dictum Probi. **A**llia est inter formalites
et perfectiones in eadem natura et sic intellexit Secundus. et hec est talis
in diuinis quod in creaturis ut accepit Probus potest naturae ex-
cludit in predicamento statutorum ab illo modo ipsa relativa quod unius
non pertinet altero naturae / quod relativa sunt simul naturae ut accipit
Probus ex eo quod unius relativa non potest esse sine altero. **T**ercius
potest naturae naturales intelligentias et hic accipit naturalis intel-
ligentia (verbi dicit Secundus. libro primo. diuinis. ii. et Petrus. de aquila. libro i. diuinis.
xij.) non per accidens ratione in quantum unius secundum suam rationem quod dictum est
potest naturae manifestare se intellectui quod aliud. **Q**uartus: po-
tentia originis: potest. non originis (ut dicit Secundus. libro primo.
diuinis. x.) est aquila quod est ab altero est posterius eo origine.
Secundus est notandum (ut dicit Petrus. de aquila. libro primo. diuinis. xij.) quod
cum sicutate unius modi potest stare potest alterius. Nam cum sicutate
secundum modum potest secundum modum: ut per ipsum de subiecto et propria
passione. Et in diuinis per ipsum de subjectis attributis scilicet de intellectu et voluntate. et cum sicutate secundum modum potest stare secundum modum: ut tercij modi potest potest
namque quod est in ratione altero secundum rationem naturae et secundum naturalem intelligentiam et
tamen unius procedit alio modo origine ut per sicutate. **T**ercius est notandum
quod secundum modum potest naturae dicitur imperfectio et eo quod quod aliquod
est per accidens altero secundum duracionem secundum est tempore et potestate/ et
omne potestate includit imperfectio. Secundus vero modus (ut
accipit eum Probus) sicut includit imperfectio. ex eo quod quod est prius
altero secundum naturales existentias est alterius in natura cum illo secundum pro-
cedit quod non esse ad eum secundum vero accipit illum modum Secundus. non dicit
imperfectio ut dicit Petrus. secundum aquila. libro primo. diuinis. ex eo quod sic
solus dicitur presuppositum burius ab hoc et sic potest stare cum ydemp-
titate naturae: et potest repiri inter perfectiores simpliciter ut in deo.
Tercius autem modus non includit imperfectio ut patet.

quod in deo regit inter pfectiones simpliciter pluta inter intellectum et voluntatem. **I** Quartus modus similiter non includit imperfectioes quod recipit inter psonas diuinias. Itis suppositis ponit istaz pclusionem quod nec inter psonas diuinias nec inter emanatioes eaz. Nec inter essentiaz et psonas et pfectiones est prioritas duratiois ita quod una sit prior alia duratione ut dicit Athana. in simbolo. et in hac trinitate nihil prius aut posterius / nihil maius aut minus: sed tote tres psonae sibi coeterne sunt et coequales. **I** Ita adclusio probatur et prior et ratiōes. Et primo sic. non est pondendum in deo aliquod quod dicit imperfectioes. sed prioritas seu ordo durationis dicit imperfectioes. q. t. **I** Secundo sic. nam si in diuinis esset prioritas durationis hoc esset (ut dicebant Ariani) inter patrem et filium: sed inter patrem et filium non est talis ordo. q. t. maior manifesta est. minor vero probat. quod agens ex se sufficiens / unnullo dependens / producens per modum nature et sine mutatione / habet productionem sibi coeuam. sed tale agens est deus pater respectu generationis filii / ergo habet illam coeuam: sed deus pater est eternus / ergo et illa generatio est eterna. maior ictius profilogissimi patet quia si agens non potest habere effectus sibi coeum hoc est. vel quia dependens / vel quia insufficiens / vel quia non agit per motum natum / vel quod agit per motum. oēs iste circumstātē excludunt in illa maiori. etiam ad pbadū istaz pclusiones possunt adduci. pbatōes quod adducit D. g. f. sentē. **I** L. p. d. i. c. **I** Secundo probat adclusio p. d. c. tā Aug. et Ambro. **I** Arria. quod in seceria sunt ista / quod filius genitus est a pte non tam prius fuit quam filius: sed coetne sibi sunt tres psonae. etiam sic splendor qui gignit ab igne signis eēcēm splendor eēt sibi coetnus. sic filius est prior coetnus. **I** Tertio probat p. d. u. p. d. teriatōes ecclie.

ut habeat de summa trini. et si. catbo ea. firmiter credim⁹. ubi dicitur quod unus est solus verus deus eternus: pater et filius et spūscus. pater semper gnans / filius nascens spūscus procedens. Dic papa ostendit eternitatez trium personaruz quia si pater semper est generans / filius semper est nascens pater non precedit filium duratione temporis. Unde dicit Athana. et in hac trinitate nihil prius aut posterius / nihil maius aut minus / sed tote tres personae sibi coeterne / sibi sunt et coequales. Hoc aut dicit Athana. contra arrianos qui dicebant filium et spūm scūm puras creatureas / et posteriores patre duratione temporis: Dicit. n. Athana. et in hac trinitate nihil prius aut posterius id est non est ali quis ordo durationis seu quis / nihil maius aut minus: ita quod una persona sit maior alia. sed tote tres personae sibi coeterne sunt scilicet in duratione / et coequales scilicet in potentia / et in omnibus perfectiōbus. Fundat Athana. dictus suum in his que supius dicit in versibus precedentibus / ut dicit in versu sequenti. Ita ut per omnia sicut iaz supra dictum est / et quid est quod supra dictum est dicit Athana. quod unitas in trinitate et trinitas in unitate veneranda sit. s. corde et ore. Corde enim credenda / et ore confitenda / et quod eternus pater / eternus filius / eternus spiritus sanctus. t. **E**xistis dictis Athana. fundat intensiones suas / quod si unitas essentie in trinitate et trinitas in unitate essentie est veneranda et omnes persone sunt eterne / sequitur quod inter ipsas personas nihil est prius aut posterius / nihil maius scilicet in perfectione aut minus sed sunt sibi coeterne et coequales / et hoc tam ex parte essentie cum sit una indiuncta in omnibus tribus personis. Et similiter ex parte relationum quia relata sunt esse dicuntur. Ita enim sic credere corde et confitendi ore de summa trinitate necessarium est fidelibus ut sal-

uētur: quia aliter nullus potest saluari. Et dicit Alhana. ultra in alio versu. qui vult ergo saluus esse ita de trinitate sentiat: quasi et sicut quod nullus potest saluari nisi si credat de trinitate. Et ideo perierū miseri Harriani heretici: qui sic de trinitate credore noluerūt. ¶ Instatur contra istas conclusiones et contra dictum Alhana. Et probatur quod in divinis est prioritas et prosequens quod persone non sunt sibi coeterne et coequales. Et primo sic. nam in divinis intellectus est prior voluntate quia voluntas presupponit intellectus: et intelligere est prius quam velle ut sunt actus essentiales. ergo est ibi aliquid prius et posterius: si est ibi prius et posterius non sunt ibi omnia coetera. ¶ Secundo sic. essentia divina est prius omnibus personis et perfectionibus que sunt in divinis: ergo in divinis est aliquid prius et posterius: et prosequens persone non sunt coeterne cum essentia! nec perfectiones. ¶ Tertio sic. ubi est dependētia ibi est ordo durationis secundum prius et posterius: sed in divinis est dependentia/ quia filius a patre dependet/ et spūssancus a patre et a filio. & scilicet maior nota est de se. minor vero probat nam in omni ordine posterius dependet a priori. sed inter patrem et filium est ordo prioris et posterioris. & filius dependet a p̄se. ¶ Quarto sic. nam ubi est idem esse et duratio si esse habet principiū et duratio habet principiū. sed in filio dei et in spūssancio est idem esse et duratio. et esse habet principium puta quod est a p̄se et spūssancus a patre et filio. ergo et duratio eorum habet principiū/ sed duratio que habet principium non est eterna. & generatio filij non est eterna nec productio spūssancii: et per hanc sunt triplices. ¶ Quinto sic. generatio et corruptio sunt mutationes opposite. si corruptio in causa procedit esse: & ante generationem procedit non esse. & talis est eternus. & scilicet ¶ His respondit ad ista. Ad primum.

dico quod per ordinem durationis est ordo nature: et naturae intelligentie: et ordo originis. Et sic dico ad argumentum. quod secundo quod intellectus sit prior voluntate prioritate naturae non tamē prioritate durationis. et potest esse coeteras inter intellectum et voluntatem/ et cum hoc intellectum esse priores (prioritate nature) ipsa voluntate. Unde (verbi) est Richardus de sancta victore li. v. de tri. ca. vii. et li. vii. ca. viii.) in divinis potest esse prioritas et ordo nature cum unitate essentie. Unde dicit sic naturaliter illa processio prius est que potest subsistere in persona dualitate scilicet in patre et filio quam illa que non potest esse sine persona trinitate sed in hac persona pluralitate nibil tēpe prius/nihil tēpe posterius. sed quod non potest esse prius talius potest esse prius naturaliter et eo ipso posterius naturaliter. Et si dicatur contra istam responsionem quod si in divinis non est prioritas et ordo durationis nec tamen debet esse prioritas nata: ex eo quod prioritas nature dicit imperfectio. quod dicit plenitatem naturarum secundum prius et posterius/ sicut ordo durationis dicit plenitatem prius secundum secundum prius et posterius. Ad hoc dico quod ordo nature (ut accipit Scotus) ordines natae li. pri. di. x.) non dicit imperfectio. Et ad illud quod dicit quod dicit plenitatem naturarum. scilicet dico quod non semper dicit plenitatem naturarum. et ad similitudinem dico quod non est simile de prioritate durationis et de prioritate natae ut dicit p̄te de Aquila li. pri. di. vii. quod prioritas natae stat in una natura simplici/ et prioritas durationis non stat in una parte eius. Unde in deo non ponitur ordo natae ut accipit p̄te. quod sic dicit imperfectio: si ponitur ut accipit Scotus. et hoc similia omnes imperfectio. ¶ Ad secundum secundo quod cœna sit prior tamē persona quam attributis et rationib⁹/ sed nego quod illa prioritas sit prioritas durationis/ sed est prioritas naturalis intelligentie quam illa nata est ex sua ratione per deteriorare actu intelligendi quam persone et quam attributa et relationes. ¶ Et si dicatur contra istam responsionem.

q̄ in deo est vnic⁹ actus intelligēdi simplicissim⁹ et p̄fis
nō est ibi ordo p̄oris et posterioris naturalis intelligētie. Et
sic si est aliquis ordo esset ordo duratōis. Ad hoc dico q̄
illa vnic⁹ intellectio simplicissima q̄ est in deo p̄sterni-
na f ad ēnam: et scđa vero termia f ad q̄dstatēs. Et ideo
nō valer q̄ licet actus intelligēdi sit vnic⁹ et simplex q̄di-
tate tamē potest ibi esse p̄oritas terminatiue. Et si dicat
q̄ si determinatiue est prioritas in actu intelligēdi in deo se-
queret q̄ intellect⁹ diuinus intelligit essentia z priori et p̄d
tūc nō intelligit attributa seu relatioēs: et sic esset impotē-
tia ad intellectōes illar̄ p̄fectorū et relatōum. Ad hoc dico
q̄ licet intellect⁹ diuinus primo terminet ad essentiam
q̄ ad alia non ppter hoc est impotētia ad intellectōes illa-
rum q̄ esse impotētia dicit ordinez duratiōis soluz est ibi
ordo naturalis intellectōis. Ad tertium nego mōre. Et
ad p̄batōes dico q̄ de ratioē posterioris nō est dependere
Depēdētia enī sequit⁹ diversa entitatēs naturaz / et vbi
in p̄ducente et p̄ducto est eadez entitas nature numero / ibi
est p̄oritas sive depēdētia posterioris a priori. Tñ P̄ba
diffiniens p̄us quinto metba. nō diffinit ipm q̄ depēdere
sed esse p̄ncipio p̄picius. Et si querat que prioritas est
illa qua pater est prior filio. Dico q̄ prioritas originis q̄
est ut dicit Sconis a quo quis / et similiuer filius est prior
spūsanto p̄oritate originis. Ad quartum dico q̄ maior
est vbi esse geniti p̄cedat nō esse / ita q̄ an esse illi⁹ est
nō esse / qđ tñ nō p̄cedit in p̄posito / q̄ nllō mō in filio / et in
spūsancō est intelligenduz non esse antecesse. Ad quin-
tum dico q̄ ar gumētuz bene p̄bar de ḡnatiōe sumpta sub
ratioē mutationis sed non de ḡnatiōne sumpta sub ratione
p̄ductionis: nam in deo non ponit ḡnatio sub ratioē mu-
tationis sed sub ratioē p̄ductionis. Quo ḡnatio accipitur

sub ratione productionis dictuz est supius. Et hec de isto
capitulo (in quo tractatur de coeternitate p̄sonaz et pro-
ductione eaz) dicta sufficiant.

Ed necessariuz est ad eterna z
salutez: vt incarnatiōem quo
Q̄d omni nři ihesu x̄pi fidei r credat.

Postq̄ Athana. determinauit de articulis fidei ad trini-
tatem p̄sonaz / et unitatem essentie p̄tinētibus. Consequen-
ter determinat de articulis fidei ad humanitatēs christi p̄-
tinētibus. Et facit Athanasius bicitria: primo in p̄imo
versu per moduz probemij exhortatur nos ad babenduz
fidem de x̄po. Scđo p̄sequitur in sequenti versu. ibi / est ḡ
fides recta. Tercio concludit in ultimo versu ibi / hec est fi-
des catbo. Circa p̄imus sunt aliqua notanda: et primo
est notanduz q̄ fuit possibile diuine potentie natam būa-
nam vñri deo / seu alicui supposito diuino. hoc enī patet
p̄ illud qđ dicit Lu. primo non erat impossibile apud deū
omne verbum. Etia z patet p̄ illud qđ dicit ad epbe. iij. de
us est qui potest facere sup̄ abundanter q̄ petimus aut
intelligim⁹: sed homo potuit petere filiu z dei incarnari ut
patet in pp̄betijs videt q̄ deus facere illā vñionez potuit.
Scđo est notaduz q̄ q̄uis quelibet p̄sona poterat sibi
vñri natam būanam / tñ q̄gruentius facta est illa vñio in
p̄sona filij. Prima ratio fuit q̄ p̄sona filij est p̄sona media
inter p̄sonas diuinas / et sic sibi magis quēiebat eē mediato-
res inter deū / et boiez / ppter hoc q̄ in carnatio est ordinata
ad effectuz mediatoris. Scđa ratio est q̄ sicut est filiu z pa-
tris in diuinis ita ei magis quēiebat ut esset filius matris
in būanis / ne esset confusio in p̄prietatibus. Et sic est dicē

D. .j.

Dum q̄ non pater assumpti natura; būnāz nec spūssan-
crus sed solum filius. vt dicit Jo. pri⁹ et verbus caro fa-
ctum est. Tercio est notandum. q̄ sicut fuit necessarium
vñri natura; būnam filio dei ita fieri hoībus fuit necessa-
rium pp̄ter duo. Primus est vt dicit August. in libro de
natura et gratia. vt totum hoīem in se beatificaret/ vt siue
ingredere; interius siue egredere; exterioris/ in creatore pa-
scua inueniret: pascua interius cognitione diuinitatis per
intellectū. pascua exterioris in visiōe carnis saluatoris oclis
corporalibus. Ex isto dico August. inferunt Alexan. de
ales. in iij. li. et H̄co et Pe. de aquila li. iii. Scot⁹. di. vii.
Pe. in di. ii. q̄ licet adaz non peccasset q̄ ad huc filius dei
fuisse incarnatus. Et pbant intensiones suaz non soluz in
dico Aug. pallegato sed etiaz in quodaz dico Bernbar.
Sup ca. iiij. Jone. pp̄bete. sup illud dicit Jone. pp̄t me hec
tēpestas orta est Dicit sic Bernbar. vedit Lucifer crea-
tam rationalez assūmedaz in vñitate filii dei vedit et in vi-
dit. Unde inuidia fuit causa casus dyaboli et mouēs ip-
sum ad temptanduz hoīem vt p̄ peccatu; demeraret vni-
bilitatez ad deuz. Scdm (pp̄ter q̄s fuit necessaria hoīi-
bus vñio nature būane filio dei) est vt hoīem lapsum re-
dimiceret vt Anselm. li. de cōceptu virginali vbi dicit sic. q̄
ideo factus est homo vt homines redimeret qđ non pc-
terat homo nisi deus: t̄ hoc est qđ dicit Ep̄ls ad gala. iiij.
q̄ misit deus filium suum natum ex virginē factum sub le-
ge vt omnes qui sub lege esseur redimeret. Quarto est
notandum. q̄ pp̄bete ante multa tempa aduentus xp̄i
et vñionis nature humane filio dei p̄ edixerunt et pp̄bera-
uerunt illam vñionem esse fiendam. vt patet per illud dica-
tum Isaye septimo. qui dicit Ecce virgo cōcipiet et pariet
filium et vocabitur nomen eius cmanuel. quod interpre-

tatur nobiscum deus. Hic dicit Isayas. xp̄m esse deum et
hoīem. et in ix. ca. dicit puer natus est nobis et filius dat⁹
est nobis: cuius imperium sup būmer eius et vocabitur
admirabilis p̄siliarius de⁹ fortis pater futuri seculi. Scđo
p̄ illud dictum. pp̄bete Baruth in ca. iiij. vbi dicit. qui pre-
parauit terram et repleuit ea; pecudibus et mitit solem et
vadū hic est deus. t̄ non estimabitur aliis aduersus eum.
hic adinuenie oēm viam discipline et tradidit illam Jacob
puero suo / et israel dilecto suo et post hec interris vñsus
est / t̄ cū omnibus cōversatus. Per multas alias prophe-
tias potest p̄bari vñionem nature būane filio dei esse fiendam.
T̄ istis aut̄ p̄suppositis pono istam cōclusionem. q̄
fuit necessariuz omnibus qui p̄cesserunt aduentū xp̄i / t̄ est
necessariuz omnibus qui sequūtur ip̄m aduentum christi:
credere incarnationē dñi nostri Ihesu xp̄i ad salutē scilicet
ad salvationem eternaz. vt dicit Alchanasius. insimulo.
sed necessarium est ad eternam salutem vt incarnationē q̄s
domini nostri Ihesu christi fideliter credat. T̄ ista con-
clusio p̄batur p̄mo p̄ rationes. Et p̄mo sic nullus potest
venire ad gloriam nisi qui sperat venire: et nullus recte spe-
rat nisi credat p̄uenire ad gloriāz p̄ merita: quia spes p̄ce-
dit ex gratia et meritis. sed non est credendum posse p̄ veni-
re p̄ merita propria. quia illa non sufficiunt: et p̄sequēs
est credendum q̄ qui ē st̄ venturus ad gloriam p̄uenire p̄
merita alterius / sed talia merita non sunt nisi mediatoris.
ergo q̄ sperat saluari oportet q̄ habeat fidem de media-
tore. quia eius merita non veniunt nisi in eos qui incor-
porantur in eo per fidem. Et per consequētam illis q̄
precesserūt eius aduentum quaz illis qui sequuti sunt eius
aduentum necessarium fuit et est credere eius incarnationē.
T̄ Secundo sic. n̄s christus est caput totū ecclēsie.

ergo nullus potest salvare nisi fiat membrum eius: sed membrum christi non potest fieri nisi credat in ipsum / et per conseques sine fide sue incarnationis nullus poterit nec potest salvare. **T**ertio probatur conclusio per dictum Augustini ad optimum. illa fides sana est qua credimus nullum hominem siue maiorum siue minorum etatis liberari a contagione et obligatione peccati quod prima nativitate Christi nisi per unum hominem mediatores dei et hominis ibesum Christum cuius hominis eiusdem est de fide: et illi sumus salvi facti quod ante ipsum venire in carne crediderunt in carne venturum. **T**ertio probatur conclusio per determinacionem ecclesie ut habeatur de summa trinitate et fide. carbo. causam firmiter credimus. ubi dicitur firmiter credimus et simili per consequentiam quod unigenitus dei filius ibesus Christus a tota trinitate consideratus est incarnatus ex maria semper virginis operatione spirituali sancti conceptus. **D**oc est quod dicit Alhana. in simbolo. si non necessarium est ad eternam salutem ut incarnationes quod dominus noster ibesus Christus fideliter credat. Unde hic Alhana accipit incarnationes pro humanitate vel pro toto homine ut accipit beatus Joban. quoniam dicit et verbum caro factum est. **I**n verbo factum est homo in eo quod assumptus humanitas quod sibi in unitate suppositi vivit. Dicit ultra dominum nostrum ibesum Christum. **D**ocas autem dixit Alhana. propter hoc quia incarnatione licet effectus facta fuerit a tota trinitate in terminative facta in filio. propter hoc ut ille qui erat filius in divinis dei patris esset filius matris. **E**s sicendum quod unitio illa humana natura ad dei filium non in verbo sed in humana natura est fundata/quia in deo nihil potest de novo fundari: et notanter dicit ibi ibesus Christus ex eo quia salvator noster ibesus duobus nominibus nominabatur. hoc nomen ibesus sibi impositum est ab angelo ut habetur libro primo quod idem quod salvator

¶ quidem nomen verbo incarnato proprio conveniebat per ratione quam sicut omnia per ipsum facta sunt. ut dicitur Iohannes primo quod pater omnia in sapientia sua. id est per filium suum fecit/ita natura humana per peccatum violata per verbum debuic reparari. **D**oc nomen Christus grece hebreus dicitur messias: et latine dicitur unctus. quod quidem nomen est nomen proprium verbi in deitate simul et in humanitate subsistens. **D**icitur nam Alhana. quod ex eo quia quod est coniunctio copulativa et copular precedentia cum sequentibus quasi dicat non solus est necessarium ad eternam salutem habere fidem de trinitate de qua dictum est/ sed etiam est necessarium habere fidem de incarnatione domini nostri Ihesu Christi de qua dicere peramus. **T**instauratur contra istas conclusiones. et contra dictum Alhana. Et probatur quod non sit necessarium ad salutem habere fidem de incarnatione verbi. Et primo sic. nam incarnationis verbi seu unitio nature humanae ad verbum non fuit possibilis nec potuit fieri. ergo habere fidem de illa non est necessarium. consequentia nota est/ quod de illo quod non est/ nec fuit/ nec erit/ nec poterit esse/ non est necessarium habere fidem. sed antecedens probatur multipliciter. **E**t primo: nam actus purus et infinitus non est alicuius impossibilis nec unibilis/ sed verbus divinum et actus purus et infinitus. ergo secundum: minor nota est. maior vero probatur: quod compositione caret perfectione eius cum quo cōponitur. sed infinitum non careret aliqua perfectione quod nec est alicuius cōponibile. **T**ertio probatur sic. plus distant natura creata et increata quod contraria: sed contraria non possunt vivi ut dicitur Proverbs 14. metba. ergo similiter natura creata et increata non possunt vivi. **T**ertio sic. incarnare est agere quod in carnari est pati. Et verbum divinum non potest pati quod non potest incarnari. **Q**uarto sic. inter unitalia debet esse propria/ huius finiti ad infinitum.

ulla est p̄positio ergo natura būana q̄ est finita non potest vniū verbo diuino qđ est infinitum. Quinto pbatur idem auctor sic. omnis dependentia terminat ad aliquā independentem absolutum. sed verbum diuinum non est absolum qđ non potest terminare dependentia būane nature ad suppositum: et p̄ p̄nīa incarnatio verbi non fuit possibilis. et sic videtur babere fidem de ea non est necessaria ad salutem. ¶ Secundum principale pbatur sic. Unde Ap̄plus ad hebreos. 1. dicit oportet accedentes credere qđ est / qđ remunerato est: si ergo Ap̄plus determinat sufficienter illud qđ erat fidei oportunum videt qđ bonumqđ sufficit credere / sed totum istud credi potest nibil credendo de būanitate ipsi: qđ videt qđ sufficit ad salutem sola fides de divinitate.

¶ Tercio sic. fides qđ sufficienter dirigit ad sperandum et amandū sufficit ad salutem: sed fides qua quis credit deum creatorem et remuneratorem suū sufficienter dirigit ipsum ad sperandum et amandum: qđ fide būanitatis exdila fides solū diuinitatis ad salutem sufficit. ¶ Quartu sic. nam multi in lege naē et in lege scripture salvi sunt sine fide incarnationis Christi / qđ videt qđ illa fides nō sit necessaria nobis ad salutem. p̄nīa patet (vt dicit Augustinus. ad optatum) qđ illa fides qđ nos saluat salvos iustos antiquos faciebat. auctor p̄bat qđ pauci erant tam in lege nature quas in lege scripture qui crederent filium dei esse incarnatum.

¶ Responsio ad ista. Ad primū nego auctorē. Et ad p̄bationes dico qđ verum est qđ actus purus et infinitus nō est alieni vniuersitatis seu p̄ponibilis ut dicit Pet. de aquila. libro. iii. di. pri. vt pars p̄ponit vel vniū toti qđ caret aliqua p̄fectione: sed bene est vniuersitatis. i. potens terminare dependentiam alterius ad ipsum Doctor seraphicus Bonaventura. in eiusdem di. dicit ad istud argu⁹ sic. qđ si p̄prie accipiat p̄positio

In plus se habet vniū qđ p̄positio Thmo. n. dicit cōmūtūdēs duorum in toto / siue vniātē ad cōstituēdūm tercium sive nō. Cōpositio vero dicit cōmūtionez aliquorū ita qđ vniū ad p̄stitutiones tercijs: et in omni tali p̄positione vnum est materiale respectu alterius Et ideo cōpositio semp̄ imp̄rat imperfectiones in cōponenbus / vniū autē nō et ideo nō sequitur si verbum diuinum non potest alteri componi qđ non possit ppter hoc alteri vniū terminans eius dependētiam qđ terminatio est ratio supp̄c̄s̄ralis. Et si querat quō intelligitur illud scilicet qđ verbum vniūtur nature humana terminans eius dependentiam. Dico (vt dicit Pet. de aqua. vbi supra) qđ in cōstituēdūm nibil aliud est nisi terminatio dependentie nature humanae ad suppositum diuinum. Et sic independētio in cōceptu independētis potest terminare dependentiam alterius ad ipsum qđ natum est habere tales terminum. sed suppositum diuinum est independētis / et dependentia nature humanae est nata habere personam. p termino et non naturaz. et p̄ p̄nīa persona diuina independētis potest terminare dependentiam natae ad ipsum / et hec est incarnationis. Et sic verborū diuinum sustentat natam būanaz assumptionaz sine informatiōe qđ nō est sic de subiecto respectu accidētis / qđ subiectu terminat dependentias accidētis p̄ informatiōe: et in tali cōstitutiōe est im̄p̄fec̄tio / qđ informari ab accidētis est im̄p̄fec̄tio: hinc sustentare sit p̄fēctio et sic verbum sustentat natam būanam sine informatiōe. Ad secundū. Nam p̄batōes auctorē dico qđ nō est simile de vniione p̄teriorū ei de vniione natae create et increate / qđ nata creatā et increatā formaliter non repugnat ideo possunt vniū. Contraria vero formaliter repugnat ideo nō possunt vniū. Nec valet illi qđ dicit qđ plū distat nata creatā et increatā qđ p̄teria / Hoc nō valet quia plus distant res diversorū genitū qđ res eiusdem et tamen res diversorū genitū possunt vniū.

Res autem eiusdem generis non possunt vniiri: sicut albedo et nigredo. ut dixi vii. p. b. i. c. o. Ad tercias probationem dicunt quidam quod sicut dicit Priscianus quidam sunt verba que in voce passiva significant actiones ut vniiri. et quedas que in voce activa significant passiones ut in deo / et hoc modo intelligendus est in proposito cuius veribus diuinum vniiri nature humane non quod verbum diuinum aliquid pacat: sed verbum diuinum vniuit sibi naturam humanam. Alij vero dicunt quod nec vniiri nec incarnari sunt pati: quod incarnare et incarnari se habent sicut amare et amari. sed amari non est pati ergo nec incarnari. Ad quartas probationes illius est credere dico quod maior est vera si intelligatur de proportione que attenditur in concientia ordinis. si autem intelligatur de proportione que est commensuratio quantitatis non est verus. Tunc autem inter deus et creaturas rationales est concientia ordinis: cum creatura rationalis sit in potentia obediens ad deum. ideo credet quod est proportio quam sufficit ad hanc unitatem. Ad quintas probationes dico quod dependencia potest terminari ad aliquod independentem dato quod illud non sit absolum. et sic est in proposito quod suppositus verbi est independens. Et secundum quod hic accipitur esse independentes pro esse per se quod haber suppositus et esse dependens per esse quod haber illud quod sustentatur ab alio. Ad secundas principales dico quod apostolus ibi non intendit determinare totum quod est ad salutem necessarium / sed illud sine quo non potest saluus esse. dicit n. quod hoc est opus mundi sed non dicit quod hoc sit sufficientes: tangit autem illa duo potissimum quia necessaria erant omni statui / non tamen nature lapse sed etiam statui innocentie. Ad tertium dico quod falsum est quod fides creatoris et remuneratoris sufficienter dirigat ad sperandum et amandum secundum statum nature lapsi quia cum spes

procedat ex meritis si quis speraret saluari ex meritis propriae sine meritis mediatoris non recte speraret sed ponatur presumeret. ideo spes non sufficienter dirigitur per fidem creatoris et remuneratoris. Similiter nec caritas quia non tam debemus amare deum quod creator et remunerator sed magis quia redemptor. Et quartus nego antecedens. Et ad probationem dico quod duplex est fides scilicet explicita et implicita. si enim loquamur de fide explicita verum est quod multi fuerunt ante aduentum christi qui salvi facili sunt sine tali fide. Si autem loquamur de fide implicita non est verus: omnes enim saluandi expectauerunt redemptorem futurum. Et etiam in suis sacrificiis et oblationibus hoc prefigurabant in quibus oibus significabatur christus offerendus pro peccatis. Tamen quodammodo profitebatur facto occulte quodcumque verbo non proficerent manifeste. Et hoc est quod dixit Augustinus ad optatem. quod illa fides quod nos salvare: salvos autem quod iustos faciebat quod sicut nos credimus in carne venisse et ita illi venturum: scilicet aliquod explicita et aliquod implicita quod est credere explicita vel implicita dictum est superius. Et hec de isto capitulo dicta sufficient.

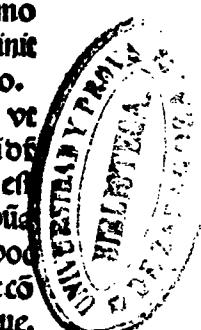
Et ideo fides recta ut credamus et confiteamur: quia dominus noster Iesus christus dei filius et homo est. Postquam Athanasius determinauit quod erat necessarium ad salutem eam rem credere incarnationem dei filii. Consequenter determinat quomodo ratione illius in effabilis unitate id est christus erat deus et homo ita quod est verus dicere quod deus est homo et homo est deus. Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum. (ut dicit doctor ser-

plikus Bonaventura li. iii. di. viij. qd quando dñe nature
sunt iuncte in una persona seu in uno supposito necessario
de se inuicem predicanter si accipiantur concrete propter
illaz maxiam qd dicit qd vni et eidez sunt eadem inter se
sunt ne eadem. per quam etiam fundari babet virtus filosofi
mox dispositorij qd probat Pbs in libro prior. ea que di
citur de uno et eadem. predican de se inuicem. Secun
do est notandum qd in ppositio ne in qua ponitur hoc ver
bum fieri aliquando li fieri tenetur secundo adiacens et ali
quando tertio adiacens. quado tenetur secundo adiacens
tunc accipit esse subiectum simpliciter. sicut homo accipit
esse. quado vero tenetur tertio adiacens tunc non accipit
esse simpliciter sed esse tale speciuocum. Tercio est no
tandum qd doctores theologici li. iii. di. vi. dicunt qd ppter
illam ineffabilem vniōnez verbi ad būanaz naturaz deus
factus est homo. Que quidem locutio multo pli citer est di
stinguenda. quia illud principium faciuz aut pone rem su
am super totuʒ vel circa predicatuʒ absolute vel circa sub
iectum incompatione ad pđicatum. si ponat rem suam s.
ipsam factiōem super totum / et ea est locutio quia est sen
sus. deus factus est homo id est factum est vt deus esset
homo: et hoc quidez factum fuit in ope incarnationis. Si
autem ponat rem suam circa predicatum tunc est sensus de
us factus est homo id est deus est homo qui quidem ho
mo factus est sive produc:us / et hoc quidez est verum. Si
enī ponat rem suam circa subiectum in compatione ad p
dicatum s. sensus est. deus factus est homo. i. deus fecit
semetipsum hominem per humanitatis assumptionez. si
cuit homo facit semetipsum doctum p doctrine acquisitione
nem / et iste sensus simuliter est verus. Primus enī sensus
est verus et consuetus secunduz sensum cōmunez / non ta
men est verus secūdum locutionis virtutem. ex eo qd hoc

participiuz qd est factus cum sit masculinū generis et acti
uum et adiectiue retentū non potest ponere rem sua:z cir
ca copulatiū sed necessario ponu:z qd tu:z ad virtutez fmōis
circa subiectuz vel circa pđicatu:z. Secūdus autē sensus est
verus et haberī potest p sermonis virtutem et ppricata:z
est tamen ppter vsum p̄minem Ubi cum dicimus qd de⁹ sa
cra est homo / non volumus dicere qd deus si homo qui
pductus est: sed volumus exprimere ip̄am incarnationez
sive vniōne divine nature ad humana:z. Terti⁹ vero sen
sus babetur et scđm cōem vsum et scđm locutionis ppric
atatem. Quarto est notandum qd hoc principiū factus tria
importat. antecessionez ex parte subiecti et inceptionez ex
parte pđicati et trāsmutationez ex parte vtriusqz: qd tu:z enī
est ex vi fmōis p eo qd factum esse implicat fieri. In ppo
lio autē cū df de⁹ fact⁹ est homo est repri: antecessionez ex p
arte subiecti: et inceptionez ex parte pđicati. sed non est repri
re trāsmutationez in supposito dei. Ideo hic hoc principiū
factus cadit a ppria significatione qd tu:z ad terciā condit
ionez / nec importat trāsmutationem sed vniōne / nec sū
gnificatur qd filius dei sit suppositu:z trāsmutatiōis cuius di
ciē deus factus est homo / sed significatur qd enī suppositu:z
nātē fact⁹ et sibi vnde. Quarto est notandum. qd quis o:es
doctores cōcedat istam ppositionez homo est deus ppter
illam in effabilem vniōnem verbi ad naturā būanam / non
tamen omnes cōcedūt istam homo factus est deus nec cō
cedi debet ppr:ie. Et si aliquo modo cōcedit debet cōcedi
sub illo sensu fm̄ qd hoc principiuz fact⁹ ponit rem sua:z circa
totu:z / s. sub isto sensu s. homo factus est deus. i. factuz est
vt homo esset deus. et hoc qd vñ est / nō tamē debet cō
cedi sub alijs duobz sensibz fm̄ qd hoc principiuz fact⁹ pōte
re sua circa pđicatum vt circa s. bīam in ordine ad pđicatum

Ex eo qz si determinat p̄dicatus est sensus: q̄ homo est deus q̄ factus est. et hoc quidem est falsuz. et si dicat circa subiectum in ordine ad p̄dicatum tunc est sensus: homo factus est deus i.e. qui p̄ius erat homo factus est deus posterius. et hoc quidem falso est. qz esse boiem nullo modo ante cedit in illo supposito esse deus/nec diuinum esse aliquatenus inchoatur. **I**stis p̄suppositis ponostam conclusionem q̄ ratione illius ineffabilis vnionis verbi diuini et humanae nature in unitate suppositi verbi diuini christus est verus deus et verus homo. vt dicit Albana. in simbolo est ergo fides recta vt credamus et confiteamur qz dñs noster ihesus xp̄s dei filius deus et homo est. **I**sta conclusio probatur et primo per rationes. Et primo sic. quā docunq; sunt due nature in eodem supposito vna natura potest predicari de alia in concreto licet non in abstracto. vt patet de albo et de musico. sed natura diuina et humana vniunct in eodem supposito filij ḡ vna p̄dicatur de alia in concreto vt dicit deus est homo et homo est deus: sed hec non posset esse vera nisi xp̄s in quo vniunct ille due nature esset deus et homo. ḡ tc. Nec ratio sumitur a Damas. li. lii. ca. xj: vbi dicit deus est homo et homo est deus ppter ea q̄ est h̄m̄ ypostasis vnuōez. Et notāter dixi in argu. (in concreto) qz in abstracto hec nō est bona p̄dicatio nec vera būanitas est deitas nec et queso. **S**cđo sic. mediuz q̄ optime iungit extrema ad vtrūq; extremon p̄pat scđm habitudines subiecti et p̄dicandi. si ḡ xp̄s p̄fec̄ mediator est inter deū et boiem. ḡ deū et homo item bñt habitudinez respectu ei⁹ deū nccio d̄ se inuicem in concreto (et d̄ illo respectu cui bñt illā habitudinez) p̄nt/ et p̄ p̄ns est v̄m dicere q̄ deū ē homo et q̄ xp̄s est deū et homo. **S**cđo probat p̄clu. p̄ dñs scđp: vñ aug. j. dñi.

dicit. talis fuit ista assumptio vt deum faceret boiem et boimes faceret deū. Et Bernhardus ad Eugenium tantā inq̄ tam exp̄ssam vim vnionis in se p̄fert ea persona qua deū et homo unus est xp̄s vt si duo de se p̄dices nō erres. Et Damas. li. lii. ca. xj. dicit vt supra allegatum est deū inq̄ est homo et homo est deus ppter eam q̄ est scđm ypostasis vniuem. **T**ertio probatur conclusio p̄ dictum Jobannis in euāgelio Jo. p̄ et verbum caro factum est. dicit Aug. exponens illud dictuz q̄ caro accipit ibi p̄ boie. **Q**uarto probatur conclusio p̄ dictum simboli qđ cantatur in ecclesia vbi dicit de xp̄o q̄ natus est de maria virgine et homo factus. si homo factus ergo est homo. et cum non definit esse deus est deus / et p̄ sequens xp̄s est deus et homo. **Q**uinto probat conclusio p̄ determinationes ecclie ut babet de sum. trin. et fi. cathe. ca. firmiter credim⁹ vbi dñs q̄ vniigenit⁹ dei filius ihesus xp̄s a tota trinitate coiter est Incarnatio veris homo factus et anima rationali et humana carne p̄positus/vna in duabus naturis persona. Et hoc est q̄ dicit Albana. est ergo fides recta vt credamus et confiteamur. **V**nde li ergo nō ponitur illatue sed inchoative. quia non p̄cessit aliud vnde inferri dicit. Dicit enīz q̄ fides recta est / id est vera: vt credamus et confiteamur scđis vt credamus corde/ et confiteamur ore eo modo quo superius dicitur est in secundo capitulo qđ est sup̄ terciuz versuz istius simboli. Et quid credere et confiteri debemus: dicit Albana: quia dominus noster ihesus christus dei filius deū et homo est. Ponit ibi qz nō q̄ stet causaliter s̄z coincidentaliter p̄ q̄. Et dicit postea dñs noster ihesus xp̄s et bocratione redemptionis quia xp̄s redemit nos a pena et a peccato et liberavit nos a dyabolo: vt dicunt doctores theologi libro tertio distinctione decimo nono. Et dicit vñ.

tra dei filius deus et homo est. in hoc enim articulo contineantur omnes articuli ad humanitatem christi pertinentes. Ex hoc enim quod christus dei filius deus et homo est conciditur? Nam necesse est credere quod dei filius fuit conceptus de spiritu sancto. I.e. virtute spiritus sancti et quod fuerit natus ex maria virginem. Et omnia ista conueniunt non ratione diuinitatis sed ratione humanitatis. Tertio sic. Instatur contra istam conclusionem et contra dictum Alibana. Et probatur quod christus non dicitur deus et homo. Et primo sic. nam si christus esset deus et homo sequeretur quod deus esset factus homo. sed consequens est falsum ergo et antecedens. consequentia vero nota est de se. quod deus ab eterno et ratione diuinitatis non est homo. quod consequens sit falsum probatur. Et primo sic. nam si hec est vera deus factus est homo sequitur ergo quod deus est factus. consequentia probatur a simili: petrus factus est homo / ergo petrus est factus. Secundo probatur quod consequens primus sit falsum. nam illa propositio in qua ponitur hoc verbum sit non est vera nisi subjectus seu res significata per subjectum mutetur: sed in deo qui est subjectus seu res significata per subjectum nulla cadit mutatio ergo. Et Secundo principaliter arguitur sic. nam si christus esset deus et homo sequeretur quod deus esset homo: sed hoc est falsum ergo et antecedens consequentia nota est. sed quod consequens sit falsum probatur. Et primo sic. nam prima diuidentia entis sunt maxime diversa / sed finitum et infinitum sunt prima diuidentia entis ergo sunt maxime diversa. sed maxime diversa non predicant de se invenienciam. cum ergo deus sit infinitus et homo sit finitus. non est bene dictum deus est homo. Secundof sic. maior est unitas diuinarum personarum in essentia: quod nature diuine et humanae in supposito christi / sed propter illas unitates una persona non predicatur de alia: ut si dicatur pater filius est vel et cetero.

verso ergo propter naturas unitates in christo non est beneficium deus est homo et conuerso. Tercio sic. nam cur dicatur deus est homo aut ista propositio est vera de propter se acutum accidentem. non de propter se quod non dicitur de quolibet conuento sub deo / quod non de patre nec de spiritu sancto. nec etiam est vera de per accidentem / quia nihil accedit deo: ergo nullo modo est vera. Quarco sic. magis conueniunt ea que sunt eiusdem generis et coniunctur in una persona / quod illa que sunt diversorum generum et coniunctur in una persona: sed anima et corpus coniuncti in uno boce et sunt in genere substantiae. unitas et humanitas non sunt eiusdem generis / nec coniuncti in unitate nature sicut coniunctur anima et corpus: sed solum coniuncti in unitate suppositionis. ergo cum hec sit falsa anima est corpus et inverso. ergo et hec est falsa deus est homo et homo est deus. Quinto sic. nam cum dicatur deus est homo / aut homo predicatur deo / aut de petro / coniunctus / aut equo. si coniunctus ergo sub eadem ratione dicatur deo et de petro quod falsum est. si equo et ergo non pertinet christo homo ad genus hominum: ex quo homo de ipso et de aliis non dicitur uniformiter. Sexto sic. nam cum dicatur deus est homo aut homo predicatur deo absolute aut relative. si absolute ergo dicatur de tribus personis: quia nomina absolute dicuntur de tribus personis sicut vult. Aug. si relative omnem relationem dicatur alicuius ergo homo dicitur respectu alicuius: sed hoc est falsum ergo homo aliquando non predicatur deo. Responsio ad ista. Ad ipsum nego quod dominus sit falsus. et ad primam probacionem nego etiam quod ibi illud principium factum solus ponit res suas super subjectum cuius non sicut ibi predicatur. scilicet super deum cui non appetit fieri similitudo. Tamen quoniam fieri est bonum adiacens subjectum accipit esse similitudo quod non est sicut quoniam est tertius adiacens quod tunc subjectum accipit esse tale.

Et sic licet sit vera deus factus est homo / secundum qđ ex-
positum est in notabilib⁹: non tñ est vera deus est. Et ad
similitudinem dico qđ non est bona quia hoc p̄cipium fa-
ctus in creaturis p̄ter ānctionem subiecti duo dicit scilicet.
inceptionem et trāmutationēz. et in deo non dicit inceptio-
nez nisi in ordine ad creaturem: nec dicit trāmutationēz / s̄z
dicit vniōem. et quādo non ponit illud qđ vniō deo hoc
p̄cipium factus non potest dici deo. Ad secūdam vō
pbationem dicunt quidam qđ maior est vera in agente na-
turali qđ educit de potētia materie: nō aut̄ est vera in agē-
te sup naturali. Alij vero dicunt et meli⁹. qđ in factione cō-
currat aliqua determinatio que vel est factio p̄ informatio-
nem / seu p̄ inherētiām. vel p̄ vniōem que est relatio. acci-
piēda aut̄ factiōem vt est p̄ informatiōem vel p̄ inherēti-
am illa req̄rit mutatiōem. sed illa que est p̄ vniōem qđ est
relatio (sic est in p̄posito) non arguit talem mutationē

¶ Ad secūdum p̄ncipale concedo qñam et nego qđ cōse-
quens sūi falso. Et ad primam pbationem. concedo
qđ p̄ma diuidentia babent maiorem distantiam non tamē
babent maiorem repugnatiām. illa aut̄ que formaliter nō
repugnant possunt vñiri in eodem supposito et vñū deno-
minare alterum / et s̄c se babent deus et homo. Ad scđam
vero pbationē dico qđ non est simile de p̄sonis et essentiis
et de diversis naturis in eadem p̄sona. qđ p̄sona dicit en-
titatem incōcibilem: natura vero dicit entitatem cōcabi-
lem / ideo quādo diuerse nature sūt in eodē supposito po-
sunt in concreto de se dīcī. Ad tertiam vero pbationēz di-
cunt quidam qđ accipiēdo logice p̄ se et p̄ accidens qđ ista
ppositiō deus est homo est p̄positio de p̄ accidens qđ p̄di-
catum est extra intensionem subiecti / et subiectus potest ex-
istere non existente p̄dicato. Alij vero dicunt et melius qđ

neutro modo illo⁹ est accipiēdo p̄prie per se et per accide-
ntē. Per se in qđ nō p̄dicatur cum non sit essentialis babiudo
vnus ad alterum: nec p̄ accidens p̄dicatur qđ vnuz nō est
accidens alterius. sed sicut in xp̄o est singularis mod⁹ vni-
ōnis nature humane et diuine: qđ vniō nec est essentialis nec
accidentalis. ita cum dicit deus est homo / ibi est singularis
modus p̄dicandi qđ nec est per se nec p̄ accidens / nec est
incidentes qđ talis modus p̄dicandi sub p̄dicta diuisione
nō babeat cōp̄bendi. Ad tertiam pbationēz dicunt quidaz
qđ non est simile de anima et corpore et de duabus naturis
qđ anima et caro significat p̄tes p̄stitutivas in abstractionē.
deus aut̄ et homo non in abstractione sed in cōcretiōe i-
gnificant: et hac de causa possunt de se inuicem dici qđ uia
in abstractione non de se inuicem p̄dicantē / huc enīz est fal-
sa dictio est humanitas / sicut est falsa caro est anima / ista
tamen est vera caro est animata. Alij vero dicunt similiter
qđ non valit similitudo qđ anima et caro cōcurrunt in vñita
et hoīē tanqđ p̄tes constitutive et pars non p̄dicat de alte-
ra p̄te: essentia aut̄ diuina non est in xp̄o tanqđ pars. Ad
quintaz pbationēz dico qđ sicut homo nec p̄dicatur de p̄se
nec de p̄ accidens p̄prie. ita nec vñiuoce nec equiuoce pre-
dicatur de deo et de petro: non equiuoce qđ non est diuer-
sa hominis significatio secūdum qđ dicitur de deo et de pe-
tro. Nec vñiuoce quia licet homo retineat eandem signifi-
cationēz tunc dicit de deo et de petro: tamen alio mō con-
paratur ad petrum et alio modo ad deum. ad petruzenīz
comparatur predicatione formaliter et essentiali. ad deum nō
sic comparatur sed compariur in vñione personali sed sicut il-
la vniō fuit singularis ita est singularis modus p̄dicandi
qđ qui nec dicitur vñiuoce nec equiuoce. Ad sextum proba-
tionēm dico ut dicit petrus de aquila qđ homo est p̄dicā-

num ab solutum. Et ad illud quod dicitur quod si est predicatum ab solutum et predicatio tribus personis nego istud: et Augustinus dico quod Angeli intellectus de predicatis absolutis ad intra. homo autem est predicatus absolute ad extra. Et hec de isto capitulo. (in quo tractat quod Christus est Deus et homo) dicere sufficiant.

Deus est ex substantia prius ante scilicet genitio: homo est ex substantia matris in scilicet natum. Per se ipsum secundum deum est homo ex anima rationali et humana carne subsistens. Equalis patre secundum diuinitatem: minor patre secundum humanitatem.

Postquam Albana determinauit quod Christus est deus et homo. Colognani determinauit de emanationibus eius a patre et a matre. quomodo ut est deus est a patre genitus ex substantia patris et equalis patri. Et quomodo ut est homo est de substantia matris genitus consistens ex carne et anima rationali et sic ut est homo est minor patre. Pro quo sunt alii qua notanda. Et primo est notandum ut dicit Augustinus de fide ad patrem. quod Christus ut est deus et homo natus est ex patre et natus est ex matre. Ex patre semper nascitur et ex matre est natus semel. Nativitas. id est ex matre est humana ut dicitidem Augustinus in sermone suo super Iohannem Alchor vero que est ex patre est divina: nativitas enim que est ex patre est per quam efficiuntur: et altera quod est ex matre est per quam reficiuntur. Prima est sine tempore. et altera in tempore.

pore. prima est sine matre et altera sine patre. De patre sive matre Christus natus est tantum deus. Sed deus et homo natus est de matre sive patre. Ambas enim nativitates faciemur esse ad mirabiles atque in perceptibilia. sed illam que est de patre sine matre faciemur esse magis admirabilem et in perceptibilem: Nullus enim explicare potest quod ex matre natus est: multominus enarrare possumus quod ex patre sive matre natus est. Nostra mens deficit (ut dicit Gregorius) lingua sileat et non tantum hominum sed etiam angelorum. Secundo est notandum quod patres virgines nativitates Christi dilecti filio natalis ex eo quod virgines nativitates existunt in productione similis ex simili secundum similitudinem et ceterum uenientiam in natura. Nam filiatio est habitudo producti nataliter similis producti in natura intellectuali vel sensitiva. Nam secundum natitatem eternam generatur similis patri et similis ex substantia patris. Secundum vero nativitates temporales generatur similis matri et ex substantia matris. Per hoc autem quod dicitur quod filiatio est habitudo producti nataliter: intelligitur quod spissans non dicitur filius quod libere productus. Et per hoc quod dicitur similis in natura producti datur intelligi quod vermis non dicitur filius hominis vel equi ex cuius substantia generatur. Et per hoc quod additur in natura intellectuali vel sensitiva datur in telligi quod pluma non filia pluma. Sed cum nihil positum in ista distinctione respicit patrem et per se supposita. sed natitatem que communiceatur in generatione passiva et in christo sunt duae generationes passiva scilicet eterna et temporalis. Sequitur (verbi eundem) Scotus et Petrus de aquila libro vii. capitulo vii. quod in christo sunt due filiationes reales una per respectum ad patrem et alia per respectum ad matrem. Tertio est notandum. quod alius Christus dicitur ex semine patris ut est deus et alius ex semine matris ut est homo. Nam ex semine misericordie est ut est Christus et ex semine matris Christus suppositus

ex qua formatum est eius corpus sacramentum opatione
spissanci. Ex substantia vero patris Christus deus genitus est non
tamē ut ex materia nec quasi presupposita. Et ratio est ut
dicit Gregorius libro primo deo dicitur. v. q[uod] essentia divina in generatione eternā
non se habet ut terminus formalis. Et si dicatur quod terminus
formalis generationis est relatio ex eo quod relatio distinguere et
non essentia: et per h[oc] esse est materia vel quasi materia quod
duobus non fit unius de per se nisi unius sit actus et reliquum
potentia. Ad hoc est dicendum ut dicit Petrus. dicitur aq[uestio]nem. p[ro]p[ter]o. dicitur.
v. q[uod] relatio vera est quod distinguere et determinare personam non
in essentiam et sic de actus personalis: non tamen est actus essentiae
et sic non est terminus formalis generationis. Et ad illud quod de
quod ex duobus in actu. z. dicit idem Petrus de aqua. quod est
vera in positis secundum probatum vii. metra. ca. vitium. non tamen
tener vera in simplicibus sicut est persona divina in qua con-
currunt essentia ei relatio formaliter distincta: quod nec est co-
posita nec quasi composita / uno est ita simplex sicut eterna.
¶ Igitur presuppositis ponit istam conclusionem quod Christus
ut est deus est genitus ex substantia seu ex essentia patris.
Et ut est homo est genitus ex substantia matris. Ut dicit
Athanasius in simbolo. deus est ex substantia patris ante
secula genitus: et homo est ex substantia matris in seculo
natus. ¶ Ista conclusio probatur: et primo quod Christus ut est deus
sit ex substantia personarum. Et primo sic. Augustinus n. xv. de trinitate. ca.
.xix. dicit quod filius caritatis eius natus alius est quod quod de semine eius
est genitus sed Christus est filius caritatis personae genitius. ¶ Secundo sic.
Eusebius n. li. l. ca. viii. dicit quod generatio est de semine genen-
tis. Christus est genitus a persona vero. genitio est ex semine personae. ¶ Tercio
sic. per genitum filium et non ex nihilo: quod sicut est creatura. genitio
est ex aliquo et non ex aliquo alio quod de sua essentia Christus ut est
genitus a persona est de semine personae. ¶ Secundo probatur sic. quod Christus ut

ut est homo est ex substantia matris. Et primo sic. non na-
scitur homo ex bove nisi ex carne: sed Christus ut est homo est
natus et conceptus ex maria virgine ergo vera et ea traxit
carnem et per consequens Christus ut est homo est ex sub-
stantia virginis marie. ¶ Secundo sic. Anselmus libro de con-
ceptu virginali capitulo xviii. dicit quod deus pater disposuit dare
virginis Marie filium suum eternaliter genitum ut esset na-
turaliter idem dei patris et Marie filius: sed ut est filius
naturalis dei patris est ex substancialitate patris ergo ut est filius
naturalis virginis est ex substancialitate matris. ¶ Tertio pro-
bat conclusio quo ad ambas partes per determinationes ec-
clesie ut habeat de summa. tri. et fi. cathol. ca. firmiter credimus.
ubi dicitur. unigenitus dei filius Jesus Christus ex Maria sem-
per virgine spissante cooperante est conceptus verus ho-
mo est factus ex anima rationali et humana carne compositus
In illo enim quod dicitur unigenitus dei filius Jesus Christus papa
determinauit Christum esse filium dei patris ex substancialitate patris
Et in illo quod sequitur ex maria semper virginem. z. determinauit
esse filium virginis Marie ex substancialitate eius: ut Christus dicitur
Ethicus. in similitudine supradicto Christus deus est ex substancialitate patris an sic
genitus: et homo est ex semine matris in seculo natus. In hoc con-
clusione Ethicus manifestat duos articulos. Unus est quod genitio
Christi eterna a persona. Et talis est et originatione et naturitate eius et ratione
et persona. Primo n. dicitur quod Christus est deus ex semine personarum. Pro quo
est sciendum quod licet in hoc passu dicatur duo. scilicet originationes
et substancialitates ut sit talis sensus: Christus ut est deus est ex
substancialitate personarum id est Christus originaliter a persona ut ex substancialitate ei
Non est intelligendum quod origine et a substancialitate patris Christus ha-
bit. quod essentia nec genitio nec genitio. Nec est intelligendum quod
Christus ut est dei filius de substancialitate patris habeat partem in
essentia patris: sed est intelligendum quod habeat totam essen-
tiam patris.

Nam q̄ haber pater Unde dicit sanctus Thom. li. pr. vi.
v. q. ii. ar. pri. Eteriaz in p̄i. p. q. xii. ar. iij. q̄ pater min⁹
in diuisibilis cr̄stens ḡnando filium non transmiserit p̄tem
sui sed rotam s̄bam cōicabilem ei remanente distinctione
solum s̄m originem vel s̄m p̄prietatem relatiuaz. Et sequi
tur ultra in dicto Althana. ante secula genitus. i. ab eterno
Uñ Althana. dicit añ sc̄a pro eternitate ut planius expli
caret. dicit ultra Althana. q̄ est homo ex substantia matri
scilicet a matre p̄parata ad illam generationez: que substā
tia matri (ut dicit Ans. Imus) erant sanguines purissimi
virginis Marie p̄ purissimos sanguines intelligit Ansel.
videlicet Bonaventura. li. iij. di. iij. in dubijs litteralibus hu
morem qui p̄ptius est ad corporis formationez ex quo ca
ro xp̄i formata fuit. Ille aut̄ humor aliquādo vocat caro
aliquādo vocatur sanguis aliquādo semen: et hoc secundū
diversam compationem Sanguis enī dicitur in compa
ratione ad illud unde p̄cessit. Caro in c̄paratione ad illud
qđ ex ipsa fit. Semen vero dicitur propter hoc quia semē
est substantia corruptibilis mediana inter generans et ge
neratum quod est via ad compositum viuum generandum
ex quo fuit formatum corpus s̄ctissim⁹ christi operatio
ne non solum spiritus sancti sed etiam totius sanctissime tri
nitatis ut habetur ex determinatione ecclesie ut habeatur
sum. trini. et fi. cathe. ca. fiduciāte ubi dicitur q̄ vniogenit⁹
dei filius Ihesus christus a tota trinitate cōmuniter est in
carnem ex Maria semp virginis spiritus sancto cooperante
conceptus et in seculo natus id est in hoc mundo tempora
liter natus Unde xp̄s dicitur natus in hoc seculo quando
fuit conceptus in utero virginis: de qua natuitate dicitur
Matth. pri. qđ in ea natus est de spiritu sancto est. Etiam
dicitur natus in hoc seculo quando egressus est de utero

virginis et mundo se manifestauit in ciuitate Bebeluem &
qua natuitate dicitur Matth. iij. et similiter Luc. iij. ut est ex
substantia patris genitus dicit ultra Althana. est pfectus
deus. Ratione est ista nam ḡnans ḡnat sibi simile scilicet ho
mo hominez leo leonem: pater enī pfectus deus qđ deus
non potest esse imperfectus et ḡnat filiu⁹ sibi similes / qđ filius
est pfectus deus sicut pater: qđ sicut homo generat filium
hominez ita deus pater generat filium deum: et sicut pater
est pfectus de⁹ ita filius est pfect⁹ deus: Ut aut̄ est ex sub
stantia m̄ris genit⁹ est pfectus homo: ut dicit Altha. ultra.
scilicet ex anima rationali et humana carne subsistens Nam
pfectio essentialis hominis (s̄m p̄bū sc̄o de ani. na.) est ex
anima rationali et corpore. Dicit Althana. subsistēs id est
existēs qđ subsistētia in p̄sona xp̄i non est ex anima et carne
sicut in ceteris hominibus in quibus est subsistentia que ē
ratio suppositalis. qđ quelibet homo compositus ex cor
pore et anima rationali est persona et suppositum in xp̄o
non est sic. qđ natura assumpta a verbo non est persona nec
suppositum: et sic non est subsistens qđ supposita in ver
bo diuino Ideo in hoc loco Althana. in p̄prie accepit et di
xit subsistensqđ nouavit subsistentiam p̄ existentia. ¶ Co
siderandum est qđ xp̄s in hoc ostendit ut est homo habere
veram carnem et veram animaz rōnalem ut dicit Magi
ster li. iii. di. xv. qđ assūpsit et habebat defectus naturales
et cōmunes nature humane scilicet defectus pene sed non
culpe: nec om̄es pene sed quos et accipe expediebat et sue
dignitati non derogobat. Dicit ultra Althana. qđ xp̄s in
xp̄tum est genitus ex substantia patris est equalis patris se
cundum diuinitatem et superioris p̄batum est: sed in xp̄tum
est homo ex substantia matri est minor patre secundum
humanitatem. ¶ Instatur contra istam p̄clusionem Et co
tradicuz Altha. Et p̄bat qđ xp̄s nō ē de⁹ ḡni⁹ ex s̄ba p. iij.

Et primo sic. nam si xps vt est deus gna ex substantia p fio
aut li ex hoc distincionez essentie: aut nec n si pmo modo
ergo essentia est distincta in patre et filio qd est falsum: si se-
cundo modo sic filius est ex essentia patris ita pater est ex
essentia filii. ¶ Seco sic. Un Anselm. li. de pcessione spiri-
tussanci ca. pxi. dicit. nec natu pmittit nec intellectus capie
existentiez de aliquo esse illud de quo existit. sed xps vt est
deus est substantia patris ergo non est de substantia patris
¶ Seco pbatur contra conclusioz q xps non sit ex sub-
stantia virginis Mariae Et primo sic. nam si xps vt est bo-
mo esset ex substantia virginis seqre t qd virgo Maria eet
mater dei. sed hoc conseques est falsum g et ahs. Conseguen-
tia nota est ex eo q: si xps esset genus ex substantia virgi-
nis virgo Maria esset mater xpi et sic cum xps sit deus p
gns virgo Maria esset mater dei. q aut seques sit falsum
pbatur Et primo sic nam mater est consubstancialis christo
in humam naturam: g non est dei genitrix. ¶ Seco sic.
ppter assumptione eniz humane nature a filio deus pater no
dicat hominis genitor nec similiter virgo maria dicenda e
dei genitrix. ¶ Seco sic. nam si virgo maria esset realiter
mater xpi sequeretur q in xpo essent due filiationes rea-
les realiter distincte sed istud gns est falsum g et ahs. Co-
sequencia nota est de se ptao q vbi sunt duo fundamentea rea-
lia et duo termini reales ibi sunt due relationes reales: sed si
xps est filius virginis realiter in eo sunt fundamentea realia
salcer natura humana et diuina et sunt duo termini realiter
distincti salcer pater et mater. q aut gns sit falsum pbatur
Et primo sic. nam filatio constituit filium g vbi sunt due filia-
tiones ibi sunt duo filii: sed xps no est duo filii. tc. ¶ Se-
cundo sic. nam sancti ponunt q pater non est incarnatus.
nec sps sanctus sed solus filius ne cicit confusio in pprietu

tibus sed si in xpo essent due filiationes reales non vide-
tur vitari confusio in pprietatibus g tc. ¶ Tercio sic. filia-
tio enim est suppositi et non naturae quia licet natura sit na-
ta non tamen concedit filiationem sed in xpo est unus supposi-
tum g et una filiatione tantu. ¶ Quarto sic. si in xpo essent
due filiationes reales una ad patrem et alia ad matrem pari-
ratioe et in quolibet filio essent due relationes reales qd vi-
detur in conueniens ex eo qz tunc sequeret q duo acciden-
tia eiusdem spei possunt esse in eodem subiecto qd est matre
me falsum. ¶ Responsio ad ista Ad pma dico q li ex no
semp dicit distinctiones respectu casus cui immediate ad iu-
gitur Et sic dico q respectu substantiae patris et filii no dicit
distinctiones reales. Et ad illud qd dicit q tuc pater esset de
substantia filii tc. dico q illa prepositio ex hoc accipitur con-
substantialiter et originaliter fil. dico aut simul qz non dicit
pcise originem nec pcase consubstantialem sed dicit virtus sub
hoc sensu filius est ex substantia patris id est filius originaliter
a patre consubstancialis ei: et sic per li ex denotat origo filii a patre
et ipsum accepisse eandem essentiam quam habet pater. et
sic non sequit q si filius dicat esse ex substantia patris q
propter hoc pater dicatur ex substantia filii. ¶ Ad secundum
dico q Anselmus in auctoritate preallegata loquitur secum
dum qbec prepositio ex vel de accipitur originaliter tam
volens dicere q nec natura permitit nec intellectus capie
q ille qui oritur ab aliquo sit ille a quo oritur. ¶ Secun-
da Responsio ad argumenta que probant christum no esse
realiter filium virginis genitum ex substantia eius Ad pti-
mum concedo consequiam: et nego q consequens sit
falsum Et ad primaz pbarioez dico ut dicit Bonaventura
li. iii. di. iii. q beata virgo dicitur mater d.i: non propter
hoc q generat christum secundum naturam. in diuinam h.p.

pter cōlaciōēz p̄diomatuſ z mīſteriū incarnatiōe et p̄fisiōeſ
Enī illa ratio non valer̄ beata virgo non est mater dei ſim
diuinam naturaz ḡ non est mater dei / cuſ ſit mater illius q̄
est deus et conſubſtātialis ei ſecūduſ būanaſ naturaz Ad
ſecun dam p̄batiōeſ dico ut dicit Bonauētu. q̄ deus pa-
ter poteſt dici genitor hominis / licet non conſueuimus ita
ut illo vocabulo q̄ illa appellatio non ſic facit ad exp̄ſiōeſ
p̄ie fidei ſicut illa q̄ appellam⁹ v̄ginez m̄re⁹ dei. ¶ Ad ſim
p̄cedo p̄niam et nego q̄ p̄n̄ ſit filiū. et ad p̄niam p̄bationeſ
nego q̄ vbi ſūt m̄lī ſiliatōeſ q̄ ibi ſint m̄lī filiū nec vbi ſūt
m̄lī p̄finitates q̄ ibi ſint m̄lī p̄ſes. q̄ p̄creta (ut dicit Sc̄o.
et etiā oēs veri ſ. u. ſeq̄ces) nō multiplicātur m̄lī multiplica-
ta tam forma q̄ ſuppoſita ſicut etiam patet / q̄ in xp̄o po-
nūtur due volūtates nō tū dicit q̄ xp̄s ſit duo volētes. Ad
ſc̄dam vero p̄batiōeſ dico q̄ ſi pater finiſſet incarnatus fu-
iſſet confuſio in p̄prietatibus q̄ idem fuiſſet pater et filius
enī q̄uis in xp̄o ponat due filiationes reales nō ſequitur p-
pter hoc coſuſio in p̄prietatibus q̄ idem eſt filius utraq̄
filiatione. Ad terciā autē p̄batiōeſ dico ut dicit Sc̄otus.
et ſui ſequaces li. vii. di. viii. q̄ illa maior nō bene accipit ut
cum dicit q̄ filiatio eſt ſuppoſiti q̄ filiatio eſt habitudo p-
ducti naturaliter ſimilis pducēti in natura intellectuali ut
ſenſitua: et cum in xp̄o ſinē due naſte ſc̄ilicet diuina et būa-
na licet non ſit niſi vnum ſuppoſitum ſunt enī ibi due habi-
tudines una respectu patris cui xp̄s eſt ſimilis in naſa di-
uina. et alia respectu matris cui eſt ſimilis in natura būa-
na. Hoc enim pater nam ſi natura aſſumpta dimittetur uia
a verbo ſtatim eſſet persona et ſuppoſitum ſinē aliquo ab
ſoluto adueniret et ille homo eſſet vere fili⁹ v̄giniſ matris
et non per aliquam filiationem de nouo adueniret / ex
eo q̄ nulla realacio realis poteſt alicui aduenire niſi p̄ ad-
veniuum alicuius absolitus in aliquo extremitate et per eō

Requeno in xp̄o ſunt due filiationes reales Ad quartam p-
bationeſ dicit q̄dam q̄ non eſt ſimile de xp̄o et de alijs fi-
lijs q̄ in xp̄o ſinē due naſte et due ḡnatiōeſ paſſioneſ in alijs
aut̄ filijs non eſt ſic. Alij vero dicunt ad iſtam ratiōem q̄
non habent pro incōuenienti cōsequēce positiū q̄ in quo
libet filio eſt vna filiatio ad patres et alia ad matres q̄d pa-
ret quia mortua matre alicuius remanente patre coſum-
pit ur filiatio que eſt ad matrem: ḡ hec et illa non ſunt vna
filiatio. Et ad illud q̄d dicit q̄tunc ſequereſ q̄ plura acci-
dētia eiusdem ſpeciei eſſent in eodeſ Dico ſecūduſ q̄d di-
cit Sc̄ot. in questionib⁹ metba. q̄ cōccido q̄ plura acci-
dētia eiusdeſ rationis relatiua poſſunt eſſe ſimul in codē
ſubiecto: licet non abſoluca niſi ſint accidentia intensiōna-
lia Et ppter iſtud dicitum non eſt intelligenduſ q̄ ille due
filiationes que ſunt in xp̄o ſinē eiusdem rationis ſpeciueſ
q̄z ut dicit Pet. de aqua. li. iii. di. viii. diſſerunt plus q̄ ge-
nere nec eſt intelligenduſ q̄ relatio filij qua refert ad patr̄z
ſit acciō. Et hec de iſto ca. (in quo traçat de p̄ductionib⁹
xp̄i q̄tum ad utraq̄ naſam) dicit aſſiſtante.

Qui licet deus ſit et homo nō du-
tamē: ſed vñ⁹ eſt xp̄s. **U**n⁹ aut̄ non
cōuerſione diuinitatis in carne: ſz
aſſumptione humanitatis in deū.
Unus omniō non confuſio eſt ſub/
ſtātie: ſed vnitate persone. Nam ſi
cut anima rōnalis et caro vnius eſt
homo: ita de⁹ et hec mo vnius eſt xp̄s.

Postq^{uod} Albin. determinauit de emanatiōib^{us} xpⁱ et patr^e et ex matre et quō ut est a patre ex substātia eius est per se fecus deus equalis patri secūdūz diuinitatēz. et ut est a matre est pfectus et verus homo minor patre secūdūz humānitatēz. Cōsequēter determinat de veritate q̄tu^z ad unītatem psonae Et primo p ratiōēz: et secūdo p exēplum ut patet in illo versu. nam sicut anima rationalis. **T**erzo q̄ sunt aliqua notanda et primo est notādūz q̄ inter personā et supposiciōz et singulare est differentia q̄ se habent tanq^u supius et inferius Unī psona quatuor require pmo q̄ sit singularis. secūdo p se existens. tertio q̄ sit rationalis nātē. q̄rto q̄ ad hoc nō sit pfectua seu cōicabilis nec p informatiōēz nec p ydempritatēz sicut est cōicatio q̄ cōicatur natura supposito Et sic est dicendūz q̄ tria supposita in diuinis sunt psonae: et om̄es angelū et om̄es hoies existentes in aequaliter existentia p se existentes. Anima vero separata nō est psona q̄ nō habet vltimaz cōdictiōēz. nec natura hūa assūpta a verbo diuino est psona ppter hoc q̄ nō est p se existens cum sit assūpta a verbo diuino. Suppositūz req̄rietres pdictiōēs. s. p̄imam secūdāz et terciāz. Singulare vero cu^z pma illarūz pdictiōū contentat̄. Nam ad esse singularis sufficit q̄ habeat esse existens in actuālī existentia que existentia in aliquibus est cum subsistētia propria ut est in suppositis que habent esse per se et in aliquibus est cum subsistētia alterius scilicet quando suppositat̄ in alio et sustentat̄ ab illo sicut existentia accidentū. et subsistētia nature humane assūpta a verbo diuino. **S**ecūdo est notandum q̄ verbum diuinum assūmēt naturam humānāz nō assūpsit psonāz humānē nātē. Doc. n. p̄3. q̄ psona ut dictū est in p̄cedēti notabili dicit q̄tu^z. et nātā hūa nō assūpta a vbo diuino nō est p se q̄uis cu^z sustinet a verbo.

Et circa istud errauit Entites nesciēs distinguere inter psonam et natām. p eo q̄ vidit in xp̄o esse duplicez naturez intellectū in xp̄o esse duplē psonam. Etiam circa istud erauit Nesciorius nesciens similiter distinguere inter natāz et psonam: p eo .n. q̄ vidit q̄ in xp̄o non poterat esse nisi una psona dixit q̄ in xp̄o non erat nisi una natura. Unde sicut duo fuerunt errores in diuinis. s. Albin et Gabellij. p eo q̄ nescierunt distinguere inter natām et psonāz. sic duo fuerunt errores circa incarnationēz xp̄i videlicet Enditis et Nesciorij. Carboli. vñ ecclia p medius. i. t. oꝝ error p transire dicēs in diuinitate plures esse psonas et unam natām et in xp̄o esse vna^z psonāz et plures natās. Et si dicāt q̄ ad dignitatēz singularis rationalis nature spectat ut illud singularē sit psona. sed natura assūpta in xp̄o est magis nobilis q̄ si esset in aliquo alio hoie/ ḡ si in aliquo non amitteretur ratione persone videtur q̄ in christo habeat eam. potissime. Ad hoc est dicendūz. q̄ nātā assūpta in xp̄o eo ipso est nobilior quia in nobiliōrī supposito stabilitur. Unde ordinatio ad dignius quāuis auferat rationēz suppositionis non auferat dignitatis proprietatem. Unde dabo q̄ Deus aliquem assūmeret qui iam est persona ille desideraret esse persona: et nūbil tamē dignitatis cōmitteret; esset enim persona secundum naturam assūmentem quāuis nō secundum naturam assūptam. **T**ercio est notandum. qđ sicut est dicendum qđ verbum diuinum assūmēt naturam humānāz non assūpsit personam. ita est dicendūz q̄ non assūpsit hominem. Hoc enim patet: quia homo significat humānān naturam in cōcretione ad suppositūz de quo supposito vere p̄dicatur secundūz quādāz ydempricatēm v̄dicendo iste est homo. verbum autē assūmēdi duo importat de sua ratione v̄i idicēt distinctionēz assūmēt.

modus secundus est secundus
mētis ad assūptuz et imponat ordīnes quendam respec-
tu eius qd̄ natūlitter antecedit ipam assūptionem. et respec-
tu eius qd̄ sequitur Nam res assūpta naturaliter ipsam
assūptionem antecedit q̄ quis posset dici simul tempore.
Comūctio vero et vniō assūmentis ad assūptuz cōseq̄t
ipam assūtionez; idcō dupliciter est falsa filius dei assūp-
tur boiem Primo pp̄ter defecuz disunctiois qr̄ homo pp̄-
dicatur de filio dei et qd̄ assūmit non pp̄dicat de assumente
pp̄ter distinc̄oēs realem Scđo pp̄ter defecuz ordīnis qr̄
pp̄atio būanitatis ad p̄sonaz vel ypostasim p̄sequit ipam
assūtionez et non anteceditres aut̄ assūpta antecedit. Et
si aut̄ dicat q̄ Aliq̄. in expositōe sumbo. Et Ancl. in li. d̄
in canartione dicunt exp̄sse q̄ filius dei assūpsit boiem.
Eic̄duz est (vt dicit Bonauē. li. iii. vi. v.) q̄ sanctilli ali
quādo loquunt̄ multuz exp̄sse: et accipiūr boiem in dictis
suis abstractive p̄ nāfa būiana q̄ est composita ex corpore
et anima rationali et non cōcretive p̄ re nāte Et si q̄raf ex q̄
filius dei non assūpsit boiem nec p̄sonaz. qd̄ ḡ assūpsit.
Est dicēduz q̄ assūpsit būanitatz Tūn̄ est sc̄eduz q̄ no-
men būanitatis p̄sueuit tr̄pliciter accipi. Unq̄ p̄ būanita-
tez p̄nt intelligi p̄ p̄ncipia cōstitutiva boiem Alio: p̄ būa-
nitatez potest intelligi forma toni? P̄ns totuz cōpositū. Te-
cō modo p̄ būanitatz potest intelligi proprietas con-
quēs ipuz boiem inquātu est homo. Omnibus aut̄ istis
modo dicendum et cōcedendum est filium dei assūpsisse
būanitatem Si enz nomine būanitatis intelligatur ipa
p̄ncipia cōstitutiva boiem sc̄ilicet anima et caro abiq̄
dubio est verum q̄ filius dei assūpsit būanitatz idcō
animam et carnem Eic̄z si nomine būanitatis intelliga-
tur forma totius ad bac̄ habet veritatem q̄ filius dei assū-
psit būanitatem sc̄. Et formam būianam. ec̄cum n.

Iud q̄ dicit ad philippēles secundo būanitatis semetipm
formam serui accipiens. Etiam si nomine būanitatis intel-
ligatur ipsa p̄pria p̄prietates: cōsequens ad bac̄ habet veri-
tatem q̄ filius dei assūpsit būianam naturam quia nō so-
lum nostram būianam naturam assūpsit sed etiam pro-
prietates conseq̄entes sicut dicit Jobānes Damascēus.
Et si dicatur. q̄ non videtur istud dictum esse verum de
secundo et tertio modis accipiendo būanitatem ex eo q̄
secundum q̄ dicit Damascēnus quod semel assūpsit nun-
quaz dimisit: et tamen in triduo sue mortis nec erat forma
totius nec erant proprietates. Ad hoc est dicendum ut dicit
Bonaventura li. iiij. vi. v. q̄ dictum Damascēni est in-
telligendum quātum ad principia nature que prius fuerūt
assūpta sc̄ilicet anima et caro p̄tum vero ad coassūpta
veritatē non habet sicut sunt illa que in secundo modo et
tercio dicaneur nūnq̄ enim dimisit corpus et animam licet
alia depositerit. Et si dicatur q̄ si in triduo nō dimisit cor-
pus et animam ergo in triduo fuit homo. Dicendum est
q̄ illud non sequitur ex eo quia principia hominis non fa-
ciunt hominem nisi inquātum ad inuictes vniuertur in vni-
tate persone q̄ tamen in triduo non erant sic: quia nō erat
vnta Et quia corpus et anima non erant vnta in triduo:
obsc̄is non habuit ipsam formam totius cōsequenter
ipsam vniōem partium nec proprietates nature humanae
Et si dicatur q̄ si sic esset q̄ in triduo verbum esset vnitum
corpori et anime separatis sequeretur q̄ esset vnitum du-
plici vniōe. Ad hoc dicit Bonauētura libro tertio distin-
ctione vicesima prima q̄ vniō verbī ad naturam humanaz
dicitur tribus modis. Uno modo dicitur vniō actio vni-
tatis Et isto modo non est ibi nisi vntica vniō. quia vntica
vniō actua vniuit sibi verbum et carnem et animam.

Alio modo dicuntur unio passio unitatis et isto modo similiter non est ibi nisi unita unito: quia non sunt ibi nisi unita passio: quia caro et anima non fuerunt unita ipsi verbo in unionis primordio ut diuisa sed ut juncta in unam substantiam et naturam. Tercio modo dicitur unitio relatio unitorum. et isto modo est dicendum. quia cum relatio habeat plurificari ad plurificationes extremorum et extremorum illius unionis erat humana natura constans ex corpore et anima que concureret in unum secundum acrum et poterant esse distinctio. Hinc est quod deus unus est et anima fuerunt juncta unitabatur verbo unita unitate in actu et duplice unitate in potentia. et dum fuerunt separatae anima et caro unitabantur duabus unionibus in actu relatione que prius erant plures in potentia: quia relatio ex parte carnis et anime erat alia et alia quando erant separatae. Quarto est notandum. quod propter uniones verbi divini seu naturae divine ad naturas humanas non est intelligendus quod Christus sit compositus ex illis: nec quod in Christo natura divina et humana faciant compositiones ex eo quia ubi est compositione ibi est mutatio in virtutibus extremitatum et similiter imperfectio sed in Christo et per divinitatem nulla fuit mutatio nec aliqua imperfectio: nec per consequentes in Christo non est compositione. Et si dicatur quod Damascen. lib. iij. dicit oppositum ubi dicit quod in Christo Ihesus Christus duas nature cognoscimus unam ypostasim ex virtutibus compositionem. Ad hoc est dicendum ut dicit Bonaventura. lib. iij. di. vi. quod compositione dupliciter potest dici. Uno modo proprie dicitur compositione aliquorum duorum habentium mutuas indinatio nes ad constitutiones tercias: et hoc modo persona Christi non potest dici composta. Alio modo dicitur compositione large que est quedam positione unitus cum alio quod proprium dicit unitio: et sic unitio verbi sive nature divina et humana uno

modo dicitur largo modo compositione: et sic Damascen. loquens de Christo accepit largo modo et improprie compositiones. **I**stis presuppositionibus pono istam conclusionem quod Christus in Christo sunt due nature scilicet divina et humana non tamquam Christus est duo supposita nec due personae sed una suppositus et una persona triplex. Ut dicit Athanasius in similitudine qui licet Deus sit et homo non duobus tamen sed unus est Christus. **I**sta ypostasio probatur et primo per dicta sanctorum. Unde Damascen. in libro iij. de divina natura dicit quod divina natura humana sibi unitum in unitate sua ypostasim: nominat ibi ypostasim suppositum. **E**tiam Hilarius de trinitate. capitulo ix. dicit cum non sit aliud filius dei et aliud filius hominis requiri oportet quis sit clarificari. Ex istis dictis videtur quod est duo supposita. quod non est aliud et aliud nec per consequens aliud et aliud. **S**ecundo probatur conclusio per rationes. Et primo sic. Unde secundum idem Boen. in libro de unitate et unitate. omne quod est ideo est quod unitum numero est: sed Christus est quod necessarie est esse unitum simpliciter et in actu et per consequens non duo. **S**ecundo sic. individualiter probatur ex proprietatis ypostasi collectio non posibile est in altero reperiuntur. Porro in predicabilibus: sed quicquid dicitur de filio dei dicitur de filio hominis et e contrario non filius dei et filius hominis in Christo non differunt numeris: sicut duo in dividua. Et per consequens Christus non potest dicitur duo in dividua sive duo supposita licet in eo sint due nature quodquelibet est in dividua: nec propter hoc dicitur Christus duo nature. sed bene dicitur quod in eo sunt due nature. **T**ercio probatur conclusio per determinaciones ecclesie ut haberetur summum. trinitatem et sanctum. capitulo firmiter credimus ubi dicitur quod unigenitus dei filius Iesus Christus ex Maria semper virginem verum homo factus ex anima rationali et humana carne ypostulatus una in duabus nature ypostata via manifeste demonstravit. Et hoc dicitur Athanasius.

Qui licet suple xp̄s deus sit et homo scilicet propter uniuersitatem diuine nature et humane: non duo tamen id est: non est duo supposita nec due personae. hoc autem dicit contra Eusebium bereticum qui dicebat quod in xp̄o erant due personae. Esequebitur ultra in dicto Athana. sed unus est xp̄s: est enim xp̄s unus masculine et feminine sicut est una persona / non tamen est una natura nec plures nature nisi intelligatur coniunctio et non diuisum / sicut dicimus quod idem homo est corpus et anima coniunctam licet non diuisum. Deinde Athan. ostendit quod xp̄s est unus et dicit quod non est unus per questionem nature in naturam / in versus sequenti in quo dicit Athana. Thus autem non questione diuinitatis in carne: sed assumptione humanitatis in deo Thus omnino non diuisione substantie sed unitate personae. Dicit primo quod xp̄s est unus non tamen per conversionem diuinitatis in carne i.e. in humanitate sicut alimento efficitur unus cum eo quod nutrit. Non enim erat hoc possibile ex eo quod deus est purus actus et omnino intransmutabilis / sed est unus per assumptionem humanitatis in deum id est in diuinam personam scilicet ut esset unus in persona cum deitate. Per hoc enim facinus est ut christus qui est deus et homo esset unus id est. una persona. Est unus omnino ut dicit ultra Athana. I.e. omnino una persona: non tamen confusione substantie id est essentie / sicut elementa dicunt esse unum in mixto: secundum illos qui ponunt elementa esse formaliter in mixto. sed unus omnino unita de persona / quod in xp̄o non sunt due personae sed una persona. Manifestat et declarat Athanasius dictum suum per exemplum in sequenti versus dicens. nam sicut anima rationalis et caro unus est homo / ita deus et homo unus est christus quasi dicat quia sicut ex anima rationali et corpore in rebus quis hominibus unus est homo id est unus est hominis

persona: ita deus et homo unus est xp̄s id est una est deus et hominis persona que est xp̄s. Et si dicatur quod istud dicimus Athana. videtur contradicere quanto notabili in quo fuit dictum quod xp̄s non erat compositus ex diuinitate et humanitate. Dic Athana. videtur dicere quod quod dicit quod sicut ex anima rationali et caro unus est homo ita deus et homo unus est xp̄s. sed sic est quod homo est compositus ex carne et anima rationali / et xp̄s est compositus ex deitate et humanitate Alter enim esset falsa similitudo. Ad hoc est dicendum quod non est omnimoda similitudo inter animas et carnem / et inter diuinitatem et humanitatem. non enim est similitudo quantum ad extremitates compositiones sed quantum ad hoc quod sicut anima et caro concurrent ad unitatem personae: sic etiam diuinitas et humanitas in christo in unitate personae concurrent quantum hoc fiat alio et alio modo: quia in nobis caro et anima concurrent ad unitatem personae per compositionem que est unitio partium ad constitutionem tertii: et in christo concurrent diuinitas et humanitas solum per unionem que unitio est prior compositione ut dicit Petrus de aquila libro primo distinctione xxxiiiij. et potest stare sine compositione cum omni prius potest esse sine posteriore. Unde quadruplex dissimilitudo est inter corpus et animas in constitutione hominis et inter diuinitatem et humanitatem que unitur in persona christi. Primo in hoc quia ex anima et corpore resultat aliqua una natura que prius non erat et non est sic in christo. Secundo modo in hoc quod ex unione anime et corporis in ceteris hominibus resultat persona. que prius non erat quod non est sic in christo: quia illa persona que prius erat in unitate est post unionem. Tercio in hoc quod nec corpus nec anima est nata completa et in xp̄o non est sic.

Quarto in hoc qd nec corp' nec anima est aliud subsistens et in xpo verbum est persona subsistens. Est aut similitudo de qua intellexit Athana. quā superius dixi. ¶ Instaur contra istam conclusionem Et contra dictum Athana. Et probatur qd xps sit duo supposita et due persone; et non unus suppositum nec una persona tantu. Et primo sic. nam anima rationalis vnta carni facit personaz sed verbum diuinum assumptis animaz coniunctaz carni qd assumptis personaz minor nota est. maior potest probari qd definitiones Boecii qui diffiniens personam dicit qd persona est individua substantia rationalis nature. Talis enī est natura assumpta a vbo ut dicit Damasce. qd assumpta natat in astomo. ¶ Se cūdo sic. nam persona non gignit nisi personaz. sed filius dei assumpsit qd virgo genuit. qd sicut virgo erat persona videt qd deus ex ea personaz et suppositu assumpsit. et sic patet qd christos sunt due persone et duo supposita. Hoc enī potest probari per dicta Augustini et Dylarij. Unde Augustini ad felicianuz dixit aliud est filius dei et aliud filius hominis: sed qd est aliud et aliud est duo ergo cc. Eniam Dylarius in ic. de trinitate dicit. christus homo Ihesus cum sit aliud et aliud est duo ergo cc. ¶ Tercio sic. xpus secunduz qd deus est unum unitate increata secundum qd homo est unum unitate creata: si ergo unitas creata et increata est alia et alia ergo christus est duo. ¶ Quarto sic. vna natura in pluribus personis facit illas personas esse unum. sicut pat. rei filius et spiritus sanctus in trinitate sunt unum in essentia ergo pari ratione plures nature in vna persona facient illam personam esse duo / sed christus est vna persona in duas naturas ergo christus est duo. ¶ Responso ad ista Ad primuz dico ad maiorem qd illud est verum quando anima et caro non coniunguntur digniori sicut est

In nobis: Caro enī et anima humilitatis xpi fuerint coniuncte verbo diuino Et ad diffinitiones Boecii dico qd est insufficiens qd deficit sibi due particule scilicet qd carnis in diuidua substantia sit per se subsistens et vterius non sit perfectiva et humilitas assupra a verbo non est per se existens. ¶ Ad secundum concedo qd beata virgo genuit personam s. Iulium dei non sicut diuinam naturem sed sicut humanz. Et ad auctoritates Augu. et Dylarij dico qd ille predicationes sunt in ppeie et debente sic exponi. xps est aliud et aliud id ē alterius et alterius nature. et ex hoc nō sequitur qd xps sit duo supposita nec due persone sed solum qd in xpo sunt plures scilicet plures nature. et ratione illarum naturarū sunt plura esse et non plura esse subsistentie sed plura esse existentie quia cum unitate subsistentie in christo stant duo esse existentie sicut stant due nature secunduz Scotuz et omnes eius veros sequaces. Qd patet quia esse est formalis terminus generationis secundum Pbm quinto pblico. et in xpo est duplex generatio et psequens duplex esse non esse subsistentie sed existentie. Etiam quia in xpo est verum esse vbi incarnati: et anima informando corpus dat sibi verum esse existentie qd esse existentie non est esse verbi diuini. qd est aliud et per consequens sunt in eo plura esse existentie. Hoc enim patet quia cum relatio presupponat fundatum et vno nature humane ad diuinam sit relatio cuius fundamentum sit natura humana per consequens videtur qd natura humana habet ppriuz esse existentie / aliud ab esse existentie diuine nature. Patet etiam qd si deus dimiceret illam naturam assumptam ipsa nō acquireret aliquod non unum esse seu aliquaz entitatem licet acquireret alium modum essendi qd esset perfectior in se ipa quā in supposito diuine. sed natura sic diuina haberet proprium esse ergo similiter

existens in supposito diuino habet proprius esse' sed illud non est esse verbi incarnati: ergo est aliud: nō aliud esse subsistens s̄t esse existentie. Quidaz arguit p̄tra istam responsionem eradicunt q̄ ista responsio non est bona nec est vera. Et dicit q̄ videtur tradicere cōclusioni ex eo q̄ si in xp̄o sunt plura esse existente in xp̄o essent plura es̄t subsistente et sic christus esset duo: qđ est contra conclusiones et cōtra dictum Albana. Et probant primo sic. natura humana p̄fectius existit in supposito diuino q̄ in supposito humano: sed si natura humana esset in supposito humano habet tantum unum esse et non haberet aliud esse ab esse suppositi. ergo existens in supposito diuino non habet aliud esse ab esse suppositu diuini. Secundo sic. diuina persona sicut cōcat nature humane subsistentiam ita cōcat existentias: sed persona diuina sic cōmunicat nature humane subsistentiam q̄ nō est ibi nisi unum esse subsistente ergo similiter est ibi unum existentie. Tertio sic. nam esse non est sine ente q̄ vbi sunt plura esse ibi sūt plura entia: sed xp̄s nou est plura entia q̄ tūc esset unum per accidens q̄ in xp̄o nō sunt plura esse. Responsio ad ista secunduz Scotorum et secunduz omnes eius veros sequaces. Ad primum concedo q̄ sicut natura humana existens in supposito proprio nō habet aliud ec̄ subsistente ab esse subsistente suppositi proprii ita etiam existens in supposito diuino non habet aliud esse subsistente ab esse subsistente suppositi diuini: sed hoc nō obstante habet aliud esse existentie ab esse existentie verbi diuini incarnati. Nam potest dici q̄ similitudo non valet q̄ natura humana idemptificatur realiter cum supposito proprio quod tamen non est sic cum supposito diuino. Ad Secundum nego maiorem quia non est simile de subsistente et de existentia quia subsistente nature humana supple-

tur per subsistentiam extinsecam id est per suppositum diuinum quod est independentis sed existentia nature humana ne ibi non suppletur sed quēadmodū ponitur ibi forma sicut natura humana ita ponitur ibi formaliter enim existentia. Ad tertium nego p̄sequentiam quia concretum nō numeratur absq; numeratione suppositi: sicut patet d̄ bo mine habente duas scientias qui nondicitur duo scientes. ita in proposito non sequitur sunt duo esse ergo duo entia. Sicut dicimus q̄ in christo sunt due voluntates et tamen non sequitur q̄ christus sit duo volentes. Ad tercium argumentum principale factum contra conclusionem dico q̄ equivoatur ibi de esse unum / quia si accipiatur esse unum secundum q̄ deus pro esse existentie concedo q̄ in christo sunt duo esse et q̄ christus est unum unitate increata secundum q̄ deus: et secundum q̄ homo id est secundū humanitatem est unum unitate creata. Si autem accipiat in argumēto esse unum secundum q̄ deus pro esse subsistente non est verum q̄ christus sit unum secundum q̄ deus unitate increata / et unum secundum q̄ homo unitate creata quia in christo est solum unum esse subsistente q̄ ut dixi subsistente nature humana suppletur per subsistente extinsecam verbi diuini. Ad quartum dico. q̄ non est simile quia natura diuina sic est in pluribus personis q̄ de qualibet predicatori non solum in concretione sed in abstractione: Et ideo cum ipsa sit una necesse est illas tres personas esse unum scilicet in essentia tamen due nature ita cōcurrunt in unam personam christi q̄ natura humana nō valet predicari in abstractione de persona christi sed soluz in concretione Ideo esse subsistente non numeratur in christo ad numeratōes natar̄. Et hec de isto cap. dicta sufficiat. Qui passus est pro salute nostra.

Post q̄ Alibana determinauit de uniate persone christi. Consequenter determinar de alijs quinq; articulis ad huius nitatem pertinentibus. Et primo determinat in hoc versu de tribus articulis scilicet de passione eius: t de eius resurrectione. De primo scilicet de passione christi sunt aliqua notanda. ¶ Et pmo est notandum q̄ secundum qđ dicit Anselmus in libro cur deus et homo. necesse fuit hominem redimi. Hoc enim probat Ansel. sic. si non fuit necesse hominem redimi ergo fuit factus frustra: hoc enim patet qđ homo creatus est ad diligendum deum et fruendum ipso: aut ergo deus deducere homines ad hunc finem aut non. si non ergo frustra fuit creatus. si sic cum iam lapsus esset per peccatum necesse fuit ipsum redemi. ¶ Secundo est notandum secundum idem Anselmū ibidem qđ necesse fuit hominem redimi per satisfactionem. hoc enim probat Ansel. sic. iniustus est omnis homo qđ non reddit deo qđ debet sed nullus in iustitia admittit ad beatitudinem ergo qui non reddit deo qđ debet non salutem habetur. sed homo non reddit deo qđ debet nisi satisfacendo pro offensa ergo debuit natura humana redimi per satisfactionem. ¶ Tercio est notandum. secundum qđ dicit idem Anselmus ibidem qđ illa satisfactionem non potuit fieri per purum hominem seu per puram creaturam. hoc enim Ansel. probat sic. nullus satisfacit pro peccato hominis nisi reddat deo aliquid maius omnino pro quo homo non debuit peccare: sed pro omnino qđ esse potest homo non debuit peccare ergo nullus satisfacit pro peccato hominis nisi reddat deo aliquid maius quod est et esse potest: sed nullus purus homo nec pura creatura hoc potest reddere. ergo purus homo non potuit satisfacere pro peccato. Etiam hoc patet qđ qđ debuit satisfacere pro peccato hominem debuit restituere homini qđ p̄ patet p̄ dicit qđ sui gratia et gloria sed nullus purus homo seu

pura creatura potuit ista duo restituere homini ergo nulla creatura pura potuit satisfacere pro peccato. ¶ Quarto est notandum secundum qđ dicit idem Anselm. ibidem qđ fuit necessarium istam satisfactionem fieri p̄ christum qui est deus et homo hoc enim probat Ansel. sic ille potuit satisfacere pro peccato hominem qui habet in se aliquid maius omnino eo qđ est sub deo et qđ sponte se offeret deo et qui potuit vincere dyabolum per asperitates: sicut primus homo sibi sit se dyabolo p̄ persuasiones. sed hec omnia fuerunt in christo qđ nihil est asperius morte christi. et in christo est aliquid maius omnino eo qđ est sub deo / qui etiam se sponte obculit deo: qđ necesse fuit per mortem christi hominem redimi et dyabolum conculcari. Et si dicatur. qđ non fuit de necessitate hominem sic p̄ christum redimi secundum qđ dicit August. et Leo papa et Gregor. Unde August. i.c. de trin. ca. iiiij. dicit qđ alius modus redimendi homines qđ per mortem christi deo non defuit. Leo enim papa in sermone de ramis palmarum dicit qđ omnipotentia filii dei in qua est equalis patri potuisset liberasse genus humanum solo imperio voluntatis sue. Gregorius in moralibus dicit qui nos fecit existere exhibito ipse reuocare etiam sine morte et passione sua potuit. Ad hoc est dicendum ut dicit Petrus de aquila li. iij. vi. xix. qđ necessitas est duplex scilicet absoluta et ordinata. Si loquimur de necessitate absoluta sic est dicendum qđ non fuit necessarium genus humanum rediri per passionem christi sicut patet p̄ dicta sanctorum immediate allegata. Si autem loquimur de necessitate ordinata que dicitur necessitas consequentie ex eo quia presupponit ordinationem diuinam. sic est dicendum qđ necessarium fuit genus humanum rediri per mortem christi secundum qđ dicit Anselmus. Et si queratur que ordinatio diuina sufficiens presupposita redemptio nature humanae

faciende per mortem Christi. Dico ut dicit Petrus de aqua.
ubi supra quod deus ab eterno vidit ista quinq[ue] In primo signo intellexit se tanquam summum bonum. in secundo signo intellexit omnes creaturem. in tertio signo aliquos homines pro destinavit / et arca aliquos habuit actus negatiuum. in quarto signo vidit homines casueros in adaz. et in quinto signo primitus de remedio eorum quomodo debebant redemi per passionem filii sui tanquam per meritum. Quinto est notandum quod passio Christi fuit tantum satisfactoria et tantum toti sanctissime trinitati accepta quod per eam meruit Christus omnibus quantum ad sufficientiam peccati remissiones / gratie infusiones / pene eternae liberationes / et pene temporalis diminutiones dyabolice potestatis conculationes / et ianue celestis aperitiones. Alij signat quodam causam et rationes istas nam persona infinita potest sufficienter satisfacere pro infinitis habendo meritum infinitum: sed persona Christi est infinita ergo potest sufficienter satisfacere pro infinitis habendo meritum infinitum. Alij vero dicunt quod hec ratio non est sufficiens: quod eo quia presupponit falsum scilicet quod meritum Christi fuit infinitum. Et quod illud sic falsum probant sic. nulla forma est perfectior in agendo quam sit in essendo: quia agere nunquam excedit esse / sed esse in natura in qua Christus me rebatur est infinitum ergo non habuit meritum infinitum. Etiam actiones mensurabantur secundum rationes agentis: non secundum rationem agentis ergo illa operatio est finita que est a ratione agendi finita / sed meritum Christi secundum naturam creatam est a ratione agendi finita et per consequens meritum non fuisse infinitum. Declaratur hec ratio per exemplum. quia licet videre in Christo esset a persona infinita non tamen erat infinitum quia erat a ratione agendi

Finita. *Etsi queratur quod ergo Christus meruit omnibus omnia supradicta si meritum eius erat finitum. Dicunt isti quod propter hoc quia omne creatum instantum est bonum in quantum est voluntas a deo ideo tantum est meritum quantum acceptatum a deo: meritum autem Christi licet sit finitum acceptatur tamē a deo tanquam infinitum ideo sufficit per infinitis extensius. Et sic meruit omnibus supradicta quantum ad preci sufficientiam.*

Septo est notandum quod quis Christus meruit omnibus supradicta quantum ad preci sufficientiam / non tamen omnibus meruit illa quantum ad efficientiam et efficaciam. *Kaeco* hinc causa est ista quod agens non agit nisi in passum dispositum. quod secundum Thomam in iij. de anima: actus actuorum sunt in paciente dispositivo / sed non omnes sunt dispositi ad babendum gratiam per quae sit remissio peccatorum mortalium: nec sunt dispositi ad babendas glorias: ergo Christus non meruit ista omnibus quantum ad efficientiam. *Et hoc ex-* prece dicit Magister li. viii. vi. xx. Christus sacerdos et pre-*cium nostrae reconciliatiois qui se in ara crucis obtulit deo* patri pro omnibus quantum ad preci sufficientiam. sed pro electis tantum quantum ad efficientiam quod praedestinatis tantum salutem efficit. *I*stis presuppositis pono istam conclusione. quod Christus ut nos redimeret a potestate dyaboli et a pecatis et a pena eterna debita nobis pro peccatis passus est mortem crudellem. ut dicit Althana. in sum. qui passus est pro nostra salute. *I*sta conclusio probatur. *E*t primo quod Christus passus est mortem ut nos liberaret a potestate dyaboli. *E*nde Jobannis duodecimo dicitur nesciunt mundi nunc princeps huius mundi ciceretur foras. si ergo dyabolus foras per Christum est eicus: vide et quod a potestate eius per Christum liberatus sum. *E*t in apoca. xix. dicitur vidi angelum descendere de celo et apphendere dyaconem quod est dyabolus

sed per istuz angelum sicut sancti exponunt intelligitur chro-
stus. si ergo ab isto angelo dyabolus est religatus in eius
passione videtur q̄ ammisit super nos posse. ¶ Secundo
probatur conclusio quācum ad aliam partem scilicet q̄ xp̄s
per suam mortem nos redemit a peccatis. Hoc patet per
illud qđ dicitur Ysaye lliij. generationez eius quis enarrat
bit qui absulus est de terra viuentium omnes nos deglina-
vimus vnuquisq; in viam suam / et dñs posuit in eo iniq-
uitatem omnium nostrum vulneratus est propter iniquitates
nostros / attritus est propter scelera nostra: et liuore eius
id est sanguine eius asperso sanari sumus. Dic Ysayas p-
p̄benzauit q̄ christus erat passurus turpissimam mortem
ut nos redimeret a peccatis. Etiam Apocali. primo dicit
q̄ christus lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. cui
am ad hebre. ix. dicitur q̄ sanguis xp̄i qui per spiritum san-
ctum fecerit obliuit immaculatum: emundabit concul-
entias nostras ab operibus mortuis. sed opera mortua sunt
peccata ergo per passionem xp̄i fuit emundatio a peccatis

¶ Tercio probatur conclusio q̄tum ad aliam partem s.
q̄ christus per suam mortem liberavit nos a pena eterna.
Unde dicit Ambrosius saluari non possumus nisi unige-
nus dei filius moreretur pro nobis debitoribus mortis i.
pena eternae. Etiam prima Petri secundo dicitur. peccata
nostra pertulit in corpore suo super lignum. Istud dicitur
exponit Magister libro tercio distinctione xiiij. vbi dicit q̄
portare peccata nostra super lignum est portare penas pec-
catorum nostrorum. Etiaꝝ zacbarye nono dicunt de ipso.
tu autem in sanguine testamenti tui eduxisti vincos de lacu
in qđ nō erat aqua. s. refrigeriuz. Etiaꝝ ad colo. ii. q̄ xp̄s est
deles qđ aduersū nos erat cirogphuz d̄creti qđ erat h̄xiūm
nob̄ boc cirogphū d̄creti erat obligatō nra ad pēas etiāꝝ

¶ Quarto probatur conclusio q̄tum ad omnes p̄tes p̄ de-
terminationes ecclesie ut habetur de sum. trini. 7 fi. catbo.
ca. firmiter credim⁹ vbi dicit q̄ xp̄s secunduz diuinatatem
est immortalis et impassibilis: idem ipse secunduz būani-
tatem factus est possibilis et mortalib; qui etiam pro salute
būmani generis in ligno crucis passus et mortuus est. Et
ideo dicit Ambana. in simbo. qui passus est pro salute nra
Enī scienduz est q̄ passio xp̄i fuit causa nostre salutis mlti
pliciter Primo p̄ moduz meriti. fuit enim data gratia xp̄i
domini non solum sicut singulari p̄sonē sed sicut capiti to
tius ecclie. s. vt ab ipso redūdaret ad mēbra. et sic opera
eius erāt meritoria p̄ alijs. Secundo passio xp̄i fuit causa no-
stre salutis p̄ moduz satisfactionis. fuit enī sufficiēs ymo
sup̄ abundans recompensatio p̄ peccato. i. p̄ offensa p̄ mi-
bōis et totius generis būani: Tertio passio xp̄i fuit causa
nostre salutis p̄ modū sacrificij. nam in cruce xp̄s oblat⁹ ē
vdeum nobis pacificaret iuxta illud ad epbc. v. tradidit
femoripsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odo-
rem suavitatis. Et ad Rom.ios v. dicitur q̄ reconciliani-
sumus deo per mortem filii eius. Quarto passio christi fu-
it causa nostre salutis p̄ moduz redemptionis. quia ille di-
citur redimere qui precio oblato liberat aliquem a ser-
tute. Christus aut̄ oblato precio sue vire corporalio libe-
ravit nos a servitute peccati penae et dyaboli. Quinto pas-
sio christi fuit causa nostre salutis per modum cause effici-
entias non principalis sed instrumentalis. Operabatur n.
verbum diuinum per humanitatem quasi per instrumentū.

¶ Instaur contra illam conclusionem. Et contra dicitur
Athanasij. Et probatur q̄ christus non nos redemit per
passionez sua ab omnibus illis eris sic videt qđ nō fuit cau-
sa nostre salutis. Et primo sic maxime enī crudelitatis est

bomiem iustissimus morti tradere pro quacumq; causa. sed christus fuit iustissimus ergo crudelissimum fuit ex quacumq; causa tradere ipsum mori. ergo talis modus satissimè debilitate debuit a deo acceptari: et si non debuit acceptari a deo: videtur q; per illam mortem non liberauit nos a dyabolo nec a peccato nec a pena eterna. **G** Secundo sic. maxime peruersitatis est et iniusticie damnare innocentem ut absoluatur nocens: sed nos omes sicut oves erravimus ut dicitur Isaye. lviij. et ipse christus peccatum non fecit: ut dicitur ibidem ergo videtur q; iniuste fecit deus pater si in eo posuit iniurias omnium nostrum. **T** Tercio sic Unde ad ephe. vij. dicitur non est nobis collectatio ad versus carnem et sanguinem sed aduersus mundi rectores tenebrarum huc ergo adhuc demones nos impugnant et huic mundo principiantur: et per consequens non sumus liberati a potestate dyaboli. **Q** Quarto sic. ad huc sunt alii qui peccata per que dyabolus detinet homines hic et in futuro abluenda suppedita ergo si detinentur propriei alii cuius peccati memoriam videtur q; per passionem christi non sunt deleta omnia peccata. **Q** Quinto sic. christus p; passionem suam aut liberavit homines a pena eterna aut a pena temporali. non a pena temporali quia eisdem penis temporalibus subiaceamus nunc quibus subiacebant illi qui erant ante passionem. nec a pena eterna quia nullus qui erat in inferno dampnatus: fuit p; passionem christi liberatus et multi nunc vadunt ad infernum ergo videtur q; per passionem christi non sumus ab aliqua pena liberati. **R** Responso ad ista Ad primum dico. q; deus eum non tradidit in flagendo mortem et precipiendo alijs q; ipsius eum tradiderent sed permittingo et voluntatem eius ac-

ceptando: et ideo nulla fuit in deo crudelitas. Unde dicit Enselmus in libro cur deus et homo Unde si dicatur illud patet tradidisse morti vel voluntate patris passus esse et aliud consimile intelligendum est non quia patrem coegerat iniustum sed quia suscepit voluntatem eius.

Ad secundum dico q; vero est si innocens dampnatur inuidit tamen si innocens velut se offerre et expondere pro salute noctis nihil prohibet quem obligatio eius debeat acceptari Et isto modo in proposito est intelligendum fuisse q; christus non coacte sed voluntarie p; salute nostra sustinuit passionem. **A**d tertium dico q; ante passionem Christi dyabolus habebat duplē potestatem ut dicit Bonaventura. li. iiij. di. xij. Una erat qua attrahebat omes ad se et etiam ficticiis effet usi attrahebat eos ad limbus. Alia potestas erat qua impellebat homines ad malum. Prima potestas eius fuit per passionem christi totaliter amputata. ita q; nullum potest trabere ad infernum nisi illum qui moritur in peccato mortali. Nullum enim iustum potest ad limbum trabere. Secunda vero potestas fuit debilitata per passionem christi. ita q; quamvis nobis incumbat pugna non tamen elongat a victoria nisi interueniat nostra negligencia Secundum quod dicitur prima ad Corintheos decimo. fidelis est deus qui non permittit nos temptari ultra quod possimus sed facit cum temptatione prouentum.

Ad quartum dico q; dupliciter est loqui de effectu passionis christi scilicet aut quantum ad sufficientiam aut quantum ad efficaciam Quantum ad sufficientiam se extendet ad omnes homines / et ad omnes culpas.

Si vero quodcum ad efficaciam sive se extendit solummodo a se atque originalis peccati quod per baptismum deletur et actualis quod per penitentiam deleatur illi enim per peccata actualia tenetur a dyabalo qui voluntarie se subiciunt ei. **T**ad qui tunc dico quod quis Christus per passionem suam non liberat per haeterna eos qui sunt in malo obstinati tamen liberat eos qui volunt ad ipsum conuerti quemadmodum possunt liberat etiam ab aliquibus penitentibus ad quas esseimus obligati merito peccatorum nostrorum nisi interueniret passio Christi Et hec de isto capitulo (in quo tractatur quomodo Christus mortuus est per redempcionem et salutem nostra) dicta sufficiant.

Descendit ad inferos. Postquam Albano determinauit quod Christus nos redemit per passionem et mortem suam. Consequenter determinat quo modo descendit eius sanctissima anima coniuncta et unita divinitati ad inferos scilicet ad limbum ubi erant sancti patres ut eos iam reddat propter passionem suam liberaret et exaraberet resurrectos eorum ducere in gloriam. **P**ro quod sunt aliqui notandi. Et primo est notandum quod in inferno dupliciter accipitur Aliquando in inferno accipitur pro pena aliquando pro loco pene. Enias descendere ad inferos dicitur dupliciter. Uno modo alquis potest dicere descendere ad inferos quia descendit ad penas Alio modo descendit ad locum pene. De Christo enim dicimus quod descendit ad inferos non tamen ad penam quia hoc non conueniebat ei sed ad locum scilicet ad illum premum inferni in quo erant iusti qui detinebantur merito peccati primi penitus quidem pars consuevit limbus appellari ad illas in quo descendit non compulsus necessitate sed sua voluntate et portestate. **S**ecundo est notandum quod causa quare Christus voluit descendere ad inferos fuit ad celiendum illos qui detinebantur illic cōpediā et quāvis hoc posset facere non

rendendo voluntatem ad eos descendere propter duo. Primum est propter consolationem victorum nam maior fuit eis consolatio de presentia ipsius anime Christi et major fuit dignationis ostensio in hoc quod ipse personaliter volunt descendere ad eos. Secundum est propter confusorum aduersarios ut ipsi demones confunderentur ex sua presentia et sicut vinceret eos in terra in natura assumpti sic anima eius de eisdem triumpharet apud inferos ipsos invictos expoliando. **T**ercio est notandum quod de inferno non liberauit omnes animas existentes in eo sed soli liberauit animas electorum suorum scilicet eorum qui erant membra ipsius. Quāvis enim passio Christi omnibus sufficeret non tamen influerit nisi in eius membra et ideo soli per passionem Christi salvati sunt qui vel erant eius membra quando passus est vel futuri erant per conversionem ad ipsum. Quoniam ergo multi erant in inferno qui nec membra Christi erant nec membra futuri erant quia non erant in statu mendendi ideo non omnes Christus eripuit de inferno sed tantum eripuit electos qui eius membra erant et in eius fide saluti sunt et liberari a profundo inferni id est a loco dampnatorum. Dicit enim Gregorius in quadam omelia infra octauas pasche quod ante passionem Christus dixit in resurrectione sua dominus ad Ioseph si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me omnia enim trahit qui de electis suis apud inferos nullum reliquit omnia abstulit utique electa. Etsi autem dicitur quod etiam liberauit animas dampnatorum qui erant in profundo inferni quod patet quia liberauit animam Job qui erat ibi ut ipse merito dixit et habetur Job. xvi. in profundis inferni descendit anima mea. Ad hoc est dicendum quod dictum Job intelligi de loco ubi erant anime scilicet patrum quae sunt profunditas inferni quod in inferno est locus ubi est pena

Dampni et pena sensus: et iste est locus profundissimus /
iste locus est dampnatorum. Est alius locus q̄ deputatus
est hijs qui solum sunt puniendi ad tempus pena dampni
et pena sensus: et iste est purgatoriū. Est alius qui depu-
tatus est hijs qui puniendi sunt perpetuo pena dampnitā-
tum: et iste est locus vbi sūr pueri qui mortui sunt ante an-
nos discretiōis sine baptismo. Ecce istis tribus locis non
intellexit Job. Est alius locus in inferno vbi erant sancti pa-
tres qui puniebantur solum pena damni ad tempus soli-
ter vīq̄ ad passiones xp̄i et de isto intellexit Job. Quar-
to est notandus q̄ non statim quo christus descendit ad in-
feros animas sanctorum patrum liberauit sed spectauit vīq̄
in diem tertiu scilicet vīq̄ dum resurrexit ut dicit August.
De fide ad petrum q̄ anima xp̄i die tertio revertente ab in-
feris idem deus secundum carnem qui in sepulchro latuit
resurrexit Et in decimo octavo libro de cui. ca. xiiij. dicit
idem August. q̄ tam diu debuit corpus christi in sepulchro
recludi q̄ diu eius anima fuit in inferno cum sanctis patre-
bus et hoc vīsimul anima eius educere⁹ de inferno et co-
pus de sepulchro. Et si dicatur q̄ oppositum videtur dici
li. vicesimo vbi dicitur qđ xp̄s dixit latroni bodie ens me-
cum in paradiſo. Ad hoc dicit August. q̄ in illo verbo no-
mine paradiſi non intelligitur locus celi empiriei: nec loc⁹
paradiſi terrestris. sed ipsa clara aperta dei visio / quā ipse
latro vē habuit in inferno vbi erat sancti patres. Nam tunc
habuerunt omnes sancti patres pfectam visionē et pfectā
fruptionē de diuinitate q̄ coniuncta erat anime xp̄i secundū
quā aia descedit ad infernum. Unde dicit Damas. si mortu⁹
xp̄s vt homo et sancta anima ab eius corpore diuisa est di-
uinitas tamcn inseparabilis ab vīroq̄ pmanit. cum corpe
erat in cruce ⁊ cum anima in inferno. Istis presupposi-

tis pono istam conclusionem q̄ christus secundum animā
vnūram diuinitati descendit ad inferos vt sanctos patres li-
beraret id est animas sanctorum patrum qui erant ibi. Tū
dicit Elchananys descendit ad inferos. **I**sta conclusio
probatur. Et primo sic. Unde dicit Damascenus ad infer-
na anima deificata descendit vt quādmodū hijs que in
terra sunt: ita et hijs que in inferno sunt: et in tenebris et in
vībea mortis sedens superlucescat. **S**ecundo sic. sicut
christus nos docuit per aduentum suum in carne: ita etiam
decentes in inferno liberauit per egressum suum a carne.
sed adueniendo in terris vt nos doceret nobiscum conuer-
sus est et vixit ergo moriēdo ad inferna descēdit. **T**ercio
probatur conclusio per determinationem ecclesie. vt
babetur de summa trinitate et fide catholica capitulo fir-
miter credimus. vbi postquam papa dixit q̄ christus pro
salute generis humani passus et mortuus subiunxit ultra.
descendit ad inferos. Docenim dicunt est Elchananys. simi-
liter non secundum corpus sed secundum animam coniunctam diuinitati. Corpus enim remansit in cruce et postea
fuit in sepulchro similiter vñitum diuinitati. Ille enī de
scensus non dicitur de diuinitate sed de anima christi ex eo
quia diuinitas est immutabilis et est vīq̄. Esi aliquando
de ea dicatur descendere vel ascendere hoc est dictum
imp̄ op̄ium. Secundum quod dicit Alexander de ales.
li. iiij. in summa s. per nouam operationem sacram vel no-
num effectum factum. Et sic dicitur descendisse in vīto
virginis / quia ibi naturam humānam sibi vñiuit.

Instat cōtra istā p̄dūsionēz Et p̄bat q̄ xp̄s seu aia xp̄i
nō descedit ad inferos Et p̄o sic. vñ Aug. ad Dardanū.

Et etiam sper. Benef. ad litteras dicitur. non facile in scrip-
turis nomine inferni in bono inuenit se in Christo nihil malum ac-
tribuendum est quod videtur quod non descendit ad infernum. **S**ecun-
do sic. optimo debet optius locus / sed anima Christi erat op-
tima et infernus erat locus vilissimus ergo nunquam videatur
fuisse quenamque anima Christi descendere ad infernum. **T**er-
tio sic. maioris potestatis est liberare subditos de manu
aduersarij sola voluntate et virtute quaz praesentia corpo-
rali: ergo si Christus iam triumpbauerat in cruce de dyabolo
videatur quod non oportebat ipsum ad infernum descendere
ret ad liberandum suos. **Q**uarto sic. per mortem Christi
Illi qui prius descendebant ad infernum merebantur ascen-
dere in celum ergo si idem non est causa oppositorum vi-
deatur quod Christus moriendo non descendenter ad infernos.
Quinto sic. nam si Christus descendit ad infernos descen-
dit ad liberandas animas detentas: in inferno. vel ergo li-
berauit omnes animas ibi detentas: vel liberauit aliquas
et non omnes. non est dicendum quod omnes liberauit: ut pa-
ret per illud quod dicitur **S**ayre ultimo. de dampnatis quod
vermis eorum non morietur et ignis eorum non extingue-
tur. Nec est dicendum quod aliquas liberauit et non omnes.
quod si sic. sequeretur quod Christus non obtinuit plena victoria
sed semiplena de dyabolo. Etiam quod in cruce pro omnibus
passus est: et per consequens si descendit ad infernos omnes de-
buit liberare. **R**esponsio ad ista Ad primuz dico ad il-
lud dictum Augu. quod est vero quod ad infernum nisi ad penam dampni vel ad penas sensus:
ideo dicitur Christus non de facili inueniri in bono quod hoc conuenit
solitudo. **A**d secundum dico quod vero est de loco quod debet alicui
premuneratio Christi autem non descendit ad infernum tamen ad lo-
cum remuneratio sibi debitum: sed postea descendit ad ipsum tran-

gendum et expoliandum. **A**d tertium dico. quod Christus
in praesentia licet non sit ostensus tamen virtutis: tamen
est ostensum maioris dignationis. Christus autem in libe-
ratione nostra potius intendebat nobis ostendere dignati-
onis affectum quam virtutis imperium. **M**alebat enim quod ha-
beremus spiritum dilectionis et amoris quam spiritum serui-
tude et timoris. **A**d quartum dico quod est descendens ordinatus
ad ascensum et hoc modo descendit Christus: quod descent-
it ut faceret alios ascendere. Et iste descendens non est con-
trarius ascensiui nec est ex causa contraria. **E**st altius desce-
nsus qui venit ex impotencia ascendendi et hic descendens re-
pugnat ascensiui et de isto descendens concedo quod Christus non de-
scendit ad infernos sed bene primo modo. **A**d quin-
tum dico quod concedo quod non liberauit Christus omnes animas
detentas in inferno sed solu illas que erant in limbo. Ecad
illud quod dicitur quod tunc non habuit plena victoria de dyabolo: dico quod falsum est. malebat enim per peccatum quasi nihil
facti sunt et ad non esse tendunt: et ideo ipso defectus in
nihilum computatur. **E**t ipsa in nullo minutissima plenitudo vicio-
ris si ipsi non liberant: sicut in nullo est minimuta plenitudo di-
vitans supne per absoluas malorum. **E**t ad illud quod dicitur quod per om-
bus in cruce passus est sic. Dico quod vero est quod per omnes pas-
sus est Christus ad sufficientiam sed volum per electos quam tunc ad ef-
ficientiam. **E**t si non liberauit existentes in profundo loco
inferni nec puerulos qui erant in limbo: ex eo quia ipsi inde-
non fuerunt liberati quod non erant in statu in quo essent ca-
paces gracie Christi: nec merita Christi non poterant ei suffrage-
ri nec satisfactio eius pro peccato adebat ad eos habebat ex-
tendi. **A**d illos enim se extendit qui membra eius efficiuntur
per fidem vel per aliquod sacramentum fidei. **V**nde
sicut puuli occidentes in originali carebant in perpetuum hanc

vita sic et illi qui iam in inferni descenderant per peccata mortale. Et hec de isto capitulo (in quo tractatur de descendenti christi ad inferos) vicira sufficiant.

Tercia die resurrexit a mortuis.

Postquam Abbanas determinauit: de morte christi / et de descendenti anime eius ad inferos. Consequenter determinat de eius resurrectione sacra tercia die post passionem. ¶ Pro quo sunt aliqua notanda. Et primo est notandum. quod Christus sicut mortuus est pro salute nostra ita debuit resurgere propter iustificationem nostram. Verdictum ad Romam. quarto traditus est propter peccata nostra et resurrexit propter iustificationem nostram. Unde si non resurrexisset fides fiduciam suissimam desperita. Crediderant enim euz esse hominem purum et non deum et hominem. Etiam debuit resurgere propter iustificationem nostram: quia erat opinio multorum antiquorum quod nulla erat resurrectio futura sienda. Et in hoc christus dedit nobis certitudinem de nostra resurrectione quia ipse prius resurrexit. Secundo est notandum quod non statim nec in eodem die debuit christus resurgere: et hoc similiter propter fiduci nostre confirmationem. Nam si statim quando fuit mortuus vel in eodem die fuerat resuscitatus dicissent iudei eum non fuisse vere mortuum. et sic in nobis fuerat perdita fides de eius morte pro salute nostra. Et sicut non debuit statim resurgere ita nec conveniebat eius resurrectione diffiri usque ad generali resurrectionem omnium. Ratio est ista quod nostre fiduci certitudo qua credimus nos resurrecturos fundata est super veram resurrectionem Christi Christi. Ad hoc autem quod post nobis de veritate resurrectionis duo concurrunt. Primum est quod oportet quod constet de veritate mortis. Secundum est quod oportet quod constet de veritate resurrectoris veritate animae et carnis. Veritas mortis Christi

nō constitisset nobis si Christus statim resurrexisset / si potius usset suspicari ipsum fingisse se mortuum. Cleritas enim interrete coniunctionis anime et corporis non constat si Christus ad hoc non resurrexisset ymo potius posset quis de sperare quas spectare. Et si autem dicatur ut dicitur ad hebreos 11: quod debuit per omnia fratribus simulari. et per consequens ut esset filius nobis debuit dilatare eius resurrectionem usque in diem iudicij. Ad hoc est dicendum ut dicit Alexander deales libro tertio. quod illud dicum Pauli intelligitur in his que erant necessaria ad nostram redimationem / et que conveniebant sue dignitati: quod autem differetur sua resurrectione non erat necessarium nostrae redimationi ymo noceret: ne etiam conueniebat sue dignitati quod sua conditio non esset similitudine nostre conditioni: quia sua est a principio celesti ut dicatur prima ad corinthe xv. quia non ritus humano: sed natus divino conceptus est. Nostra vero conditio est a principio terreno: ideo non debuit diu stare sub terra sicut et nos. Et ideo David loquens de christo in psalmo xv. dicit. non dabitis sanctum tuum videre corruptionem. Tertio est notandum quod Christus distulit resurrectionem suam usque ad terciam diez et non amplius. quod per te ipsum illud vere poterat manifestare fuisse mortuus. requievitigit (sic dicit fides nostra) per triduum in sepulchro / non tamen per tres dies integros et completos. sed per ultimam partem diei veneris et per primas partes dominicae diei et per totas sabati diem / ita quod requietio illa intelligenda est per triduum ut dicit Augustinus per sondacem. Quarto est notandum. quod de hora qua Christus resurrexit inter doctores est contraversia. Illas quidam videntem dicere quod resurrexit in media nocte: quod daz vero quod resurrexit in aurora. Ratio huius diversitatis est per eo quod considerat diversum mode in illa duliorē et graviorē quod ad numerum horarum

Nam etiū tractūne computare tempus ab hora sexta q̄ crucifixus est christus et tenebre facte sunt super universas terram: et isti protendunt tempus vñq; ad medium noctes inter diem sabbati et diem dominicū/ et sic computant triginta et sex horas. quia tunc erat equinoccium vernalē q̄ christus dñs passus est. Aliqui incepérunt computare a seculo in quo positus fuit in sepulchro: et procedunt temp⁹ vñq; ad vñlūculū dñni dei. et tam istū q̄ illi eandē p̄siderat congruentiam tantu dilationis. Ideo enī christus distille per triginta et sex horas ut in hoc significatur liberatio et victoria perfecta. Ille enim numerus est et senario numero in se directo qui quidem numerus est primus numerus perfectissimus secundum arithmeticum. Et alia congruentia/ quia in triginta et sex horis sunt due noctes et unus dies/ ita q̄ salua est ibi proportio a simplici ad duplexm: ut dicit Augustinus. in quo significatur q̄ xp̄s una sua simila morte abstulit duas nostras vetustates: que q̄dem intelliguntur per duas noctes. Et hanc rationē affigunt Augustinus et babetur in glosa super illud L u. xxiiij. oportuit pati christum. Dicit glosa merito una die et duabus noctibus in sepulchro iacuit: quia per lucez id est gloriam sue mortis que tantum in carne erat tenebris nostre duplicitis mortis que in carne et anima erant opponit.

Ista presuppositionis pono istam conclusionem q̄ christus tercia die a die mortis sue resurrexit. Ut dicit Eusebius in simbolo. Postquam enim dixit q̄ passus est pro salute nostra: subiunxit tercia die resurrexit a mortuis. Ista conclusio probatur. Et primo sic. Unde ut babetur Mathei duodecimo dixit christus sicut Jonas fuit in tribus diebus et tribus noctibus in ventre ceti sic filius hominis erit in corde terre. Et per consequens si tribus diebus fuit corp⁹

christi in sepulchro sequitur q̄ tercio die resurrexit. ¶ Secundo sic. unde Jobannis secundo dicitur q̄ christus dicti solute templum hoc et in tribus diebus exiitabo illud. Et subiungit euāgelista q̄ hoc intellexit de templo corporis sui. ¶ Tercio probatur per communem ecclesie observantiam. que mortem eius in die veneris celebrat: et resurrectionem in die tercia sūcīci in die dominico. ¶ Quarto probatur conclusio per determinationes ecclesie. ut habeatur de summa trinitate et fide catolica. capitulo firmiter credim⁹ vbi dicitur. q̄ postq; papa dicit q̄ descendit ad inferos subiuncte resurrexit a mortuis/ descendit in anima et resurrexit in carne. Et hoc est qđ dixit Athanasius q̄ tercia die resurrexit. ¶ Unde est sciendum ut dicitur prima ad corintios christus fuit p̄imus qui resurrexit ad vitam immortalem. Ipse enim fuit qui resurrexit primum dormientium. Causa est ut dicitur ibidem. Quoniamquidem per hominem mortuus scilicet per adam/ et per hominem resurrexerunt mortuorum scilicet per christum. ¶ Instatur contra istam conclusionē et contra dictum Athanasij. Et primo sic. Unde actuū secundo dicit de christo. quē deus suscitauit a mortuis q̄ impossibile erat detinere eum si non potuit detinere: ergo videtur q̄ statim resurrexit alioquin detentus fuit. ¶ Secundo sic. opus nostre redēptionis statim post mortes consummati fuit q̄ glorificatio corporis xp̄i iam non debuit amplius differreri. Et ita corpus christi non debuit in sepulchro per triduum relinquī. ¶ Tercio sic. si christus distulit resurrectionem suam vñq; in diem tertium: aut anima xp̄i in illo triduo appetebat vñri suo corpori/ aut non. Si non appetebat ergo nō habuit naturaz alias animaz. si vero appetebat ergo retardabatur a contemplatione perfecta si corpus eius non reddebar ei. sed hoc est incon-

nens: ergo videtur q̄ statim corpus eius debuit suscipiari.
¶ Responso ad ista. Ad primum dico. q̄ detentio dicit
violentiam / christus aut̄ distulit resurgere ad tertiam diem
non propter violentiam sed propter meram voluntatem.
ideo non erat detentio sed rationalis expectatio. ¶ Ad
Secundum dico q̄ licet opus nostre redemptiōis esset con-
summatum / non tamen innoverat nobis: ad hoc aut̄ q̄
nobis valeret necesse erat ut nobis imotesceret. Et ad hoc
q̄ nobis certitudinaliter imtoesceret / necesse erat resurrec-
tionez differri. ideo non absq; causa / sed propter salutem
nostram resurrectionem suam distulit in die tercia. ¶ Ad
tercium dico. q̄ anima xp̄i appetebat vniuersitati corpori. Et ad
illud qd̄ dicit q̄ tunc retardabat a contemplatione. Dico
q̄ nō retardabat ppter hoc a contemplationis perfectiōe:
pter vniōnez iplius ad verbu; et tantaz plenitudinez gra-
tie que in ipso erat ut non solum separata a corpore / veru
etiam existens in corpore passibili non retardare tur a con-
templatione diuina: non sic est in alijs animabus reperiri.
Nec est mirandum si illa sanctissima anima inter omēs ani-
mas habuit priuilegium singulare. Et hec de isto capitu-
dicta sufficiant.

Ascendit ad celos sedet ad dexte- ram dei patris omnipotentis.

Postq; Althana. in versu precedenti determinauit de tri-
bus articulis scilicet de passione / et de descensu ad inferos /
et de resurrectione christi. Consequenter in prefetu versu
determinat de alijs duobus articulis. scilicet de eius ascensiōe ad
dexteram dei patris: et de eius aduentu in fine mundi ad
iudicandum mundum. ¶ Circa primuz scilicet de ascensiōe xp̄i
in celum sunt aliqua notanda. Et primo est notandum. q̄

est differentia inter ascensionem et assumptionem et eu-
lationem. Quoniam ascensio est propria virtute ascen-
dere et hoc fuit proprium xp̄o. Assumptione vero est ascen-
dere virtute alterius assumētis: sicut fuit assumptione beate
virginis Marie in celum que ascendit virtute xp̄i assumē-
tis qua filius specialiter obsequitur matre. Elevatio autē
est ascendere in celum ministerio angeloz: sicut est ascensio
animaz beatarum in celum. ¶ Secundo est notandum. q̄
sancta paradisi fuit aperta tam per passionem quaz per re-
surrectionem et quaz per ascensionem christi: Sed aliter p̄
ascensionem / et aliter per resurrectionem / et aliter per passi-
onem. Nam in morte statim fuit apta xp̄um ad meritum.
Sed in resurrectione xp̄um ad egressuz sanctoz patru; de
limbo. In ascensione vero xp̄um ad ascensum in celuz. Nam
sicut ipse fuit qui descendit de celo p̄ carnis assumptiones
ipse debuit esse primus qui erat ascensurus in celum primo
et virtute propria: alij virtute eius. ¶ Tercio est notandum
q̄ xp̄s non debuit statim post suam resurrectionem ascen-
dere in celum sed per aliquos dies debuit ascensionem su-
am differre. Et hoc propter nostre fidei confirmationem
ut per multa argumenta ostenderetur vere resuscitatum.
Nam difficilius erat probare evidenter eius resurrectionē
quam eius mortem. Quoniam mori assuetum est resur-
gere vero a mortuis est extra cursum siue p̄ter concursum
nature: Ideo maiora signa req̄rebantur q̄ cuideret ostē-
derent eum resuscitatus q̄ illa q̄ ostenderunt euz esse mor-
tuū. Et ideo ut dicatur b̄is Luc. actuz p̄: p̄buit se ipm vi-
tu; post passio; sua; p̄ mltā argumēta p̄ q̄draginta dies
loquēs d̄ regno dei. Sup q̄ dicit Leo p̄p. q̄dra-
geniarū bodie diez explerus est numerū ad utilitatē nostre
eruditōis impēsus ut duz a dñō in hoc spatio mōra cor-
pus extēdi: fides resurreccōis docimētis h̄c ijs in p̄p̄c-

Et ista proprio positi*s* ponit istum conclusio*n*e*s*, quod sicut ve*c*uit xristm resurgere a mortuis/ ita debuit ascendere in celo post resurrectionem et sedere ad dexteram dei patris. Ut dicit Elchanan*s*. in simbolo. ascendit in celo*z* et sedet ad dexteram dei patris omnipotens. Ista conclusio probatur. Et primo probatur quod debuit xrists ascendere in celum ex prece*s*u*l*. Nam locus debet proportionari locato*s* sic sciat*q*d qua*le* sit locatum talis sit locus: sed xrists post suam resurrectionem (ut dicit ad Roma. vi.) vita*z* immortalem et absque miseria inchoauit/ et mundus iste est locus miserie et corruptionis: ergo christus post sua*z* resurrectionem deduit*z* in celo*z* ascendi*z* quod est locus delectationis et beatitudinis. Et ideo dicit ipse ut habet Joban. xv. exi*u*i a patre et ven*u* in mundum et iterum reclinquo mundum et vado ad patrem. Super quod dicit Augustinus ex*u*i a patre. quia de patre est: in mundo venie*z*/ quia in mundo suum corpus assumptum ostendit. relinqu*u* mundum corporali distensione*z* perire*z* ad patrem hominis ascensione*z* nec mundum relinqu*u* propter gubernatione*z*: quia in mundo venie*z* ex*u*ens a patre ut non desereret patrem. **S**ecundo probatur conclusio ex parte sanctor*z* patrum. Unde quavis i*an*na paradisi esset aperta quatu*r*um ab merito*z*: et sancti patres essent liberati a limbo/ tamen null*s* potuit ascendere in celo*z* nisi xrists ascenderet pri*u*us/ quod sicut xrists fuit resurgens primie dormientiu*z*/ ita debuit esse primus omnium in celum ascendi*z*. Et per sequentes ut anime sanctor*z* patrum in celo*z* ascenderent debuit xrists ascendere in celo*z*. Tunc ad epbe. viij. dicit ascendens xrists in altum captiuam duxit captiuic*z* i*u*. secu*u* duxi scelos pref*ac*tes quod pri*u* erat captiu*u*. **T**ercio probatur conclusio ex prete apostoli*z* et ex prete nostra. Ex parte apostoli*z* ut apostolis mutaret spiritum*z* sanctor*z* ut dicit ipse.

Et habetur Joban. xvi. expedie*u* ob*li*is ut ego vadam quod si non abi*o* paradi*u*is non venier*u* ad vos et si aut*u* abi*o* mitam eum ad vos. Ex parte vero nostra ut pater intercederet pro nobis ut dicitur prima Jobann. secundo ad vocatum babem*u* apud dominum nostri Ihesum xristm et ipse est propitiatio pro peccatis nostris. **Q**uarto probat conclusio pro determinatione*z* eccl^{esi}e. quod sicut debuit ita ascendit. ut habetur de sum. trini. et si. cathe. ca. firmiter credimus ubi dicitur quod christus resurrexit a mortuis et ascendit in celum/ sed descendit in anima sciat*q*d ad inferos. et resurrexit in carne ascendi*z* propter in vitro*z*. et hoc est quod dicit Elchanana. ascendit ad celos sedet ad dexteram dei patris omnipotens. **D**ixit n*ostra. dicit Elchanan. ascendit propter hoc quod non eleuabat*u* in virtute alterius sicut ali*s* sancti eleuantur in celum s*ed* viritate propria ascendit*u*. Et si dicatur ut dicatur actu*u* primo quod nubes suscep*u*te*z*. Eld hoc est dicendum ut dicit Elie*x*a. de ales in tercio. quod hoc fecit christus non ut ministerio nubis indigeret sed ut ostenderet apostolis quod omnis creata erat para obsequi*u* creato*u* i*su*o. Dicit ultra. ad celos id est super omnes celos ut dicitur ad epbe. viij. **E**nde ascendit christus usque ad connexum supremi celo*z*. ut dicit Nicbar. li. viij. di. xc. ita quod nihil de celis est supra ipsum. Et hoc est quod dicit David in proprio. xxviii. a summo celo egressio eius et occursum eius usque ad summum eius. Et dicit ultra Elchanana. et sedet ad dexteram dei patris hic dextera accipitur pro siliudinem et non propriate*z* quod in deo patre nec est dextera nec sinistra. Dextera enim portio*z* partez corporis habet ita per similitudines qui potioribus bonis alicuius fructus dicitur sedere ad eius dexteram. Et quia christo ratio*u* humilitatis quevit ex tempore et ratione divinitatis ab eis*

no q̄ fruiatur potiorib⁹ bonis patris p̄tteris beatis. idcō
dicitur sedere ad dexteram dei patris. Et hoc est q̄ dicitur
ad ep̄bes. primo benedictus deus et pater dñi nostri Jhe
su xp̄i qui suscitauit illum a mortuis et constituit eum ad
dexteram suam in c̄lestibus super omnes principatum et
potestatem et virtutem et dñationes. Hic mō accipit dex-
tera dei patris similitudinarie pro potestate iudicaria quā
deus pater dedit christo: vt idem christus dixit vt dabit
¶Dab. vltimo. data est mihi ois potestas in celo et in ter-
ra. Et Joha. quinto ca. dicit q̄ dixit xp̄s pater non iudi-
cas quēquāz sed omne iudicium dedit et filio. Hic accipit
sur similitudinarie pro pticipatione honoris dei quē bo-
norum deus pater cōicauit humanitat̄ xp̄i ratione vniōis
eūz diuitiae. nāz būnitas xp̄i est adorāda adoratōc latrī.
q̄ adoratōe⁹ vdicūt theolo. li. iiij. di. ix. nō pp̄ter se vt dī-
cit Pet. de aq. in ea. vi. s. pp̄ter diuitiae cui est vnitā: oī-
bus istis mōis xp̄s dicit sedere ad dexterā dei p̄fis vdic̄t
Aiba. Et si aut̄dicit q̄ oppositū est illud qđ br̄s Luc.
in actib⁹ App̄stoloꝝ de beato Stephano. vt habetue
actuum septimo vbi dicitur q̄ dixit beatus Stephan⁹ ecce
video celos et Ibm stantem a dext̄is virtutis dei. ergo si
beatus Stephanus vidit xp̄m stantem: videretur q̄ ipse nō
sedet ad dexteram. Ad hoc est dicendum vt dicit Gregorii.
sedere iudicantis est stare pugnātis vel ad fūnatis. S̄tbe-
phanus vero in laborum certamine positus stantem vidit
quem adiutorēm habuit. sed bunc post ascensiones Dac-
tus sedere ascribit quia post assumptionis sue gloriam insi-
ne iudicabit. Dicit vltra Athanasius omnipotens. Dici-
tur pater omnipotens pp̄ter app̄iationem: ex eo quia
sunt omnes tres persone sint eque omnipotentis app̄-
petatur patri omnipotencia propter hoc quia aliae persone

ab eo recipiunt omnipotenciam et omnē perfectiōez sicut
filio appropriatur sapientia. pp̄ter hoc quia est noticia p-
ducta a patre per intellectum: et bonitas attribuitur spiri-
tu sancto propter hoc q̄ est amor productus per voluntā-
tem. Aliq̄ vero dicūt q̄ pater d̄ om̄ipotens p̄ app̄iationem
ne forte p̄tetur ex antiquitate et senio esse debiliorem
filio et spiritu sancto. ¶ Instatur contra istam conclusio-
nem et contra dictum Athanasij. Et probatur q̄ christus
non debuit post resurrectionem ascendere in celum sed de-
buit spectare usq; in finem mundi. Et primo sic. Nam
christus naturam humanaz assump̄it propter salutē bo-
minuz et per ascensionem nibil acquisiuit nec ex parte co-
poris cum haberet eum post resurrectionē iam glorificatus
nec ex parte anime cum ab instanti sue cōceptiōis haberet
eāz btām in visione et fructuōe diuitatis: sed magis fuerat
salutare hominibus stare cum eis usq; ad consumationes
seculi: ergo non debuit post resurrectionē celum ascēdere.
¶ Secundo sic. ¶ Th. Dab. vltimo dicit q̄ dixit christus
ego vobiscum sum usq; ad consumationes seculi. et per cō-
sequens vt ad impleret qđ nobis promisit nō debuit ascē-
dere in celum ante diem iudicij. ¶ Ad ista Responso.
Hd primum dico q̄ concedo q̄ xp̄s assump̄it būnitez na-
turam pp̄ter salutēz na te būnane. s. pp̄ter salutēz infam. Et
ad illud qđ d̄ q̄ in ascēdēdo in celuz nibil acq̄siuit. Dicit
sc̄ls Tbo. in vlti. pte q. vii. ar. p. q̄ aliqd de nouo xp̄m
acq̄rere stat dupl̄ v̄l q̄tuz ad ea q̄ sūt ad decētiaz loci qđ
est ad bñ esse glie: v̄l q̄tuz ad ea q̄ sūt ad cēnāz glie sūt
corp⁹ sūt bñ aīam. isto: xp̄s celū ascēdēs nibil acq̄siuit:
sed p̄mo modo sic. etiam fūrsibi q̄ddam nouuz gaudiuz.
non q̄ tunc inciperet gaudere / sed habuit tunc nouum
modum gaudendi quia tunc gaudiūs est d̄ere impleta.

Et ad illud qđ dicit̄ q̄ fuerat magis salutare stare cum bo-
minibus ēc. Dico q̄ magis salutare fuit hominibus celuz
ascēdere q̄ stare p̄ p̄fentiam corporalem cum hominibus
vñq ad diem iudicii et hoc p̄ opter tria. Primum est ppter
fidei meritū et augmentuz q̄ est de non visis. Secundum est p̄
pter spei subleuationez. Tūn in hoc q̄ načam suam huma-
nam in celo collocauit dedit nobis spem illuc pueniedi ut
ip̄e dixit ut habeat Jobā. xiiij. expedit vobis ut ego vadez
vado vobis pare locuz ut vbi ego suz et vos sitis. Tercium
est ad dirigendum caritatis affectum in celestia. Tūn ad Co-
locen. liij. dicit̄ que surfaz sunt sapientia non q̄ sunt super terras
Et si dicatur p̄tra illud qđ dicit̄ est in responsione s. q̄ ac-
q̄siuit nouū moduz gaudendi. ēc. Cōtra si sic esset sequeret̄
q̄ statim post resurrectioez debuit ascendere. sed nō statim
ascendit. q̄ n̄ibil acquisiuit. Consequentia patet ppter hoc
q̄ nulla anima beata est purior q̄ anima xp̄i. s. q̄ anime sc̄o-
rum qui modo moriunt̄ statim euolant ut omnia que ba-
biture sunt acquirant. et per sequentes xp̄o statim post re-
surrectionez debuit ascendere si nouuz modum gaudendi
decreuerit ei quādo ascēdit vñ n̄ibil q̄ habiturus erat sibi de-
siceret. Ad hoc dico q̄ p̄sequētia illa non valit. Et ad p̄ba-
tionem dico q̄ non est simile de xp̄o et de alijs animabilijs
beatiss q̄ causa quare anime beatoz statim euolant in ce-
lum est q̄ caput eoꝝ est supra et nec est aliud ex pte ip̄oꝝ
nec ex pte nostra q̄ eis debeat retardare. q̄ non fuit sic in
xp̄o. q̄ ut dicit̄ est supius ex pte nostra erit aliud ppter
qđ debuit retardare eius ascensiōez. s. ppter iustificatiōez
nostram ne in nobis depdceret fides. Et etiam ut dicit̄ ali
qui ppter cōsolationez apostoloꝝ: et sic non est simile.
¶ Ad secunduz principale dico. qđ pm̄fū semp tenuit et
renchit ut dicit̄ August. super illud dictum xp̄i Jobā. xv.

et tū a patre ēc. Dicit Augusti. reliquit mundum corpo-
rali distensione/perrexit ad patrem hominis ascensione/ nec
mundum relinquat presentie gubernatione: quia in munduz
venit extens a patre ut non defereret patrem. Et boc d̄ isto
capitulo (in q̄ tractat̄ de ascensiōe xp̄i) dicta sufficiant.

Inde venturus est iudicare viuos:

CET IN ORTUOS Postq̄ Athan. determinauit de ascē-
sione xp̄i ad dēterram dei patris. Cōsequēt in eodem ver-
su determinat de ultimo xp̄i aduētu ad iudicaduz mūndum
cum potestate magna et maiestate. ¶ Pro q̄ sūt aliqua no-
tanda Et primo est notanduz q̄ ad hoc ut omnibus dare
manifestet diuine iusticie pfectio/ ordinavit diuina puidē-
tia esse futuruz vniuersale iudicium: Qđ erit omnibus mani-
festum. In quo electi sui p̄m̄t̄ letere p̄odi sui supplicij reci-
pient complementuz. Tunc enīz augebiti suppliciuꝝ repbo-
rum et gaudium elecor. ¶ Secundo est notandum. q̄ p̄-
pter tres causas diuina prouidētia ordinauit illud iudi-
cium vniuersale. ¶ Prima. congruum est enim finaliter
separari ōcs malos ab ōibus bonis. Non enīz malus viviū-
cum bono: secunduz qđ dicit August. nisi vel ut malus cor-
rigatur vel ut bonus p̄ cum exerceat. Sed istaz separandem
p̄grium est finaliter fieri p̄ gnālem sententiaz et p̄ p̄sequētia
est cōgruū fieri p̄ generale iudicium. Secunda causa est pp-
ter hoc q̄ in secretis iudiciis que sunt circa singulas perso-
nas/ licet sit iustitia non tamen est omnibus manifesta: et
sic est rationabile q̄ deus habebat aliquod iudicium gnā-
le: in q̄ manifestet sententia et iustitia aliter q̄ in iudicij p-
ticularibus. Tertia causa propriet hoc q̄ vnuſquisq; asci-
batur regno vel carceri tota multitudi nūs ad regnum de-
bet aliquando teru. inari ad possidenduz illud. et tota alia

multitudo debet carcere vindicari ut si se quis traxit duarum
civitatum et familiis vereditur augu. sed illud debet fieri per
quandam sententias generalis. ¶ Tercio est notandum quod iu-
dicium illud generale exsequutum fiet per christum deum et hominem.
(licet auctoritative fiet a tota trinitate) qui non tantum
iudicabit in nostra divina summa quam est creator sed etiam in huma-
na summa quod est redemptor. quod ad hoc iudicabit ut electi admis-
tant ad regnum eternum ad quod non sufficeret dona creationis:
et reprobri ab illo regno imperiis excludantur. quia non re-
cepunt efficaciam in hac vita beneficij redempcionis: sed non
eodem modo iudicabit enim secundum naturam diuinam pri-
ncipali auctoritate vel potestate ordinaria: secundum vero hu-
manam naturam potestate delegata. ¶ Quarto est nota-
dum. ad maiorem declaracionem precedentis notabilis quod ad
hoc quod iudicium sit firmum duo concurrunt scilicet. auto-
ritas et potestas. Auctoritas enim in iudicatione. Et
potestas in recipiendo premium secundum meritum. si al-
terum istorum deficiat non est firmum iudicium. Nec duo
principaliter sunt in christo ut est deus: Nam in ipso est au-
toritas ad iudicationem quia dominus omnis est et nos
omnes servi eius sumus. est etiam potestas ad recipien-
dum quia potensissimus est: et non est qui contra eum se
valeat rigere vel eius sententiam irritare. Nec duo esse
cauit tota trinitas christo homini auctoritatem dando do-
mini: sicut dicitur. actuum tertio. dominus fecit deus Ibe-
sum potestatem etiam cunctam sibi subficiendo. ut dicitur
Matheo ultimo. data est mihi omnis potestas. Et ideo
ipse est qui constitutus est iudex viuorum et mortuorum.
sicut dicitur actuum decimo. quoniam igitur iudicaria po-
testas respicit illa duo iam dicta et illa sunt in deo per natu-
ram et in christo homine per gratiam: idcirco iudicaria po-

testas est christi secundum diuinitatem per naturam: et secundum
humanitatem collatam per gloriam/ unde secundum utramque naturam
habet auctoritatem. sed secundum diuinitatem principales et
naturalem/ et secundum humanitatem commissas. ¶ Quinto
est notandum. quod cum potestas per maria iudicandi sit in deo/
et potestas commissa in christo homine/ latio sententie debet fi-
eri in christo homine secundum humanitatem ex eo quod si fieret secundus
potestatem per mariam cum secunda nihil dici non esset verius in
deo secundum humanitatem: sed quoniam secunda opera cum recipiat a
prima/ ratio iudicandi residet penes veritatem: secunda enim re-
cipita prima/ ideo latio sententie fiet a christo secundum humani-
tatem/ sed quod christus deus et homo est sententia eius non esset
tanquam iudicis delegati sed tanquam principalis/ ei ideo ab illa
sententia propter veritatem potestata eius nullus poterit ap-
pellare. ¶ Istis presuppositis ponemus istas conclusiones. quod in fin-
e scilicet venient christi cum potestate magna iudicare omnes ho-
mines tam bonos quam malos. Et dicit Athana. in simbolo
Unde postquam Athana. dixit quod christus ascendit in celum. et
statim subiunxit in eodem versu. inde venturus est iudi-
care viuos et mortuos. ¶ Ista conclusio probatur per Aug. xx. li.
de civi. ca. i. ubi dicit tenet ois ecclesia dei verum christum de celo et
venient ad viuos et mortuos iudicandos. ¶ Secundo probatur per
dictum christi Mat. xxvii. ubi dicitur quod dixit: amodo videbitis fi-
lium hominis venientes cum potentia magna et maiestate. et hoc idem
dixit mat. xxv. ubi expresse per illum iudicium per eum secundum
¶ Tercio probatur ista conclusio per dictum i. iudee ecclie ut habeat de similitu-
dine et fide catholica capitulo firmiter credimus ubi dicitur quod christus
est venturus in fine seculi iudicare: viros viuos et mortuo-
res et redditurus singulis secundum opera sua tam repro-
bis quam electis. Dicit enim Athanasius primo. inde ve-
nitus est id est a summo celo et a superiori parte eius iudicare:

Sicut dicit angelus discipulis Christi. ut habeat actum per me.
viri galli qui quod statim aspiciunt in celum/hic Ihesus qui
assumptus est a vobis in celum sic veniet s. iudicare quemadmodum
vidistis eum eumque in celum. Est enim ventus iudicare quodcum
ad pmius et ad penam et quodcum ad corpora/
et quodcum ad animas. Et caro ultra Athena. viuos et mortuos.
quidam exponunt istud dicunt sic i. bonos et malos. nam
per viuos intelliguntur qui deputati erunt ad vitam eternam
Et per mortuos quod deputati erunt ad supplicium eternum. Alij
vero exponunt istud dicunt sic quod per viuos intelliguntur illi qui
non dum mortui sunt sed ante iudicium sunt in oriente qui
illorum raptae morientur et statim resurgent. Et orientur enim quod
omnibus et oibus statim est mortui videtur genit. iij. et secundum quod
dicunt ad Roma. vi. et cum statim resurgent reputabuntur quod
si tempore vivere et non esse mortuos. **I**nstant contra istam
conclusionem. Et probat quod Christus non veniet iudicare homines
in fine mundi. Et primo sic unde Job. xiiij. dicit quod dixit
christus nunc iudicium est mundi. ergo iudicium non est futurum
quia misericordia non debet iudicari bis. **I**n Secundo sic.
Vnde nam prius dicitur non iudicabis deus bis in id ipsum
secundum aliam translationem; in nostra est/ non coegerit
duplex tribulatio. sed nunc iudicat deus de singulis operibus hominis; cum cuiuslibet post mortem retribuit penas
vel gloriam. sed eo non iudicabitur. **T**ertio sic. nam rei
non adducuntur ad iudicium nisi ad hoc ut iudex certifice
tur de causa. sed omnia certa sunt Christo: sed nullus est futurus
iudicium universalis fiendum per Christum. **R**esponsio ad istam.
Ad pmius dico quod secundum Augustinum in omelia lu. super
Job. illud verbum intelligit de iudicio quod fecerit Christus quando
per suos mortales iuste liberavit de fuitute dyabolus genus
buanum per probatum per hoc quod immediate post verbum pro-

idictum subiungitur hunc princeps burmisti et hoc est frater so-
ras. **A**d secundum dico quod non iudicabitur bis in id ipsum.
quod iudicium quod iudicat modo est cuiuslibet personae singularis
per se/ nec est omnibus manifestum/nec retribuit totum per
missum/nec totum supplicium/quod punire animas et non in cor-
poribus/et similiter pmius de lege communis. Illud autem iudi-
cium erit omnibus simul/et omnibus manifestum: et reddetur cul-
pibus sui pmius et sui supplicij complementum: et totius composi-
tum ex corpore et anima iudicabatur. Sic ergo patet quod non
iudicabitur bis in id ipsum/quod penas quod aiabus antea inflige-
rare iterum non infliger sed quod de erat superaddet. **A**d tertium
dico quod maior est falsa ymo erat in iudicio humano tu-
do existente tertio de causa vocant homines ad iudicium/ve
omnibus et reis manifestetur causa pro qua sententia est
preferenda. Et hec de isto capitulo in quo tractatur quod erit iudi-
cium universalis fiendum per Christum) dicta sufficiant.

Ad cuius aduentus omnes homines resur-
gere habent cum corporibus suis: et reddi-
turi sunt de factis propriis ratione: et qui
bonaegerunt ibunt in vita eterna: qui
vero mala in ignem eternum.

Postquam Hebreus determinavit quod Christus in fine mundi est venturus
iudicare bonos et malos. Consiquenter determinat quod omnes
homines bene resurgere et se representare in illo iudicio in aspectu
Christi: et cibis coram omnibus reddere rationem de omnibus quod fecerant.
Contra quod sunt aliqua notanda. Et primo est notandum. Quod re-
cta fides dicit corporis hominem resurrectionem futuram esse fiendam
ut per illum quod dicit Job xix. in nouissimo die de terra sur-
recetur sus. Et per illum quod dicit Job. xi. scio. n. quod resurget

In resurrectione in notissimo dñe. Hoc enim exigit / pmo. remuneratio divine iusticie que homini retribuit sicut et me
ritum. et cum anima meruit in corpore debet remunerari in ipso / et si
debet ut debet puniri in ipso. Secundo hoc exigit / firmato glie
que oem appetitus anime propriebus vel qualitatibus. anima enim habet
appetitus naturalem ad corpus quod patet quod etiam non vult se
parari a corpore etiam existente misero: sed cuius beatitudo
sit quies oim desideriorum: sequitur quod ad hoc quod perfectio beatitudi
cetur quod anima redeat ad corpus. Tercio hoc exigit / perfectio na
ture que consistit in toto composite non in altera eius parte et cui
perfectio glorie presupponit perfections nature est necessaria
tum boies et non tam animas glorificari. **T**ertio est notandum
quod resurrectio futura erit omnium hominum tam honorum
quam malorum. Hoc enim patet per illud quod dicitur Joban. quando
veniet hora in qua omnes qui in mortuorum sunt audiatur
vocem filii dei et qui audierunt vivent. Etiam patet per illud
quod dicitur prius ad corinthios. v. o. omnes quidem resurgentur
sed non omnes immutabuntur. **T**ercio est notandum.
quod post resurrectionem statim omnes personaliter appearabunt in
iudicio coram Christo ut conscientie singulorum in presentia iudi
cias singulis pateant. primo ad divine iusticie manifestatio
nem. Secundo ut unusquisque recipiat secundum merita suum bo
num sive malum videtur Paulus. Tercio ut singuli iudicentur
quo ad humanas naturam videant ad consolationes electorum
et reproborum ampliorum afflictionem. Nam tunc tantum rep
bi affligenit aspectu iudicis videtur apocrypha. vi. quod dicitur in
tribus et petris cadere super nos et abscondere nos a facie se
dantis super thronum et ab ira agni. **Q**uarto est notandum
ut dicit Augustinus. li. prius de tri. ca. penultimo quod boni et mali
videbunt iudicem sed perculpationem dubio eorum malum non poterunt vi
dere nisi secundum formam quam filius hominis est / gloriam

et eius non videbunt nec oculo corporali nec intellectuali / nisi
in quibusdam effectibus de quibus dolcebunt sed eas boni
videbunt et quantum ad gloriam corporis oculo corporali.
Et videbunt gloriam anime eius oculo mentali quo et divinam
eius naturam dare videbunt. **Q**uarto est notandum. quod
cum omnes fuerint in iudicio coram iudice iudex disceptabit
cum illis videtur Jobelis quarto. que disceptatio non
erit mentalis ut aliqui dixerunt sed etiam erit vocalis ut
dicit Richard. li. iiiij. di. xlviij. ex eo quod Christus qui iudicabit deum
est et homo: et ideo iudicabit modo divino et humano et ex
hoc erit maior gaudium sensibile bonorum / et maior dolor sen
sibilis reproborum. mentalis et vocalis etiam erit scitatio oim quod et
mentalitez ad iudiciis vocabuntur. et vocaliter per mysterium an
gelorum. secundum illud quod dicitur Mattheus. xxvij. mittet angelos
suos et congregabit electos suos a quatuor ventis quod fa
cient angeli cum tuba ut dicitur ibidem et exponit Magister.
li. iiiij. di. xlviij. Etiam mentalis et vocalis erit reproborum ac
cusatio. Accusabunt enim eos conscientie eorum secundum quod
ut dicit Augustinus ad Romanos. iij. et corporis iniquitas que erit om
nis manifesta. Christus vero accusabit eos vocaliter et dicen
tis ut dicitur Mattheus. xxv. elisi uiri et non dedistis mihi mandata
mea. Et nec hoc erit contra formam recti iudicis quod iudex pi
ponet contra eos quod ipse processus ex officio suo. Etiam testi
ficiatio erit mentalis et vocalis / ita quod omnes videbunt co
scientiam cuiuslibet et in conscientiis propriis testificabitur
quilibet esse verum illud de quo conscientia cuiuslibet reprobi
accusabit ipsum. Angeli etiam illi qui fuerunt custodes eorum
specialiter testificabuntur contra eos. Etiam sententia diffinita
ut non tam mentaliter sed etiam vocaliter processerit. ut vide
tur sonare dictum sacrum scriptum ut hunc Mattheus. xxv. ubi dicitur quod di
ceat Christus biis quod erunt ad exercitum vocire. **S**exto est notandum. quod
illa disceptatio et totum iudicium fieri in breui tempore.

qz vir dicit Riebar. li. iij. di. xviij. probabile est q non tendet
q horaz multum plixaz: secunduz q videt Augu. sentire li.
xx. de cuius. ca. xxvi. vbi dñ q iudex cõiicet pscietias re-
pborz sine villa sermonis plixitate. Eni illa vocalis discepta-
tio non est cum quolibet singulari nolatim / nec de quoli-
bet ope singulari: sed sicur saluator narrat in euangelio.

Septio est notadū q in illo iudicio erit de meritis et d
demeritis disceptatio: et p meritis et demeritis retributio
Quātuz enī ad retributiōez omēs iudicabūtur / qz auge-
bit supplicuz maloz taz boim q angeloz: et gaudiuz bo-
noz tam boim q angeloz: boni enī angeli quis iam ba-
beant suam retributiōez essentialez / m p misericordia qd nobis
exibent recipient aliquod accidentale gaudium. Et mali
angeli p malis q nobis pcurabāt graue recipiēt supplicū.
Post resurrectionez etiam corporoz repborum boim auge-
bitur supplicuz: et electroz augebitur pmiuz. qtuз vō ad
discusionez nō omēs iudicabūtur / qz fm Gregorii. li. xxvi.
morallum ultra mediuz. Et etiaz secundum Dgfm li. iij.
di. xviij. ca. iij. Alij iudicabunt et pibunt: vt illi qui aliqua
bona babuerūt p mixta suis malis / sed mala finaliter pon-
derauerunt. Alij vero non iudicabunt et peribunt vt illi
quoz mala fuerunt inmixta bonis vt illi qui fundamento
fidei caruerunt. Alij iudicabunt et saluabunt vt illi quoz
bona fuerunt permixta malis / sed bona p̄pōderauerunt
et preualuerunt. Alij non iudicabunt et saluabunt vt
illiquoz merita fuerunt ita pfecta q nullis malis aut pau-
cissimis fuerunt pmigia / vt viri perfecti / et etiam parvuli
purgari ab originali peccato / qui decesserunt ante vsum li-
beri arbitrii / enī sc̄i anglū. **I**stis p̄suppositis pono istaz
pduisoz q oēs boies taz boni q malis resurgēt in corpibz
pprijs et p̄tabūt in iudicio finali vt recipiat senectuz sua

Item secundum eoz opera vt dicit Athanasius in simbolo:
ad cuius aduentum omnes boies babent resurgere cuз coe-
poribus suis: et reddituri sunt de factis pprijs ratōez: et q
bona egerūt ibūt in vita eternaz / et qui vero mala in ignez
eternū. **I**sta cōclusio pbaē pmo p dictuз xp̄i Mat. xxv.
vbi dicit cum venerit filius bois in maiestate sua et omnes
angeli cum eo: tunc se debet sup sedem maiestatis sue / et cō-
gregabit anī eius oēs gētes et separabit eos ab inuidiez. s. bo-
nos ad extreis / et malos a sinistris: et tunc dicer bijs q ad ex-
treis erunt. venite benedicti patris mei p capite regnuz quod
vobis patuz est a cōstitutiōe mudi. Et bijs qui a sinistris
erūt dicet / ite maledicti patris mei in ignez eternū q vobis
parat est cuз dyabolo et angelis eius a cōstitutiōe mudi:
I Scđo pbatur cōclusio p dictum Pauli vt habet iij. ad
corinthe. v. vbi dñ om̄s nos manifestari oportet an tribu-
nal xp̄i: vt recipiat vnq̄ qsqz ppria corporis pro vt gessit siue
bonuz siue malū. **T**ercio pbaē cōclusio p dictuз Greg.
qui dicit super Matheum viceſimo quinto. in extremo iu-
dicti die cum apertis celis et ministrantibz angelis et chri-
stus in sede maiestatis sue aparuerit / omnes electi p̄teroz
reprobi coram ipso stabunt / vt iusti dei munere sine fine
gaudeant. Et iusti imperpetuum gemant de vltione su-
pliij. **Q**uarto probatur conclusio per dictum Jobellus
capi. xix. vbi dicit magnus erit dies aduentus domini et
terribilis valde / et quis sustinebit illum: p̄eben̄t omēs ba-
bitatores terre q dies dñi est dies tenebrar̄ et caliginus
dies nubis et turbinis similis ei non fuit a principio et post
eum non erit / ante faciem eius ignis vorans / et post eum
exurens flamma / et non est qui esugiat eum / viri in vijs sa-
la gradientur et non declinabūt a semicirculis suis. **Q**uinto
probatur conclusio p deteriorationez eccliesie vt habetur de

de sum. tri et fi. carbo ca. firmiter credimus. vbi dicitur Φ
xps est venturus in fine seculi iudicaturus viuos et mortu
os et redditurus singulis secundum opera sua: taz reprobis
ꝝ electis / qui omnes cum suis p̄p̄is resurgent corporib⁹
qui nunc gestant ut recipiant secunduz opa sua siue bona fu
erint siue mala / illi cum dyabolo penam perpetuaz / et isti
cum xpo gloriam sempiternam. Et hoc est qđ dicit Alba
na. ad cuius aduentum om̄es boles resurgere babent cum
corpibus suis id est in cuius aduentu. simul .n. xps venire
ad iudicium / et nos resurgentem ad vitam corpalem s̄ nō
omnes ad vitam eternaz resurgentemus. qz quidaꝝ resurget
ad gloriam / et quidam ad penam eternam. Et om̄s vt di
cit Alhana: resurgent cum corpibus suis scilicet cuꝝ corpib⁹
bus p̄p̄is que hic in mundo haberū. Adulteris enim nibil
addetur ad supplementum debite quantitatis qz vt dicit Ali
gu. xx. de ciuit. ca. xv. vn⁹ quisq; suā recipiet mēsuraz quā
habuit si senex est mortu⁹ vel fuerat habiturus si senex fue
rat mortu⁹. Et ideo in paup̄is adjiciet aliqd de materia ex
tranea ad supplementuz debite quantitatis viri pfecti. Boni
resurget cuꝝ oibus q̄ habuerūt q̄ erāt ad decoraz natę / et nō
cū sup̄fluis natę / nec cū deformitatib⁹ q̄s habuerūt in hac
vita. Malis resurget cum oibus deformitatib⁹ q̄s habue
rūt in hac vita et cuꝝ oibus defecub⁹. Dicit vita Alhana
et reddituri sūt de p̄p̄is factis ranōez. Reddere aut̄ ratio
nem de factis propriis non est aliud ꝝ per singulis bonis
vel malis facis dare deo cōputum coraz omnibus pro q̄
bus premiabant̄ vel punient̄. Redder enim deus uniuersi
secundum opera sua ut pater per illud qđ dicit ultra Alba.
Et qui bona egerūt ibunt in vitam eternam: qui vero ma
la in ignem eternum. Dicit enim primo et qui bona egerūt
ibunt in vitam eternam / intelligenduz est de illis qui in ba
no persecutaeruntur vñq; in finem: vt dicit dominus. Malis

x. qz q̄ incipit bona agere s̄ non p̄seuerat vñq; in finem nō
ibit in vitaz eternaz. Unde dicit xps vt babet Lu. ix. nemo
mittens manum ad aratum et aspicens retro aptus est reg
no dei. Dicit enim Alhana. in vitaz eternaz id est in vitam
sine fine que vita est gloria celestis. et qui vero mala in ig
nez eternaz id est in penā et suppliciuz ignis ꝝ n̄ s̄q; finiet
sic ut dictum est de vita eterna. Alle ignis vt dicunt p̄muni
ter doctores li. iiiij. di. xlviij. est eiusdem specie cum isto ig
ne quē nos videm⁹. Et potest cruciare corpora damnatorū
actione reali affligendo nō aut̄ cōsumēdo. Unūas vero
damnatorū et spūs malignos crutiat actione intentione
li. Nam spiritus patitur ab igne passione que est tristitia.
Inq̄ntum apprebendit ignem sub ratione disconvenientis
Et hoc dupliciter primo ut detinens ipsum in uoluntarie.
Secundo ut immutans obiectu. Tercio est sciendum.
qz intellectus spiritus siue angelus siue anime. primo deter
minatur perpetuo ad intense considerandum ignem sub ra
tione obiecti. Secundo apprebendit istam determinatio
nem ad talēm consideratiōem. Tercio odit et istud odium
oritur ex affectione cōmodi et qua vult quodcumq; obie
ctum pro vt sibi delectabile fuerit considerare / nec hoc nec
illud. Quarto sequit̄ app̄bēsio non tantuz nuda istius consi
derationis sed etiam certa app̄bēsio de euētu separationis
intense / et perpetuo glie. Quinto ex hoc sequit̄ tristitia / et sic pa
ciūt spūs passiōe q̄ est tristitia: nō tñ/patiūt dolorez vt ali
q̄ dixerūt: ex eo qz tñs passio seq̄t appetituſ sensuiz qui
nō est in spū. Esi q̄rat̄ q̄ est dīa inter actioez realez / et intē
tiōalez. Dicēduz fm Sco. zoēs ei⁹ seq̄ces ꝝ ignis agit ac
tio reali agit vniuocē / et qñ agit actioē intētiōali agit e q̄uo
ce immutādo potētiaz. actio realis p̄d esse sine intētiōali.
vt quādo ignis conburit lignuz / et tūc p̄d causat dolorez.

Baclo vero intentionalis q̄ est p immutatiōz potēt potest
esse sine actione reali vt est in demonib⁹ et in animabus sepa-
tis dampnatis et tunc causat tristitiam ⁊ non dolorez sensi-
bilem: Aliqñ sūt simul iste due actiones vt in animabus. ⁊ tūc
causat dolorez sensibilem. Et aliquā causat tristiciaz ⁊ do-
lorem simul vt in boībus ⁊ postdiz iudicij fuisse potent in
dampnatis. Et si aut̄ dicas q̄ erit q̄ ignis in corpibus
dampnator⁹ ager actioē reali et nō comburet et cōsumet ea
Dicendum est q̄ ideo ignis nō cōsumet corpora dampnato-
rum. q̄ deus nō coaget cum illo ad talem cōsumptionem.
¶ Tinde est sciēduz vt dicit *Pet. de aquila* li. iiiij. vi. xiiij.
q̄ causa secunda naturalis non agit nisi prima causa coagē-
te: sed in igne ponunt̄ inter alias duas actiones quaz una
est ad calefactionem et incendium ⁊ alia est ad consump-
tionem. deus aut̄ potest coagere ad primam esto q̄ non co-
agit ad secundam et sic ille ignis inferni potest agere ad in-
cendiuz esto ⁊ q̄ non coagat ad consumptionez. Et si aut̄
dicatur enā q̄ in demonibus et in animabus non est sen-
sus qui possit immutari intentionaliter tamen non habeat
organā sensuum. Dicendum est. (vt dicit *Lelandus* in
distincōe supradicta) q̄ licet in demonibus nō sit sensus
qui possit immutari intentionaliter est tamen aliquis equi-
pollens. Ex quo enim non repugnat potentiam spiritua-
lem immutari intentionaliter sicut potentia sensitiva / tam
demones quaz anime dampnate possunt immutari secun-
dum aliquam potentiam spiritualem. ¶ Instatur contra
istam conclusionem. Et contra dictum *Albanasij*. Et pro-
batur q̄ non omnes berm̄ resurgent nec omnes in cor-
pore et in anima venient ad iudicium. Et p̄mo sic. Tinde.
dicit David in psalmo primo non resurgent impij in iudi-
cio. ergo non resurgent om̄es boīes q̄ impij nō resurgent.

¶ Secō sic. aia b̄iana nūq̄ fuisset separata a deo / exceptio
aia xp̄i et aia beate virginis q̄ a simili nō debet et anime sepa-
re reuniri corporibus nūi p̄us vniāt̄ deo: sed aie dampna-
tor⁹ nunq̄ vniāt̄ deo q̄ nec corporibus suis. ¶ Tercio sic.
nam mors vredit *Augu.* xij. de trin. ca. xvij. debet et om̄i
in ppter peccatum originale. sed in p̄uulis decadentibus cum
peccato originali semp manebit ip̄m originale peccatum q̄ et
spa mors. et p̄ sp̄is non reiurgente om̄es boīes. ¶ Quar-
to sic. nam resurrectio erit ppter plenaz retributiōez merito-
rum h̄ p̄uuli tam purgati a peccato originali q̄ illi qui in
peccato originali moriunt̄ nō meruerūt nec demeruerūt:
q̄ nec illi nec isti resurgent. ¶ Quinto sic. vñ *Dam.* xij. dici-
tur mlti de bijs qui dominis in puluere euigilabūt. q̄ cum
hoc nomen mlti sic patiuū / si mlti euigilabūt vide t̄ q̄ non
omnes et per consequens non omnes resurgent. ¶ Sexto sic.
non deber participare in p̄mio q̄d p̄stat impedimen-
tus merito. sed corpus prestat impedimentū merito / vt p̄z
p̄ illud q̄d dicit ad galatas v. caro conc̄piscit aduersus
sp̄lūm. ergo non deber participare cum anima in premio:
participaret aut̄ si iterum vniāt̄ur anima ip̄i. q̄ videtur q̄
nec omnes boni resurgent. ¶ Responsio ad ista. Ad pri-
mum dico vt dicit *Richardus* li. viij. vi. xiiij. q̄ illud ver-
bus int̄ illigit: vt de resurrectione sp̄iali finali in p̄nu iudicio
mīc: vel intelligit de resurrectione glōsa in qua resurgent
sunt in iudicio ci iste sensus est melior q̄ prim⁹. ¶ Ed se-
cundum dico q̄ non est simile q̄: si anime non fuissent sepa-
re a deo puniri non deberet et ex cōsequenti nec asuis cor-
poribus separari cum ea naturaliter appetant. anime aut̄
rep̄oboz suis corporibus reunirentur non p̄ opter eoz
consolationem sed sue damnationis criminum. ¶ Ad
tertium dico q̄ sp̄is originales peccatum sit causa mortis

meritorie non tamen est causa p̄missionis in morte corporali. **G** Ad quartum dico q̄ quāvis in peccatis nō sit actus merendi vel demerendi in illis tamen in quibus remissum est potum originale gratia gratum faciens est radix meriti. In illis autem in quibus non est remissum peccatum originale radix demerendi est habitualis concupiscentia. et ideo resurgent tam isti q̄ illi. resurgent enim illi qui decesserunt sine peccato originali ut plenariae beatitudinem optum ad corpus et animam. Alij vero q̄ in originali peccato decesserunt resurgent propter istam causam. q̄ p̄ peccato originali obligatur homo ad penam dampni. Peccatum originale trahit aiam p̄ sui vniuersitatis carnis infecta. et ideo conueniens est ut anime peccato originali decedentium in originali carentia visionis dei perperuo pacienti suis corporibus vnitate p̄ quoq̄ contagionez incurrerunt obligationem ad tales penam.. **G** A quintum dico ut dicit Augusti. l. xii. de ciuit. q̄ multi ibi in dicto danielis intelligunt id est omnes. nam talis modus loquendi frequenter in vocatione in scriptura. Aliqui vero dicunt q̄ dictum danielis intelligitur de illis q̄ resurgent ad gloriam optimam: qm̄ non oēs sic resurgent sicut mūliti s. electi. rep̄bi vō resurgent ad mortem eternam: electi vero ad vitam eternam. **G** Ad sextum dico q̄ in corpore nostro duo sunt s. natā et viciositas corporis. Natā n. nō p̄stat impedimentum merito. sed viciositas corporis. Et ideo in electis nō resurgent viciositas corporis sed natura. Et hec de isto ca. (in q̄ tractat quod oēs homines resurgent et resuscitati ibunt in iudiciorū) dicta sufficiant.

Hec est fides catholica: quaz nisi q̄ fideli firmis crediderit saluus esse non poterit.

Postq̄ Althana determinauit de articulis fidei quos fideles habent credere. Consequēter determinat illud qd̄ in principio p̄ modum p̄bem dixit. Nam in principio dixit q̄ ad salutem eternam erat necessaria fides catbolica. In isto verili dicit q̄ absq̄ dubio p̄bile ille q̄ non crediderit ea que in isto simbolo posita sunt: in quibus fides catbolica id est vniuersalis existit. **G** Pro quo sunt aliqua notāda. Et p̄mo est notandum q̄ illud p̄prie et p̄ se pertinet ad obiectum fidei p̄ q̄ homo beatitudinem consequitur. Cela autem hominibus veniendi ad beatitudinem est mysterium incarnationis et passionis Christi. Ideo mysterium incarnationis aliqualeat oportuit omni tempori esse creditum apud omnes: tamen diversimode/ ut in principio huius simboli dixi in primo capitulo scilicet secundum diversitatem temporum et personarum. Nam ante statum peccati homo scilicet adam habuit explicitam fidem ut dicit sanctus Tho. in scđa scđe q. iij. ar. viij. de christi incarnatione scđm qd̄ ordinabat ad consumationis glorie: non aut scđm q̄ ordinabatur ad liberatores a peccato p̄ passionem et resurrectionem q̄ homo non fuit p̄scius peccati futuri. Post p̄cūm autem fuit explicite creditum mysterium Christi nō soluz q̄tuz ad incarnationēs h̄etiq̄ q̄ ad passionēs et resurrectionēs qb̄ būianuz ḡn̄s a p̄cō et morte liberae. alio n. nō p̄figurasset Christi passioz qb̄daz sacrificijs et an̄ legē et sub lege q̄d̄ qd̄z sacrificijs significatuſ seu signatuſ explicite maiores cognoscēbat. miores autem sub vocatione illoz sacrificijs credentes ea diuinit̄ eē disposita de Christo vident̄ q̄ sacrificia q̄ ad misericordia Christi pertinebant et ita difficultas cognovetur q̄to Christo p̄pinq̄ores fuerint. post temp̄ autem gratiae reuelatione taz maiores q̄ miores tenetē bēre fidei explicitas d̄ misteriis Christi et p̄cipue q̄tum adea q̄ in eccl̄ia solennizant̄ cōteret et publice proponuntur. ut dixi in pri. ca. huius simboli.

GSecundo est notandum. q̄ mysteriū xp̄i explicite credit non potest sine fide trinitatis q̄ in mysterio xp̄i hoc p̄tinētur q̄ filius dei carnem assumptus et q̄ p̄ gratiam spiritus tussanci mūndum renouauerit et q̄ de sp̄usance cōcepus fuerit. Et id est eodem mō quo mysterium xp̄i ante christū fuit q̄dām explicite creditur a maioribus. Et implicite et quasi obūbriate a minoribus ita etiam mysterium trinitatis. Et ideo post tempus gratie diuulgare etiam tenentur omnes explicite credere mysterium trinitatis ut salvi fiant. et omnes qui renascuntur in christo hoc adipiscuntur per inuocatiōes trinitatis. Scđm illud q̄d dicit Matb. vltio. euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et sp̄usanci. **T**ercio est notandum ut dicit sanctus Thoma. sc̄lida secūde q. v. ar. ii. q̄ hereticus est q̄ discredits unum articulum fidei et si plures articulos discredit magis est hereticus: et si omnis discredits est infidelis. **Q**uarto est notandum q̄ hereticus nec habet articulus fidei formate habet nec informis. Cuius ratio est q̄ sp̄es cuiuslibet habuit reḡ depēder ex formalī ratiōe obiecti/qua sblata sp̄es habuit remanere potest. Formale aut̄ obiectum fidel est veritas p̄ma fm q̄d manifestat in scripturis sacris et doctrina ecclesie. Unū quicq; non in beret sicut infallibili et divine regule doctrine ecclesie que procedit ex veritate p̄ma in scripturis sacris manifesta ille non habet articulus fidei. sed ea que sunt fidei alio modo tenet q̄d p̄ fidem: sicut si aliquis teneat immediate aliquas conclusiones non cognoscens medium illius demonstratiōis: manifestum est q̄ non habet scientia sed opinioēs solum: sic manifestum est q̄ ille q̄ in beret doctrine ecclesie tanq̄ infallibili regule oibus assentit q̄ ecclia docet alioquin si de his q̄ ecclia docet q̄ vult tenet et q̄ vult nō tenet. nō iaz in beret ecclie doc-

trine sicut infallibili regule sed proprie voluntati. Et sic manifestum est q̄ hereticus qui p̄tinaciter discredit unum vel plures articulos fidei non est paratus sequi in oibus doctrinam ecclesie: et talis hereticus circa vnu articulū fidei nō habet de alijs articulis sed opiniones quādeas secunduz p̄prium voluntatem: Et talis non potest salvare sicut fuerū Manichei et Arriani et plurimi alij in diversis erroribus circa articulos fidei catholice positi. Et si querat q̄ si non dissentit p̄tinaciter? Dicendum est q̄ non est hereticus sed errans. **I**stis p̄suppositis pono istam cōclusioēs q̄ nesciēt est oibus ut saluatetur tenere fidei nō solum implicitas sed etiam explicitam de mysteriis xp̄i s. de in carnatione et de nativitate et passione/ et de resurrectione/ ascensione/ et de aduentu ad iudiciū et etiam de mysterio sc̄issione trinitatis. ut dicit Alphana. in simbo. bec est fides catholica (s. quā sup̄ p̄ totuz simbo.) quā nisi quisq; fideliter firmiter q̄s crediderit saluus esse nō poterit. **I**sta cōclusio pbatur: Et pmo de mysteriis xp̄i p̄ Hugo. ad optatuē q̄ dicit q̄ illa fides sana est q̄ credimus nulluz boiez siue maioris siue paucile etatis liberari a contagioē mortis et obligatione peccati nisi p̄ vnū mediatorem dei et boim Ihsim tpm. **D**ecido pbatur cōclusio de mysterio trinitatis. Nam illud teneri homo de necessitate explicite credere sine cuius inuocatiōe homo nō potest regnari. sed mysteriū trinitatis est huiusmodi q̄z. maior nota est. minor vero pater per illud q̄d dixit xp̄s apostolis ut habeat IDat. vltimo. ne baptizates omniēs ḡtes in nomine patris et filii et sp̄usanci. **T**ercio pbatur conclusio. tam quo ad mysteriū trinitatis q̄d q̄ ad mysterium xp̄i p̄ determinatiōes ecclesie ut habeat de summa trini. ei si. catbo. ca. firmiter credim⁹. vbi dicit firmiter credimus et simpliciter confidimus q̄ vnus est ver⁹ deus et et

missimelus oipotens pater et filius et spissactis tres q
dem psonē sed vna essentia simplex omnino. Et sequit̄ ol
tra q̄ vñigenit̄ dei fili⁹ Ihs xps a tota trinitate cōiter est
incarnatus ex maria semper virgine verus homo factus ex
anima rationali et būana carne 2positus qui p salutē būam
generis in ligno crucis passus et mortu⁹ est et resurrexit et
ascendit in celus ventus in fine seculi iudicatus viuos et
mortuos et redditurus singulis fm opa sua. Et subdit vt
tra papa ibidem vna vero est fidelium vniuersalis ecclesia
extra quā nlls omnino saluat̄ q̄ si dicat q̄ extra fidem quā
tenevitis ecclesia s. de summa. trin. et de mysterijs xp̄i nlls
potest saluari. Et hoc est qđ dicit Albana. hec est fides ca
tholica. hic Albana. concludit q̄ in principio p moduz p
beni⁹ pposuit. Et dicit primo. hec est fides catholica id est
hec sup̄dicta sunt res p̄tinētes ad fidez catolicaz. quaz nisi
quisq; fideliter firmiterq; crediderit salu⁹ esse non poterit.
Dicit notanter fideliter. id est nō aliter quā fidelius ecclesia
credi tenet et seruat. Dicit ultra firmiter. i. indubie qz du
bius in fide infidelis est. vt dicit de hereticis capi. primo.
Nam qđ in principio Albana. dicit integroz inuolataq;
seruauerit hic dicit firmiterq; crediderit. credere seruare/
tenere p eodem in hoc simbo. habent̄ seu accipiunt̄. Dicit
ultra saluus esse nō poterit. id est non poterit saluari seu co
sequi vitam eternam. Instatur contra istam conclusio
nem et contra dictum Albana. Et probatur q̄ non sic dene
cessitate credere explicite mysteria ch̄risti/ nec mysterium tri
nitatis Et primo sic. nāz nō tenemur nos explicite credere
que angeli ignorant: quia explicatio fidei sit per reuelatio
nem diuinam que prouenit ad homines mediantibus an
gelis/ sed angelū mysterium incarnationis ignorauerunt.
Enī querebant angeli (vt habeat in psalmo xxiiij.) quis est

Iste rex glorie. Et Ysayerij. q̄s est iste q̄ venit de cdom t̄c.
Et per consequēs nos nō tenemur explicite credere misteri
um incarnationis nec antiqui tenebantur. Tercio sic. cō
stat beatum Joban. baptistam de maioribus fuisse et p̄o
pinquissimuz xpo de quo dixit xps Mat. xj. q̄ inter natos
mulier nlls eo surrexit maior: sed beatus Joban. baptista
nō videtur xp̄i m̄steriu⁹ incarnationis explicite cognouisse
cum a xpo qui siverit tu es qui venturus es an ali⁹ sum expe
ctamus vt habet̄ Mat. xj. ergo et nos qui sumus inferio
res: eo de necessitate nō tenemur habere fidez explicitez d̄
xpo. Tercio sic. multi gentilium salutes adepti sunt per
p̄ mysterium angeloz vt dicit dionisius d̄ celesti hierarchia
capit ix. sed gentiles non habuerūt fidez de xpo nec explici
tam nec implicitam vt videtur qz nulla eis reuelatio facta
est ergo videtur qđ credere explicite mysterium xp̄i nō fuit
nec est hoib⁹ necessariuz ad salutes. Quarto sic. demis
terio trinitatis Unde apostolus ad hebreos xj. dicit cre
dere oportet accedentem ad deum quia est in quirentibus
se remunerator/ sed hoc potest credi absq; fidei trinitatis. er
go non oportet habere fidez explicitez de trinitate. Quinto sic.
illud solum tenemur explicite credere in deo quod ē
beatitudinis obiectum sed obiectum beatitudinis est sum
ma bonitas que potest intelligi sine personaz distinctiō
ne et per consequens non est necessariuz credere explicite trini
tatem. Responsio ad ista. Ad primuz dico q̄ angelos
non omnino latuit misteriu⁹ regni dei sic uide August.
quinto super genesis. ad litteram. quasdam tamē rationes
buius mysterij pfectius cognouerūt xpo reuelante. Ad
secundū dico q̄ Joban. baptista non quesuit de adueni
xpi in carne q̄ si hoc ignoraret̄ cū ip̄e exp̄isse 2fessus ēdices.

ut habeat Joban. p*r*i. ego vidi et testimonius p*bibui* quia
hic est filius d*c*i. Unde non dixit tu es qui venisti/ sed tu
es qui venturus es querens de futuro. Similiter non est
credendum q*uod* ignorauerit eum ad passionem veniūz. I*p*e
enim dixerat ut habeat Joban p*r*i. ecce agnus dei ecce q*uod* tol
lit peccata mundi / p*nuntians* eius imolatiōem futuram. z
et n*on* hoc alij prophecie ante p*re*dicerūt / p*ro*cipue Isay. ut patet
Isaye. l*iiij.* potest ergo dici ut dicit Gregor. q*uod* inquisiu*m*
ignorans an ad infernum esset in p*ri*p*ri*a p*sone* d*icitur* iurus?
Sciēbat aut*em* q*uod* virt*us* passionis eius extendēda erit usq*ue* ad
eos qui in limbo derinebātur s*m* illud quod dicit zaccharie
p*r*. tu q*uod* in sanguine testamenti tui emisisti vices de lacu
in quo non erat aqua. Ne hoc tenebatur credere explicite
anteq*ue* esset implenum q*uod* p*ro* semet*ip*s*m* debeneret descendere.
Ei potest d*icitur* sicut dicit Criso. q*uod* non quesiuit q*uod* ipse ig
noraret sed ut per p*ro*p*ri*m*m* sanificaret eius discipulis. Unde et
p*ro*p*ri*s ad discipulos i*nstru*ctiones respondit ostendens signa
operum ut dicitur Mat. x*j*. *E*t tercium dico q*uod* multis
gentilium facta sunt reuelatio de p*ro*p*ri*o ut patet q*uod* ea que pre
dixerūt. Nam Job p*r*. dixit scio q*uod* redemptor meus vivit.
Sibilla etiam p*re*numiavit quedam de p*ro*p*ri*o ut dicit Augu*s*.
Inuenitur etiā in historie romano*m* q*uod* tempe Constanti.
Augusti. et berene matris ei*m* inuictum est q*o*daz sepulcrum
in quo iacebat homo auream laminas habens in pectore /
in qua scriptum erat Christus nascetur ex virgine et credo
in eum o*st* sol sub berene et constantini temporibus iterū me
videbis. Si qui tamen saluati fuerunt quibus reuelatio
nō fuit facta non fuerūt saluari absq*ue* fidei mediatoris quia
et si nō habuerūt fidem explicitam / habuerūt tamen fidem
implicitam in diuina prouidencia credentes deum esse libe
ratores bonū secundum modos sibi placitos et secundum q*uod*

aliquibus virtutem cognoscentibus ipse reuelasset. *E*t ad
quartū. dico q*uod* illa duo explicare credere d*icitur* d*e* deo omni tem
pore etiam quo ad omnes necessarium fuit/ non tamē est
sufficiēs omni tempore q*uod* ad o*st* q*uod* nō in tempore gratie reuelas
te in quo omnes homines tenentur credere misterium tri
nitatis. *E*t quintū dico q*uod* summa bonitas dei secun
dum modum quo nūc intelligitur p*ro*fectus potest intelligi
absq*ue* trinitate p*ersonarum* sed secundum q*uod* intelligitur in se
ipso pro ut videtur a beatis non potest intelligi sine trinita
te personarū. Et hec d*icitur* isto capitulo*m* in quo tractatur q*uod* mo
do fides misterio*m* p*ro*p*ri*i et misterij trinitatis est necessaria: z
de toto psalmo quicunq*ue* vult/ in quo tractatur de articu
lis fidei tam ad diuinitatem et distinctionem et perfectio
nem earum q*uod* ad christum hominem pertinenib*m* dicitur
sufficiant. Ad bonorem dei et utilitatem illorum qui ad fa
cultatem theologiam / erognitionem diuinorum infusa
revolu*m*/ ut per ea que hic scripta sunt diuina mysteria co
templantes eternam beatitudinem consequantur.

*T*racatus sup*er* psalmūz quicunq*ue* vult p*ro*
Reuerēdūm in p*ro*p*ri*o Serapbici ordinis fra
trem Petrum de Castra uol in sacra pagina
magistrum compilatus. Rursus Ibolose
renuisus diligenter fidelitatis examinat: sicq*ue*
ibidem impressus fuit feliciter.

T Sequitur Tabula seu p̄mio tractat⁹ capituloꝝ intimationes ut exinde queritantes ad lumen propositum materialē quēquaz suis in locis et facilius inueniāt et expeditius.

T In Primo De veritate fidei quo ad effectum ipsius ibi. Quncunq; vult saluus esse ante omnia opus. sc̄. De fide q̄tum ad illa q̄ credunt ibi. Fides aut̄ catholi. sc̄. De distinctione personarum. ibi Elias est enim perso. sc̄. De unitate essentie diuine. ibi Sed parris et filii. sc̄. De perfectis attributis diuinis personaz. ibi Qualis. Quō nulla persona est creata in diuinis. ibi Increat⁹ p̄f. sc̄. De immensitate perfectiōum diuinaz. ibi Immensus p̄f. sc̄. De eternitate trium personarum. ibi Eternus pater. sc̄. De omnipotētia trium personarum. ibi Sicut omnipotēs p̄f. De esse personaz et unitate ipsaz in eē diuine ēēne. ibi Ita de⁹. Quō quelibet persona est dñs creaturaz. ibi Ita dñs p̄f. Quō om̄s tres personae sunt un⁹ dñs universi. ibi Et m̄ nō. Quō pater est a se et quō fili⁹ p̄cedit a p̄fe. ibi P̄fa alio. De productione sp̄issanci. ibi Sp̄issancis a p̄fe et filio. sc̄. Quō in diuinis nō possunt esse plures patres / nec plures filii / nec plures sp̄issanci. ibi Unus ergo pater. sc̄. De coeteritate personaz et productionis eas. ibi Et in hac.

T Et hec sūt capitula p̄mice partis huius tractatus: In quibus de articulis fidei ad trinitatem personaz et unitates essentie pertinentibus tractatur.

T Sequuntur nunc capitula secunde p̄tis hui⁹ tractatus. In quibus de articulis fidei q̄tuz ad būnitez xpi tractat⁹.

T In primo capitulo huius secunde partis. tractat⁹ quod fuit necessarium omnibus qui precesserunt aduentum xpi et qui sequuntur credere incarnationem xpi ad habendum vitam eternam. ibi Sed necessarium est sc̄. Quō xps est deus et homo. ibi Est ergo fides sc̄. De productionib⁹ xpi q̄ ad utrāq; natam. ibi De⁹ est ex. sc̄. De unitate personae xpi ibi Qui licet de⁹. Quō xps mortu⁹ est p̄ redēptiōē nra. ibi Qui passus ē sc̄. De descendē xpi ad inferos. ibi Descendit ad inferos. De resurrectione christi. ibi Tertia die. De ascensione christi. ibi Ascendit. Quō erit iudicium vle fienduz p̄ xp̄m. ibi Inde vētur. Quō om̄s boies resurgēt et resuscitati ibiunt ad iudicium. ibi Ad cuius aduentum. Quō fides mysteriōz christi et mysteriū trinitatis est necessaria. ibi Hec est fides catholicā.

Interpretatio psalmi quicūq;
vult: qui alias simbolus beati
Athanasii intitulatur.

